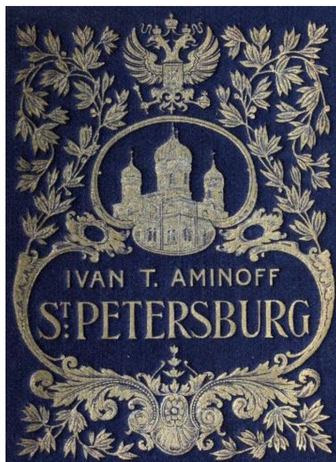
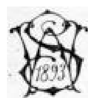

Iwan T. Aminoff

S:t PETERSBURG

STOCKHOLM
WILH. SILÉNS BOKFÖRLAGS A.-B.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1909

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket av **Iwan T. Aminoff** (1868-1928), vilket tillhör **The Getty Research Institute**, har hämtats från Internet Archive. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i februari 2016 av Bert H.

Ankomsten. TÅGET bromsar så häftigt att passagerarne i boggievagnarna hålla på att falla i hvarandras armar.

Efter en lång och tråkig resa har man ändtligen hamnat vid den Finska bangården i S:t Petersburg.

Ute är det grådaskigt. Regnet duggar ned på de skyddande perrongtaken, kläderna drypa af vätan, och allt verkar tröstlöst grått, från molnen på himlahvalfvet till den slippriga, eländiga stenläggningen på gatan. Bangårdens utseende förtar ej dysterheten. Den är liten och oansenlig och verkar ej som en välkomsthälsning, snarare motsatsen, ty den liknar en gammal bitvarg, hvilken tyckes fråga »hvad har du här att göra, vänd om!» Gendarmer och poliser, hvilka ha sina pass vid stationen och dess närhet, betrakta med nyfikna blickar resandeströmmen där den vältrarut ur kupéerna, egoistisk, jäktad, uttråkad, endast besjälad af önskan att tullvisitationen skall gå hastigt och utan något attentat mot halft fördolda cigarrlådor, tändsticksaskar och förädlad sprit.

Ty i intet land på jorden äro tullafgifterna på dessa varor så oerhörda, och ingenstädes finner man så usla och så dyra cigarrer som i Ryssland. Och därför smugglar man med godt samvete.

Finska bangården.

I vestibulen synes en hel liten koloni ha slagit sig ned. Det är män, kvinnor och barn. En hvithårig gubbe sitter och tar en vodkasnaps vid sidan af dibarnet, som från moderns ogeneradt blottade bröst suger näring till sig, under det att en ung arbetare gör klumpiga försök att tilldraga sig en bondflickas uppmärksamhet. Det luktar snusk och brännvin af sällskapet, och det går en rysning genom en, då man betänker, att ohyran frodas i paltorna. Och af den varan finns det godt om i Ryssland. Midt på golfvet ligger en hög med madrasser, filtar och täcken. Ryssen för gärna sina sängutredningspersedlar med sig, när han reser. Det är en gammal plägsed, och man är mycket konservativ af sig. På sängkläderna ligger ett medelålders par och snarkar. Han håller handen innanför hennes till hälften uppknäppta klädeslif.

Därute har regnet börjat falla med våldsammare kraft. De väl ombonade istvoschikarna (droskkuskarne) likna vandrande tunnor i sinamånga pälsar, hvilka de svept den ena utanpå den andra, och till på köpet ha de ökat sitt omfång med en vaxduksrock, under det att de resigneradt vänta på att bli anropade af de resande.

Men ännu äro de luckor, hvilka utestänga de resande från bagagerummet stängda, och framför dem tränges en otålig, frysande, undrande skara.

»Blir tullen mycket kitslig?» frågade en af de väntande, en främling.

»Åhnej», svarar den tilltalade med en stämma, som genast förråder svensk-finnen.

»Men de voro kitsliga mot er vid Valkeasaari», skrattar den resande.

»Det var därför, att jag var finne», svarade den andre. »Ett utländskt pass däremot är en rekommendation. Man har respekt för utlänningar här i landet, och den erfarenheten skall ni många gånger få, i synnerhet i Petersburg. Hvad oss finnar beträffar, trakasseras vi mycket af tullen vid gränsen. Man är strängare än vanligt nu för tiden.»

»Jag såg huru illa de gingo åt edra effekter. Böckerna och klicheerna lade de beslag på.»

»Dem får jag igen här. Ryssarne censurera den främmande litteraturen på detta lättvindiga sätt, och de ha lätt för att konfiskera böckerna, ofta utan någon orsak. Sålunda ville de lägga beslag på en af delarna till Meyers konversationslexikon, då jag reste hit för att bosätta mig. Med nöd fick jag tillbaka boken.»

»Köp utmärkta yllevaror!»

»Köp utmärkta yllevaror, stickade af bästa ull!» afbröt en gäll röst samtalet, och en liten gumma, öfverlastad med brokiga stickalster vände sig till de båda herrarna. Det var endast med svårighet de blefvo henne kvitt, ty hon vädrade ett byte, som kunde plockas.

»Nu öppna de luckorna!» utbrast finnen. Rasslande flögo de klumpiga dörrarna upp, och innanför den lilla låga disken syntes en kompakt massa af koffertar, lådor och nattsäckar.

Publiken trängdes, skuffades, armbågades för att komma fram. Hvar och en ville vara den förste. Bärarne ropade och skreko för att hjälpa de resande och utpekade för tjänstemännen de effekter, som de tagit på entreprenad, ty hvar och en ville bli den mest gynnade. Utan den ringaste aktsamhet langades kolly efter kolly af tullpersonalen fram till disken, där de öppnades. Tulltjänstemännen kastade en likgiltig blick på innehållet, och så var visitationen slut.

Detta var alltså den mycket fruktade, ryska tullen! Man skulle nästan önskat, att den gått rigoröst tillväga för att få ett pikant moment att anteckna. Mutor — drickspengar behöfde aldrig anlitas så som man låtit påskina därhemma. Nej, detta var alldeles för enkelt. Tullen var mer beskedlig än i vårt eget land.

Så var man då fri att förfoga sig till hotellet.

Regnet hade upphört. Skyarna jagade hvarandra öfver en himmel, som lofvade att snart kläda sig i sin blåa skrud, ty det var april, månaden med det skiftande lynnet.

Vi anropa en droska och stiga in i densamma efter en stunds ackorderande.

Istvoschikeu kör ned till Arssenalnaja, viker af åt höger, och så bär det i väg ut på den långa, breda

Alexanderbron.

Alexanderbron.

Newa, gudarnas älskling, ligger framför en, och nu bryter solen fram.

Som genom ett åskslag förändras allt. Deu gråa färgen försvinner. Flodens vågor glittra och tumla muntert om med hvarandra, jagande de få isstycken, som lösgjort sig på Ladogas moderliga sköte, palatsraderna på Franzusski Nabereshuaja förgyllas af solskenet, och frånStenhuggare.Peter-Paulsfästningens höga tinnar strålar guldet med ökad glans, ty guld och kyrka höra ihop i Ryssland.

Allt blir leende, vänligt, välkomsthälsande.

Folkets miner förbytas från melankolisk dysterhet till vänliga ögonkast. Ryssens temperament beror af väderleken, och hans lynne är en barometer, som skiftar vid regn och solsken. Letjnijparken, Petersburgs eleganta sommarträdgård, har ruskat snötäcket af sig och beställt vårtoaletten. På Marsfältet hålla kosackerna på med sina exercisöfningar till häst, och lansar och sablar glittra i solljuset.

Hvilken förvandling har ej staden undergått!

Man glömmer smuts, fattigdom och elände. Själfva paltorna se pittoreska ut i solskenet, och knackningarna från stenarbetarne där borta på torget låta glada och inbjudande.

Ja, Petersburg, du är den högsta glädjens och det sämsta eländets hemvist; ena stunden står du under poesiens tecken, den andra under den mest krassa prosas. Du är nyckfull som aprilvädret, du är god till öfverdrift, och du är ond till ytterlighet, men din ombytlighet, din älskvärdhet gör, att man är benägen att ursäkta dig, äfven där domen öfver dig borde vara strängare.

Ett är ock säkert.

Du är bättre än ditt rykte.

Newa, den gudaborna. DET är Newa, som kommit Peter I på idén att anlägga Petersburg: det är Newa, som sätter karaktär på staden, och det första en ryss åberopar, då han vill prisa sin hufvudstad — och han håller den för den vackraste i hela världen — är Newas förskönande inflytande.

Newa, sedd från Nikolajevskaja.

Floden ger staden perspektiv. Det finnes intet, som ryssen älskar så mycket som de stora perspektiven. Han förstår att fatta steppens skönhet, han faller i hänryckning vid åsynen af det vida hafvet, ty ju större vidder han skådar desto mer sättes hans fantasi i rörelse, och han fördjupar sig gärna i det abstrakta. Detaljerna tilltala honom mindre, ty då han betraktar dem, sättes hans hjärnas skaparekraft ej på prof. Det är denna den ryska nationens längtan efter det stora okända, som drifver den att ständigt uppsätta ett mål långt, långt borta i fjärran, drömmar, som ej stå efter den makedoniske Alexanders trånad att intränga i det sagolika Indien eller Napoleons utopi om ett världsvälde allt intill Österlandets gränser.

Men det saknas den erforderliga energien hos det ryska folket. Många äro de planer, som utkastats, många äro de företag, som startats. Närhandling och kraft erfordras, gör slavens veka lynne sig gällande, och han drar sig för obehaget. Därför förkväfves mycket i sin linda.

Newa ger petersburgaren det perspektiv han önskar och som för honom är skönhetsidealet. Från den västligaste af broarna, Nikolaibron, ser man utåt yttre hamnen 1,5 km., mot den inre 4 km. Troiskybron, som från Marsfältet går till Petersburgskaja, stadens äldsta del, och har sitt norra landfäste strax öster om Peter-Paulsfästuingen, medger ett perspektiv af 4 km. mot båda håll. Från den punkt där floden bildar rät vinkel, strax ofvanför den plats, hvarest den gamla, svenska fästningen Nyenskans var belägen, ser man 7 km. västerut och 4 km. söderut.

Öfverblick af Newa från Amiralitetet.

Man kan observera huru petersburgaren stundtals står och betraktar staden från någon af utsiktspunkterna. I synnerhet känner han sig dragen till Newa och dess omgifningar. Med stirrande blickar och försjunken i stilla hänryckning skådar han bort mot de blånande konturerna i fjärran och följer tankfullt röken, som ringlar sig upp mot skyn och lägger liksom en slöja öfver staden. För honom är den synen harmoni och hvila, cch ryssen hyser stor förkärlek för hvila. Husen ligga så jämnstrukna bredvid hvarandra. Intet af dem, ej ens Vinterpalatset, höjer sig öfver medelnivån; endast kyrkorna peka med sina spiror mot höjden, och det ligger ju en så vacker symbol i detta.

Midt genom detta område flyter Newa och gör för att behaga staden koketta krökningar just på de platser, där ett afbrott ur skönhetssynpunkt bör äga rum.Newa, sedd från Nikolaibron.»Är inte Newa gudomligt?» frågar man med en stolthet, som icke står egyptierns efter, då denne talar om Nilen.

Den egentliga hamnen börjar först nedanför Nikolaibron, ty det är gifvet, att broarna utgöra ett stort om än ej oöfverstigligt hinder för samfärdseln till sjöss. Den större ånbåtstrafiken är således förlagd till den sista bron.

Hamnen vid Nikolaibron, där den större sjötrafiken börjar.

Newas vatten är grumligt, ständigt fylldt med sand, hvilken floden under sitt lopp för med sig från stränderna, och som dricksvatten kan det ej kvalificeras som prima vara.

Vattnet har under vanliga omständigheter en smutsgul färg. Blåser det friskt med klar himmel antar det en mörkblå ton, och då är Newa fagrast att skåda.

I självfva verket utgöra öarna, hvarmed förstås Kresstowskij, Kamenny, Jelagin, Aptekarskij Osstrow m. fl., deltabildniugar med låga sandstränder och sumpnatur.

Mellan dessa banar floden sig ut i mer eller mindre trånga eller djupa kanaler och bilda ett landtligt Venedig af säreget utseende. Här är det naturen, som i de flesta fall varit den skapande kraften.

Men Petersburg är dessutom genomkorsadt af konstgjorda kanaler, Peter den stores skapelser, hvilka skilja stadsdelarna Admiraltetskaja, Kasanskaja, Kolomenskaja, Sspasskaja och Narwskaja från hvarandra. De kanaler, som mest omtalas äro Moika, Jekaterina, Fontanka, Krjukow och Obvodny och de bidraga i hög grad att orientera främlingen i den labyrint, som kallas St Petersburg.

Newa är likväl en farlig skönhet. Liksom alla sådana är hon nyckfullNewa vintertid med dess lifliga körtrafik.och går understundom sin egen väg. De konstgjorda kanalerna ha för sin tillvaro att i första hand tacka öfversvämuingarna, ty de skola neutralisera deras verkningar. De betydande differenserna i vattenståndet torde hufvudsakligen bero på vindarna, ej så mycket på metereologiska element såsom lufttryck, nederbörd och smältande is och snö. Vid västliga vindar rusar den Finska vikens vattenmassor till Newas mynning och höjer nivån, under det att flodens vatten hastigare strömmar ut för kraftiga, östliga vindar.

Mer sällan inträffar högvatten i Newa under våren, då andra floder vanligen öka sina vattenvolymer, oaktadt den förstnämnda utgör det enda afloppet för Ladoga-, Onega-, Olonetzska-, Finska och Nowgorodska sjöarna. Detta torde bero dels på flodens ringa längd, 35 km., dels på de stora vattenbassängerna, hvilka stå i intimt samband med hvarandra och genom sin storlek neutralisera det ringa tillflöde, som snö och is lämna. Kommer därtill att Newas bifloder äro obetydliga.

Under öfversvämningarna händer att vattnet i Petersburg stiger ända till närmare en meter högre än i Kronstadt. Petersburg ligger på sina högsta ställen endast 9 m. öfver normal vattenstånd; öarna höja sig 0—2 m. Mellan Newa och Fontanka är 2 m. den vanliga marknivån. Stiger vattnet blott 2—3 m., öfversvämmas nästan hela staden, och vid ett vattenstånd på 4,14 (öfversvämningen i nov. 1824) skonas blott en smal strandremsa i stadens sydöstra del. 1824 omkommo 208 människor genom öfversvämning, och 324 hus instörtade.

Under tidernas lopp har likväl marken höjt sig genom bebyggande. Sedan stadens grundläggning under Peter den stores tid till 1842 har Admiraltetskaja höjts nära 1½ m. och Wassili Ostrow ungefär 1 m.

Å andra sidan kan vattenståndet bli så lågt, att pråmarna i stadskanalerna stå på grund. Den 23 sept. 1883 sjönk vattnet mellan kl. 7 fm. till 4 em. så djupt, att Newas sandbankar flerstädes blefvo synliga och trafiken på kanalerna måste upphöra.

Flodens bredd varierar mellan 260 till 1,260 m., dess djup mellan 2,75 till 6,75 m. Inom stadens område kan djupet uppgå ända till 14 m. Till Kronstadt går på grund af Kronstadtsbuktens låga djup (3—6 m.) den 29 km. långa Morskoikanalen, hvars djup är c:a 6 m.

Vintertid är Newa frusen, och då inträda bättreÖfversvämningen 1824.kommunikationsförhållanden mellan stadens norra och södra delar, hvilka vid öppet vatten äro skilda från hvarandra genom den 5—600 meter breda floden. Samfärdseln förmedlas då is ej hindrar genom fyra större broar, ångfärjor, slupar och roddbåtar.

Sedan vattnet isbelagts, upprättas gång- och körbroar. Man bygger träbroar, hvilka med sluttande plan gå ned på isen. Stöden göras af lagervis, på hvarandra lagda tjocka stockar. Ryssarne äro för öfrigt mästare uti att förfärdiga provisoriska broar.

»Sedan vattnet isbelagts, upprättas gång- och körbroar.»

Dessa passager sticka skarpt af mot det hvita snötäcket. Man skottar bort den mesta shön och utmärker vägen genom granbuskar, och så är det klart för trafik. I långa rader störta fordonen sig ned. Det har nyhetens behag att kunna köra raka vägen, när man förut nödgats taga långa, tidsödande omvägar, och är det då strålande sol och ej för mycket vind — stadens största landsplåga — ljuder bjällerklangen dubbelt angenäm.

Till och med spårvägarna göra sin entré på isen. Man sätter upp stolpar af trä, får hastigt trådarna utspända, och en vacker dag vaknar Petersburg belåtet vid att få tillfredsställa sin längtan att kunna åka raka vägen i stället för omvägar.Där gångtrafiken börjar.
Den heliga trekonungårsdagen, efter nyår, äger »vatteninvigningen> rum. Framför det i mörkt rödt lysande Vinterpalatset uppreses ett litet kapell, hvars ena del hvilar på kajen, under det att den andra sträcker sig öfver densamma, så att den kommer att skjuta ett stycke öfver isen och blir liksom hängande i luften. Ett hål hugges i isen, och genom detsamma doppas i närvaro af metropoliten ett kors tre gånger i vattnet. Förr deltog äfven tsaren i denna ceremoni. Newas vatten helgas genom beröringen med korset.

Ett egendomligt skådespel. Spårvägar på isen.Det hvita snötäcket ger ett jungfrulikt utseende åt floden. Den hvilar på ytan och flyter därunder trögt och långsamt ut mot hafvet. Under isen uppstår en stilla kamp mellan Newas söta flodvatten och saltvattnet i Finska viken, men ännu dröjer det länge innan muntra vågor tumla om. Isbeläggningen kan ske redan i början af november, islossningen äger vanligen rum i slutet af mars eller i början af april. I medeltal är Newa tillfrusen 140 dagar på året. Islossningen kan komma mycket hastigt och blir då lifsfarlig. 1908 inträffade den i slutet af mars och kom fullständigt oväntadt. På den bro, som låg längst österut, befann sig ett hundratal personer, när katastrofen inträffade. Liksom en underjordisk vulkan kommit i verksamhet brast isen under dån, och det svarta, vredgade vattnet blef synligt. Panik uppstod, och trots alla ansträngningar drunknade 25 personer.

Iskörning.

Under vintern förser staden sig med sitt isbehof för sommaren, och detta är en artikel, som har stor användning inom hushållet. Ryssarne tillyxa med stor färdighet större och mindre isblock, så att de glänsa likt smaragder för solstrålarna. Större arbetslag gå ned på isen och utsåga stora klara block, hvilka sedan köras upp till isupplagen.Understundom uppbyggas hela ispalats, hvilka förses med elektriskt ljus och stråla i magisk glans sedan dessa blifvit tända. Många hoffäster ha hållits på floden: nu är den tiden ute, sedan tsaren ej mera besöker Petersburg af fruktan för attentat. Det friska vinterlifvet är säreget för staden, som i regel har äkta nordisk vinter att uppvisa, äfven då man annorstädes på samma breddgrad måste dras med tö och slask.

En olägenhet medför vintern: kommunikationerna på floder och sjöar upphöra. Isbrytaren Jermak kan visserligen bana väg utåt hamnen, men

Isbrytaren Jermak.

olägenheterna af en sjöfart vintertid och den därmed förenade risken äro så stora, att man hälst ligger i ide hvad denna näringsgren beträffar.

Kommer så april månad och med den ökad temperatur. Snön smälter och ett smutsigt ofvanvatten täcker isen, till dess islossningen försiggått. Man bevakar nu floden med argusögon, ty det kan blifva fara å färde.

Varsovi most (bryggan), som om hösten blifvit insvängd och ligger förtöjd vid Universitetskaja, utlägges ånyo, de provisoriska anordningarna indragas, och Newa ändrar fullständigt karaktär, ty nu skall sjöfarten officiellt öppnas.

Detta försiggår återigen under vissa ceremonier, ty dylika måste äga rum så ofta ske kan. Ryssen älskar mycket det pompösa och fasthänger vid gamla plägseder. Allt gammalt är för honom kärt.Under Peter I:s tid for fästningskommendanten i en fästligt utstyrd gondol öfver till Vinterpalatset för att räcka tsaren den första bägaren fylld med newavatten, och alla ryssars härskare plägade då tömma den för residensets välgång, hvarpå han fyllde den med guld till brädden, ett egendomligt sätt att aflöna öfverbringaren af drycken.

Andra tider, andra seder.

Varsovi most.

I tidningarna hade annonserats, att sjöfarten 1908 skulle öppnas den 5. april (gamla stilen) kl. 12 m. Man tog emellertid en akademisk kvart på ej mindre än 1 ½ timme på sig, innan man kom sig för, och först kl. 1,30 inträffade det viktiga ögonblicket, sjöfartens på Newa officiella invigning.

Det hällregnade. Också var det en relativt fåtalig skara, som samlats för att bevittna den högtidliga akten, hvilken har mer kuriositetsintresse än berättigande att stödja sig på.En större julle, försedd m^d små kanoner, lade ut från Varsovi-brons landfäste och syntes styra mot Peter-Paulsfästningen. Newa är ungefär 600 m. bred framför vallarna, och detta skapar ett under vanliga omständigheter vackert panorama. Nu insvepte regndugget tyvärr allt i ett dunkelt skumrask och tog bort alla lifliga färger. Stämningen vann ej häller däraf att man fick det intrycket, att alla önskade att få ett så hastigt slut på ceremonien som möjligt.

En uniformsklädd herre, kanske sjöministern, hade tagit plats i den större jullen, hvilken med ej allt för jämna årtag närmade sig Petersburgs fruktan och hopp, Peter-Paulsfästningen. Båtarna följde efter hvarandra i kölvattensordning. Komna midt för fästningen saluterade de densamma

Ångslupstrafik.

med sex skott, hvarpå ett batteri, som stod på midtelbastionen svarade med 6 och därpå 4 skott, de sistnämnda förmodligen som hedersbevisning för Vinterpalatset, ty eskadern inlät sig på samma manöver.

Kommendanten hade emellertid stigit ombord på en af de två jullar hvilka lågo i beredskap vid vallgrafven, och rodde ut de nykomna till mötes. En broderlig saluthälsning växlade än en gång, hvarpå flottiljen låg stilla en stund med båtarna blandade om hvarandra. Troligen utbytte man ömsesidiga vänskapsbetygelser eller talade om den ogynnsamma väderleken. Väntan blef åskådarna lång.

Plötsligen satte båtarna sig i rörelse. Kommendanten befann sig i täten, och så styrde man mot Vinterpalatset, där man landade och honoratiores gingo i land för att anmäla, att nu var sjöfarten öppen för säsongen. Det var många, som väntat på den signalen, och man var beredd.

Minuten därefter stack den första ångslupen ut. De äro ganska nättai mörkblå färger målade båtar. Deras anor härleda sig från Motala verkstad. Om än de flesta af dem äro byggda på ryska varf, så har man likväl gjort detta efter modell af svenska båtar. De flesta af deras skeppare äro finnar eller svenskar. Man kan genast se, att de inte tillhöra den ryska typen, dessa väderbitna, oftast buttra ansikten, hvilka se ut som om de gåfve hela omgifningen den som flyger och far. Snabbt ila ångsluparna omkring och sätta lif på floden, det första lifvet för året. Sedan kommer turen till pråmarna, hvilka dyka upp till stort antal, likt flugor om våren. Många af dem äro ända till 50

m. långa, oskönt byggda af

Restaurangpaviljong, uppförd på en pråm.

tunt virke, kattryggade af ålder och skröpliga som gamla mamseller. Deras öde blir på äldre dagar att kanta Newas stränder, där spanten likt ofantliga refben sticka upp och inge ett ogement sorgligt intryck, ty det är dödens och förgängelsens saga de förtälja.

Nere vid hamnen blir det lif.

Paviljongerna, som garnera kajerna och tjänstgöra som kontor, biljettförsäljningslokaler och em- och debarkeringsplatser ha fått cti sista hyfliug af snickaren eller strykning af målaren, och nu lägga slupar och ångbåtar af alla storlekar och typer till. Allt skiner och blänker, ty allt är nytt. Newa är inte jungfrulig längre, hon börjar mogna och ta lifvet på mera allvar.

Restaurangpaviljongerna fyllas med folk. Det har nyhetens behag att kunna få äta på floden, och det väcker vårstämning, äfven om än ensnöby skulle komma, hvilken sänker termometern under nollpunkten och följes af dessa iskalla, genompiskande vindar, som utgöra ett af stadens plågoris.

Newakajerna, i synnerhet de på sydsidan där palatsen ligga, myllra af promenerande, som njuta af vädret och drömma om landtliga kommande fröjder, ty petersburgaren flyttar ut i Guds gröna natur, så fort han kan på våren — och kanske förr än han borde också. Eleganta ekipager och automobiler flyga förbi de mer beskedliga istvoschikarne, storfursten

Fiske på Krestovskyön.

åker förbi bokhållaren som af sina 40 kopek offrar 30 till åkning, och förbi strömmar Newa till sitt utlopp i hafvet.

Öarna, hvilka vintertid legat i dvala, börja kläda sig i grönt och få åtnjuta äran af besök. Man roar sig med promenader till vagns eller fots eller att gå ut och se huru fiskare draga noten i land, ty fisktiden har börjat och floden är mycket fiskrik.

Det är icke blott arbetets farkoster, som lefva upp igen; äfven lyxens vilja visa sig i sin bästa stass. Från de flesta vaja den hvita flaggan med det blåa andreaskorset, ty de tillhöra det käjserliga huset eller dess anförvanter. »Standard» och »Polstjärnan», ofantliga ångare af imponerande yttre, ligga jämsides med de eleganta, men likväl betydligt mindre yachter, hvilka tillhöra den rike privatmannen.Liksom Newa lossat sina bojor och njuter af sin nyfödda frihet vill man i Petersburg bli fri från plikter och affärs- eller statsbekymmer.

Våren, förhoppningarnas tid är kommen, och petersburgaren, dagsländan, har hoppet till sitt idol. Han vill lefva lifvet och njuta af vårens poesi.

Han försummar kanske ej att tillbringa en sommarnatt vid Newas stränder, under de hvita nätternas herradöme, det vill säga i maj, juni och juli. Dagern är blåaktigt ljus, ger ett trollskimmer åt floden, åt kyrkorna och palatsen, och detta feeri lockar ut skaror af promenerande, af sådana som älska naturscenerier, af dem som vilja omge sin unga kärlek med naturens skönhet. Långt, långt fram på natten gå båtarna med sina passagerare till och från öarna.

Newa är den gryende kärlekens beskyddarinna.

Käjserliga yachter. Moikakanalen. Hvad morgonsolen blottar. KLOCKAN har nyss slagit fyra. Det är en kall morgon i vårbrytningstideu, då vintern ännu ej släppt sitt herravälde, men dock steg för steg måste vika undan för härskaren, som kommer med ljus, med värme och nytt lif.

Moikakanalen ligger orörlig, mörk, hotande, liksom rufvade den efter ännu ett offer, ty den har slukat många af dessa lättsinniga människor, hvilkas skrattsalfvor just nu tränga ut genom fönstren och komma vandraren att skaka på hufvudet åt dårar och nattliga orgier.

Utanför »Contant» står en lång rad af istvoschikar. Den främsta har stannat framför porten, gallerporten med sina konstsniderier, och som leder in till en liten, trång trädgård, så obetydlig till utseendet, att ingen kunnat ana att bakom densamma döljes en af Petersburgs mest gouterade och eleganta nattrestauranger.

Kusken, som fått främsta platsen, håller sig vaken och tittar förväntansfullt inåt den i elektriskt ljus badande vestibulen. Hans närmaste granne sofver, men blott med ett öga i sänder, ty äfven han vädrar sittrof. Skulle nummer ett begära för mycket, kan han som nummer två ha tur och få passageraren i stället. Längre bort sofva alla istvoschikar. De ha ej samma hopp att få passagerare, och tiden har skridit långt fram på dygnet.

Dörren till vestibulen slås upp. »Schweizaren» -— den obligatoriska dörrvaktaren — håller upp glasdörren och hälsar på de utträdande. Hans »da svidanije», välkommen åter, förmår den främsta istvoschiken att räta upp sig. Han griper fastare om tyglarna och ropar »istvoschik». Då ingen bryr sig om hans tillrop, repeterar han det och söker väcka medlidande genom att göra sin röst så ynklig som möjligt. Han har slösat sin skådespelaretalang förgäfves, och då han är slug nog att inse detta, återtar han resigneradt sin slappa ställning på kuskbocken, öfverlåtande åt kamraterna att fånga det byte, som undsluppit honom.

Men de tre glada herrarne ha annat att tänka på än istvoschikar, och ej häller ämna de åka. Det är ett nöje, som man blir led på, ty man måste nästan alltid åka i Petersburg med dess stora distanser. Kan man få gå någon gång, blir detta en behaglig omväxling.

»Hvad skola vi nu göra?» frågade en af sällskapet. »Herrarne äro väl inte sömniga af sig?»

Ett skratt blir svaret. »Ni är främling, det hörs. Här är man uppe tills solen går upp. De egentliga nöjena börja ju först fram mot midnatt, och sedan håller man på i ett sträck, tills man fått nog, och efter vanlig rysk måttstock räcker det ganska länge innan quantum satis uppnåtts.»

»Men arbeta ni då inte?»

»Visst. Man kommer till ämbetsverket vid ett- eller tvåtiden. Det räcker godt till må ni tro. Kon? nu så gå vi framåt Newskij! Kanske hitta vi på något under vägen.»

De tre nattvandrarne följa Moika uppåt mot Petersburgs hufvudpulsåder, Newskij Prospect. Det är nästan dödstyst i den stora staden. Alla lyktor äro släckta, ty »de hvita nätterna» ha infunnit sig, och vederbörande äro hushållsaktiga af sig. Man ser nätt och jämnt så mycket, att man kan taga sig fram på trottoaren, hvars knaggliga stenar äro tortyrredskap för tunnbottnade skodon. Oaktadt almanackan förkunnar att vårmånaden är inne, gå två af herrarne i päls, och det göra de rätt uti. De äro bofasta i staden och ha samlat erfarenhet. Den tredje åter,

Mannen med kakorna.

främlingen, går i en dåraktigt tunn vårpaletå och håller en näsduk för munnen, ty han lider af en vanlig petersburgsåkomma — snufvan.

I hörnet vid Goroschowaja sitter en liten skinntorr gubbe, insvept i en päls, hvars släta skinnsida är vänd utåt och ser skinande blank ut vid skenet från en portlykta. Han försäljer varma »nygräddade» kakor. Han förefaller föga nöjd med sin tillvaro, fastän han lagt beslag på den träkubb, hvilken under vanliga omständigheter tjänstgör som stol åt dvorniken, portvakten, under dennes dagsvakt vid dörren. Ljudliga snarkningar genom dörrens gallerverk förråda, att den plikttrogne dvorniken fallit i Morphei armar och njuter af välbehöflig hvila.

En titt genom järngallret visar, att dvorniken släpat fram en träbrits och lagt en madrass på densamma. Insvept i sin tjocka fårskinnspäls slumrar han nu för att väckas dussintals gånger om natten, för hvarje gång någon af husets invånare behagar gå ut eller in. Han är gårdvaren, den ende innehafvaren af husets enda portnyckel.

Den tillfällige innehafvaren af dvornikens sittplats anropar de promenerande. Han prisar sina kakors godhet Dvornik (portvakt).och talar om, att hans hustru själf bakat dem, hvilket tydligen är en rekommendation i hans ögon. Han sträcker fram brickan för att reta aptiten hos kunderna och fortsätter sitt lofprisande af den utbjudna varan.

»Sitter ni här hela natten, batjuskaLille far.?

Han kniper småslugt hop ögonen.

»Jag kommer först vid 12-tiden», upplyser han. »Då börjar man köpa mina kakor. Känn, huru varma de ännu äro! Jag utestänger kölden med den här.»

Han tar fram en gammal, sliten schal, som han haft dold bakom ryggen och lägger den öfver kakorna för att demonstrera. Resultatet är att han får behålla dem i orördt skick, men blir 20 kopek rikare. Detta öppnar hans ordflöde, så att han prisar de tre herrarnes frikostighet för att sedermera ingå på ett ämne af mer privat natur, oron för dottern, som nattetid ränner omkring på gatorna. Han ger en omständlig beskrifning på henne och ber herrarne att om de möta henne, tillsäga henne att hon skall gå hem, ty modern väntar.

Vid hörnet af Newskij börjar attacken från nattens lätta garde.

Det är en ung kvinna, extravagant klädd, som stannar framför trion. Oaktadt skumrasket ser man, att hon är starkt sminkad. Kinderna lysa röda, och ögonbrynen äro allt för regelbundna för att ej vara tuschade.

»Hören Sie mal!» säger hon på tyska, ty hon är psykolog och har dragit den slutsats, att hon har med främlingar att göra. »Inte passar det sig, att tre herrar gå ensamma omkring på gatorna denna tid på dygnet. Låt mig få göra sällskap!»

Hon erhåller en lugn uppmaning att gå vidare, men detta väcker endast hennes motsägelselusta.

»Följ mig hem, så att jag slipper gå ensam! Jag har ett par trefliga rum och champagne hemma. Också kan jag få dit ett par väninnor, om ni så önska. Vi skola ha det riktigt muntert.»

Då herrarne aflägsna sig utan att vilja lyssna till hennes lockelsetoner följer hon efter några steg, men då hon märker att ansträngningarna äro förgäfves, rycker hon på axlarna och aflägsnar sig med ett par glåpord.

I vild fart kommer ett ekipage körande. Hästen är en ypperlig trafvare, som ligger hårdt på tyglarna. Vagnen härbergerar tvenneuniformsklädda, unge män, tydligen juris studerande att döma af de trekantiga hattarna. De sitta bekvämt tillbakalutade mot ryggstödet och röka sina cigaretter. När de upptäcka den i bjärta färger klädda kokotten, knackar den ene kusken på ryggen, och ekipaget stannar, hvarvid hästens bakben synas vika sig under honom och han nästan sätter sig på stenläggningen genom det bryska sätt, hvarpå kusken drar åt sig tyglarna.

De båda passagerarne hoppa ut och närma sig flickan, som stannat. Ett hviskande samtal utspinner sig, och därpå stiga alla tre upp i vagnen

Stadshuset.

och taga plats, hon i den enes knä. Kusken får en order, vänder fordonet, och sedan bär det af med samma blixtsnabba fart.

Det promenerande sällskapet har hunnit fram till stadshuset, hvars spetsiga torn med sin klocka — en tornklocka är en ovanlig syn i Petersburg — framträder med mörk silhuett mot himlen, som börjar ljusna. I det lilla kapellet bredvid lyser ett vaxljus framför ikonbilden (helgonbilden), och en gammal kvinna synes knäfalla framför densamma i tyst bön. Hvem vet hvilka kval som drifvit ut henne på gatan midt i natten! Hon synes ej så tarfligt klädd, att detta kunnat uppväcka misstanken, att hon saknat härberge för natten, och bekräftelse att så ej är fallet får man, då honsynes nedlägga en silfverslant i en af sparbössorna, hvarpå hon aflägsnar sig med skyndsamma steg. Hon kastar en skygg blick efter sig, och spår af tårar synas på hennes skrumpna kinder.

Porten till ett af husen vid Michailowskaja öppnas, och en manlig skepnad träder ut. Han stannar ett ögonblick, och en kvinna smyger sig efter, lik-

Vid Jekaterinakanalen står en grupp af män.

som vore hon rädd att visa sig, hvarpå de taga ett par steg åt sidan, så att portvakten ej skall se dem. Hon slår armarna om halsen på honom, och deras läppar mötas i en lång, glödande , kyss, som ej synes vilja taga något

slut. Ett gapskratt från en raglande individ åstadkommer ett afbrott, och hon rusar hastigt in genom den på glänt stående porten, hvilken sluter sig bakom henne liksom förd af en osynlig hand.Borta på Ssadowa höres bullret fråu ett arbetsåkdon. Framför detsamma gå två grofva, hvita hästar, hvilka draga af alla krafter, ty lasten synes vara tung. Öfver det rågade lasset är en presenning utspänd och fastbunden, men man ser det blodiga hufvudet af en nyslaktad kalf sticka fram, med brustna ögon och hängande tunga. Huden sitter ännu kvar på kroppen, och klöfvarne skrapa mot ett af bakhjulen. Hallarna vänta på att fyllas med matvaror, i synnerhet kött, ty petersburgaren äter mer animaliska än vegetabiliska födoämnen oaktadt de förras dyrhet.

Vid Jekaterinakanalen står en grupp af män. Ingen är i stånd att tillnärmelsevis gissa deras ålder. De kunna lika gärna vara unga karlar som gubbar. Hår och skägg äro ovårdade, fötterna äro omlindade med bindlar, och utanpå dessa ha de trädt halmskor. De stå där och vänta, hvarje deras drag förråder väntan. Ett par af dem äro tydligen beslutsamma män. Näsan är rak, munnen kraftigt skuren, hakan antyder energi. De andra se mer godmodiga ut och betrakta nyfiket fotografiapparaten, som tages fram.

Solen har gjort sin första entré, och med den börjar dagens arbete i den stora staden. Karlarne räta upp sig, ty de vilja göra ett förmånligt intryck, när de nu en gång skola på plåten.

»Nå, hvad vänta ni på?» intervjuar en af trion karlarne.

»På arbete», svarar mannen till höger med kärf och kort stämma.

»Ha ni inte något arbete?»

»Nej, inte sedan veckor.»

»Möter det svårigheter att få något att göra? Ni se starka ut.»

»Många äro starkare än vi, och äfven de gå sysslolösa», svarar den, som för ordet för de andra.

»Till sommaren blir det bättre», upplyser en af de äldre. »Då kan man gå ut på landet. Bönderna behöfva hjälp för jorden. Och så slipper man frysa och hungra som under vintern.»

Fotograferingen är undanstökad och renderar dem några kopek, som de ta emot under försäkran om, att de ämna bedja till Gud för gifvaren. De behöfva åtminstone inte svälta ihjäl den dagen.

Borta i andra ändan på kanalen lyser Uppståndelsens katedral. Den ser ut som utarbetad i emalj och lyser blå och grön med stora hvita pärlor, hvilka i regelbundna rader täcka de päronliknande tornen. Färgernabryta skarpt af mot den gråa gatan och den blanka kanalen och göra, att templet liknar ett orientaliskt sagoslott. Och dock har här en fruktansvärd tragedi utspunnit sig, som har varit orsaken till fridstemplets utförande, ty i utkanten af Michailowskijträdgården dödades kejsar Alexander, och ännu kan man inne i templet se den gatläggning, som uppsög hans blod, en liten fyrkantig bit midt på kyrkgolfvet, omgifvet af en inhägnad, som skall för eftervärlden visa, att äfven dessa jordens mäktige äro utsatta för förgängelsens lag.

Dagens stjärna har förmått nattens tärnor att fly. Staden ligger ej längre i halfskumt dunkel, men det klara solljuset kommer skuggorna att framträda så mycket tydligare. Lifvet börjar pulsera med raskare, mera okonstlade pulsslag. Nattens backanalier få vika för dagens arbete.

Bullret tar till. Människor och fordon röra sig allt tätare på gatorna, ty Petersburg skakar nattolustigheten af sig. Det är ej längre nöjets, utan arbetets stad.

Uppståndelsens katedral. Alexanderträdgården med Admiralitetstornet. Petersburgs hufvudpulsåder. HELA världen känner Newskij. Många, som ej varit i Petersburg ha hört talas om Newskij, under det att de kanske ej känna namnet på en enda hufvudstadsgata i utlandet. Det ligger något egendomligt i detta förhållande.

Den bemärkta plats som Petersburgs största gata intar i den civiliserade världen beror på att Newskij är så typisk för staden. Den sätter lokalfärg på Petersburg och är utan rivaler. Ingen annan gata i staden kan liknas vid den, ingen har en sådan omväxling att erbjuda, ingen utgör en sådan samlingsplats för attraktioner. I Paris finnas

många boulevarder, hvilka i hufvudsak likna hvarandra, i London existera massor af förstklassiga gator af en och samma typ, men Petersburg har blott sin Newskij, så skild från de andra gatorna som en tax är olik en dansk dogg.

Newskij Prospect födes vid Alexanderträdgården, och platsen härför är icke illa vald. En bred präktig park, stamtillhållet för lekande barn, gammalt folk som vill njuta af frisk luft, älskande par, som sitta slutna tätt intill hvarandra på de grönmålade bänkarna. Trädgården är omsluten af ett järnstaket, hvars flesta grindar likväl äro låsta och detta så bastantsom möjligt, ty man har virat järnkättingar om de stolpar, som möta hvarandra när portarna stängas, och ett duktigt lås binder sedan ytterligare till handaget. Orsaken härtill lär vara den, att man önskar hålla folkströmmen cirkulerande i vissa riktningar med så liten frihet som möjligt, sedan Alexanderträdgården hunnit att bli vittne till den tragedi, som utspelades när folket tågade mot Vinterpalatset, en tragedi, hvilken lät parken uppsuga blodet från dussintals döda och sårade och hade att uppvisa de mest hjärtslitande moment.

Newskij.

På andra sidan parken reser sig Admiralitetet, en vinkelformig byggnad med två små flyglar vettande mot Newa och förenade genom en 400 m. lång midtelbyggnad, hvars fasad ligger mot trädgården, men hvars baksida aldrig blir sedd från floden, enär mellanrummet mellan flyglarne fylles af storfursten Mickael Mickailowitschs palats och ett par privatbyggnader.

Ställer man sig vid parken och betraktar Newskij — man säger endast Newskij — låtom oss säga mellan kl. 4 och 5 e. m. en dag vid vårens inbrott, företer gatan ett rörligt lif, som inte står efter de andra storstädernas.Man lägger genast märke till gatudisciplinen. Alla körande hålla sig obrottsligt till högra delen af gatan; de promenerande söka högra delen af trottoaren. Folk och fordon myllra fram från bigator och torg, alla följa den stora mäktiga människoströmmen, hvilken rör sig med osynliga mål och framdrifves af olika impulser, hvarje individ med sin värld för sig.

Det är en folkmassa, som inte liknar en vanlig europeisk storstads. Härtill bidrar i första hand den traditionella, ryska klädedräkten, som bäres af den lägre befolkningen, och i hvilken stöflarna intaga en framstående plats. Och de stora, ovårdade helskäggen, de talrika uniformerna och uniformsmössorna verka ryskt.

Uniformen träder genast för ögat. Om Petersburg har en befolkning, som närmar sig 1,700,000 personer, gå åtminstone 200,000 af dessa klädda i uniform. Alla äro visserligen ej militärer — dessa komma nästan i minoriteten — men hvarje skolpojke, hvarje gymnasist, student, högskolist, kursist och ämbetsman bär uniform, och det fordras vana och öfning att skilja de militära och civila från hvarandra. I ingen stad i hela världen kan man få se så mycket uniformer som i Petersburg, och detta gör, att man rent af får leda för dem, enkannerligen som deras bärare i många fall ej förstå att föra sig i dem.

Framför oss ligger Newskij i ett enda ofantligt stort perspektiv. Midt på gatan rusar den långa raden af elektriska spårvagnar, af hvilka de flesta äro gula och röda. Dessa tillhöra det nyanskaffade materialet. Andra åter äro mörka, stötande i violett. Det är de gamla hästspårvagnarna, som befordrats till släpvagnar.

På ömse sidor om spårvägslinjerna går en enda rad af fordon. Ytterst d. v. s. närmast trottoaren röra istvoschikarne sig i sakta lunk, i samma takt som våra droskor. Mellan dessa och spårvägarna rusa ekipagen i sträckt traf, en hastighet åter som ej står efter automobilernas.

Det hela ter sig som ett kaos, men i självfva verket råder en anmärkningsvärd ordning. Vid hvarje gatukorsning står minst ett par poliser, hvilka ge tecken till trafikens upphörande och fortsättande med sina battonger. Ju mer betydande tvärgatorna äro, desto talrikare blir polismanskapet och förstärkes med officerare. Vid korsningen mellan Ssadowa och Newskij stå understundom 2 officerare och 12 man för att ombesörja trafiken, och hvilken annan stad har att uppvisa något sådant!

Numreringen af gatan börjar vid Alexanderträdgården. I nummer 1 befinner sig O. Richters stora optiska och mekaniska magasin. Fortsätter man fram mot Moika, möter man till vänster Generalstabens bokhandel med dess

många gravyrer, kartor och militära böcker, herr- och damskrädderifirman Mandl och Mellier & C:os bokhandel. Till höger åter, vid hörnet till Gogolja, befinner sig en filial af den stora berlinerfirman Schuchardt & Schütte med dess maskiner och verktyg, vidare Alexandre, ett Magasin du Louvre i miniatyr, Wolffs bokhandel, där man kan få köpa skandinaviska tidningar och i närheten af Moika de båda restaurangerna Leinner och Albert, där man till skapligt pris kan få en ätbar middag.

På andra sidan af kanalen vidgar Newskij sig och får nära på den dubbla bredden, och nu öppnar sig en liflig tafla för betraktaren.

Kasankatedralen.

Hörnbordet en trappa upp i Restaurant Albert är en utmärkt observationsplats och vi flytta oss dit upp för ett ögonblick.

Polisbryggan, som befinner sig tätt under fönstret, håller på att repareras och är delvis afstängd genom ett högt plank. Man har lagt ut en smal brädgång längs detsamma, och här trängas de mötande, så att de likna sardiner i en låda, ty passagen är trång, och sällan blir gatan så fri från åkdon, att de gående våga sig ned. Men man utstår obehaget med älskvärda leenden trots knuffar och trampningar.

Borta vid Kasankatedralen vidgar gatan sig ånyo. Det beror på planteringarna framför pelaregången. Förr var Newskij en boulevard med stora präktiga träd, men dessa nedhöggos på befallning af tsar Paul, emedan han fruktade för barrikader.Kosacker. Den mellersta kosacken har en nagajka (knutpiska) fästad vid högra delen af lifremmen.Men hvad är detta? Det lyser rödt från en kuskbock, och ett elegant ekipage kommer rusande framåt.

Tjälavjäken (människa, vanlig benämning på kypare) upplyser om, att det är ett hofekipage. Det närmar sig, och en äldre, uniformsklädd herre tittar ut genom fönstret under bråkdelen af en sekund.

»Det är Wladimir Alexandrowitsch», upplyser sagesmannen. »Han är tsarens farbror.»

Främlingen blir förvånad. I hans föreställning ingår det som ett axiom, att ingen af käjsarfamiljen kunde våga sig ut utan att gatorna afspärrades och en stark eskort medföljde, och här reste dock en af de mest fruktade storfurstarne lika ogeneradt som hvilken privatman som hälst. Hvad tänkte revolutionärerna på? Hade de blifvit frommare under de senaste åren?

Åhnej, men man anser sig sakna anledning att döda blott för nöjet att döda. I det allmänna medvetandet lära storfurstarne i gemen icke vara så farliga för folkets frihet, som man först velat p^Stå, och så råder det äfven ett visst lugn för ögonblicket.

Man föreställer sig gärna, att Petersburg under revolutionsdagarna skulle varit ett fullkomligt anarkistsamhälle, där mord och plundring hörde till ordningen för dagen. I själfva verket var det endast få delar af staden, där folket åtnjöt det tvifvelaktiga nöjet att utgöra mål för kosackernas nagajkor, polisens revolvrar och soldaternas gevär. När den infödde peters-burgaren åtskilliga dagar efter tumulten i utländska tidningar läste hvad som passerat, utbrast han med den tyske fursten: »potzdonnerwetter, haben wir alles dies selbst gethan!» Den icke petersburgska pressen kom med åtskilligt mer färglagda skildringar än som motsvarade verkligheten.

Och drar man sig för att gästa Petersburg därför att man tror sig få obehag från polisens sida, bedrar man sig. Främlingen går säker där, och man är mycket mer förekommande mot honom än hemma.

Man kan ej se, att broarna där Newskij passerar kanalerna äro broar. De äro steulagda, breda och gå i ett med gatan, stundom med en obetydlig lutning. Vore ej kanalerna vid sidan, skulle illusionen af gata vara fullständig. Men där vid Moika ser det dödt ut. Ingen ångbåtstrafik, knappt en båt eller pråm. Newskij är fordrande och vill ensam ådraga sig uppmärksamheten.Men låtom oss fortsätta promenaden, ty hvad man sett genom fönstret lockar att blanda oss med i folkhvimlet.

Komna ut på gatan anropas vi genast af de närmaste istvoschikarne, men äro döfva för deras böner och tillrop. Nu är det vår tur att balansera oss öfver bron på den smala träpassagen, och härunder stöta vi till en äldre

gentleman, ovanligt nog civilklädd. Han säger ett pardon och går vidare.

Man tittar på oss, och detta ger anledning till frågan om de se, att vi äro utlänningar.

Den lutherska Peter-Paulskyrkan.

»Säkert», svarar fackmannen inom det ryska området. »Våra kläder, vårt sätt förråda oss. Petersburgaren har stor förmåga att iakttaga, och han är skicklig i att draga slutsatser. Ryssen går inte, som du och jag. Han är mer slankig i kroppen, och hans kläder, civila kläder, stå alltid en hårsmån under våra. Detta beror på de oförskämda priserna. För en vinterpaletå ta de ända till ett par hundra rubel, och man byter därför inte skinn så ofta eller ock köper man färdigsydda kläder, som ej sitta så väl. Våra kläder och vår gång äro således två faktorer, som förråda oss. Språket är ett tredje, men om det vill jag inte tala, ty det är för enkelt och fordrar ingen detektivförmåga för att man af det skall höra, att du är utländing. Däremot är vårt sätt att betrakta människorna ochbutikerna, denna iakttagande, undrande nyfikenhet, som infödingen ej besitter, något som de draga sina slutsatser af.»

Man känner på sig i folkströmmen, att man är observerad och genomskådad, men man läser öfverallt ett välkommen. Vill man tyda det rätt, så skulle man öfversätta det sålunda: »det var roligt, att du kom hit för att titta på vår stad. Du skall få se, att den inte är så ful eller ointressant som man kanske tror. Men då främlingar så sällan komma hit, kan man ju inte veta det».

Kasankatedralen, sedd från Lilla Stallgatan.

På vänster hand befinner sig den lutherska Peter-Paulskyrkan, en enkel byggnad, som skiljer sig ofantligt från sina ortodoxa kamrater. Dess torn äro försedda med klockor.

Framför Veltens konsthandel stanna vi ett ögonblick för att taga dess sevärdheter i ögonsikte. Det är mest litografier, ej en enda tafla, endast reproduktioner. Snarare är butiken bok- än konsthandel, men den dominerar genom sitt läge mer än genom sitt innehåll. Alldeles i närheten är Dominique, den gouterade frukostrestaurangen, och så upptäcker man Societé commerciale du Nord, en bland de största skrädderifirmorna med svensk innehafvare och flera svenska biträden.

Till höger synes kasanska katedralen, en halfcirkelformig byggnad, somhaft Peterskyrkan i Rom till sin förebild. Pelargångarna räkna ej mindre än 136 pelare i korintisk stil.

Katedralen uppfördes under åren 1801 —11 efter ritning af Woronischin och lär ha kostat ungefär 4 millioner rubel. Den mäter ett ytinnehåll af 75 X 55 m- Höjden är 80 m.

På framsidan stå statyer af Alexander Newskij, Johannes den helige och Andreas. Dörrarna, som äro af brons, utgöra kopior från Baptisterium i Florens.

Framför katedralen vid Newskij synas statyerna af furstarne Barclay de Tolly och Kutusow-Smolenskij.

Barclay de Tolly, som var öf- verbefälhafvare i det olyckliga kriget i Finland 1809.

Furst Kutuzow-Smoieuskij.

Nu befinna vi oss i stadens centrum.

Till vänster ligger Singers stora etablissement, till höger Gostiny Dwor, den största och finaste basaren, med arkader och pelargångar, innanför hvilka butik ligger bredvid butik, ett minut-handelsparadis, där damerna kunna få sitt lystmäte i att se och att pruta. Ty i 90 butiker af 100 måste man pruta.

Här ligga också de flesta bankerna, framför alla Crédit Lyonnais. De framträda ej på långt när så pretentiöst till det yttre som sina systrar på kontinenten eller den östra delen af den skandinaviska halfön. Man hyr en våning och därmed basta. Aktieägarnes vinst kapitaliseras inte i charmanta marmoreller granitpalats, som ej lämna ränta, men inge ett dubiöst intryck af soliditet. Och dock afslutas inom en del af de ryska bankerna mycket stora affärer.

Bredvid ingången till Crédit Lyonnais synes en liten anspråkslös dörr och bredvid denna ett skyltfönster, i hvilket

man placeratnågra oaptitliga tårtor, kakor och andra konditoriartiklar. De verka gamla och som om de voro ditsatta för länge sedan och man glömt att ta bort dem. Ägaren vet nog också, att de inte äro till för reklamens skull, ty han är ej i behof af dylik.

Ofvanför ingången står »Café de Paris».

Det finnes ingen petersburgare, ej heller någon som varit i Petersburg, som ej känner till Café de Paris, och det finnes i Europa ej ett sådant kafé till.

Passagen. Den låga dörren till höger om porten är nedgången till Café de Paris.

Man stiger ned för en trång stentrappa, som inte utmärker sig för ens en anstymmelse till lyx.

En lukt af rök, parfym, mat slår en till mötes, och man passerar en rad af människor, hvaraf 99 % äro karlar, som sträfva uppåt. Minst lika många gå före eller efter oss i samma riktning som vi.

Nu äro vi nere i källaren och se en lång, smal sal, nästan en korridor, träda oss till mötes. Bredvid oss stå ett par diskar visavi hvarandra, fyllda med tårtor, bakverk, konfekt.

Längs väggarna har man placerat bord och stolar, och dessa äro i det närmaste abonnerade af — kokotter. De sitta hvar för sig eller två ochInteriör från kokotternas fondmarknad, Café de Paris.två. Men sällan ser man, att någon herre slagit sig ned hos dem, men de vänta tåligt, ty deras tid kommer förr eller senare, och ännu är klockan ej långt liden.

Midt i korridoren promenera andra kvinnliga varelser, hvilkas förvärfskälla är allt för påtaglig för att man skulle riskera ett indigneradt svar, om man än komme med hvilka förslag som helst riktade mot deras dygd.

Det är en fullständig exposition af kokotter, men ej af det bästa slaget.

Träder man längre in, upptäcker man, att det går förgreningar från den gemensamma hufvudgången utåt, bildande smårum. Äfven där har man till gästernas bekvämlighet placerat bord och stolar, och här kan man få se ett och annat par, som funnit hvarandra och sitta förtroligt hviskande, glömska af andras närvaro.

Man infinner sig i Café de Paris inte så mycket för att njuta af förfriskningar som fastmer för att se detta säregna lif. I regel går man ett par slag genom passagen och försvinner, och detta förklarar den oafbrutna folkströmmen. En och annan fastnar för ett glas tjai (te) med citron, men någon lyxkonsumtion får man ej se, och priserna äro billiga.

Sällan tilltala kokotterna en herre. De sitta där sminkade, utpyntade, halfeleganta med toaletter af olika kalibrar. En föredrar att se diskret, engelskt dygdig ut och bär en tailor-made promenaddräkt. En annan har fransk smak och verkar luftig, graciös. De passera revy för nyfikna, likgiltiga, värderande, trånande mansblickar och äro antagligen fullständigt fysiskt oberoende af detta korsblickande. Däremot värdera de ekonomiskt hvilken valuta de kunna ha af detsamma. En och annan igenkänner en manlig bekant, och då går hon fram och skakar kamratlikt hand med honom. Är han vid godt humör, ber han henne slå sig ner vid ett bord och består en kaffe eller te, men detta förbinder honom ej att fortsätta.

Hit komma officerare i uniform, tjänstemän, studenter, soldater, bokhållare, utlänningar, landsortsbor, någon gång också det dygdiga, feminina Petersburg, ditlockadt af moder Evas största svaghetssynd, nyfikenheten. Äfven om dessa tillfälliga kvinnliga besökare skulle upptäcka sina manliga anförvanter på detta ställe, skulle de därför ej ha anledning att ställa till skandal, ty allt går till det yttre mycket anständigt tillväga, och man ser inga utbrott af karesser eller hör några omotiverade glädjetjut. Man kan tro sig vara i foyern på en af teatrarna. Likheten ärNewskij, till vänster Gostiny Dwor.stor, men olikheten består däruti, att den kvinnliga publiken i Café de Paris består af kvinnor, som sälja sin gunst om man blott kommer öfverens om priset.

Här är en slags fondmarknad för kokotterna. Man afslutar öfverenskommelse för kvällen, åsätter ett pris på varan, prutar och uppgör en slutnota, ehuru ej skriftligt. Senare råkas man på Bouffes, Zoologiska trädgården, Nemetti eller annorstädes för att fullfölja programmet för natten.

Vi följa strömmen, som går uppåt, ty ännu är det dager, och vi vilja se Newskij vid dagsljus.

Utanför Gostiny Dwor höres bullret af en automobil, som sättes i gång. Där befinner sig stadens enda automobildroskstation. En af polisofficerarne ger ett tecken, polisen, som står bredvid oss höjer battongen, och vagnsraden, som är närmast, stannar. Vi hålla uppmärksamheten riktad till vänster under det att vi springa öfver gatan tills vi kommit till dess midt: då kasta vi ögonen till höger för att se om vägen är fri, det vanliga tillvägagångssättet i Petersburg, då man skall gå tvärs öfver ett starkt trafikeradt ställe, och genom en så enkel sak i förening med gatudisciplin undvikas olyckshändelser.

Det är relativt sällan, som dylika inträffa på grund af trafikförhållandena, ty man ser upp, både de körande och de som gå. Spårvagnarna äro ofta försedda med »fångare», hvilka ta upp dem, som kommit i oförsiktig närhet af vagnen. Det första tecknet till, att en stad börjar bli storstad är att dess invånare se upp och ej fordra, att trafiken skall af-stanna bara därför att de behaga lämna trottoaren.

Gostiny Dwor, basaren, byggdes redan 1785. Den lär inrymma bortåt 200 butiker, hvilka likväl hvarken äro stora eller vidare eleganta, men de äro välförsedda.

Vi ställa oss bredvid basaren och kasta en blick på trafiken. För tillfället prata de båda polisofficerarne med hvarandra, men deras underlydande släppa icke hvarken åkdon eller promenerande ur sikte. En stockning har ägt rum vid Ssadowa, och de afbryta därför trafiken på Newskij. Istvoschikar och kuskar piska på sina hästar, och den kompakta massan röres för att successivt spridas omkring på den bredare Newskij, och så är den olägenheten undanröjd. Spårvagnarna, som nödgats stanna,fortsätta hållande tätt efter hvarandra. Den främsta kör på allt hvad den kan för att återtaga sitt förlorade afstånd.

Då uppstår en folksamling i ett hörn. Vi följa efter de nyfikna, ty vill man studera måste man offra den del af sin manlighet, som heter förakt för nyfikenhet.

Det är en äldre kvinna, som under häftiga åtbörder och med riklig ordsvada påstår, att hon blifvit bestulen. Hon talar omständligt om, att hon kommit till basaren för att köpa en aln spetsar, som hon betalat, så

Käjserliga biblioteket.

att hon visste säkert, att hon hade portmonnän med sig. Då hon gick ut genom butikdörren blef hon knuffad af en yngre herre, som såg ut som en bättre karl för resten, men hon tänkte inte på annat än, att det var af våda. Tillfälligtvis hade hon strax därpå känt efter, om hon hade sina pengar i behåll, och nu voro de borta.

Tänk det var öfver 16, kanske 17 rubel!

Det grämde henne, att hon låtit lura sig, och hon hvarken kunde eller ville tiga, ty den uslingen kanske opererade i närheten, och det fanns flera, hvilka han kunde plocka.I detta ögonblick kom en barhufvad herre ut genom en butiksdörr. Han hörde hvad som yttrades och gick fram till kvinnan.

»Ni har tappat er portmonnä i butiken», sade han och lämnade den till henne. »Var god och räkna pengarne. Det är en rubel och trettio kopek i den.»

Katarina II:s staty.

Ett gapskratt hälsade hans ord. Hon grep hastigt sin återfångna egendom och skyndade därifrån, hälsad af några muntra anmärkningar från de kringstående.

Tur och otur på samma gång.

På andra sidan af Ssadowa lyser det käjserliga biblioteket i mörkrödt. Genom dess balkongfönster har man en ypperlig utsikt öfver Newskij i riktning norrut, och den anlitas af vederbörande då fästligheter passera på gatan såsom korteger, fästtåg och dylikt.Bröderna Elissejeffs affärspalats. Alexandratorget.Ingången till detsamma är belägen vid Alexandratorget. Den joniska stilen har gjort sig gällande. Huset uppfördes under åren 1794—1810, men sedan dess ha åtskilliga förbättringar och tillbyggnader tillkommit.

På torget befinner sig den beryktade statyen af Katarina II, omgifven af en manlig stab beundrare och en enda kvinnlig, hennes väninna Daschkowa. Uppvaktningen består af furst Suvorow, rikskanslern Besborodko, Betzkoi, amiral Tschitschagow, furst Orlow, diktaren Derschawin, fältmarskalk Rumjanzew och furst Potjemkin.

Anitschkowbron.

Under hela den väg vi tillryggalagt ha vi ej sett ett enda privathus, som utmärkt sig i arkitektoniskt hänseende, och det finnes ej häller ett sådant vid den beryktade gatan. Husen äro nästan alla af samma typ, stela byggnader af ända till fem våningars höjd med rektangulära större eller mindre fönster. Ett enda undantag göres af bröderna Elissejeffs affärspalats, ett komplex, som utmärker sig genom sina ofantliga glasytor å l'americaine, men för öfrigt verkar affär från grunden till taket.

Den nedre våningen är afsedd till frukt- och vinhandel och imponerar genom sina dimensioner. I skyltfönstren stå frukter af alla möjliga slag, nyheter från säsongen, färska och aptitliga vid sidan af konserver och vinbuteljer, alla troligen med anor från Krim eller Kaukasien. För att göra anblicken än mer aptitretande har man grupperat varorna på ettAlexandrateatern. Anitachkowpalatset.dekorativt sätt och försedt dem med omhöljen i form af korgar, lådor eller askar med mer eller mindre pråligt utseende.

Våningen öfver butiken är afsedd till teatern. De stycken, som där uppföras, sägas vara af särdeles lättsmält beskaffenhet och fordra understundom polisens ingripande.

Mystiskt lär äfven förhållandet med öfre våningen vara, där man påstår, att en spelklubb skulle vara inlogerad.

Hästarna vid Anitschkowbron.

På andra sidan ligger som nämnts Alexandratorget, i hvars bakgrund Alexandrateatern uppdyker, delvis skymd af planteringarna. Det är i självfva verket oegentligt att kalla den öppna platsen för torg, ty området är planteradt och borde snarare kallas park eller trädgård. Platsen anses för öfrigt för fashionabel.

Bredvid densamma och alldeles inpå Fontanka reser sig Anitschkow-palatset. Detta uppfördes 1748 efter utkast af Rastrelli och skänktes af kejsarinnan Elisabet till grefve Rasumowskij, men återtogs 1785 af regeringen. Palatset ombyggdes 1866 af Alexander III.

Till detsamma gräfdes af nihilister en underjordisk gång i ändamål att spränga palatset i luften. Man hade hyrt en butik på andra sidan Newskij och därifrån leddes arbetena. Polisen kom likväl hemligheten på spåren, och anslaget gick om intet,Öfver Fontanka leder Anitschkowbron, som prydes af fyra kolossala bronsstatyer föreställande hästar som på olika sätt ledas af sina skötare. Modellerna äro utförda af baron Klodt.

På andra sidan af kanalen förlorar Newskij sin karaktär af Petersburgs förnämsta gata. Den skiljer sig knappt från de andra »prospekten», om än folkströmmen fortfarande är liflig.

Istvoschiken.

Istvoschik kallar man både kusk och droska.

»Istvoschik?»

Vi ha lämnat hotellets port och träda ut på gatan, hvarvid det första ljud, som träffar våra öron är »istvoschik», framsagdt i ödmjuk ton och åtföljdt af en inbjudande gest med handen. Det är en droskkusk af de trettio, som hålla vid trottoaren, hvilken ropat till oss.

Men vi äro redan gamla i gården och ha lärt oss, att man inte skall ta den första droska, som står framför oss, ty dess kusk har öfverdrifna anspråk och värdesätter körningen betydligt högre än kamraterna längre bort i raden. Någon fara för att vi skola nödgas gå förefinnes ej, ty det finnes rikligt med åkdon i staden. Endast istvoschikarnas antal belöper sig till mer än 20,000, dvs. om Stockholm proportionsvis hade samma antal skulle

det uppgå till 5,000 stycken i stället för de futtiga 400, som nu föra en tynande tillvaro.

»Bolschaja Konjuschenaja semnadzatt» uppge vi adressen, under det att vi passera de ytterligt intresserade kuskarna utan att göra ett tecken till att stanna.

»Schest (60)», ropar närmaste istvoschik.

Vi låtsas ej höra ett så oförskämdt bud, utan fortsätta. Då han ser, att vi förstå oss på affären, och då han fruktar för att bli af med oss, skriker han »såråck (40)».Som vi nu stå bredvid en annan körsven, anse vi lägligt att göra ett bud, öfvertygade om, att denne uppfattat såväl kamratens 40-kopeksbud som faran af att drifva saken för långt.

»Tridzatj!» säga vi.

Han riktar armen mot droskan och säger:

»Passvåltje» (var så god).

Kommersen är öfver till de andras missräkning och vår egen förnöjelse, ty detta eviga prutande med kuskarna är föga angenämt, åtminstone till en början.

I afvaktan på åkande.

Det finnes en taxa, hvars lägsta afgift är 20 kopek för en färd på 15 minuter, sedan stiger det med ungefär 5 kopek för hvar 5:te minuts färd upp till 60 kopek i timmen. Nattetid är det cirka 50 % förhöjning. Ingen gör dock anspråk på, att taxan skall följas, ty om man vore nog oklok att yrka på detta, skulle man knappast komma från stället. Man har tyvärr ej rättighet att själf bestämma farten.

Främlingar, som vilja drifva med okunnigheten, påstå ibland, att istvoschikarna köra med en fart, som är okänd utom Ryssland. Redan den första istvoschik, i hvilken man stiger in vid ankomsten till Petersburg, ger vid handen, att farten på droskan är internationell, ty det går med samma snigelfart, som utvecklas i Berlin, Köpenhamn eller Stockholm.Däremot köra troikor och hyrvagnar med en hastighet, som man eljest aldrig får se annat än på traftäflingar, men det är väl dessa fordon, hvilka skapat myten om de ryska istvoschikarnas körhastighet.

Medan vi glida fram på de knaggliga gatorna, hvarvid stötarna något förmildras genom gummihjulen — alla istvoschikar skola ha sådana — få vi godt tillfälle att betrakta kusk, häst och fordon.

En bättre klädd hyrkusk.

Droskan är lik den skånska gåsen: den är för stor för en och för liten för två. Ensam skulle man kunna vräka sig i den och leka gentleman, lindrigt tillbakalutad mot ryggstödet, om man ej var rädd för ett visst slags insekter, hvilka ha som specialitet att trifvas bland kläde. Nio droskor af tio äro lappade, flottiga och illa medfarna; den tionde ser om ej just proper så dock passabel ut.Det finnes en sufflett, som slås upp vid regnväder, men den är egentligen ej till för att skydda mot annat regn än det, som kommer bakifrån, och som bekant inträffar detta endast undantagsvis. Blåser det framifrån eller från sidan, är man räddningslöst utsatt för elementens raseri, ty fotsacken — där denna existerar — är blott till för syns skull.

På kuskbockens vänstra sida, i den vinkel, som ligger närmast den åkande, står droskans nummer på två sidor med små siffror.

Zagorodny Perspektiv, en trafikerad gata.

Taxan befinner sig på bockens baksida och är ofta förstörd till tre fjärdedelar. Men också är den som sagdt fullkomligt onödig och den tycks finnas där blott för att demonstrativt visa, att man sätter sig öfver dess dumma bestämmelser.

Vi äro två, som sitta på droskans enda säte. Min vän, som dock påstår, att han bantat sedan jul, tar upp 3/5 a* den us*a dynan, och ändock klagar han öfver bristande utrymme. De återstående 2/5-delarna har jag lagt beslag på

och våndas, där jag sitter halfvänd mot honom och med armen om hans lif, ty detta är det enda sättet att hålla sig kvar.

Vid ett enda tillfälle är det angenämt att begagna istvoschik i Petersburg: när man har en yngre, behaglig dam i sällskap. Men då bör man varaogift och utgå från den fasta ståndpunkten att inte afge äktenskapslöfte, ty de två som sitta inne i droskan skakas och blandas om hvarandra med en hänsynslöshet, som utgör resultatet af kombinerade anfall från kullerstensgator, dåliga vagnsfjädrar och fordom användbara gummihjul.

Kusken vänder sin breda rygg mot oss. Han är alltid bred i ryggen, äfven om karlen eller pojken för öfrigt visar ett ansikte blottadt från hvarje fyllighet. Orsaken till hans fetma skulle man kunna utleta, förutsatt att han klädde af sig det halfva eller hela dussin plagg, han svept om sig. Där finnas pälsar, liftröjor, västar, skjortor, lindor, kortligen en hel arsenal, ty den ryska traditionen vill veta af en fet, frodig istvoschik, och hvad som mankerar i natur skall konsten ersätta. Också liknar kusken mer en tunna än något annat där han rullar fram, ty han kan knappt gå.

Redan tröjorna och pälsarna utfärda förbud mot all onödig kroppsrörelse, men stöflarna hjälpa till att göra förbudet mer effektivt. De äro nämligen stora, klumpiga, grofva. Skaften utgöras af tjocka filtöfverdrag, och på foten har han trädt galoscher af en pontons dimensioner.

Kring den rundligt tilltagna midjan prålar ett brokigt skärp. Äfven detta är traditionellt liksom hatten. Skärpet lyser i alla färger — när det är nytt. Årtiondens flitigt bruk, damm och smuts ha dock försett det med ett smutsgrått öfverdrag, hvilket endast kan borttagas på kemiskt vis och kanske

En kusk i livré.

knappt det, ty den nya färgen är efterhängsen som den välbekanta svärmorstypen.

Hatten är af en modell, som man icke ser annorstädes än i Ryssland. Det är en slags cylinderhatt, vid uppe i kullen, men tillstrypt vid hattbrättet, så att den liknar ena delen af en diabolosnurra.

När det regnar, händer det att istvoschiken träder en oljerock öfver sina många plagg. Vintertid är han frodigare än om sommaren. Manmåste förvånas huru han är i stånd att uthärda så mycken värme och så stor obekvämlighet.

Det ligger något godmodigt i istvoschikens utseende. Han ser ej ut att vilja göra en fluga för när, och han skrattar vid minsta anledning. Han är ett stort barn oaktadt sitt helskägg och sina rynkor. Egentligen är det oriktigt att tala om endast de äldre, ty det finnes ej så få unga pojkar, hvilka slagit sig på yrket. Men det ser ut som om man gjort ett hopp mellan 18—35 år. Det är sällan man finner en istvoschik som, åtminstone att döma af utseendet, innehar en ålder mellan dessa år.

Vattningsställe för hästar.

Någon vidare körningskonst utvecklas inte. Han piskar på hästen onödigtvis, sitter med slappa tyglar och ser indifferent ut. Någon gång talar han med sin fyrfotakamrat, kallar honom »min lilla dufva» (galoupptschik) eller om han är missnöjd med djuret »svolotsch» (fähund).

Sins emellan utveckla istvoschikarna en stor vältalighet, uppöfvad under åratals tjänsteutöfning.

Vår kusk har kommit in på Newskij och skall vika af till Bolschaja Konjuschenaja, men framför honom kör en droska, hvars kusk synes ha somnat.

»Fortare, kör fortare, farbror!» ropar vår körsven. »Hvarför ser du åt sidan, då du skall framåt?»

»Mottschi (håll mun)!» svarar den tilltalade.

»Inte blir det bättre för det», replikerar vår istvoschik. »Du borde tacka mig, farbror lille, för att jag lär dig att köra.»»Det kunde jag, innan du blef född», upplyste den andre.

»Så har du glömt af det. Åldern gör slö», skrattade vår kusk. Han piskar på hästen, och vi få tillfälle att svänga in

på tvärgatan. I ifvern håller han på orätt sida, och en poliskonstapel rusar fram, i det han ropar kuskens nummer. Denne för handen till hatten, skrattar och kör vidare, medan poliskonstapeln med pekfingret låtsas skrifva i vänstra handens flatsida. Det föreställer det fruktade protokollet.

»Nu tecknade han upp er», sade vi.

Ett hyrkuskekipage.

Istvoschiken vänder sig om och småler.

»Nej då», bedyrar han. »Jag gjorde ju honnör för honom.»

Alltså är denna höflighetsbetygelse enligt hans åsikt tillräcklig för att stämma lagens representant mildare, och ändock befinna vi oss i Petersburg, hvars polis har namn om sig att vara obeveklig.

En annan gång passera vi Suworowtorget, i hvars midt det står en staty af krigsguden Mars.

»Hvem är det?» fråga vi kusken.

»Det är Suworow», svarar han.

»Suworow», repetera vi. »Hvem var det?»»Ett helgon», upplyser han och korsar sig.

»Jaså», utbrista vi något förvånade öfver, att den gamle, ryske krigaren och slagskämpen blifvit förvandlad till en ikon. »Besynnerlig klädsel han har.»

»De gingo klädda på det viset under hans tid», förklarar istvoschiken kategoriskt.

I Peterhof, kejsarens sommarresidens, ha vi fått fatt uti en gammal präktig typ till istvoschik. Han är mycket talför och pratar ogeneradt med oss, lämnande upplysningar om trakten. När han hör oss tala främmande tungomål, vänder han sig om och frågar hvad vi äro för landsmän.

Suworowtorget.

»Svenskar.»

»Jaså svenskar», säger han upplifvad. »Sverige är ett gammalt land, mycket äldre än Ryssland. När var det er historia började, hvem var er förste konung?»

När han fått svar härpå, anmärker han, att Estland, där han var född och uppfödd, varit en svensk provins. Han anser sig inte för rysk, utan talar med ett visst nedlåtande om denna nation.

»Ni måste ha studerat», säga vi, då han pekar på en jordhöjd i parken och förklarar, att den kommit dit under isperioden.

»Vi ha mycket bättre läroböcker än ryssarna», säger han stolt och självmedvetet.Endast ett fåtal istvoschikar i Petersburg äro infödda stadsbor. De flesta komma från Novgorod eller Moskwa, delvis också från landet.

Hofekipage.

Ej alla kunna läsa. Deras kännedom om gator och husnummer är förvärfvad genom praktik och utgör en utanläxa. Gatorna ta de aldrig fel på, men väl på husnumren, hvilka de inte alltid kunna afläsa. I Moskwa har hvarje hus ett namn, hvilket man uppger som adress, och kuskarne finna sig dock tillrätta. Hvilket minne!

Slädar på Morskaia.

Om vintern vid före ersättes droskan af slädar. Dessa äro små och obekväma utan nämnvärdt ryggstöd, om man ej vill gifva dennabenämning åt en liten karm, som skall ersätta stödet. Men farten är något större än om sommaren, om man än sitter trängre än i vagnen, ty slädans bredd uppgår endast till c:a 75 cm.

Före fastan gästas Petersburg af en svärm extra-ekipage. Dit komma nämligen »finngubbar> från alla håll och kanter för att under loppet af några dagar förtjäna ihop litet pengar.

Det hör till plägsederna, att man före fastan skall lefva om, och då ges det väl knappt någon petersburgare, som ej

vill vara med. Man företar resor till utvärdshusen, och vägarna rundt omkring staden fyllas med slädar, som köra kapp med hvarandra, under det att kuskar och passagerare hojta och skrika samt utbyta skämtsamma anmärkningar med hvarandra. Det är en slags karnevalsglädje, som råder. Man vill ge uttryck åt lifsglädjen, innan religionen fordrar sin tribut och lägger kapson på det uppsluppna humöret.

Utfärderna företagas med damsällskap. Man skulle inte vilja resa ensam. Finngubbarna skola framför andra gynnas, ty så är plägseden, lika inrotad som plumpuddingen juletid i England och risgrynsgröten i Sverige. Privat kusk. Någon bestämd taxa tillämpas ej, men priserna falla. Inom stadens område kör man då öfverallt för 30 kopek.

Hyrkuskarna hålla betydligt mer på sitt värde.

Deras uniform liknar i det närmaste istvoschikens, men är bättre vårdad, och de glänsa ej af flott. Men de äro om möjligt än mer runda än istvoschikarna och likna ofantliga sjölejon.

Hyrvagnens fart är minst dubbelt så stor som istvoschikens. Det svindlar för ögonen, då fordonen köra förbi, men också kostar nöjet mångdubbelt mer. Hästarna äro de bästa trafvare, som kunna uppletas, väl underhållna och ansade, understundom riktiga praktexemplar.Kuskarna på dessa vagnar sitta framåtlutade, då de köra, och hålla armarna raka framför sig. Genom tillrop mana de på sina springare, från hvilkas sidor svetten rinner i långa strömmar.

Äfven troikorna, som i Petersburg äro mer sällsynta än i Moskwa, köra fort, och det ligger något så äkta ryskt uti dem, något, som man känner är endast Ryssland förbehållet.

Troika.

Men istvoschiken är allmänhetens gunstling. Han gör så stora tjänster, är trots sin oförskämdhet att hugga till i pris, trots sitt ackorderande, en godmodig och treflig bekantskap, som man ej så lätt glömmer.

I hans mest nattsvarta drömmar ser han dock automobilen likt en mara uppenbara sig. Automobilen kommer att förr eller senare taga lifvet af istvoschiken, ty Petersburg är skapadt för automobilen genom sin brist på backar, sina breda gator och sina stora afstånd.

Ingen automobilist har hittills vågat på allvar taga upp striden med istvoschikarna, och detta är talande för hans auktoritet.

Från fattigkvarteren. Passlöshet och brottets noviser. OFFICIELLT är tiggeri förbjudet. Det är den tvingande nödvändigheten, som gör att polisen ser genom fingrarna och ej beifrar den lagstridiga handlingen, som dock sätter en fläck på den glada staden. Men man söker så mycket kraftigare hämma invasionen af arbetssökande och tiggare från landsorten, och ett medel härför är passtvånget.

Ingen får uppehålla sig i Petersburg utan att uppvisa sitt pass för polisen. Hotellen äro skyldiga att vid straffpåföljd inlämna hvarje resandes pass i och för granskning af poliskammaren, och en uraktlåtenhet härutinnan kan medföra svåra följder för den, som försummat följa instruktionen. Ingen får härbärgera en passlös. På detta sätt skaffa polismyndigheterna sig kontroll öfver de nykomna.

Dagligen föras hundratals personer ur staden; lika många komma tillbaka. Det är ebb och flod, som omväxla med hvarandra.

Talrika razzior företagas, men detta är ett sisyphusarbete, som måste repeteras gång efter annan, och ändock minskas ej hopen. En af driffjädrarna till polisens kraftiga ingripande är också den, att tiggarna lätt bli tjufvar, ja drifvas till att begå de gröfsta brott. Bland tiggarna påträffas brottets noviser.Bönder, som taga upp is.

Vi nämnde nyss passlöshet.

Passet är typiskt för Ryssland. Man må ej tro, att det tillkommit uteslutande af politiska skäl. Att inbilla sig något dylikt vore ett misstag. Få personer äro så välförsedda med pass, som just revolutionärerna, vare sig de äga

verkliga, köpta eller förfalskade. Man vore frestad påstå, att passtvånget snarare gagnar de politiska konspiratörerna än att det är dem till skada, ty dessa papper kunna ofta med fördel begagnas för att dölja hvilka de egentligen äro.

De passlösa bestå vanligen af bönder, som lämnat sina kommuner för att få tillfälligt eller stadigvarande arbete i Petersburg. »Miren», som skall utfärda passet, är ofta föga benägen att släppa från sig en arbetskraft, hvaraf byn är i behof, och han nekar att utskrifva passet. Kanske skrifver han det också för en inskränkt rayon, hvarigenom bonden skulle kvarhållas i byns omedelbara närhet.Passen gälla ej alltid för hela Ryssland, utan inskränkas vanligen till ett visst, begränsadt område.

Bonden förstår ej hvad detta skall betyda. Äger han ej pass, har han ej häller kunskap om dess värde, och får han passet i hand, kan han i sex fall af tio ej läsa detsamma eller tolka dess innehåll. Hans naivitet,hans okunnighet om lagarnas krypgångar lämnar honom i sticket, och han vandrar instinktmässigt vidare i den tro, att Gud, som hjälper alla oskyldiga, också skall hjälpa honom. Han korsar sig för hvarje kyrka och ikonbild han möter, och hvarför skulle inte då Gud eller hans heliga räcka en hjälpsam hand åt honom, sedan han uppfyllt alla kyrkans föreskrifter, kanske bränt för många kòpek vaxljus för att få lycka i sitt företag!

Hemma sitta kanske hustru och barn i stor fattigdom. Han måste ut kosta hvad det vill, men byn vet väl, att den under tiden måste föda många munnar, och detta är ofta en orsak till att miren vägrar att utfärda pass. Bonden åter tror på försynen, ty hans afsikter äro de bästa.

Understundom beror passlösheten på rent slarf af vederbörande. Det fordras lång tid för dem att skrifva ut papperet eller ock glömma de att skicka det till bonden, som redan begifvit sig i väg på sin vandring, sedan man lofvat, att passet här eller där skall vara honom tillmötes.

Men det händer också, att man missbrukar hans oerfarenhet för att pressa ut pengar från honom.

En bondpojke drogs inför domstolen, emedan han ej inställt sig för att fullgöra sin värnplikt. Han saknade pass, emedan detta blifvit honom frånstulet. Oaktadt han uppgaf sin hemort, skickades han omkring under månaders tid för att identifieras. Detta lyckades till slut, men staten hade ådragit sig stora omkostnader för rent af ingenting.

Att vara utan pass i Petersburg är farligt. Kommer ett sådant bort, måste ett nytt anskaffas kosta hvad det vill, ty man löper risk att stå rättslös. Många skaffa sig falska pass, om man ej ser någon annan utväg. Äfven den oskyldige kan komma i denna dilemma, och det ges personer, hvilka i sin handel och vandel äro fullt hederliga, men ej skulle tveka att skaffa sig falska pass, om deras eget komme bort.

Man och hustru ha samma pass.

En äkta man misshandlade sin hustru, och då hon ej kunde uthärda i hemmet, flydde hon. Efter många lidanden kom hon till Petersburg, där hon skulle blifvit utvisad eller gått förlorad, om hon ej lyckats förskaffa sig ett falskt pass. Under dess skydd lefde hon i många år och uppförde sig fullkomligt otadligt.

Slumpen uppenbarade hennes hemlighet, och hon fördes inför domstolen, där hon afgaf en fullständig redogörelse för huru allt gått till.Hon ådömdes ett relativt litet bötesbelopp, som hennes husbonde erlade Man tog hänsyn till omständigheterna.

En husbonde, som ej vill bli af med sin tjänare, behåller hans pass, och han utöfvar härigenom ett starkt tryck på denne. Ofta missbrukas denna makt. Tjänstefolket, som varit en tid i Petersburg, har å sin sida lärt sig åtskilligt af lifvet, och känner väl till hvilka finesser man skall använda för att befordra eget intresse.

Ett sätt är att de bedja dvorniken, som alltid står polisen nära, att i denna myndighets namn infordra passet från husbonden. För en slant skaffar man sig lätt papperet ur mannens hand. Eller ock köper man ett falskt pass. Någon samvetsömhet i passfrågan råder icke.

Mycken tid och mycket arbete bortkastas i onödan genom passtvånget, och det skapar rent af bedrägeri.

Gatumusikanter.

Den passlöse kan ej få arbete. Han måste då hitta på allt möjligt, om han ej vill tigga. Ofta blir han gatumusikant eller ock nödgas han »ringa», dvs. anlita tiggeriet. Samma är förhållandet med denarbetslöse, som bott åratal i staden och äger pass men ej tillgång till arbete. Stora industriella kriser ha spontant dykt upp och medfört katastrofer för arbetarefamiljerna, katastrofer så svåra, att många aldrig lyckats komma på grön kvist igen. I Petersburg finnes alltid tillgång till arbetare intill öfverflöd.

Under kristider kastas familjerna ut på gatan. De komma i tusental och slå sig ned i parkerna och stadens utkanter. Man ser dem till och med under broarna, där de få ett skydd om än dåligt mot regn och väta.

Orsaken till deras hjälplöshet är bristande organisation. Det finnes inga fackföreningar, åtminstone officiellt, och ej häller har man tillgång till gemensamma understödskassor. När arbetet är slut, sakna de också medel, så framt de ej ha ett bo af så pass stort värde, att de kunna panta.

I landsorten är det så tillvida bättre för arbetaren, som kommunen måste draga försorg om honom och hans familj. Så är ej förhållandet i Petersburg, där han är hjälplöst hänvisad till den allmänna barmhärtigheten.

Staden känner ej de flesta arbetarna. De ha kommit från landsorten och äro således tillfälliga gäster. Arbetsgifvarna stå ej i intim kontakt med dem, om man undantar en del utländska företag — Bröderna Nobel göra exempelvis mycket för sitt folk — och de enda, med hvilka arbetarna komma i närmare beröring äro — poliserna.

Den bekantskapen önskade man ömsesidigt undvika, om man blott kunde.

I slutet af 70-talet, då det var ett särdeles godt foderår, kom ett stort antal höpråmar ned för Newa och förtöjdes vid kajerna. Samtidigt rådde öfverflöd på arbetskraft, och vräkningar inom arbetarekvarteren hörde till ordningen för dagen.

Polisen fick snart reda på, att de hemlösa begagnade sig af höpråmarna som asyler, och en razzia anställdes.

De stackars uslingarna hade gömt sig i höet, ty äfven de å sin sida misstänkte, att något förestode.

Officern, som verkställde ordern, var en human man. Han sade åt sitt folk att känna sig försiktigt för med sablarna bland höet för att inte skada dem, som lågo dolda där, sedan han förgäfves anmodat dessa gratishyresgäster att komma fram

Det lyckades att få ut 60 stycken.Åtgärden medförde dock ej det åsyftade resultatet. Dagen därpå kommo nya, och det fordrades farligare saker för att pråmarna skulle lämnas i fred. En af hyresgästerna rökte nämligen cigarrett i höet, som tog eld. Många innebrändes, och skräcken höll vagabonderna för en tid på afstånd.

Pråmar på Newa.

Om sommaren uppehålla dessa sig på öarna och dra sig ej för att uppsöka kyrkogårdarna trots dödens närhet. Det händer också att de kläda ut sig till dvornikar för att ostördt få sofva på trapporna eller i skyddande portgångar.

Då polisen i mångt och mycket står maktlös visavi dessa passlösa tiggare, måste de i vissa stycken ge efter. Sålunda begäres ej pass vid nattasylerna.

Det går väl an för de fattiga, så länge den varma årstiden varar i Petersburg, men det är icke lång tid. När kölden närmar sig, kan man se dussintals huttlande och frysande varelser stå framför portarna till nattasylerna, hållande inträdesafgiften, ett fåtal kopek, i handen. Alla vilja tränga sig framåt, ty det kan hända, att sofplatserna ta slut, innan ens tur kommit, och då har man en natt af isande köld att vänta, ett helvete på jorden, som kanske kan ända med döden och huru det är, så vill man dock lefva, äfven om ens lif är uselt.Vid dessa nattasyler samlar sig en brokig skara både fattiga och hederliga, både skurkar som tjänt ut sitt straff eller sådana som efterspanas af polismyndigheterna.

De knuffas, väsnas, ropa om hvarandra och ta ingen hänsyn till ålder eller kön. Det egna jaget är det förhärskande, och det är tanken på den fruktansvärda kölden, lidandet ute på gatan, frosskakningarna, som komma dem att glömma det gudomliga budet: »du skall älska din nästa så som dig själf!»

Framför nattasylen.

Många minuter förgå, men alla vänta tåligt i hopp om att lidandet slutligen skall upphöra och att de skola få sin brits inne i ett varmt rum.

»I går måste jag ligga ute», säger en lång, mager karl, som bär en illa medfaren bonjour, på hvilken han knäppt hvarje knapp för att utestänga kölden så mycket som möjligt.»Hvar låg ni då?» frågar en annan, som har en luggsliten öfverrock att uppvisa. »Det är ondt om platser nu för tiden. Polisen är mer vaksam än vanligt.»

Den andre hviskar ett par ord i hans öra.

»Det hade jag då aldrig kommit att tänka på!» utbrister han.

»Ni får ej tala om det för någon.»

»Nej», lofvar han, som fått del af hemligheten.

Bland dem, som sökte natthärbärge, såg man många, hvilka buro medaljer eller ordnar. Gamla soldater finnas i massa, och huru djupt de än sjunka i armod, bära de dock sina medaljer, så framt de ej tvingas att sälja dem för sitt tillfälliga lifsuppehälle. Hvad de få för dem i kontanter är dock så litet, att det kan räknas i ett fåtal kopek, under det att medaljen buren på en usel rock ofta är ett kapital, hvilket förräntar sig i form af allmosor. Man tycker synd om dessa fattiga karlar, hvilka dock gjort sitt fosterland stora tjänster, och så ger man dem några kopek. Många begagna sig häraf för att skaffa sig medaljer och ordnar, hvilka de ej ha rättighet att bära. Det finns emellertid ett stort och präktigt invalidhem strax bredvid. Petersburg, vid vägen till Polkowa.

Ett invalidhem.

Utfrågar man de väntande hvilka yrken de innehafva, får man ganska intressanta svar. En del ha varit ämbetsmän, hvilka säga sig ha mistatsina platser, därför att de ej kunnat låta bli att hysa revolutionära idéer; andra åter påstå, att de råkat i tillfällig penningförlägenhet och därför för en gångs skull nödgats anlita nattasylen, huru obehagligt detta än är. Sonderar man deras förhållanden litet närmare, finner man likväl, att de äro gamla stamkunder. De skämmas för att omtala sin misär och föredraga därför att fara med osanning.

Ambulatorisk skomakare.

Skärsliparen.

Många äro yrkesmän, som medföra sina redskap. Här träffar man den vandrande skomakaren eller skärsliparen vid sidan af officersänkan och gatslinkan för att icke tala om dem, som genomgått »kurser», men sakna en anställning, där de kunna draga fördel af sin nyförvärfvade kunskap.

Antalet arbetslösa bönder är stort, anmärkningsvärdt stort till och med. De kännas igen på sin klädedräkt.

Nu öppnas portarna, och kön börjar röra på sig. Man erlägger afgiftenvid ingången, och så släppes den ene efter den andre in. Minerna bli genast mer leende, men trängseln tilltar.

Försäljare af bakelser.

Därinne uppsöker hvar och en sin brits. Kvinnorna ligga i sin särskilda afdelning. Vakterna försöka att ställa och ordna för dessa hemlösa, och slutligen börjar det att bli ordning. Flera af de stackars uslingarna luta sig genast ned och söka sofva, under det att andra samtala med mer eller mindre lågmäld stämma; tills allt till slut blir tyst med undantag af snarkningarna.

Bland de olyckliga finnas utan tvifvel ett stort antal lungsotspatienter. Deras torra, korta hosta förråder dem. Det är ej alltid hälsosamt att nödgas ligga ute i kall, rå luft, och de vandra nu mot en graf, som ej länge låter vänta på sig.

Vagabonderna delas af polisen i två kategorier: de farliga och de ofarliga. De senare behandlas relativt mildt, och

man låter vissa af dem kvarstanna äfven om de sakna pass. Med de farliga däremot går man betydligt mer summariskt tillväga, och de stå i regel under polisuppsikt. De farligaste brottslingarna finner man bland dem, som erhållit bildning, men som genom böjelse eller omständigheternas makt fallit och ej ha kraft nog att åter resa sig. Sådana individer påträffas massvis i asylerna, och de uppträda i olika masker, »gentlemannen», som blifvit ruinerad genom hjälpsamhet mot sina vänner, men som bär drinkarens igenkänningsmärke, f. d. officeren, som handskats ovarligt med kassorna, kvinnan, som blifvit förförd af sin principal och sedan ej får visa sig i familjen.

Bland detta lefvande material är det som Petersburgs detektivkår arbetar. Man kan ej förneka, att dess arbete är både svårt och otacksamt. Lyckas man, får man likväl föga erkännande. Det gäller för dessa detektiver att studera de olika typerna och deras vanor för att bilda sig ett omdöme,hvilket skall ligga till grund för undersökningar, när ett brott begås, ett psykologiskt studium af stort intresse.

Också är det säkert, att i hvarje nattasyl finnes en eller flera detektiver. Deras närvaro är äfven nödvändig från den synpunkt, att man ofta uppspårar begångna brott i asylerna eller kommer sådana, som skola begås, på spåren.

Mördareklassen finner man vanligen bland bönderna. Dessa äro okunniga, råa och sakna känslor. För många af dem är mordet ej värre än en vanlig slakt, men resultatet är så mycket mer inkomstbringande.

Ett »traktir».

De flesta morden begås under jul och påsk, då tvister uppstå bland de öfverlastade i »traktirerna», hvarmed förstås de ställen, där utskänkning äger rum. Mycket behöfs emellertid ej för att hindra brotten, ett ord räcker ofta, men det är ej sagdt, att det blir fälldt.

En dag hade två män och en kvinna kommit öfverens om att mörda en rik jude, som bodde i en af Petersburgs utkanter. De uppgjorde en plan och begåfvo sig mot aftonen till stället.

Då de måste undersöka terrängen, innan de skredo till handling, skickade de en af karlarna till huset, som låg inuti en trädgård.

Under tiden visade kvinnan oförsiktigt nog ett fickur, som hon stulit under dagens lopp. Den kvarvarande mannen ville rycka det från henne,men då hon hotade att ropa på hjälp, stötte han knifven i henne och dödade henne.

Mannen, som verkställt rekognoseringen, kom tillbaka, fick en förklaring, och så gingo de två att fullborda mordet mot den rike juden.

Brottslingarna rekryteras från alla samhällslager, från aristokratien ned till bönderna. Men det ges många, som begå lagstridiga handlingar, hvilka dock ej rubriceras som brott af den stora allmänheten. Det är revolutionärerna, som utföra dödsdomar öfver för dem obehagliga personer.

Dessa brottslingar söker man ej i nattasylerna. Ofta befinna de sig i en hög social ställning, men offra allt för sina idéer.

»Herre, gif mig en slant!»Fattigdom och korruption. »Herre, gif mig en slant, och jag skall bedja till Gud för er», är en stående fras i Petersburg och en ung eller gammal, en arbetsför eller en skrumpen hand stickes fram mot den promenerande med en bön, som kanske dikteras af nöden, men kanske lika ofta af lättjan.

Fattigdomen, väcker främlingens stora medlidande, då han först sätter sin fot på stadens gator. Då han anropas för hvart hundrade steg blir han till slut ond, ty han ger ut slant på slant och dock tar denna tiggande hop aldrig slut. Han blir ond på sig själf, som börjar ackordera om han skall ge mer eller ej, han blir ond på tiggarna, hvilka ej visa den ringaste försyn för honom, och han tycker, att de borde skona honom, liksom visste de att han redan gifvit bort alla småslantar. Förtretligheten varar dock ej länge. Den efterträdes af liknöjdhet, och till slut är det sällan man öppnar portmonnän för en hjälpsökande och då i regel af grava skäl.Fattigdomen beror af många faktorer; klimatet, bristen på arbete, individens temperament, seder, religiösa föreställningar, ekonomiska kriser, bristande arbetsduglighet.

Man kan ej definiera fattigdomen, ty det är ett relativt begrepp. Mången hög herre i Petersburg anser den fattig, som rör sig med en bagatell af 20—30,000 rubel om året, och man beklagar den olycklige, som ju inte kan bereda något nöje åt familjen. Andra åter anse sig rika med ett par tusen rubels årsinkomst.

Antar man för att få en utgångspunkt den ryska lagen till auktoritet, finner man, att denna delar fattigdomen i tre delar: fullständig nöd, armod och brist på dagligt bröd. Samma lag fäster hänsyn till brott, hvilka begås af fattigdom.

En änka, moder till två barn, står inför domstolen, tilltalad för bedrägeri. Hon har under falsk uppgift att hon tjänar hos en bekant fru, tillnarrat sig bröd från ett bageri, men då räkningen kom, upptäcktes bedrägeriet.

Hon förklarar, att hon gjort så, emedan hennes barn svälta och hon saknar medel att köpa dem vore det så den enklaste föda. Tigga vill hon icke.

Domaren pröfvar hennes uppgifter och finner dem vara med sanna förhållandet öfverensstämmande. Hon dömes till några kopeks böter, och domaren erlägger själf beloppet.

En vagabond stjäl ett stycke korf i saluhallen och gripes på bar gärning. Han erkänner sitt brott, men säger sig ej ha ätit på två dagar, och detta anses som en så förmildrande omständighet, att han frikännes, ehuru under förmaningar att ej förnya förseelsen.

Petersburg går en evolution till mötes. Det är en utveckling till godt och ondt, som försiggår inom alla samhällslager.

Tiggargubbe.

Detta lif för dagen, som många individer och många familjer lefva, medför sina obevekliga konsekvenser. Ena stunden kan manha öfverflöd på pengar, den andra åter råder sådan brist, att nöden gör sitt inträde. Man realiserar då sina tillgångar, och pantbanken härbärgerar dem vanligen för alltid. Förstode man att spara, skulle dessa spontana fattigdomsperioder ej återkomma så ofta och nöden skulle ej ta en så skrikande gestalt, som den gör. Men nöjet för stunden lockar och narrar den lättsinnige att öfverskrida den dagliga budgeten. Komma så hunger och elände. Missnöjet växer, och man vill till sin egen ursäkt skylla missförhållandet på andra, ofta på politiska orsaker.

En annan, sjuklig tidens företeelse är smaken för lyx, som följer med de ökade behofven. Dessa skapa artificiella medel för att kunna tillgodoses, och ett bland dessa äro mutorna. Det är inom de högsta klasserna och inom de lägsta ämbetsmannaklasserna, som mutorna florera. Man kan bo månadtals i Petersburg utan att märka att dessa finnas till — om man är turist. Så till vida måste man taga bort öfverdrifna föreställningar, som gå ut på, att man måste kasta ut en rubel hit och en rubel dit i mutor, blott man kommer inom ryskt område. Annorlunda ställer det sig för köpmannen, som vill förtulla sina varor eller skaffa sig vissa licenser, af hvilka han kan draga fördel för sin rörelse. Mutornas storlek varierar, men i självfva verket äro de mindre än man är benägen att tro.

Njutningslystnaden har genom exemplets makt trängt ned till de lägre lagren från de högre. Dessa senare ha lättare för att skaffa sig detta lifvets goda, och har man en gång gifvit sig in i hvirfveln, är det svårt att komma ur densamma. Det luxuösa lifvet blir en vana. När hjälpkällorna utsina, börjar korruptionen. Inte alla högre ämbetsmän kunna öfvergå till prästståndet, sedan de förslösat sin förmögenhet, för att genom detta yrke skaffa sig de efterlängtade inkomsterna. Karriären går fort inom prästerskapet, om man har protektion, och dess högsta grader lämna rikliga tillfällen till att skaffa sig guld och med det njutningarna. Man måste, om man ej kan välja denna nya lefnadsbana, tillgripa andra utvägar för att utestänga fattigdomen, och har man enskilda eller offentliga kassor i sin vård, kunna dessa tullas på ett mer eller mindre raffineradt sätt, ja rent af delas af flera personer.

Andra åter, som lefvat öfver sina tillgångar, befinna sig ej i den belägenhet, att de kunna på detta ohederliga sätt skaffa sig medel. Vägen utför går snabbt, och de inträda fort i de fattiges led, ty de hvarkenkunna eller vilja arbeta. Ännu gå de klädda i sina utslitna ämbetsuniformer, ty de ha rätt därtill. Fattigdomen kan ej beröfva dem uniformen. Det är ej ovanligt att få se generaler med solkiga pälskragar och föga rena kappor, orakade, med

alkoholistens pussiga anlete, trängas med slöddret i de sämre nöjesetablissementen, en syn som man först tror vara en synvilla.

Det var sent en afton, strax före midnatt. På sommarteatern ute i trädgården uppfördes en slipprig operett, som ifrigt bisserades af publiken, hvilken till nästan sista plats lagt beslag på bänkarna framför. Rundt omkring denna provisoriska amfiteater trängdes de mindre bemedlade,

En sommarteater.

som ej löst biljett. En barriär hindrade dem att komma de mer lyckligt lottade för nära.

Bland denna gratispublik befann sig en liten man, klädd i generalsuniform. Mössan hade förlorat sin ursprungliga form, kappan låg i talrika veck, en relik, som luktade orenlighet på långt afstånd, och som vid närmare skärskådande led af många bristfälligheter, hvilka ägaren ej ens brytt sig om att nödtorftigt reparera.

Några steg från generalen står en civilklädd gubbe, iklädd en blanksliten cylinderhatt. Ena brättet har lossnat och är hopsydt med kullen, så att de grofva trådarna synas. Han bär en alldeles för vid öfverrock, flottig och med slitna kantband, men i ena rockuppslaget synes en blomma, och han svänger ett par handskar af och an på ett nonchalant sätt. Såsnart en kvinna går förbi, betraktar han henne kritiskt, med konnässörens öga, och följer henne med blicken, så länge han kan, om hon väckt hans intresse.

Hans matta, sura ögon glindra till, och ur mungiporna rinner saliven. Kan han komma åt, närmar han sig någon af kokotterna, som betrakta de spelande, och han skrubbar sig mot henne, tills hon vänder sig om. Hon ser genast, att detta icke är något för henne och tar ett steg åt sidan, i det hon otåligt rycker på axlarna.

Han tänker uppsöka ett nytt offer, sedan han satt pincenezen tillrätta, ty den har glidit nedåt på ena sidan.

Under ronden stöter han till generalen. Ett utrop af ömsesidigt igenkännande, och de två falla i hvarandras armar. En kyss växlas, och ett lifligt samtal börjas, utan att de fästa det ringaste afseende på de kringståendes hyssningar och missbelåtenhet.

Den ene dyrkar Bachus, den andra Venus, och båda ha sjunkit så djupt som någon kan sjunka. Arm i arm gå de till restaurangen. Alltid äga de några kopek, och den civile anförtror sin vän, att han tänker vänta ända till klockan fem eller sex på morgonen. Då ha de kokotter, som ej funnit beskyddare, sänkt sina anspråk, och han kan få en för en rubel, kanske 50 kopek, ehuru hon inte är af den bästa sorten.

Båda äro gubbar, som stappla på grafvens brädd.

Inne i hopen står en mager, ung man. Han är klädd i uniform, antagligen student. Han är nästan orörlig, men hans ögon följa de promenerande med en intensitet, som måste bero på särskilda orsaker. Damerna intressera honom ej, men herrarna så mycket mer, och det ligger något visst i hans blick, som injagar afsky hos betraktaren. Plötsligen tilltalas han af en äldre herre. De tala med så låg röst, att de kringstående ej uppfatta hvad de säga, och efter ett par minuter gå de arm i arm ur trädgården, hvarvid den äldre slukar den yngre med blickar, som kunna kallas förälskade, om det ej vore att vanhelga detta ord.

Också vägen utför.

Fattigdomen skapar många förvärfskällor, af hvilka flera, kanske de flesta äro af orent ursprung. Tiggeriet är den mildaste formen. Pederaster, som bjuda ut sig, är en annan företeelse, och deras yrke har icke uppstått af böjelse för lasten utan af förvärfsbegär. Har en pederast slagit klornai ett offer, kan det plockas bit för bit, och detta ej blott genom att ockra på hans passion. Sedan kommer utpressningen, ett vapen användt mot dem, hvilka frukta för den offentliga skandalen.

Utpressningen är den bästa guldfloden, som kan anlitas länge och väl och ibland från flera håll samtidigt. Mot detta ofog står polisen i de

Sådana som fått arbete.

flesta fall maktlös, i synnerhet som det mellan kunder och utöfvare af lasten finnes ett slags frimureri, i hvilket en vanlig dödlig ej blir invigd.

Det är fattigdom och nöjeslystnad, som framtvingat denna skuggsida af det mänskliga lifvet och som leder sina anor från Orienten. När de som bjudit ut sig fått ihop en sparad styfver, fira de sina orgier, i hvilka det kvinnliga elementet erhåller en oanadt framstående plats.

Det är ej enbart gatans barn, som uppträda på detta sätt. En af dem, som tagit lasten på entreprenad, är den »bildade bonden».Till Petersburg strömma bönderna massvis, ditlockade af öfverdrifna berättelser om stadens rikedomar, nöjen, lättheten att förtjäna pengar. Eller ock kan man ej lifnära sig af kommunens jord, hvilken fått för många munnar att föda. Oaktadt en noggrann passvisitering och därmed följande utgallring af de nykomna, äro dessa att räkna i tusental, och tillgången på arbetskraft blir således mycket större än efterfrågan. Dessa arma människor äro ej i stånd att lämna staden af brist på reskassa, och så slå de sig ned öfverallt, ökande ej blott antalet fattiga utan äfven sänkande fattigdomsnivån. Eländet trotsar all beskrifning, i synnerhet som den okunniga hopen ej är i stånd att på något sätt taga hand om sig själf, utan sjunker allt djupare och djupare i tiggeri och brott.

Till Petersburg strömma massvis bönder.De mer intelligenta och företagsamma lyckas dock slå sig fram på de andras bekostnad. Denna klass har en inre imitationstalang, som är medfödd, men verkar så att man hälst efterapar de dåliga sidorna, kanske därför att dessa framträda mest.

Främst se de dessa på maktens tinnar, som lefva lifvets fullhet i sus och dus. En längtan att komma i åtnjutande af samma fördelar griper den fattige, och till slut blir detta en passion, hvilken lägger beslag på dem så helt och hållet, att de glömma allt blott för att få tillfredsställa drifterna.

Deras inneboende handlingskraft koncentrerar sig på målets ernående, och medlen härför må bli hvilka som hälst.

Det är dessa individer, som till stort antal öfvergå till pederaster, ehuru de ej sky rån, stöld eller mord, blott de vinna hvad de eftertrakta. Många af dem antaga later, hvilka de kopierat från de bättre klasserna, och dessa individer äro de farligaste, huggormarna bland snokarna. Ofta uppträda de under förklädnad. Deras förmåga att uppleta offren är fenomenal och står ej efter deras psykologiska studier af den eröfrade, ty det är nödvändigt att invagga denna i säkerhet för att sedan så mycket mer framgångsfullt kunna kompromettera honom, om så skulle behöfvas.

Sedan arrangeras en scen med oväntadt uppträdande vittnen. Saken måste nedtystas, ty offret utgör kanske en bemärkt person, hvars renommé för alltid skulle vara förstördt, om hans hemlighet komme ut. Han betalar för att undgå skandalen, och sedan utsuges han successivt, hänsynslöst, pockande, utan möjlighet att bli fri, så framt han ej kan befrias från sina plågoandar genom relationer hos polis eller gendarmeri.

Polisen visar god vilja i Petersburg och äfven förmåga. Det är en af världens bästa detektivkårer trots sitt rykte, och den har ju ständig praktik i alla yrkesgrenar, kanske långt mer än både Londons, Berlins och Paris!

Skådespelare Samin i vagabondroll.Men när offren göra gemensam sak med brottslingarna står äfven den mest durkdrifna polismyndighet maktlös.

De höga hyresafgifterna tvingar den fattigare befolkningen att sammanbo. Massor af »inneboende» befolka de stora hyreskasernerna, och i och med detsamma har lasten fått en god jordmån. Intet smittar som exemplet.

Ett armodets barn.

När en person, som kämpar med armodet, ser att en annan i hans närhet med lätthet skaffar sig pengar låt vara genom ett brottsligt tilltag, tröttnar han till slut att lefva under ständig brist men med bibehållen heder. Kanske lockas han också af den andres anbud att få deltaga i företag och af hans försäkran om det ofarliga i att göra detta. Risken är liten men förtjänsten stor. Han blir säkrare och säkrare, och till slut är han lika långt hunnen på brottets bana som sin läromästare.Den, som en gång sett en af dessa eländets boningar, glömmer dem ej så snart. Det luktar unket af dem, och smuts, en aldrig sinande smuts är det, som mest utmärker stället.

I denna omgifning röra människorna sig. Barnen få från första stunden den uppfattning, att allt är som det bör vara och uppväxa i den föreställningen med fröet till brott i sitt blod.

Från fattigkvarteret.

Intet kan häjda denna uppfostran, ty den är så fast rotad. Modern säljer sitt barn, sedan hon själf ej längre kan dra fördel af sina behag, fadern säljer båda för att skaffa sig sin vodka och umgänget med andra kvinnor.

Detta är armodets uslaste sidor, den obevekliga konsekvensen af fattigdomens lag.

Kan man undra öfver, att petersburgaren tar fram portemonnän i tid och otid! Han vet, att han kanske genom sin gåfva kan förhindraåtminstone ett brott, och detta är ett vackert drag. »Hällre ge åt tio ovärdiga och en värdig än att genom en uraktlåtenhet komma denna att falla», så resonnerar man.

Det ges hyreskaserner, hvilka rymma tusentals personer, det ges en mångfald af nattasyler, men intet räcker, och lade man också ned millioner rubler — välgörenheten är mycket stor — skulle dock alltid en brist förefinnas.

En asyl för gamla soldater.

Först med höjandet af det allmänna moraliska tillståndet kan en förbättring inträda. Man gör också stora ansträngningar för upplysningsarbetet, men fältet är stort och utsädet litet, så att reformen skrider ej fort fram.

Frestelserna äro också många, karaktären så hjälplöst svag, och mot detta onda stå de, som bekämpa det, maktlösa.

När familjefadern faller ifrån, börjar också fattigdomen för många, som ej tänkt att ställa för sig med tanken på framtiden. Vill man också arbeta, är det ej sagdt att tillfälle härtill erbjudes. Tusentals af de lägre ämbetsmannafamiljerna ha med ens vid familjefaderns frånfälle sett sig ruinerade, och döttrarna föra en hård strid för att sedan hemfalla åt gataneller prostitutionen, under det att sönerna sjunka än djupare, om ingen räddande hand utsträckes mot dem.

Den ryska staten gör aktningsvärda försök att sätta en hämsko härför. Kejsarinnan är en ledande kraft, när det gäller stödja »pauvres honteux». Många institutioner äro upprättade, hvilka ge gratisuppfostran åt söner till ämbetsmän.

Härom talas likväl ej så mycket inom de bredare lagren, hvilka ej vilja ge erkännande åt öfverklassens kulturella och moraliska arbete, kanske därför att dessa kritici se, att lasten trifves äfven bland de höga eller ock därför att politiska, divergerande meningar ofta förvilla omdömet i andra frågor af rent social natur.

Mycket beror Petersburgs fattigdom af yttre orsaker, men mycket beror den också på individerna själfva, deras håglöshet, deras njutningslystnad och denna brist på förstånd att sörja för morgondagen.

I stadens inre visar sig armodet blott i form af tiggeri eller ett och annat brott. Polisens annaler kunna ge godt besked huru det är ställdt i öfrigt, men hvad man där erfar tränger ej ut till den stora allmänheten. Man har ett behof att dölja uselheten, liksom den spetälske ej vill visa sina hemska sår.

Och detta kan ju ej förundra någon.

Ingen vill tala om sina egna lyten.

Det älskvärda och det icke älskvärda Petersburg. »VI petersburgare äro inga orientaliska barbarer, men vi äro inte häller västerlänningar», förklarade vid ett tillfälle en kosmopolitiskt anlagd, rysk diplomatfru. Hon bifogade älskvärdt den upplysning, att om man ville se något exklusivt ryskt borde man inte bege sig till Newas stränder, utan till det inre af Ryssland, främst Moskwa.

Detta är sant. Petersburg är icke så typiskt ryskt som tsarernas gamla kröningsstad, men det är minst lika intressant att studera just genom de kontraster, hvilka uppstå vid brytningen mellan västerländsk och asiatisk kultur. Liksom Newas böljor möta Östersjöns i bukten vid Kronstadt, träda här olika åskådningssätt hvarandra

till mötes, å ena sidan ditburna af europeisk banbrytarekraft, å andra sidan mötande orientalisk seghet och fasthållande vid traditionen. Denna dualism ställer Petersburg ensamt för sig, isolerar det från det öfriga Ryssland, skapar en särställning, som måste öka intresset hos den, som vill tränga längre än till ytan och se hvad staden går för. Och framför allt ger ett dylikt studium förklaring på mycket, som synes främlingen oförklarligt, ty det är från Petersburg som det mäktiga tsarriket styres. Alla dessa mer eller mindre fina trådar, hvilka hopfästa ett land, sammansatt af så olika folkelement, så många divergerande åskådningssätt, så oerhördt olika seder och bruk, utgå från ämbetsverken och från Vinterpalatset, som dock nu sörjer frånvaron af härskaren af Guds nåde, men där hans önskningar och befallningar likväl omsättas i praktiken.

Stolypin har sitt residens i Vinterpalatset, där hans skrifbord står väl skyddadt bakom pansarplåtsbeklädda fönster, och från hans skrifrum är telefontråden dragen direkt till tsarens enskilda arbetsrum i Tsarskoje Selo.

Men det är från inrikesministerns palats, som de stora massorna hållas i styr, ty han är chef för polisen och gendarmeriet i hela Ryssland.I Petersburg äro ämbetsverken hopade, hit har man förlagt eliten af militären, här befinna sig landets förnämsta lärosäten. Ämbetsmannen, militären, studenten, alla vilja roa sig, och nöjet har tagit en säregen form. Ett folk, som har så diminutivt liten politisk frihet som det ryska och äger så obetydlig bestämmelserätt i yttre och inre politiska frågor, kan — och detta bevisar historien — gå till öfverdrift på de områden, där tvång ej råder, och är folket af slaviskt ursprung, skall man vara

Inrikesministerns palats.

förvissad om, att det skattar åt sina passioner i just den riktning som skänker glömska för stunden. Spel, kvinnor, bordets njutningar locka med förförisk glans, och kring dessa grupperas de nöjeslystna och bilda falanger, hvilka dyrka Merkurius, Venus och Bacchus så ofta tillfället bjuder.

Men som en ren motsats framstå alla dessa trälande, arbetsamma, kunskapstörstande män och kvinnor, hvilka föra en daglig, nästan hopplös kamp för sin egen och andras höjande i intellektuellt och sedligthänseende, personer, hvilka ej namngifvas i tidningarna, ej söka spela någon politisk roll eller göra en lysande karriär, och af sådana självförsakande martyrer finnes det tusentals inom Petersburgs område.

Äfven här framstår kontrasten i skarp dager. Det finnes petersburgare, som aldrig satt sin fot inom trösklarna på de lätta teatrarna, men som äro fullständigt bevandrade inom operans, det högre dramats, vetenskapens, konstens och litteraturens områden.

Höga vederbörande göra allt för att underhålla det lätta folklynnet och skaffa petersburgaren de distraktioner, hvaraf han är i behof, och härvid

Bouffes, en bland de lättare sommarteatrarna.

tar man hänsyn till de olika samhällslagrens önskemål. Hvar och en har nämligen sin smakriktning, och den skall tillgodoses. Sällan blandar polisen sig i nöjesföretagen, och då den så gör, må först som sist påpekas, att det icke är för tidigt, snarare för sent som censuren lägger sin hand på företaget.

Roar man sig i Petersburg, roar man sig grundligt.

Bland de högre nöjena står baletten. Den åtnjuter statsunderstöd lika väl som operan.

De lägre lagren ha Narodni Dôme — Folkets hus — med variété, kinematograf och opera, en institution, som utgör en heder för stadenoch är värd sitt särskilda kapitel, ty man har offrat tid, arbete och pengar på ett icke egoistiskt sätt.

Mängden af muséer, institut och vetenskapliga anstalter är anmärkningsvärdt stor och står i proportion till den allt mer vaknande törsten efter kunskap.

En af operabalettens skönheter.

Sedan gammalt har ryssen namn om sig att vara språkkunnig. Inom de bildade klasserna talar man vanligen ogeneradt franska och tyska, i de flesta fall utan nämnvärd brytning. Engelskan har icke fått den fasta ställning

som de förstnämnda språken, men en invasion af engelska guvernanter håller på att bana väg för det britiska tungomålet.

Man påstår dock att språkstudierna äro på retur, men om så är, kan främlingen ej märka det. Ryssland vill vara ryskt, och då vill man mer än förut varit fallet odla sitt eget modersmål. Förut ville societeten blott tala franska.Ryssens förmåga att kunna konversera på ett annat tungomål än hans eget, som är så svårlärdt, hans önskan att alltid visa sig älskvärd och tillmötesgående gör, att man snart kommer på god fot med honom. Innan tio minuter gått, är han färdig att tala om allt under himmel och jord med en uppriktighet, som skulle förefalla konstlad, om den ej vore så ursprunglig och naturlig. Han är välvillig, och han menar hvad han säger, men man måste alltid komma ihåg, att han är en stämnings-människa. Genom en bagatell kan harmonien störas.

Folkets hus.

Petersburgaren — mannen — är rent af kvinnligt känslig. Han kan liksom en kvinna föra konversation med en person och samtidigt lyssna till ett annat samtal, som hålles inom räckvidden för hans hörsel. Han fattar snabbt, tar meningen, innan den är utsagd. Detta gäller ej enbart den bildade ryssen; istvoschiken, bonden från landet, fattar inom sin intelligenssfer lika snabbt. Man vill hjälpa den man talar med, och man gör det, så att det ej blir obehagligt, ty det finnes intet öfversitteri i självfva tillvägagångssättet.

När ryssen vill »vara sann» måste man dock fatta detta från hans egen synpunkt. Lofvar han i dag ett, så menar han det. Om morgondagenmedför en disharmoni i hans synpunkt, bryter han sitt löfte, ty han vill fortfarande vara sann, och det vore han ej, om han hycklade känslor, hvilka han ej hyser.

Misstänker han argan list, förändras hans uppförande som genom ett trollslag.

Vi göra ett besök i en af hallarna i ändamål att taga reda på priserna på de olika matvarorna. Man täflar om att visa hvad man har och hugger ej allt för mycket till i priset, så att prutmånen skall bli för stor.

En af hallarna.

Inom kort har en intresserad, förklädesbeväpnad hop samlat sig och lämnar oss goda råd och upplysningar. Besöket af främlingar är kärkommet. Allt andas gemyt och välvilja. Man skrattar och pratar och skuffar fram en individ, som påstås kunna tala svenska, och som mycket riktigt idisslar fram: »jack sälje gute grensaker, micke bra.»

Naturligtvis är det omöjligt att i minnet fasthålla hvad svin-, kalf- och oxkött kostar per pud, hvarför vi nödgas ta fram anteckningsboken, en naivitet i uppfattningen, som endast kan förlåtas den okunnige.

Hopen minskas genast. Först försvinner den s. k. svensktalande. Rätta uttrycket är, att han smiter, ty hans sortie sker underbart snabbtoch oförmärkt. Med honom följer snart större delen af skaran, och till slut återstår blott ett par personer, hvilka med alla tecken till fruktan besvara de oskyldiga frågorna.

Förklaringen till det störda nöjet är mycket enkel. Man tror, att polisen anställer någon slags razzia, och tecknet härtill är »protokollet», ty att man för det mycket fruktade protokollet, kunna alla genast se.

Det lägre folkets uppfattning om höga herrar är säregen. Vill man injaga respekt — och hvem vill ej det — duger det ej att visa sig undfallande, utan man skall uppträda säkert. Har man något skrifvet att uppvisa för polis, poster eller museivaktare, banar detta vägen mycket lättare än mutor. Vare det sagdt först som sist: mutor behöfver främlingen aldrig anlita för att han skall vinna sitt mål, så framt det ej gäller affärer. Man visar sig alltid förekommande vare sig önskan uppställes att få se museerna kanske på tider, då dessa officiellt äro stängda eller det gäller att få följa med polisen på en af dess razzior.

Räcker man upp sitt pass, har detta en magisk verkan. Främlingen har långt större friheter i Petersburg än den infödde stadsbon själf.

Men man bör ej visa sig ödmjuk och bönfallande, ty detta är en egenskap, hvilken föga uppskattas. Sparkar man upp dörren, ryter åt schweitzaren — dörrvaktaren — och förebrår honom, att han ej passar på ens egen höga

person, får mannen respekt för en och gör allt för att vara till behag. Går man åter in, lyfter höfligt på hatten och framsäger sin fråga, möter man en hög herre, som ger knapphändiga svar i öfverlägsen ton. På en hvars individualitet beror således huru man vill bli bemött.

Drickspengarna — som alltid böra vara rikliga, om man vill bibehålla allas aktning — utdelas med samma grandezza och förakt. Då stiga de i värde för den, som emottar dem, och hvarför skulle man inte vilja bereda honom den lilla glädjen?

Denna slaviska uppfattning kan sträcka sig ganska långt upp i graderna. Den infödde petersburgaren är för mycket västerländsk af sig för att ej själf begagna medlet och han imponeras ej däraf, men det slår rätt användt an till och med på så högt stående personer som kaukasiska furstar.

Det är en soaré hos en af »the upper ten», och där befinner sig blandgästerna en furste från Kaukasien, en präktig, manlig typ, som rör sig med ståtliga later och med ett visst förakt ser ned på ryssarna. Kaukasien är ett oroligt hörn, och de vilda bergsborna älska inte det ryska väldet, men de äro ej häller rädda att visa detta.

»Det är en riktig karl, han låter inte kujonera sig», säger främlingen till en bekant, som står i närheten, och som är kännare af ryska förhållanden.

»Tror ni det!» svarar den tilltalade lakoniskt och går fram till det beundrade exemplaret af manlig kraft.

Då fursten ser den andre nalkas, drages hans mun till ett välvilligt leende, ty de äro gamla bekanta. Under samtalets lopp behandlas fursten på ett rent af oförskämdt högdraget sätt, hvilket måste väcka förvåning hos iakttagaren. Ju längre samtalet blir, desto mer ödmjuk och krypande visar sig mannen från Kaukasien, som har fursteblod i sina ådror, och det är med en djup bugning, som han tar afsked af sin högdragne vän.

»Så skall man ta dem!» hälsar denne vid återkomsten.

Visserligen utvisar statistiken i Petersburg ej mindre antal brott än i andra storstäder, och drifkrafterna, som tvinga individerna att gå utanför lagen, äro nog desamma, men man kan ej förneka en viss godmodighet äfven vid åtskilliga brottsliga företag. Redan de öfverlastade ge anledning till eftertanke. Under påsken — i synnerhet efter påskdagen, då fastans hårda tyglar släppas lösa — uppträda de i stort antal och representera alla grader af rus, från den lindrigt raglande till den, som tagit sin tillflykt till husväggen eller sofver ruset af sig i rännstenen. Men de ofreda ingen, utan gå sin väg fram så godt de kunna, under det att ett belåtet leende krusar läpparna. Många af de relativt nyktrare ta hand om sina redlösa kamrater, och det är ibland underliga figurer, som draga omkring på gatorna. Ingen bryr sig om dem, ej ens polisen. Ruset är en så obetydlig förseelse, att man gärna ser genom fingrarna med det.

Helt annat blir förhållandet med de passlösa. Dem gör man ej så många omständigheter med, innan man arresterar dem och för dem inför Pontius Pilatus. Men deras öde är ej så farligt som man föreställer sig, ty den ryska stadspolisen är ej så hård af sig som ryktet velat göra troligt, förutsatt att det gäller obetydliga förseelser.

Nationens godmodighet tar sig äfven ett annat uttryck, som skapat ett af Petersburgs mindre behagliga sidor — tiggeriet.Man ger, oftast utan den ringaste urskillning, till höger och vänster, lika gärna åt den arbetsföre mannen som ej ser ut att lida någon nöd som till den torftiga kvinnan med dibarnet på armen. Hvem kan ha hjärta att neka, då nöden står för dörren! Vid detta gifvande räknar man mycket litet med egna medel: man ger så länge man kan, och sedan blir man ledsen, då man inte har mera. Och sällan ser man någon ge mindre än 5—10 kopek (10—20 öre), ty man bör hålla på sin egen värdighet.

Petersburgaren har fordom — före rysk-japanska kriget eller »kriget» som det kallas — strött pengar omkring sig: nu har han blifvit betydligt mer förståndig, och det är nödvändigheten, som blifvit hans läromästare.

Passlösa som man arresterat.

Ännu händer det likväl, att han i ett anfall af glädjefeber kastar rublarna till höger och vänster, och han bryr sig därvid inte alls om, huruvida han får valuta för pengarna eller ej. Detta är typiskt i alla hans handlingar. Han kan

ge hundra rubel för en middag, som är värd högst 25, lika väl som han betalar en cylinderhatt med 15 rubel, då den ej är värd 6.

Det ges många människor, förutom tiggarna, hviika draga fördel af denna det lättsinniga Petersburgs tillvägagångssätt. Kokotter, aktriser, balettdivor, restauranger, juvelerare, fournissörer, alla komma med horribla fordringar eller räkningar, hvilka betalas utan afprutning, huru oskäliga de än äro. Man reflekterar ej öfver huruvida man öfverbetalar eller ej,och är skulden väl likviderad har man blott skakat af sig ett obehag. Till slut kan ruinen komma och med den frestelserna. Mången faller för att aldrig mera resa sig.

Men det ges en annan värld för sig inom Petersburg, som reflekterar skarpare. Det är den, som tillhör »intelligensen» och som kämpar med ekonomiska svårigheter eller åtminstone ej har det öfverflöd på denna världens goda, som de bättre lottade. Här undersöker husmodern

Krupenski, en af de svarte, medlem af Duman.

förhållandena med sparsamhetens blick. Hon tar reda på hvar man köper den eller den artikeln för billigaste pris, och hon blir ett formligt uppslagslexikon, som kan rådfrågas, när man vill göra uppköp och få bästa vara för minsta belopp. Hon vet på pricken huru mycket man kan pruta och hvad artikeln i fråga är värd, hon leder en direkt till billigaste butiken, ty hon har erfarenhet, oftast dyrt förvärfvad.

Denna hennes specialitet skaffar henne respekt, i synnerhet från mannen, som ej lärt sig att taga vara på styfrarna. Det dröjer ej länge, förr än hon blir den, som tar hand om kassan, och detta i de flesta fall till hushållets fromma. Peter-Pauls fästningens inre.Om männen ha något kvinnligt hos sig, så ha kvinnorna i det stället nästan manlig energi, och de ha mycket att säga och detta ej blott inom hemmets område. Ofta äro de banbrytande inom områden, där man ej väntat finna dem. De rekrytera till stort antal de revolutionäras led, och mången kvinnohand har fattat om bomben eller revolvern.

För dessa revolutionärt sinnade är omnämnandet af svarta sotnian, samlingen af »sanna, ryska män» detsamma som att måla den lede på väggen. De bli entusiastiska i sin ifver att draga ned dessa reaktionärer, och de spara ej uttryck eller anekdoter, hvilka bevisa »de svartas» stora uselhet. Deras motståndare åter tala med både förakt och fruktan om anarkisterna, och man pekar med vemod på porträttet af den mördade familjefadern, hvilken fallit på sin post till tsarens och fosterlandets gagn.

Här har man således åter en dualism, som framträder mycket skarpt i en så stor ämbetsmannastad som Petersburg är. Man går delad i tvenne läger, hvilka se på hvarandra med mer fientliga blickar än den ryska hären såg på den japanska under krigets dagar, och denna afvoghet framträder gång efter annan, antydande att vulkanens inre glöder. Under tiden dansa de sorglösa på rosor, dagsländans lif, med fullt förtroende till polisväsendets och gendarmeriets skyddsförmåga och det hot, som Peter-Pauls-fästningens närhet injagar.

Ty där den reser sig vid Newas norra strand är den ej blott en prydnad för staden utan ock ett värn för det bestående. Dess värde i militäriskt hänseende är lika med noll, men dess moraliska effekt är så mycket större, och den inger en viss bäfvan hos den djärfvaste, äfven om han i frihet trampar dess borggårdar vid besök af kyrkan eller »myntet».

»Man blir både glad och ledsen, när man ser Peter-Pauls-fästningen», yttrade en gång en ryss. »Det är vår Bastilj, men jag vet ej ens, om vi skulle vilja vara af med den, ty den ger ett så pikant uttryck åt hela omgifningen. Vore den jämnad med jorden, blefve den vackraste strandbiten vi ha rent af banal. Vi hata den, men vi tycka ändå om att se den under våra promenader.»

Stämningsmänniskor!

Drömmen är en del af deras lif och ingalunda den minsta.Också tycker ryssen om att sofva. Midt på dagen slumrar istvoschiken i lycklig frigörelse för världslifvet på sin kuskbock. Strax bredvid sitter tiggaren lutad mot järnräcket till Moika och tar sig en lur. Kyparen, dvorniken och schweitzaren — port- och dörrvaktarna — stå lutade mot väggen med slutna ögon, och de nedrullade gardinerna, som insläppa

Midt på dagen slumrar istvoschiken.

solen först sedan många timmar förflutit sedan dess uppgång, antyda, att det burgna Petersburg älskar att hvila under morgontimmarna.

Detta drömlif sätter sin prägel på petersburgarens handlingar. Han vill visa en dådkraft, som han drömt sig till, men han har ej förmåga att utöfva den i verkligheten. Allt som är stort är skönt för honom, och han vill gripa efter det.

Några få lyckas, och till dem höra »karriäristerna».

Dessa äro personer, hvilka önska stiga upp för maktens tinnar. De äro sansade, fulla af beräkning, se förhållandena sådana de äro och ejsådana man inbillar sig att de äro. Också veta de mycket väl, att deras egen kraft ej räcker till, men de räkna med gynnsamma faktorer och begagna de resurser, som stå dem till buds.

Den förnämsta af dessa är »relationer».

Har man lyckats intressera en af dem, som icke bär svärdet förgäfves, kan man börja sin karriär, och man skall snart stiga i graderna, om man lyckats bibehålla intresset vid makt. Detta sker genom förekommande artighet, uppmärksamhet mot den mäktiges damer, ett rätt uppskattande af hans förtjänster och ett framhållande att man inser deras omätlighet.

Tiggaren vid järnräcket.

Karriäristen kännes lätt igen på sitt mjuka sätt ej blott mot beskyddaren och de som kunna gagna honom: han söker också göra sig intressant för alla dem, som stå i gunst hos dessa herrar. Men falla dessa i onåd och förlora sitt inflytande, är han den förste att affalla, och han gör det ej ens med smak utan på ett rått och brutalt sätt.

Typiskt härför var general Linjewitschs begrafning. Den gamle mannen hade fallit i onåd på grund af sin eftergifvenhet för de uppstudsiga i Mandschuriet, och under ett besök i Petersburg strax före påsk 1908 förkylde han sig och dog.Af hans gamla krigskamrater, som delat lifsfaror, strapatser och obehag under fälttåget, var det endast ett fåtal, hvilka vågade nalkas hans bår, och för att erkänna sanningen var det också de duktigaste af dem, som kommo.

En mycket bemärkt kårchef vågade ej utsätta sig för risken af tsarens missnöje, men ville ej häller underlåta att taga afsked af sin forne förman. Han kompromissade med sig själf och löste frågan så att han stod vid ingången till kyrkan, då kistan bars ut, men då denna placerats på likvagnen, försvann han i lycklig okunnighet om att vara observerad.

Många äro dessa karriärister, som påträffas vid hofvet, armén, flottan, ämbetsverken, ja kontoren. De kunna vara behagliga ända till öfverdrift, men de kunna vara minst lika obehagliga när de ostentativt vända ryggen åt dem, hvilka ej lysa i nådens strålande solsken.

Om dessa parasiter utveckla energi, så finnes det andra, hvilka rent af skryta öfver, att de sakna denna egenskap.

Man kan kalla dem »dekadansintelligenser».

Med ett matt leende förklara de, att de inte göra anspråk på handlingskraft. Deras nerver tillåta dem ej att göra detta. Samtidigt framhålla de i ofördäckta ordalag, att deras intelligens står på den högsta nivå och att med den finnes intet fel, snarare är den för skarp för omgifningen.

De ha sitt särskilda manér. Rörelserna äro slappa, litet slingrande. Fingrarna röra sig nervöst och affekteradt, och de inta alltid en »pose», beräknad att ådraga dem allmänhetens uppmärksamhet, och det gör den, ehuru antagligen sällan efter den måttstock dessa herrar tänkt sig.

Rösten är diskret, lågmäld, mjuk. Man insveper sin omgifning i tonfall, mjuka som bomull och uppbygger honom med snilleprodukter, hämtade ur hjärnkammarförrådet, men ej alltid af originell natur, ty den talande skyr ej att stjäla sina visdomsord från filosofer, författare eller andra, mer skapande förmågor.

Hans klädsel är ovårdad, ty han vill framhålla, att hans själslif är till den grad utveckladt, att han glömmer det materiella. Och dock finnes det ingen så beräknande som han. Hvarje gest är utstuderad, hvarje fras på förhand uttänkt.Petersburgs kvinna, den bildade, är nästan utan undantag älskvärd. Det är hon, som tar hederspriset, och hon står i många hänseenden före mannen.

Det låter som en paradox att påstå, att det ofria Petersburg i många stycken liknar det fria Amerika.

Och dock är så fallet, i synnerhet hvad kvinnorna beträffar.

Dwarzowytorget.
Från vänster till höger: Vinterpalatset, Riksarkivet, Utrikes- och Finansministerierna. Stadsdelar och gator.

PETERSBURG! Peterborough! Pétersbourg!

Staden heter Peterburg. Ofta säges man och man emellan Pitr.

Ingen nation har försyn för geografiska namn, ty dessa synas vara till för att förvrängas, och med dem har man ej den ringaste pietet. Däremot drar man sig för att döpa om en främlings familjenamn och ge honom ett nytt för hvarje land han besöker. Att uttala en persons namn korrekt anses för en uppmärksamhet.

Petersburg — låtom oss skatta åt fördomarna vi också och döpa om staden — är deladt i flera stadsdelar.

Peterburgskaja är den äldsta, af tsar Peter I anlagda stadsdelen. På densamma befinner sig Peter-Paulsfästningen, skild från ön genom en dubbel vallgraf. Öster därom ligger Wiborgskaja, och i sydvästlig riktning Wassilijewskaja, gemenligen kalladt Wassili Osstrow.Eraelleitid har stadens tyngdpunkt sedan den store härskarens tid blifvit förlagd från den norra till den södra newastranden. Dess förnämsta del är Admiraltetskaja mellan Newa och Moika, Kasanskaja mellan sistnämnda kanal och Jekaterinskijkanalen samt Sspasskaja mellan

Admiralitetstornet.

denna och Fontanka. Tvärs för dessa stadsdelar och skild från dem genom Krujkowkanalen befinner sig Kolumenskaja. Utanför Fontanka ligga från söder räknadt Narwskaja, Moskowskaja, Liteinaja, Alexandro-New-skaja och Roschdjestwenskaja, således inalles tolf stadsdelar. Härtill komma »öarna» och längst i norr Sstaraja och Nowaja Derewnja.

Af alla dessa stadsdelar är Admiraltetskaja den finaste. Inom dess område finner man Vinterpalatset, storfurstarnas palats, Amiralitetet, Senaten, Riksrådspalatset, Hufvudposten, Telegrafen, Stora Generalstaben,Hästgardet, Synoden, Riksarkivet, Krigsministeriet, Utrikes- och Finansministerierna m. fl. byggnader, hvilka genom sin beskaffenhet befordrar denna stadsdel till den främsta. Den härbärgerar, som af sagda framgår, hufvudsakligen ämbetsverk. Från dess ungefärliga midt, Alexanderträd-gården, utgå trenne af stadens största gator, Newskij Prospekt, Gorocho-

Peter den stores kyrka.

waja och Wasnessenskij Prospekt. Hvarhälst man befinner sig på desamma ser man Amiralitetets spetsiga torn, ett ypperligt orienterings-f öremål.

Inom Kasanskajas område påträffar man Rikskontrollet, Intendenturen, en del banker och större handelsetablissement, inom Sspasskaja basarer, Riksbanken, Dumans stadshus, Inrikesministeriet m. m.

På Wassili Osstrow anträffas Bergsinstitutet, Marinakademien, Konstakademien, I. Kadettkåren, Vetenskapsakademien, Zoologiska museet, Börsen m. fl.106

Peterburgskaja inrymmer bland annat Peter den stores vinterbostad och hans kyrka, II. Kadettkåren, Medicinska institutet för kvinnor och tsar Pauls militärskola.

Wiborgska stadsdelen är hufvudsakligen säte för fabriker, men där påträffas äfven de förmögnare fabriksägarnas villor.

Söder om Fontanka antar Petersburg förstadsnatur och i dess utkanter utmynna samtliga järnvägsförbindelser utom den till Finland, som har sitt säte i Wiborgskaja. Den smalspåriga järnvägen till badorten Ssestrorezk utgår från en liten station belägen norr om Kamenny Osstrow.

Petersburgs förstäder utmärka sig icke alltid för renlighet, och myndigheternas sträfvanden att åstadkomma en förbättring i de sanitära förhållandena stranda ofta på den lägre befolkningens motvilja att ändra sina vanor, misstron mot allt nytt eller okunnigheten.

Det ges hela kvarter, som bebos af fabriksarbetare, i Moskowskaja, Roschdjestvenskaja, Peterburgskaja och Wiborgskaja, hvilka trotsa all be-skrifning. Gatorna äro trånga, slippriga af smuts, riktiga pesthärdar, och dock dväljas här lefvande varelser, hopträngda inom minimala områden.

Många af husen äro af trä med små, fuktiga, mögliga rum. I ett dylikt bo i de flesta fall flera familjer, hvilka indela golfvet i olika rutor, af hvilka hvarje familj har sin. Längs väggarna och ute på golfvet stå sängarna, i hvilka flera personer ligga, oftast så tätt intill hvarandra, att de ej kunna vända på sig.

På hyllorna vid väggarna finnes ej blott husgeråd, utan man ställer också dit korgar eller lådor, i hvilka dibarnen placeras. Trasiga suddar, som stoppas i de arma barnens mun, ersätta mjölken och komma dem att för ett ögonblick upphöra med sina skrik. Under hyllorna hänga de illaluktande klädespaltorna eller skodonen. Fönstren, som sällan rengöras, insläppa en svag dager, och som de aldrig öppnas blir atmosfären outhärdlig för alla andra än de ryska arbetarna.

Lämnar man rummet, kommer man ut i en lång, vanligen kolmörk korridor, hvarvid man löper fara att stupa omkull på de föremål, som stå hopradade bredvid hvarandra, och bland hvilka vaggorna med sina skriande inevånare uppträda i pluralitet. Hvarhälst en ledig vrå finnes, tages den i besittning. På ett ställe har en förtänksam individ hängtupp en hängmatta, på ett annat har man gjort en afbalkning för att där härbärgera sex å sju barnungar under föräldrarnas frånvaro.

På många ställen finnes ej vattenledningsvatten i dessa kvarter: man måste upphämta nevavatten antingen direkt ur floden eller ur kanalerna, hvilka förorenas af kloaker eller ditkastadt afskräde.

Vindar och källare äro på samma sätt fyllda af en krälande, myllrande massa. Om dagen, då det stora flertalet är spridt uti staden för att arbeta eller tigga, är det större utrymme för barnen och de orkeslösa, men hjälplösheten är då så mycket större.

Gårdarna utgöra samlingsplatser för det, som man ej vill ha inne i rummen. Hit förläggas äfven afträdena, hvilka ej kunna beskrifvas. I dessa sannskyldiga kloaker leka barnen.

Arbetarkvarteren äro verkliga pesthärdar. Här frodas allt hvad baciller heter, och kopporna och koleran ligga och lura blott på ett tillfälle att få bryta ut. Jordmånen är tillräckligt gynnsam för spridandet af epidemier.

Någon gång desinficieras gårdarna. Dessa och rännstenarna fyllas då med osläckt kalk, och luften stinker af karbol.

De välmenande försök, som göras att förbättra förhållandena, tjäna ej till något. Man är rädd, att myndigheterna skola konfiskera en del af ägodelarna eller köra bort hela familjer för att bereda utrymme, och hvart skola de hemlösa då taga vägen?

Läkarna stå ej väl hos dessa fattiga, okunniga stackare. Då dokforn framhåller vådan af en sjukdom, skaffar man sig ej läkarehjälp, ty man tror, att det blott är ett knep från hans sida för att få praktik, utan man köper ett kors från föreningen Michael Archangel, och då är man säker om, att farsoten ej skall angripa bäraren af amuletten.

På Wiborgssidan finnas många kliniker, tillhörande den militärmedicinska akademien. Dessa arbeta ifrigt för befolkningens höjande och söka inplanta kunskaper om hygienens betydelse. Ju längre in man tränger i denna stadsdel, desto sämre bli förhållandena, och dessa nå sin kulmen i smutshålet Ochta.

Koleran har länge hotat Petersburg, och den följer de stora handelsvägarna från Indien. I Petersburg skall den

säkert vinna fäste.

Newakajen i Liteinajas norra del anses mycket fashionabel. Här borhögaristokratien. I stadens östra del, längs Newa, befinna sig många varf och fabriker.

Vid en blick på kartan finner man, att staden är uppdelad i många delar genom flodens förgreningar och konstgjorda kanaler, Petersburgaren gör sig häraf en kär anledning att likna den vid Nordens Venedig. De nordligaste eller rättare sagdt de nordvästligaste delarna, som otvifvelak-tigt äro de mest tilldragande, ligga likväl aflägset och ingå knappt i föreställningen, då man vill tänka sig en totalbild af staden. Fastmer har man det intrycket, att dessa öar äro något fristående för sig.

Strjelka.

Men ändock räcker Newa till att ge ett fördelaktigt intryck på åskådaren, där den grenar sig vid Strjelka, ett intryck, som dock är beroende på väderleksförhållandena, framför allt hvad sjömannen kallar »god sikt», så att perspektiven framträda.

Petersburg är plant, nästan som det vore utkafladt. Den högsta lutningen i staden är midten af Troizkijbron, och under densamma, som är 600 m. lång, kunna endast små ångslupar passera. Det är få städer på hela jordklotet, som kunna uppvisa så få lutningar. Också ger detta staden utseende af att ha ofantliga distanser. Härmed må ej vara sagdt, att ej afstånden verkligen äro långa. Från Ssmolnaklostret, hvilket är beläget på den udde, som bildas af Newas krökning till rät vinkel, tillGaleruy Osstrow i Kolomenskajas västliga del, är det ett afstånd fågelvägen af 8 km., från Nowaja Derewnja i norr till Obwodnykanalen i söder 6,5 km.

Tack vare Newas bredd och talrika förgreningar uppstår svårighet att förmedla trafiken mellan stadens norra och södra delar. Nikolai-, Alexander- och Troizkijbroarna äro fasta stenbroar, Dworzowy(slotts)bron är däremot en svängbar pontonbro.

Newskij med kullersten och träkubb.

Det har icke varit en småsak att anlägga Petersburg, hvars grund består af sand och lera, hvilka hopat sig genom flodens uppslamningar. Kanalnät och grundliga pålningar ha gjort sitt till att skapa fasthet åt marken, men det är ett faktum, att husen mångenstädes darra, då tunga fordon köra förbi, och detta till den grad, att främligen har svårt för att sofva. Å andra sidan har pålningsarbetet ej mött hinder genom stenbunden mark. Det är ondt om sten i stadens närhet, och det synes också af gatornas beskaffenhet.

Man har flera sätt att sörja för deras öfverbyggnad.

Mest använder man kullersten, runda, otympliga tingestar, hvilka likt kupoler sticka upp ur marken och komma fordonen att skaka oerhördt.I IO

Frestningen på hjulaxlarna måste vara större i Petersburg än annorstädes. Dylik stenbeläggning påträffas eljest endast i kulturstaternas efter-blifna småstäder.

Så har man träkubb. Denna är gemenligen tillhuggen i regelbundna 6-hörningar, och en beläggning med dylika å la mode de Paris har nog varit utmärkt så länge de ej sträfvade att frångå den första nivelleringen. Nu stå sällan två kubbar bredvid hvarandra i samma höjd utan bilda större eller mindre gropar samt äro vid regnväder slippriga och obehagliga.

Asfalten, som sparsamt förekommer, delar äran med den lika sällsynta tuktade stenen att vara bästa betäckningsmedlet. I utkanterna förekommer

Kamenno- Ostroff.

makadamisering. Trottoarerna på de större gatorna äro antingen gjorda af asfalt med huggna stenar eller ock blott af de senare.

På samma gata kan förekomma räknadt från ena husraden till gatans midt, asfalt, stora »borgmästarestenar»,

kullersten, träkubb och tuktad sten: samma ordning från motsatta husraden.

Mellan spårvägsskenorna förefinnes i de flesta fall kullersten.

Man kan föreställa sig hvilket skrammel som uppstår, då de tyngre, ej med gummihjul försedda vagnarna hoppa öfver dessa stenar, hvilkas enda berättigande består uti deras tradition.

Om gatornas beklädnad än ger anledning till anmärkningar af negativ art, så må man framhålla deras bredd som utmärkt. Få städer ha att uppvisa en sådan homogenitet i gatubredd som Petersburg. Äfvenmången, oansenlig bigata (pereoulok) har ända till 15 meters bredd och däröfver. 30 m. är vanligt på de större gatorna och ännu bredare finnas, ehuru undantagsvis.

En gata af första klass bredd kallas prospekt eller perspektiv, af andra klass ulizy. På Wassili Osstrow benämnas de linjer och numreras efter amerikanskt mönster.

Den förnämsta af alla gator är den mycket omtalade Newskij Prospekt, hufvudpulsådern, som täflar med Newan att ge staden den prägel, som är exklusiv för Petersburg.

Newskij går rak som en linjal, 3 km. långt, från Alexanderträdgården till Snamjenskajatorget, där den minskar i bredd och ändrar riktning med någon dragning mer åt söder. Dess fortsättning är icke fullt 2 km. lång. Under hela sin sträckning genomlöpes den af en dubbelspårig spårvägs-linje. Vid gatan ha de största bankerna, affärerna och handelsetablisse-menten slagit sig ned. Här promenerar vintertid »hela Petersburg», hit församlar sig det dagliga intresset, här är främlingens käraste uppehållsort under den kalla säsongen, pälsverkets säsong.

Gorochowaja är en relativt tyst gata med 2—5-våningshus. Midt på densamma går en smal linje af kullerstenar. Detta för att i och för kör-trafiken anvisa gatans midtellinje. Den är ej ens hälften så lång som Newskij.

Wosnessenskij Prospekt är något öfver 3 km. lång, men håller en medelbredd af endast 16 m.

Liteiny Prospekt är belägen öster om Fontanka och har knappt 2 km. längd. Den fortsättes af de obetydligare Wlademirskij Prospekt och Sa-gorodny Prospekt.

Ssadowaja, Kasanskaja, Gogolja gå vinkelrätt mot de tre från Alexanderträdgården utmynnande gatorna och äro af sekundär betydelse.

Förutom den förut omtalade vid Newans sydsida belägna Franzusskij Nabereshnaja må framhållas samtliga de strandgator, hvilka gå i ett sträck från Nikolaibron till Alexanderbron och som härbärgera Petersburgs högsta societet: Angliskaja, Admiralitetskaja, Dworzowaja och Franzusskij Nabereshnaja. På dessa ser man de elegantaste ekipagen och automobilerna, de mest raffinerade toaletterna, den finaste societeten, de vackraste vyerna, de ståtligaste palatsen, den mesta och bäst disciplinerade polisen, denI 12

lifligaste ångbåtstrafiken, den största nyfikenheten och — de flesta amatörfotograferna.

Petersburg är en konstprodukt, en oas framlockad i kärrmarker. Det har ett stelt, militäriskt utseende, uppdeladt i så regelbundna rektanglar, som det varit möjligt för terräng- och vattenförhållanden, med stora torg, som rymma intill 60,000 personer, långa, rundligt tilltagna gator; den verkar byråkratiskt på iakttagaren.

Staden ligger utanför den stora resandeströmmen, men den är väl värd att studera och ej blott vintertid, ty den växlar natur under de olika års-

Storfurst Michaels palats vid Dworzowaja Nabereshnaja.

tiderna — liksom haren sitt skinn — och erbjuder därunder mycket se-värdt, kanske ej så mycket i arkitektoniskt hänseende som fastmer vid betraktandet af stadens egendomligheter i plägseder, gatu- och nöjeslif.

Allt verkar gammal tradition, som strider mot nya idéer, en blandning af Västerland och Ostasien, frihet och förtryck, skönhet och fulhet, energi och slapphet, champagne och vodka (brännvin).

Bäst gör sig staden vid ljussken. Då försvinner mycket af möglet, och den får sin rätta storstadskaraktär. Från butiker, restauranger, nöjes-etablissement faller ljusskenet ut på gatan, på den myllrande folkmassan, som

långsamt drager förbi, hållande sig på trottoarens högra del medKarta öfver Petersburg.militärisk noggrannhet, på de tusentals fordonen, hvilka talrika som myror i en myrkoloni störta sig fram öfver gator och boulevarder.

Betraktar man Petersburg på afstånd ser man, att endast kyrkorna och fabriksskorstenarna sträcka sig öfver husens medelnivå. Tsar Paul säges ha fastslagit denna platthetens dogm, hvilken man med oförklarlig pietet följer. Detta ger det hela ett jämnstruket utseende, hvilket ej förskönas af bristen på naturliga upphöjningar i terrängen Det blir alltså vattnets magiska dragningskraft, som måste ersätta den brist på det pittoreska,

1___________—I

Isakskatedralen vid månsken.

hvilket ligger i saknaden af berg eller kullar. För ryssen är denna nivellering likväl ej ett fel, utan snarare en förtjänst.

Öfver staden ligger en ständig slöja af rök, lätt förklarlig, då man betänker, att fabrikerna omge densamma i ett segment, som omfattar 240 af 360 grader. Den promenerande besväras emellertid ej af dess lukt och anar knappt, att röken finns, förr än han kommer utanför staden och då får andas friska vindar och ser rökmolnet sväfva öfver staden.

Ty det blåser nästan alltid, inte en vanlig blåst, som är öfvergående utan en som räcker i veckor, en fuktig, rå blåst, som ej ens svalkar om sommaren. Klimatet är helt enkelt afskyvärdt. Under juli är det varmast

med en medeltemperatur af + 170-------h 180 Celsius, under januari kallast

(__g°-----io° Celsius). 200 dagar om året räknas som uederbördsdagar.Våren börjar sent, och ofta har man snö i maj. Bäst äro juni och juli, men redan i augusti spåras understundom höstens annalkande. September och första hälften af oktober råder ibland indiansommar med godt väder.

Exponeradt för vind och nederbörd, där Petersburg ligger midt på slättlandet, med obetydlig höjd öfver hafvet, samlar det snö och fuktighet i riklig mängd. Men petersburgaren är så van härvid, att han ej beklagar sig. Han kläder sig därefter, och han använder sin vinterhabit längre än någon annan under årets lopp. Klimatet tar ej på honom, och han förstår att skydda sig mot dess växlingar, hvilka dock icke äro så stora som exempelvis i Sverige, där temperaturdifferenserna kunna vara betydligt större.

Man fröjdar sig med den glada dagen och finner sig resigneradt i den dåliga. Men kan man, vill man njuta af luft och solsken. Landet har en stor dragningskraft, och på våren går prologen af stapeln i form af en massvandring till promenaderna på öarna.

Dessa få nu äran af att vara Petersburgs kraftigaste attraktion, och häruti ligger deras största betydelse.

Aptekarskij-, Kamenny-, Jelagin-, Kresstowskij- och Petrowskijöarna förete nu en liflig anblick, i synnerhet de längst i norr liggande promenaderna.

De eleganta ekipagen ha ej längre strandpromenaden på södra Newa till stamtillhåll: de köra genom Wassili Osstrow ut till öarna för att visa vårtoaletterna, allt höjden af »chic».

Och sedan kommer Petersburgs döda säsong, sommaren.

Ett kokotternas älsklingsställe, strandpromenaden på Sestroretzk. Det lätta gardet. De som öfvervakas af polisen.

PETERSBURG är kändt för att ej lägga band på sin lifsglädje. I få städer finnes ett så relativt talrikt lätt garde, som i denna stad, om det än må sägas, att kvantiteten ersätter kvaliteten. Om man vill frammana en helgjuten bild af den stora staden, kan man lika litet undgå att skildra »kärlek utanför lagen» som att utelämna kapitlet om tiggeriet eller Newskij Prospect. Ty det finnes regementen af dylika damer. Man möter dem lika talrikt på gatorna som i Petersburgs omgifningar och på badorterna.

Orsaken till att den species af kvinnan, som säljer sig, är så talrikt representerad i Petersburg beror på, att detta är ungkarlarnes stad par préférence. Ämbetsverk, universitet, garnisonstrupper ha åstadkommit en sannskyldig

öfversvämning af ungkarlar, och »där åtelen är, dit församla sig ock korparne».Ryssen är mycket temperamentfull. Kriget har visat, att han ej ens i Ostasien, då så mycket stod på spel, kunde försaka kvinnosällskap, och hvarför skulle han då göra detta i hvardagslag, under tider som äro ägnade åt nöjet! En sakkunnig ryss berättar nedanstående:

»Fattigdomen föder prostitutionen: det är rikedomen förbehållet att underhålla den.

Prostitutionens nytta och skada äro omtvistade, och den har lika många försvarare som vedersakare. Man resonnerar ofta som så: då man ej kan hindra lasten, måste man skapa kanaler, hvilka afleda densamma och föra

Badorten Sestroretzk.

dem inom gränser, där ännu kontroll är möjlig. Det är män, som skapat prostitutionen, och det är i allmänhet kvinnor, som vilja afskaffa den såsom något ovärdigt för kvinnosläktet.

I Petersburg höja vi inga röster för dess afskaffande, kanske mest därför att de veneriska sjukdomarna äro så utbredda, att en landsfara skulle uppstå, om man gåfve efter för det enda sätt, hvarpå kontroll kan ut-öfvas. Så här ha vi ordnat för oss.

Det ges två slags kategorier bland dessa flickor, som sälja sig, nämligen de, som stå under polisuppsikt och de, som äro underhållna. De förra variera med sitt umgänge hvarje stund, de senare åter skaffa sig enbeskyddare, hvilken för längre eller kortare tid sörjer för deras utkomst. Till de förra höra de prostituerade.

Prostitutionen är reglementerad af polisen och såsom sådan ett lagligt yrke. Det enda polisen förbehåller sig är att i det allmänna intresset få utöfva kontroll och ingripa vid behof, på samma sätt som sundhetspolisen kasserar skämd och hälsovådlig föda. Det ligger alltså i denna myndighets intresse att på ett så effektivt sätt som möjligt öfvervaka de kvin-

nor, som stå under uppsikt. Dessa åter försöka undvika att bli fast, ty då veta de, att de för en tid bli urståndsatta att skaffa sig sitt uppehälle. I denna strid ligger än den ena än den andra parten i efterhand, och detta gör, att polisen hugger i med hårdhandskarna för att förbli herrar så länge som möjligt.

Kontrollen kan sägas vara absolut egenmäktig.

Rekryteringen af fallna kvinnor sker ej alltid från gatan. Orsaken till deras fall är ej såsom man ofta är benägen att tro svek från förförares sida. Långt talrikare äro då de fall, när hungern drifvit flickorna att på

Ryska.

Tartarkvinna.ett lättvindigt sätt skaffa sig sitt uppehälle. Många gånger tvingar abnormitet dem till detta steg eller ock vinstbegäret.

Prostitutionen är ett yrke, som ej fordrar mycket arbete. För mången är det ett nöje. Den lätta inkomstkällan lockar, och kvinnan anser sig kunna afbryta näringsfånget så godt som när hon vill. Det ges många, som på detta sätt skaffa sig hemgift. Dessa äro dock icke att söka bland ryskorna utan snarare bland tyskorna (ryssarna från Östersjöprovinserna)

Gatnmalrysk uationaldräkt.

Nekas kan likväl ej, att förförelsen också drifvit en ansenlig skara till prostitutionen. Flickor, som komma från landet, utsättas för frestelser, hvilkas betydelse jle ej ana, och så sker fallet. Man tror kanske, att förföraren tillhör den högre sociala skalan, hvilken fått namn om sig att icke vilja skona de lägre klassernas kvinnliga dygd, men statistiken talar ett annat språk. Förförarne höra oftast till de förfördas egen klass, hvilka ge äktenskapslöften, som de aldrig ämna hålla.

Väl en gång indragen i det erotiska lifvit kan hon ej låta bli att fort-sätta, och vägarna härför äro många. Får hon betalning, ökar detta för mången endast behaget.

I Petersburg finnes liksom i andra större städer agenter, hvilka anskaffa flickor. Det mest gouterade sättet härför

är platsanskaffning. Man låter annonsera om utmärkt förmånliga platser, för hvilkas skötsel det fordras ringa kunskapsmått. Innehållet af den lockande annonsen borde redan i och för sig utgöra en varning, men världen vill bedragas, och ju mer svassande ordalagen äro, desto flera svar — som böra vara åtföljda af fotografi — har man att vänta.

Den oerfarna kommer, ser att hon råkat i en snara, men står ofta maktlös. Andra tänka och handla för henne, och så blir hon fast, äfven om hon spjärnar emot aldrig så mycket.

Det är icke alltid sagdt, att offret hamnar i bordellen. Hon kan också säljas till en eller annan rik liebhaber och inträda bland »les femmes galantes», de underhållna damerna, i hvilket fall hennes öde nog gestaltar sig bättre.

Åldersgränsen, då dessa lastens prästinnor börja sitt handtverk, är mycket varierande. I polisens händer råka barn, som befinna sig i åldern 10 — 14 år. Många af dem ha då redan en tid utöfvat yrket och äro riktigt durkdrifna. Undersökningar ha gifvit som resultat, att flera af dessa barn sålts af föräldrarna för några få rubel.

Samvetslösa föräldrar ges det godt om. De introducera själf förföraren och kommersa med honom. Först måste de uppmuntra den lilla, som ej förstår hvad frågan gäller; sedan är hon hemma i konsten och blir en inkomstkälla för sina dagars upphof. För att dra så stor valuta af henne som möjligt, uppfostra de henne i lastens alla irrgångar.

Gatflickorna utmärka sig ej för någon ovanlig renlighet, snarare motsatsen. Den franska kokottens underkläder utgöra hennes finaste plagg. Så är ej förhållandet med hennes ryska syster, som står på samma plan. Ty det ges också olika grader bland kokotterna, och dessa kunna ej tas öfver en bank.

Man ser dock undantag. Dessa äro sådana, som fått en viss uppfostran af sina principaler. Det ges nämligen restauranger, modemagasin och andra affärer i samma stil, hvilka äro maskerade bordeller, och där arbets-gifvaren under skenet af en hederlig rörelse upprätthåller det sämsta afPå jakt efter byte.alla näringsfång eller ock förmedlar tillfällen, då herrar och damer ur so-cieteten kunna råkas utan risk för sitt goda namn och rykte.

Däremot ser man aldrig restauranger med kvinnlig uppassning.

Gatans barn råka fortare ut för sjukdomar än hennes medsystrar i salongerna. Hon får ej välja bland de bättre klasserna, utan nödgas ta den förste bäste som anmäler sig, och de ha ej nog omdöme att förstå faran och ej häller nog urskillning att välja, äfven om valet stode dem fritt.

De, som hålla sig med egen våning, riskera ej att råka så illa ut.

Af de prostituerade finns det tre slag: de som bo i bordeller, de som hyra egna rum och de som drifva på gatorna.

I en del bordeller erhålla kvinnorna aflöning af ägaren. Denne har på egen bekostnad skaffat lokal och inredt denna efter eget godtfinnande. Adressen kan man erhålla hos polisen. Understundom annonseras den, eller ock sticker man ett kort i handen på de promenerande herrarne. Största kundkretsen får man dock därigenom att adressen går man och man emellan.

Bordellernas invånare gå ett förskräckligt slafveri till mötes. De förlora sin egen individualitet, bli maskiner, som måste lyda och som ej få handla eller ens tänka som de vilja. Utan invändning måste de öppna famnen äfven för de mest vederstyggliga individer af mankön, men till slut förråas de, så att de närma sig gränsen till djuren. En dylik kvinna faller djupare än någon man kan falla.

Hygienen är understundom den mest usla, man kan tänka sig. Om ej ens de enklaste försiktighetsmått vidtagas, kan man ju förstå hvad detta skall leda hän. Visserligen ligger det i ägarens intresse att tillhandahålla en ej hälsovådlig vara, men han vet också, att det möter oöfver-stigliga hinder att få nya sujetter, och de gamla ha snart tjänt ut sin tid.

Bristen på sömn, dryckenskap och ständiga orgier ta på krafterna, och då dessa arma kvinnor hållas isolerade och sällan få skåda den fria naturen eller njuta af frisk luft, undergräfves deras fysik, och de förvandlas till karrikatyrer af mänskligt beläte. Härmed är deras haudelsvärde förmiuskadt, och de kastas ut på gatan, där de efter gammal instinkt söka fortsätta yrket.

Den fysiska depravationen för den moraliska i släptåg, och en sådandet lätta gardet.

123

råhet, ett sådant hänsynslöst förfall, som dessa kvinnor förete, är omöjligt att beskrifva.

Någon vinst af sin näring ha de sällan. Lyckas de få några rubel öf ver på dagskassan, gå dessa snart åt, ty hvarje extra sak betalas dyrt, och enligt kontrakt är det bordellägaren, som anskaffar den. I stället för att

Soutenör.

spara göra de arma kvinnorna skulder, och detta är en hållhake, af hvilken principalen begagnar sig vare sig han vill ha dem i sina klor eller bli af med dem.

De, som hyra ett eget rum, ha det ej stort bättre. Oftast sakna de startkapital, och tillgången på de bostadslägenheter, i hvilka prostituerade få mottaga manliga besök, är begränsad. I de flesta fall går det så till, att den medellösa kvinnan ingår kontrakt med rummets ägare att betala en viss, ganska hög summa, mot det att denne lägger beslag på hennes inkomster, till dess att man fått skulden gäldad. Hon får också vid behof ett kontant lån mot högsta procentareränta, och redan från första stund är hon fast. Värden släpper henne ej, så länge hon visar sig vara en guldfågel. Sedan hon ej längre är begärlig handelsvara, vräker han henne obarmhärtigt på gatan.

Så snart hon är inskrifven, får hon behålla sitt pass. Hon måste dock genomgå den hvarje vecka återkommande besiktningen. Det visar sig, att de flesta komma endast hvar 14 dag. Polisen öfvervakar dem ej så noga, så framt de i öfrigt visa sig skötsamma. Någon slags småkitslighet råder ej, snarare stor liberalitet. Bråka kvinnorna, inträder ett motsatt förhållande. Polisen håller då efter dem och gör lifvet surt för dem.

De, som ej inskrifvas, men som tillåtas utöfva sitt näringsfång ändå, erhålla ett »carte-jaune», ett gult kort, som berättigar dem därtill. De måste likväl genomgå besiktning och få ej lämna staden eller byta bostad utan att anmäla detta.

Det är ej blott bordellägare eller hyresvärdar, som lefva af dessa kvin nor. En särskild parasittyp har uppstått, välbekant i alla större städer, — soutenörerna, de som låta sig underhållas af kvinnorna.

Dessa parasiter ha en dubbel roll att utföra: att skaffa kunder och att skänka kvinnan det kärlekslif, sotn hon ger utan att ta betaldt.

Bland de farligaste förbrytarekvarteren finner man dessa uslingar. Tillsammans med kvinnorna uppgöra de planer för stöld, plundring och mord, och sky intet. Deras känslor äro reducerade till vinningslystnad, hat och passion. Som de stå på en ganska hög intelligensnivå, bli de farliga, och polisen vet, att här möter den sina mest fruktade motståndare.»

När skymningen inträder, börjas handtverket. Man blir anropad på gatorna af gamla och unga, af fula och vackra, af fräcka och mindre fräcka. Man ser för öfrigt genast på flickans utseende, hvad hon går för, och något misstag befarar man ej att göra, om man vänder sig till henne.

Värdesättningen beror af deras skönhet och behag, karltycket, friskheten och ungdomen. Finnas dessa i förening kan hon bli en lyxens furstinna, som under en följd af år genom sin beskyddares frikostighet kan lefva som den rikaste bland aristokratien och röra sig med'eget ekipage eller automobil, egen praktvåning och till och med omnämnas i pressen. Petersburg har många sådana lyxfjärilar att uppvisa, hvilka lystInträdesafgiften — 10 rubel.en tid och sedan försvunnit, hvart vet ingen. Troligen ha de försvunnit i prostitutionens dy.

I de stora bordelletablissementeu är den besökande ej alltid säker. Stölder där äro vanliga, om än mord och plundring äro mer sällsynta. Skrika de öfverfallna, hjälper detta ej stort, ty ingen skyndar till hans bistånd, fastän det finnes en dvornik (portvakt) äfven på dylika ställen, och denna är ansvarig för ordningen.

Låtom oss besöka ett dylikt ställe.

Midnattstimmen har redan slagit, då vi stanna framför porten, som ej skiljer sig från andra portar. Vi klappa, och dvorniken öppnar, sedan han mönstrat oss och funnit oss värdiga att inträda.

Trappuppgången förråder ingen öfverflödig lyx, men är upplyst, och vi gå uppför de illa medfarna trappstegea, tills vi kommit två trappor upp.

Vid ljudet åf våra steg, öppnas en dörr, och en livrékIädd betjänt tittar ut. Han träder åt sidan, då vi göra tecken att vilja gå in, och ögonblicket därpå skyndar han och hans kamrat att ta af oss öfverplaggen.

Mellan tamburen och våningen ligger ett litet rum, en slags entré där en person sitter vid ett bord och tar emot inträdesafgiften, 10 rubel.

Inom förhänget skymtar ett starkt ljusskеn, och man hör ljudet af ungersk orkester, som spelar vilda melodier. Sedan vi uppfyllt vårt ekonomiska åliggande, träda vi in.

Salen är tämligen stor. I dess ena kortända befinner sig kapellet, och på en af långsidorna en estrad, på hvilken ett tjugutal unga kvinnor tagit plats. De äro svarta eller blonda, feta eller magra, vackra eller fula men alla sminkade, med skarpt dragna ögonbryn och en skugga på undre ögonlocket för att ge blicken mer djup och komma ögonen att blixtra. Antagligen ha de också drypt atropin i dem för att få stor pupill.

De sitta allvarliga och tysta på sina stolar och betrakta de besökande med likgiltiga blickar. Man tycker rent af, att de ej höra dit.

Klädsen är djupt urringad, dock ej mer än man kan få se på en hofbal vid hvilket europeiskt hof som hälst. Inne i salen ser det fullkorn ligt konvenabelt ut. Ett par herrar ha visserligen druckit för mycket och prata i hög ton till hvarandra, men den öfvervägaude delen af publiken är diskret.Ett par flickor dansa »matchiche».det lätta gardet.

128

En ung man reser sig upp och går fram till estraden, där han öppnar ett samtal med flickorna. Hon på högra flygeln hör ej på utan stirrar bara framåt liksom såge hon en andesyn, men kamraten bredvid håller målron vid makt. Hon replikerar honom snabbt, och de skratta. Ett par af flickorna bredvid blanda sig i samtalet, som börjar bli lifligt. Så fortgår det en stund, hvarpå en af kvinnorna går ned från estraden. Efter följer den unge mannen, och så försvinna de i ett af smårummen.

Orkestern spelar fortfarande. Anföraren är ej blott musiker, han är ock skådespelare. Han småler, vrider på sitt svartlockiga hufvud och slänger med stråken som om det vore en taktpinne. Mannen vill ådraga sig uppmärksamhet, och flickorna äro intresserade af honom, det ser man nu.

En herre närmar sig oss. Han är korrekt klädd och frågar, om vi ej äro främlingar. Då vi bejaka detta, säger han sig ha observerat detta genast vid vårt inträde, och han vill gärna hjälpa oss, om vi önskade något. Damerna vore alldeles utmärkta, bedyrade han, de bästa som funnos, i staden, och hvad deras hälsa anbelangade kunde han garantera för den. Om vi gjorde rätt skulle vi taga hvar sin och sedan uppsöka de enskilda rummen, där champagne serverades till moderata priser.

Vi tacka för erbjudandet, men säga, att vi kommit dit af nyfikenhet, ej för att lägga beslag på damerna. Han blir då reserverad och går efter att ha gjort en bugning.

Något vidare lif i leken blir det ej under den närmaste timmen. Det är ännu för tidigt. Visserligen dansa ett par af flickorna en »matchi-che» och det på ett sätt, som kommer oss att rodna, men publiken håller sig afvaktande.

Fram mot småtimmarna blir det mera lif. Skrålet från de enskilda rummen tränger ut till salen, flera af herrarne dansa, och omsättningen bland flickorna blir större, hvarvid man kan iakttaga, att några af dem äro favoriter, men andra få inga tillbedjare.

Bordellerna tolereras af polisen äfven af den anledning, att man där kan öfvervaka och utspionera vissa personer.

Polisen har goda medhjälparinnor hos en del af glädjens nymfer, och dessa äro i stånd till att under

ömhetsögonblick leta ut hemligheter af sina manliga beundrare. Medlet är effektivt om än ej så finkänsligt.Låtom oss nu närmare skärskåda hvad man erfarit om prostitutionen i Petersburg och därmed sammanhörande frågor.

De veneriska sjukdomarna ha tilltagit, så att det väckt allmän oro. I Petersburg finnes ett syphilodologiskt sällskap, som bildats för att vetenskapligt behandla sjukdomarna och om möjligt bekämpa desamma, och det är deras undersökningar, som här nedan meddelas.

År 1843 funnos 400 kvinnor under polisuppsikt, året därpå 900. Under åren 1854—1868 steg deras antal från 1,374 till 2,049 för att under 1888 uppnå siffran 2,915. Antalet är nu större, ehuru man saknar exakt uppgift. År 1888 funnos 65 officiella bordeller och 5 hemliga. År 1871 funnos ej mindre än 29 hemliga. 1891 utgjordes antalet offentliga bordeller 69, hemliga 4.

År 1888 utgjordes de besiktigade af:

Ryskor 2,529

Östersjöprovinserna................. 84

Västra Ryssland 22

Finskor 165

Tyskor 79

Österrikiskor 17

Svenskor 12

Öfriga land 7

S:a 2,915

Med afseende på härkomst var fördelningen följande:

Bondeklass 1,231

Småborgare........................ 883

Soldathustrur och döttrar 316

Hittebarn 22

Köpmansdöttrar...................... 5

Privilegierade stånd............... 72

Annan härkomst 386

S:a 2,915

[907 visar följande åldersfördelning:

16—20 år 20 — 25 »

inofj' Petersburg.

618

1,064

925—30 » 744

3°—35 » 36o

35—40 » 87

40—45 - 39

45—50 » 1

Orsaken till att kvinnor ingå i prostitutionen uppger sällskapet vara dålig ekonomi, instinkt, lättja, fattigdom, sorger, hjälplöshet eller brist på arbete.

Det kvinnliga arbetet betalas dåligt. En kvinna kan med sina händers arbete endast förtjäna 8—25 rubel per månad, och närmar sig hennes inkomster den lägre gränsen, kan hon ej lefva häraf i en så dyr stad äf-ven med den största sparsamhet.

Antalet lätta kvinnor uppgår i närvarande ögonblick till minst 4—5,000 stycken, men endast en bråkdel anträffas i bordellerna.

Bordellens vanliga, typiska utseende är en stor mottagningssal, ett matrum, ett kabinett för värdinnan och ett rum för hvarje flicka om minst 20 kub. m. volym. Inträdesafgiften varierar från 50 kopek till 10 rubel på de offentliga, 15 rubel på de hemliga bordellerna.

Kvinnorna själfva kunna anhålla att få komma till bordellen, och deras ansökan går ofta genom den kontrollerande kommittén. Denna meddelar henne villkoren med värden eller värdinnan och lär henne hur hon skall göra besparingar, så att hon så fort som möjligt kan bli fri från sitt nesliga yrke. Kommittén söker afråda en hvar inträdessökande, men man lyssnar endast sällan till denna framställning, oaktadt man erbjuder goda platser i det stället. Bland dem, som vilja försvinna inom bordellens murar, finnas flera tjufvar, hvilka söka undgå efterräkning. Det händer till och med att fullkomligt oskuldsfulla flickor begära vinna inträde.

Af inkomsten lämnas på en del bordeller t/i till värden, och flickorna få behålla l/v som dock snart går bort till lyx. Ett undantag utgöra tyskorna, hvilka visa sig ekonomiska och vanligen sluta med goda besparingar, hvilka kunna uppgå till 200—700 rubel pr år. Ryskorna förfalla nästan utan undantag ohjälpligen. Det är dryckenskapen, som förtär dem.

Vid de hemliga bordellerna erhåller kvinnan 7 rubel, värdinnan 8.Hon, som har eget rum kan förtjäna intill 7—800 rubel i månaden, under det att hennes medsystrar ej ha brödet för dagen. I förra fallet lefver hon i eleganta våningar, i det senare i nattasylen. De förra kvinnorna betraktas knappast som prostituerade i det allmänna medvetandet och ej häller är det värdt för hyresvärden att försöka skaffa sig »greppet», så att han systematiskt utarmar henne. Hon är vanlig hyresgäst, som betalar sin hyra punktligt.

Det ges många kvinnor, som genom förhållandena tvungits in på den slippriga lefnadsbanan och som förut lefvat i goda omständigheter. Man tar hänsyn härtill, och dessa »kabinettskvinnor» få genomgå besiktning i ett särskildt, separat rum. Antalet dylika kvinnor är ungefär 100.

Dessa ha sin kundkrets bland den bättre publiken, och här grassera ej de fruktansvärda sjukdomarna till den grad som i de sämre bordellerna.

Kontrollen är tvåfaldig, dels en af läkare dels en af polisen. I spetsen för den förra står en inspektör, och under honom lyda 8 läkare och 3 kvinnliga biträden. Undersökningslokalerna äro 3, i Petersburgs, Narwas och Roschdjestvenskis stadsdelar.

Vid sidan af dessa offentliga kvinnor ges det ännu en kategori, hvilken hemfaller under undersökningens, »kommissionskvinnorna». Dessa utgöras af kvinnor, hvilka, ehuru de ej äro inskrifna, upprepade gånger gjort sig skyldiga till liderligt lefnadssätt och i det allmänna intressets skull måste kontrolleras. Bland dessa påträffar man såväl unga flickor som fruar i god samhällsställning, men hvilka genom naturdrift eller andra orsaker drifvas till att föra en hemlig vandel utanför den dagliga, yttre.

De galanta. Med »les femmes galantes» förstår man kokotter af den bättre typen, som äro innehafvarinnor af egna rum eller egna våningar eller ock inleda sina förbindelser på ett särskildt sätt. Dessa kvinnor påträffas ej alltid på sina rum, där de likt spindeln skulle lura på sina offer. Fastmer operera de på så sätt, att de successivt besöka de lokaler eller platser, där de ha utsikt att beroende på dagstimmen träffa sina manliga beundrare.

Café de Paris vid Passagen, midt emot Gostiny Dwor, är en samlingsplats, men ej af den bättre sorten. Långt elegantare är Hotel de l'Europe,132

det lätta gardet.

Petersburgs enda verkliga hotell, beläget i hörnet af Newskij och Michai-lowskaj a.

Fram emot kl. 5 em. samlas här den mer distinguerade kokottvärlden för att efter engelskt mönster intaga sitt five o clock tea vid småborden.

Man är fullständigt chic, och ej ens den strängaste kritiker skulle kunna framkasta en anmärkning mot deras uppträdande. De spela rollen af grande dame och falla ej ur densamma. Med kvinnans imitationsförmåga ha de ej svårt härför och lefva sig kanske in i föreställningen, att de verkligen äro hvad de spela.

Toaletterna variera från de dyrbaraste parisermästerverk till mer enkla, kanske hemmasydda med tillhjälp af en hemsömmerska. Många af dem äro uppseendeväckande pråliga, andra verkligt eleganta i sin enkelhet. Man söker efterlikna alla möjliga nationer, amerikanska, engelska, franska, spanska. För tillfället står fransyskan mest i kurs. Hon har traditionen för sig och vet att behålla sin ställning trots konkurrenternas storm-ningsförsök. Fransyskan är en modesak i Petersburg, och hon är efterfrågad på marknaden, äfven om den första friskheten lämnat rum för ma-tronans mer utvecklade behag.

Också skyr ej ryskan, som behärskar franska språket, att utge sig för fransyska. Hon kan då uppställa större villkor och hennes kundkrets ökas. Det ges dylika kokotter, hvilkas taxa är 100 rubel, och som ej ha att befara att en enda afton vara ensamma. Rika köpmanssöner och officerare, ämbetsmän och godsägare tillhöra deras stab.

Under tonerna från orkestern läppjar man på sitt te och konverserar. Herrarne komma och gå. Ännu är det för tidigt att ägna sig åt erotiken. Bland publiken visar sig äfven ett stort antal damer under manlig eskort. Man kan ej misstaga sig på, att det är familjedamer, hvilka intresserade och nyfikna vilja betrakta skådespelet.

Samma publik ser man exempelvis på Contant vid Moika, nära Röda bryggan, men först efter midnatt, men nu går det ej fullt så stelt tillväga.

Baren där är helgad åt den uppsluppna glädjen. När champagnen flödat och kommit blodet att pulsera lifligare, lämnar man de stela formerna och offrar konvenansen. Kokotten sätter sig i den utvaldes knä och karesserar honom, dricker ur samma glas, röker turvis samma cigarrett.Ju längre fram på natten det lider, desto mer släpper man Barrabam lös. Man sjunger, berättar historier, kramar hvarandra. Par efter par troppar af, tills lokalen vid 6-tiden är tömd.

Man påträffar i Petersburg åtskilliga franska guvernanter, som bilda en typ för sig. De äro ej kokotter i egentlig mening och lyda ej under prostitutionen. Sade man dem, att de ej äro dygdiga, skulle de med den största harm bemöta ett sådant yttrande. Men de sälja sig ändock.

Formen härför är att de ge lektioner. En herre, som önskar lära sig franska, uppsöker en dylik lärarinna och träffar aftal med henne om lektioner én till flera gånger i månaden, kanske hvarje dag. Man träffas och bedrifver språkstudierna på så angenämt sätt som möjligt, vanligen nattetid. För detta betalas olika, ända till 800 rubel pr månad.

Andra fransyskor hålla på sin dygd, men gå så nära gränsen som det gärna kan tänkas. De låta engagera sig till supé, men deras följeslagare får ej följa längre än till porten när de gå hem. Så kan det gå kväll efter kväll, utan att hon frestas att bryta sin föresats, och mannen kan intagas af hennes karaktärsfasthet till den grad, att han gifter sig med henne.

En adelsmarskalk, som tillhörde en af inrikesministeriet tillsatt kommitté för utredning af agrarfrågan, måste i och för sitt mandat vistas i Petersburg. Då han efter slutadt dagsarbete kände sig ensam, annonserade han efter kvinnligt sällskap och erhöll talrika svar. Ett af dem tilltalade honom, och han uppsökte den sköna, som befanns vara en liten, täck, fransk guvernant.

På stående fot afgjordes, att de skulle träffas redan samma kväll på en af de större restaurangerna, där hon skulle bli hans supésällskap.

Sagdt och gjordt. Hon kom och förde en mycket liffull konversation. Han hade nöje af sin afton och betalade sina 10 rubel, då de skildes åt samt ansåg sig haft valuta för pengarna genom hennes kvickhet och lif-lighet. Sedan träffades de nästan hvarje kväll, och hans känslor blefvo allt varmare. Men då han förklarade sin glöd, blef hon blott kallare och han såg snart, att han ej skulle komma någonstädes med henne.

När han vid ett tillfälle sökte vara närgången, reste hon sig upp och gick fram till en kokott, som satt ett par bord från dem. Man såg kokotten resa sig upp och taga plats bredvid adelsmarskalken.En titt i albumet.»Här har ni en afledare för edra känslor», sade fransyskan och pekade på den nykomna.

Historien förmäler ej, om han drog nytta af hennes vink

Förutom dessa yrkeskvinnor förekommer det, att damer af erkändt god familjeställning lefva ett dubbellif, som gör dem till galanta damer utan att deras fäder, män eller bröder ha en aning därom.

Ett sätt har påpekats: modemagasinen, restaurangerna och hotellen, hvilka tjänstgöra som mötesplats. Härvid gäller det vanligen endast en ingången förbindelse,' frukten af en långt drifven kurtis, en kärleksförbindelse af böjelse.

Men det ges också andra af mer ekonomisk art från hennes sida, af fysisk från hans.

Om en dam af societeten önskar förskaffa sig en biinkomst för att tillfredsställa sin lyx, möter detta relativt få svårigheter. Man kan genom att höra sig för lätt få reda på de ställen, där »album förevisas».

Vid lägligt tillfälle uppsöker hon ett dylikt locus och tar albumen i skärskådande samt ingår aftal med ägaren, hvarvid man lämnar en lista på de manliga bekanta, för hvilka man vill dölja sig. Nu lämnar damen flera af sina porträtt, hvilka införas i en del af dessa album.

Det fordras diskretion för att männen skola få tillträde till dessa maskerade bordeller. Också måste den, som introduceras, ha goda rekommendationer liksom vore han inträdessökande i en klubb. Han anmodas uppge sitt namn.

Nu granskas uppgifterna af värden, och man ser noga till, att han ej får ett album, där någon dam finnes, som önskar vara okänd för honom. Han ser genom porträtten och väljer. Det är nu värdens sak att förmedla ett rendez-vous, och han tar bra betaldt härför både för egen och hennes räkning.

Det är gifvet, att detta system medför en viss fara för damen. Hon kan aldrig vara riktigt säker på, att hennes porträtt ej kommer inför bekantas ögon, och så har också skett.

Man berättar, att en ung man, som blifvit förlofvad med en ung flicka, hvilkens moraliska grundsatser syntes närma henne helgonen, en dag af några vänner infördes i en albumlokal.36

det lätta gardet.

Han upptäckte där sin utvaldas porträtt, och det slutade med en oerhörd skandal.

Äkta män, som misstro sina fruar, bruka under falska namn uppsöka lokalerna med tillhjälp af vänners rekommendationer, och de söka ej alltid förgäfves.

Grefve H., känd inom det sportälskande Petersburg, hade sedan uågon tid fattat misstankar, att hans hustru bedrog honom, och han uttalade sina farhågor för en af sina vänner. De båda herrarne gjorde en rond och hade så tillvida tur med sig, som de upptäckte grefvinnan H:s porträtt i ett album.

Den äkta mannen blef ursinnig, men lät lugna sig, då vännen visade honom vägen att ta en raffinerad hämnd.

Grefvinnan underrättades, att en rik engelsman önskade träffa henne, tjusad af hennes behag, och hon infann sig på mötesplatsen för att där emottagas af — sin man. Han hade vittnen med sig, och hon blef skandaliserad, så att hon för alltid måste lämna societeten.

Dessutom arrangerar man mottagningsaftnar.

Jekaterina Michailowna är änka efter Wladimir Wladimirowitsch, en högre tjänsteman af 4. rangklass, som vid sin död lämnat hustru och barn sitt goda namn i arf jämte en pension, som ej räcker till att föda familjen. Döttrarna, som vuxit upp, äro giftasvuxna, och deras toaletter sluka pengar. Sonen, som studerar, behöfver äfven mycket af detta lifvets goda för att tillfredsställa sina behof, och hans mor är svag.

Hon lånar pengar af sina bekanta, hvilka dock till slut tröttna på att öppna sina plånböcker, då de trots upprepade löften ej få tillbaka de utlånade summorna, hvilka snarare ökas än minskas.

Jekaterina Michailowna är en finkänslig natur, som lider af denna ovilja, och hon funderar förgäfves på ett medel att öka inkomsterna och därmed också vännernas förtroende.

Men hvad skall hon hitta på!

Döttrarna kunna inte fullgöra något arbete, och hon inser mycket väl, att hennes egna broderier och handarbeten ej skulle inbringa det erforderliga beloppet, men väl till slut slita ut henne.

En dag hör hon talas om att en af hennes bekanta, fru N., råkat ut för obehaget att bli komprometterad, då hon besökte en af öarna i säll-Mannens hämnd.skap med en herre, som ej var hennes man. Då denne ansatte sin gemål med frågor hvarför hon gjort detta, sade hon, att det berodde på hans snålhet. Hade han lämnat henne tillräckligt med nålpengar, skulle hou blifvit honom obrottsligt tillgifven. Hon hade älskat den andre ej för kärleks skull, utan för att ej nödgas gå i en två års gammal hatt.

Detta ger Jekaterina Michailowna en idé. Hon har fått en erfarenhet, hvaraf hon kan draga nytta. När visittiden är inne, uppsöker hon fru N., och snart ha de båda damerna funnit hvarandra. Den komprometterade hustrun utgjuter sig öfver mannen och tillskrifver honom felet; hennes väninna gillar hennes handlingssätt, men framhåller huru oklokt hon gått till väga. Nej, listigare måste man vara och handla så, att mannen, som väl förtjänt sitt öde, ingenting misstänker.

Fru N. erkänner, att på sätt och vis har hon varit obetänksam, men hvad skulle hon göra! Inte kunde hon ta emot herrn i sitt eget hem, där tjänstfolket pratade om allt möjligt. Hon skulle då råka i deras våld, och intet kunde vara sämre.

Men Jekaterina Michailowna vet råd.

Hon ville gärna hjälpa fru N. på allt upptänkligt sätt, och ingenting1 hindrade kontrahenterna att träffas i hennes hem, där ingen skulle kunna säga något. Idén befinnes god, och fru N. är särdeles tacksam och be-redd till återtjänst.

Hade inte fru N. tänkt på, att det var genant att så där ta emot betalning?

Jo, det hade hon funnit, men hvad skulle hon göra?

Äfven för detta vet Jekaterina Michailowna besked. Hon skulle kunna ta emot pengarna af herrn och sedan lämna den unga frun dem. Hon kände dessutom till flera rika herrar, som nog skulle vilja göra bekantskap med unga fruar med apparant yttre, just en sådan som fru N., och de skulje betala bra.

Nu är saken klappad och klar.

Fru N. kommer på mottagningsaftonen och blir uppvaktad af flera herrar, hvilka göra henne sin kur. Hon väljer och inhöstar betalningen genom värdinnan, hvarigenom hennes förhållande får en mer förfinad prägel och ej har utseende af förvärfskrok.

Företaget visar sig snart vara lukrativt, och då affären går så utmärkt*anser värdinnan skäl föreligga att utvidga densamma. Hon intresserar andra fruar, besöker dem antingen själf eller låter dem på omvägar förstå, att hon är villig att bistå dem.

Hennes mottagningsaftnar utsträckas ej längre till onsdagarna; de bli lika många som dagarna i veckan.

Med klokhet väljer hon sin publik, ty det är hennes takt och omdöme, som skola förhindra obehagliga tillfälligheter. Mötas bekanta, kunna de ej misstänka hvarandra, ty i hennes hem finnas många personer, hvilka ej ha en aning om det som tilldrar sig bakom kulisserna.

Aftonen tillbringas med musik och konversation. Understundom uppträder en föreläsare eller någon litterär person, som föredrar något ur sina arbeten. Till det yttre går allt till väga som inom societeten. Om någon af de närvarande tala afsides med den aimabla värdinnan, kan man ej säga något om detta.

Mötena aftalas genom hennes förmedling, och det är hon, som uppbär arfvodet. När man aflägsnar sig, går man inte parvis, och ingen fäster afseende vid de andras kommande och gående, ty det går ju så till öf-verallt.

Detta är det mest raffinerade sättet för skapandet af möten.

Men sällan låter värdinnan upp sina rum för sammankomster på tu man hand. Om så är fallet, kostar det oerhördt. Men i Petersburg är man ej i förlägenhet för lokaler. Hvar som hälst på de flesta hotellen kan man få rum, och äfven badanstalterna ha dylika att erbjuda, ja, man kan säga, att de lefva på >familjebaden». Åtskilliga badetablissement anskaffa också flickor på beställning, men dessa tagas vanligen ur de prostituerades led.

I tidningarna kan man ofta få läsa, att damer med fördelaktigt yttre söka plats. Ordalydelsen ger en antydan om den sökandes behag, uppfostran och diskretion. Man kan ej gärna vara i tvifvelsmål om deras önskningar. Dessa damer söka bekantskaper ej för en dag utan för år eller längre tid. De taga anställning som hushållerskor, kanske också som tjänarinnor.

För åtskilliga år sedan uppträdde i Petersburg en dam, som kallade sig baronessan Kaula. Hon gjorde sig snart bemärkt i den värld, där man roar sig och lyckades i sina nät infånga kassadirektören i CrédiFoncier. Första året kostade damen honom 300,000 rubel. När han ej kunde skaffa henne pengar på annat sätt, stal han ur banken, och under loppet af den tid, han var hennes älskare, lyckades han undansnilla ej mindre än millioner rubel.

Hans brott upptäcktes, och han blef deporterad till Sibirien.

Ju högre civilisationen stiger, desto mer utvecklar sig sensualiteten. Petersburg utgör intet undantag.

Den underhållna kvinnan är en typ som uppstått genom epikureernas begär. Han betalar, och hon säljer sig på vissa villkor, ofta under anspråk på lyx, hvilken han ej skulle bestå sin hustru. Förtänksamma föräldrar uppfostra sina barn till haremsdamer och utveckla alla deras behag både fysiskt och intellektuellt, ty dessa båda egenskaper måste komplettera hvarandra. Å andra sidan läras de att icke offra åt sina känslor, utan blott tänka på sitt eget jag. Nöjen och pengar är deras lösen.

För petersburgaren är det förenadt med en viss soliditet att hålla sig med älskarinna. Ej ens de styrande draga sig för att skatta åt behagens döttrar. Höjdpunkten af elegans är att söka vid sig attachera damer vid baletten, ty dessa ha stort anseende liksom baletten i öfrigt är jämnställd med operan.

Dessa underhållna kvinnor utöfva understundom ett stort inflytande på männen, och man begagnar sig af dem för att få en del planer genomförda, hvilka man förgäfves sökt realisera genom andra medel.

De kvinnor, som mottaga underhåll, påträffas äfven inom varieténs och teaterns område. Rampskenet omger dem med en charme, hvilken de kanske sakna vid dagsljus, och det är många män, som låta sig lockas af ytan för att ej säga fåfängan.

Men låtom oss ännu en gång öfverlämua ordet till vår sagesman.

»Betydligt högre i moraliskt hänseende stå de fria förbindelserna, ja dessa kunna understundom vara långt mer sedligt rena än äktenskapen, ty den föga fasta, yttre boja som sammanknyter kontrahenterna anses för dem utgöra en maning att icke förgå sig, under det att äktenskapet genom sin bindande kraft kan göra man och hustru likgiltiga för hvad de företaga sig mot hvarandra.Ett hittebarn.Dylika fria förbindelser ingås snart sagdt öfverallt. Studenten söker sig en käresta liksom kroppsarbetaren söker sin. Artisten lefver ett bohemlif med sin älskarinna.

Här utgöres driffjädern nästan alltid af kärlek ocli ömsesidig sympati, mer sällan af egennytta. Han liksom hon

arbeta för att få hushållet att gå ihop, och hemmen kunna får karaktär af att vara legala med en harmoni, som man förgäfves söker inom det ryska äktenskapet.

Man är mycket fördomsfri i Petersburg. Omständigheterna kunna göra, att en man och en kvinna ej kunna gifta sig med hvarandra, och man kastar ej sten på dem, om de lefva tillsammans. Detta sker för öf-rigt under fullkomligt medvetande om hvilket ansvar de två ikläda sig. De föda barn till världen, och detta förpliktar. Understundom fortsättes det fria förhållandet genom äktenskap. Fruktan att förlora hvarandra eller omsorger om barnen drifva dem till detta steg.

Det är i synnerhet de bönder, som fått arbete i Petersburg, som ingå fria förbindelser. Ofta händer det, att de äga familj hemma i byn, och hustrun är medveten om mannens otrohet, men tolererar den i den tanke, att detta är af öfvergående natur.

Sinsemellan umgås de som äkta makar, och deras omgifning respektera dem och bemöta dem som sådana. Man har bjudningar, på hvilka man träffas, gör utfärder tillsammans eller besöker nöjesetablisseinenten.

Om barnen talas som de vore fullt legala.

Detta är ljussidan, men det ges äfven skuggor.

Svartsjukan alstrar hemska dramer, och sedan kärleken är slut, är det ej alltid så väl beställdt med finkänsligheten. Ömsesidigt öfverger man livarandra, ofta på ett brutalt sätt, och då händer, att barnen få sitta emellan och skickas till hittebarnshuset.

Men det inträffar också, att man skiljes i godo, hvarvid vänskap får ersätta den forna, glödande kärleken.

En afart af detta fria umgänge bland de äldre har tyvärr uppstått, och myndigheterna kunna ej blunda för densamma.

Här ett exempel, som dock måste sökas utanför Petersburg.

Under upploppsdagarna i slutet af 1905, hvilka i mångt och mycket smakade fransk revolution, gjorde man den satsen gällande, att individerna skulle ha så stor frihet som möjligt, ty endast detta ledde till den sannalyckan. Sinnena voro upphetsade, och den nya läran predikades ej alltid för personer, hvilka ägde nog omdöme att skilja agnarna från hvetet.

Äfven skolbarnen togo intryck af lärdomarna.

Efter en sammankomst af gossar och flickor, tillhörande vissa läroverk i Moskwa, inlämnade de en skrift, i hvilken de begärde rätt till frihet att sinsemellan ingå förbindelser när hälst de önskade utan att man skulle lägga hinder i vägen.

Man bildade också en förening.

Böndernas fältrop var »jord och frihet». Barnen antogo fältropet »ljus och frihet». Man medförde smärre ljusbitar, då man samlades på möteslokalen, och när ljusen voro uppbrända, började orgier af det vildaste slag, i hvilka gossar och flickor under mörkrets skydd begingo sina excesser.

Att depravationen trängt sig ned till de minderåriga på många håll kan ej förnekas, och de hemliga rapporterna från vissa läroverk visa, att det moraliska tillståndet hos barnen lämnar mycket öfrigt att önska.

Men det vore mycket orätt att insinuera, att vederbörande ej skulle göra sitt bästa för att höja den sedliga nivån. En depravationsperiod skapar alltid föregångsmän eller kvinnor, hvilka genom exemplets makt och sitt inflytande bearbeta omgifningen, och sådana banbrytare för moralen saknas ej i Petersburg.»

Perversitet. Ju mer civilisationen skrider fram, desto mer odlas lasterna. En bland dessa är perversiteten.

Vi ha redan talat om den last, som utöfvas af pederasten. Den är långt ifrån ett privilegium för Ryssland. Man blottar ju tid efter annan skandalhistorier från Tyskland och Frankrike, ja det sportälskande England lär lida af denna Orientens uslaste last. Men det är oftast de äldre karlarne, som hemfalla åt den onaturliga böjelsen. I

Petersburg lär den ha trängt ned till den yngre ungdomen i en del läroanstalter, hvilka intaga en framstående plats.

En annan perversitet är våldtäkten.

Denna beror på individens abnormitet, som ej nöjer sig med det vulgära utan önskar skaffa sig något, som sätter hans fantasi i rörelse ochretar nerverna till öfverspändhet. Han vill njuta af sitt offers fåfänga försök att befria sig, och häri består hans hufvudsakliga nöje.

Då den perversa personen ej skulle våga sig på en ung, stark kvinna, hvilkens fysiska kraft är nog stor att omöjliggöra hans attentat, i synnerhet som hans muskler äro förslappade, väljer han bland de minderåriga, ofta utan anseende till kön.

Sedan 1836 ha antalet af de öfverfallna sexdubblats, hvilket talar ett tydligt språk om lastens utbredning.

Enligt polisrapporterna har man att uppvisa åtskilliga rent af organiserade våldtäktsfall. Medhjälpare finnas, som möjliggöra försök äfven mot annat än barn.

Tydligt är, att man tiger ihjäl kanske 90 % af fallen för skams skull.

Efteråt söka många af uslingarna att trösta de olyckliga genom gåfvor af alla slag. Deras blinda lidelse har skenat åstad med dem, men sedan den blifvit tillfredsställd, kommer fruktan för straffet, fruktan för det Sibirien, som hotar.

De legala förbindelserna. Ungkarlarnes antal i Petersburg är som nämndt mycket stort. De uppgå till mer än 50 % af de giftasvuxna karlarne. Äfven finnes ett stort antal frånskilda. Männen utgöra c:a 75 % af invånareantalet, och man kan således tänka sig huru stor kvinnobristen skall vara.

Detta förklarar det stora antalet kvinnor, som sälja sig, ty näringen måste bära sig.

Under samma 5-årsperiod då Petersburg hade en giftassiffra på 1 : 155 att uppvisa, var motsvarande i Berlin 1 : 115 och i Paris 1 : 109.

Konvenansäktenskapens antal är lika stort som i Frankrike. Man fäster sig mer vid de yttre fördelarna, då ett giftermål planeras än att fästfolket verkligen älska hvarandra. Men då man i den stora republiken tar en viss hänsyn till åldersdifferensen mellan parterna, gör man ej så i Petersburg.

Mannen skjuter upp giftermålet så länge som möjligt, ty han har ej lust att binda sig, så länge han kan njuta af sin frihet.

Detta gör han kanske på så sätt, att han är gubbe vid 30 års ålder och då behöfver han någon som kan och vill taga hand om honom.Ett faktum är att åldersskillnaden föder otrohet.

Kvinnans giftasålder i Petersburg är 20—30 år, mannens 30—50.

Toleransen inom äktenskapet kan vara ganska stor, och en orsak härtill är nog också svårigheten att få till stånd en skilsmässa. Främsta villkoret för att detta skall lyckas, är att man gripit den ena parten på bar gärning och kan framvisa två ojäfviga vittnen härtill. Visserligen kan man skaffa falska vittnen, men detta är förenadt med risk.

Man berättar flera fall, då männen sålt sina hustrur till de senares älskare. Hveni som gör den bästa affären är svårt att af göra.

Den gifta kvinnan gör anspråk på stor, personlig frihet, och det är väl sällan mannen nekar henne denna. Hon redogör inte hvar hon håller hus, och hon fordrar att få lefva okontrollerad liksom han. Hon har sina kretsar där hon umgås, han sina.

Naturligtvis är det högst olika i de olika samhällsklasserna. Men ett är säkert: ju mer oberoende hon är genom förmögenhet, högre intelligens eller energi, desto mer gör hon sig gällande på hans bekostnad, och ofta nog är det till hans fördel.

Är hon född under förhållanden, som göra att hon måst sörja för sig själf, är det ej värdt, att föräldrarna lägga sig i hennes göranden och låtanden. Hon väljer själf den man, hon vill ha, och sedan hon valt, står hon också ensam risken.

I Petersburg finnas mycket oäkta barn. De lära uppgå till */4 af samtliga födda.

Bristen på kvinnor och omöjligheten för ett stort antal män att af ekonomiska skäl gifta sig drifver dem till bordellerna eller att eröfra andras fruar eller slutligen att ingå fria förbindelser. Barnen utsättas ofta eller lämnas till hittebarnhus.

Man sträfvar i de intelligentare kretsarna att ge barnen en vårdad uppfostran. Har man råd, anskaffar man både fransk, tysk och engelsk guvernant, hvilka följa efter hvarandra och lära barnen tala de respektive språken fullkomligt korrekt.

Äfven skickas de till skolor eller institut, där de få helinackordering.

I de kretsar där ekonomien är mindre god, läras de unga att fortast möjligt arbeta för sitt uppehälle, och de inse också, att det är deras plikt. Denna ansvarskänsla är starkt utpräglad och alstrar å sin sida karaktärer.

Amin o ff, Petersburg. IOÖster om Östersjön håller kvinnoemancipationen att utveckla sig betydligt fortare än på den skandinaviska halfön eller söder om Östersjön.

Alla sträfva på sitt håll för att draga sitt strå till stacken, fadern, modern och barnen. Men detta ger de senare rättigheter, hvilka äro okända i andra länder.

Föräldrarna låta dem, äfven döttrarna, sköta sig själfva. De få ej blanda sig i det umgänge de välja, ej ens vidröra deras hjärteangelägenheter. Dessa senare äro de ungas egendom, som måste respekteras. Men man hyser stor hänsyn till föräldrarnas outtalade önskningar, och det ömsesidiga förtroendet skapar ett godt förhållande i hemmet.

Ryssen är motsatsen till fransmannen, när det gäller ekonomi. Den senare räknar alltid efter huru många centimes han kan lägga undan vid hvarje tillfälle, under det att den förre ser efter om han har tillräckligt många kopek för att kunna bevista det eller det nöjet eller skaffa sig den eller den saken.

Och dock är han på sätt och vis sparsam. På sina mottagningar bjuder han ej på ett öfverlastadt bord med dyra viner, utan familjens vänner mottagas med te och kakor, kanske också några sandwiches, allt i största enkelhet, men med så mycket större vänlighet och gästfrihet.

Denna familjens sammanhållning och gästfrihet, som ej äro undantag utan regel, skapar sympati och förståelse hos främlingen. Säger en spanjor, att taflan, som främlingen beundrar, är dennes, menar han ej detta: om ryssen ser sin vän i nöd erbjuder han honom sin börs eller kastar sig i sjön för att rädda honom, och han menar hvad han säger för stunden, om han än kan vara litet glömsk i uppfyllandet af sina löften.

Ett kokotternas älsklingsställe, strandpromenaden på Sestroretzk. Det lätta gardet. De som öfvervakas af polisen.

PETERSBURG är kändt för att ej lägga band på sin lifsglädje. I få städer finnes ett så relativt talrikt lätt garde, som i denna stad, om det än må sägas, att kvantiteten ersätter kvaliteten. Om man vill frammana en helgjuten bild af den stora staden, kan man lika litet undgå att skildra »kärlek utanför lagen» som att utelämna kapitlet om tiggeriet eller Newskij Prospect. Ty det finnes regementen af dylika damer. Man möter dem lika talrikt på gatorna som i Petersburgs omgifningar och på badorterna.

Orsaken till att den species af kvinnan, som säljer sig, är så talrikt representerad i Petersburg beror på, att detta är ungkarlarnes stad par préférence. Ämbetsverk, universitet, garnisonstrupper ha åstadkommit en sannskyldig öfversvämning af ungkarlar, och »där åtelen är, dit församla sig ock korparne».Ryssen är mycket temperamentfull. Kriget har visat, att han ej ens i Ostasien, då så mycket stod på spel, kunde försaka kvinnosällskap, och hvarför skulle han då göra detta i hvardagslag, under tider som äro ägnade åt nöjet! En sakkunnig ryss berättar nedanstående:

»Fattigdomen föder prostitutionen: det är rikedomen förbehållet att underhålla den.

Prostitutionens nytta och skada äro omtvistade, och den har lika många försvarare som vedersakare. Man resonnerar ofta som så: då man ej kan hindra lasten, måste man skapa kanaler, hvilka afleda densamma och föra

Badorten Sestroretzk.

dem inom gränser, där ännu kontroll är möjlig. Det är män, som skapat prostitutionen, och det är i allmänhet kvinnor, som vilja afskaffa den såsom något ovärdigt för kvinnosläktet.

I Petersburg höja vi inga röster för dess afskaffande, kanske mest därför att de veneriska sjukdomarna äro så utbredda, att en landsfara skulle uppstå, om man gåfve efter för det enda sätt, hvarpå kontroll kan ut-öfvas. Så här ha vi ordnat för oss.

Det ges två slags kategorier bland dessa flickor, som sälja sig, nämligen de, som stå under polisuppsikt och de, som äro underhållna. De förra variera med sitt umgänge hvarje stund, de senare åter skaffa sig enbeskyddare, hvilken för längre eller kortare tid sörjer för deras utkomst. Till de förra höra de prostituerade.

Prostitutionen är reglementerad af polisen och såsom sådan ett lagligt yrke. Det enda polisen förbehåller sig är att i det allmänna intresset få utöfva kontroll och ingripa vid behof, på samma sätt som sundhetspolisen kasserar skämd och hälsovådlig föda. Det ligger alltså i denna myndighets intresse att på ett så effektivt sätt som möjligt öfvervaka de kvin-

nor, som stå under uppsikt. Dessa åter försöka undvika att bli fast, ty då veta de, att de för en tid bli urståndsatta att skaffa sig sitt uppehälle. I denna strid ligger än den ena än den andra parten i efterhand, och detta gör, att polisen hugger i med hårdhandskarna för att förbli herrar så länge som möjligt.

Kontrollen kan sägas vara absolut egenmäktig.

Rekryteringen af fallna kvinnor sker ej alltid från gatan. Orsaken till deras fall är ej såsom man ofta är benägen att tro svek från förförares sida. Långt talrikare äro då de fall, när hungern drifvit flickorna att på

Ryska.

Tartarkvinna.ett lättvindigt sätt skaffa sig sitt uppehälle. Många gånger tvingar abnormitet dem till detta steg eller ock vinstbegäret.

Prostitutionen är ett yrke, som ej fordrar mycket arbete. För mången är det ett nöje. Den lätta inkomstkällan lockar, och kvinnan anser sig kunna afbryta näringsfånget så godt som när hon vill. Det ges många, som på detta sätt skaffa sig hemgift. Dessa äro dock icke att söka bland ryskorna utan snarare bland tyskorna (ryssarna från Östersjöprovinserna)

Gatnmalrysk uationaldräkt.

Nekas kan likväl ej, att förförelsen också drifvit en ansenlig skara till prostitutionen. Flickor, som komma från landet, utsättas för frestelser, hvilkas betydelse jle ej ana, och så sker fallet. Man tror kanske, att förföraren tillhör den högre sociala skalan, hvilken fått namn om sig att icke vilja skona de lägre klassernas kvinnliga dygd, men statistiken talar ett annat språk. Förförarne höra oftast till de förfördas egen klass, hvilka ge äktenskapslöften, som de aldrig ämna hålla.

Väl en gång indragen i det erotiska lifvit kan hon ej låta bli att fort-sätta, och vägarna härför äro många. Får hon betalning, ökar detta för mången endast behaget.

I Petersburg finnes liksom i andra större städer agenter, hvilka anskaffa flickor. Det mest gouterade sättet härför är platsanskaffning. Man låter annonsera om utmärkt förmånliga platser, för hvilkas skötsel det fordras ringa kunskapsmått. Innehållet af den lockande annonsen borde redan i och för sig utgöra en varning, men världen vill bedragas, och ju mer svassande ordalagen äro, desto flera svar — som böra vara åtföljda af fotografi — har man att vänta.

Den oerfarna kommer, ser att hon råkat i en snara, men står ofta maktlös. Andra tänka och handla för henne, och så blir hon fast, äfven om hon spjärnar emot aldrig så mycket.

Det är icke alltid sagdt, att offret hamnar i bordellen. Hon kan också säljas till en eller annan rik liebhaber och inträda bland »les femmes galantes», de underhållna damerna, i hvilket fall hennes öde nog gestaltar sig bättre.

Åldersgränsen, då dessa lastens prästinnor börja sitt handtverk, är mycket varierande. I polisens händer råka barn, som befinna sig i åldern 10 — 14 år. Många af dem ha då redan en tid utöfvat yrket och äro riktigt durkdrifna. Undersökningar ha gifvit som resultat, att flera af dessa barn sålts af föräldrarna för några få rubel.

Samvetslösa föräldrar ges det godt om. De introducera själf förföraren och kommersa med honom. Först måste de uppmuntra den lilla, som ej förstår hvad frågan gäller; sedan är hon hemma i konsten och blir en inkomstkälla för sina dagars upphof. För att dra så stor valuta af henne som möjligt, uppfostra de henne i lastens alla irrgångar.

Gatflickorna utmärka sig ej för någon ovanlig renlighet, snarare motsatsen. Den franska kokottens underkläder utgöra hennes finaste plagg. Så är ej förhållandet med hennes ryska syster, som står på samma plan. Ty det ges också olika grader bland kokotterna, och dessa kunna ej tas öfver en bank.

Man ser dock undantag. Dessa äro sådana, som fått en viss uppfostran af sina principaler. Det ges nämligen restauranger, modemagasin och andra affärer i samma stil, hvilka äro maskerade bordeller, och där arbets-gifvaren under skenet af en hederlig rörelse upprätthåller det sämsta afPå jakt efter byte.alla näringsfång eller ock förmedlar tillfällen, då herrar och damer ur so-cieteten kunna råkas utan risk för sitt goda namn och rykte.

Däremot ser man aldrig restauranger med kvinnlig uppassning.

Gatans barn råka fortare ut för sjukdomar än hennes medsystrar i salongerna. Hon får ej välja bland de bättre klasserna, utan nödgas ta den förste bäste som anmäler sig, och de ha ej nog omdöme att förstå faran och ej häller nog urskillning att välja, äfven om valet stode dem fritt.

De, som hålla sig med egen våning, riskera ej att råka så illa ut.

Af de prostituerade finns det tre slag: de som bo i bordeller, de som hyra egna rum och de som drifva på gatorna.

I en del bordeller erhålla kvinnorna aflöning af ägaren. Denne har på egen bekostnad skaffat lokal och inredt denna efter eget godtfinnande. Adressen kan man erhålla hos polisen. Understundom annonseras den, eller ock sticker man ett kort i handen på de promenerande herrarne. Största kundkretsen får man dock därigenom att adressen går man och man emellan.

Bordellernas invånare gå ett förskräckligt slafveri till mötes. De förlora sin egen individualitet, bli maskiner, som måste lyda och som ej få handla eller ens tänka som de vilja. Utan invändning måste de öppna famnen äfven för de mest vederstyggliga individer af mankön, men till slut förråas de, så att de närma sig gränsen till djuren. En dylik kvinna faller djupare än någon man kan falla.

Hygienen är understundom den mest usla, man kan tänka sig. Om ej ens de enklaste försiktighetsmått vidtagas, kan man ju förstå hvad detta skall leda hän. Visserligen ligger det i ägarens intresse att tillhandahålla en ej hälsovådlig vara, men han vet också, att det möter oöfver-stigliga hinder att få nya sujetter, och de gamla ha snart tjänt ut sin tid.

Bristen på sömn, dryckenskap och ständiga orgier ta på krafterna, och då dessa arma kvinnor hållas isolerade och sällan få skåda den fria naturen eller njuta af frisk luft, undergräfves deras fysik, och de förvandlas till karrikatyrer af mänskligt beläte. Härmed är deras haudelsvärde förmiuskadt, och de kastas ut på gatan, där de efter gammal instinkt söka fortsätta yrket.

Den fysiska depravationen för den moraliska i släptåg, och en sådandet lätta gardet.

råhet, ett sådant hänsynslöst förfall, som dessa kvinnor förete, är omöjligt att beskrifva.

Någon vinst af sin näring ha de sällan. Lyckas de få några rubel öf ver på dagskassan, gå dessa snart åt, ty hvarje extra sak betalas dyrt, och enligt kontrakt är det bordellägaren, som anskaffar den. I stället för att

Soutenör.

spara göra de arma kvinnorna skulder, och detta är en hållhake, af hvilken principalen begagnar sig vare sig han vill ha dem i sina klor eller bli af med dem.

De, som hyra ett eget rum, ha det ej stort bättre. Oftast sakna de startkapital, och tillgången på de bostadslägenheter, i hvilka prostituerade få mottaga manliga besök, är begränsad. I de flesta fall går det så till, att den medellösa kvinnan ingår kontrakt med rummets ägare att betala en viss, ganska hög summa, mot det att denne lägger beslag på hennes inkomster, till dess att man fått skulden gäldad. Hon får också vid behof ett kontant lån mot högsta procentareränta, och redan från första stund är hon fast. Värden släpper henne ej, så länge hon visar sig vara en guldfågel. Sedan hon ej längre är begärlig handelsvara, vräker han henne obarmhärtigt på gatan.

Så snart hon är inskrifven, får hon behålla sitt pass. Hon måste dock genomgå den hvarje vecka återkommande besiktningen. Det visar sig, att de flesta komma endast hvar 14 dag. Polisen öfvervakar dem ej så noga, så framt de i öfrigt visa sig skötsamma. Någon slags småkitslighet råder ej, snarare stor liberalitet. Bråka kvinnorna, inträder ett motsatt förhållande. Polisen håller då efter dem och gör lifvet surt för dem.

De, som ej inskrifvas, men som tillåtas utöfva sitt näringsfång ändå, erhålla ett »carte-jaune», ett gult kort, som berättigar dem därtill. De måste likväl genomgå besiktning och få ej lämna staden eller byta bostad utan att anmäla detta.

Det är ej blott bordellägare eller hyresvärdar, som lefva af dessa kvin nor. En särskild parasittyp har uppstått, välbekant i alla större städer, — soutenörerna, de som låta sig underhållas af kvinnorna.

Dessa parasiter ha en dubbel roll att utföra: att skaffa kunder och att skänka kvinnan det kärlekslif, sotn hon ger utan att ta betaldt.

Bland de farligaste förbrytarekvarteren finner man dessa uslingar. Tillsammans med kvinnorna uppgöra de planer för stöld, plundring och mord, och sky intet. Deras känslor äro reducerade till vinningslystnad, hat och passion. Som de stå på en ganska hög intelligensnivå, bli de farliga, och polisen vet, att här möter den sina mest fruktade motståndare.»

När skymningen inträder, börjas handtverket. Man blir anropad på gatorna af gamla och unga, af fula och vackra, af fräcka och mindre fräcka. Man ser för öfrigt genast på flickans utseende, hvad hon går för, och något misstag befarar man ej att göra, om man vänder sig till henne.

Värdesättningen beror af deras skönhet och behag, karltycket, friskheten och ungdomen. Finnas dessa i förening kan hon bli en lyxens furstinna, som under en följd af år genom sin beskyddares frikostighet kan lefva som den rikaste bland aristokratien och röra sig med'eget ekipage eller automobil, egen praktvåning och till och med omnämnas i pressen. Petersburg har många sådana lyxfjärilar att uppvisa, hvilka lystInträdesafgiften — 10 rubel.en tid och sedan försvunnit, hvart vet ingen. Troligen ha de försvunnit i prostitutionens dy.

I de stora bordelletablissementeu är den besökande ej alltid säker. Stölder där äro vanliga, om än mord och plundring äro mer sällsynta. Skrika de öfverfallna, hjälper detta ej stort, ty ingen skyndar till hans bistånd, fastän det finnes en dvornik (portvakt) äfven på dylika ställen, och denna är ansvarig för ordningen.

Låtom oss besöka ett dylikt ställe.

Midnattstimmen har redan slagit, då vi stanna framför porten, som ej skiljer sig från andra portar. Vi klappa, och dvorniken öppnar, sedan han mönstrat oss och funnit oss värdiga att inträda.

Trappuppgången förråder ingen öfverflödig lyx, men är upplyst, och vi gå uppför de illa medfarna trappstegea, tills vi kommit två trappor upp.

Vid ljudet åf våra steg, öppnas en dörr, och en livréklädd betjänt tittar ut. Han träder åt sidan, då vi göra tecken att vilja gå in, och ögonblicket därpå skyndar han och hans kamrat att ta af oss öfverplaggen.

Mellan tamburen och våningen ligger ett litet rum, en slags entré där en person sitter vid ett bord och tar emot inträdesafgiften, 10 rubel.

Inom förhänget skymtar ett starkt ljussken, och man hör ljudet af ungersk orkester, som spelar vilda melodier. Sedan vi uppfyllt vårt ekonomiska åliggande, träda vi in.

Salen är tämligen stor. I dess ena kortända befinner sig kapellet, och på en af långsidorna en estrad, på hvilken ett tjugutal unga kvinnor tagit plats. De äro svarta eller blonda, feta eller magra, vackra eller fula men alla sminkade, med skarpt dragna ögonbryn och en skugga på undre ögonlocket för att ge blicken mer djup och komma ögonen att blixtra. Antagligen ha de också drypt atropin i dem för att få stor pupill.

De sitta allvarliga och tysta på sina stolar och betrakta de besökande med likgiltiga blickar. Man tycker rent af, att de ej höra dit.

Klädsen är djupt urringad, dock ej mer än man kan få se på en hofbal vid hvilket europeiskt hof som hälst. Inne i salen ser det fullkorn ligt konvenabelt ut. Ett par herrar ha visserligen druckit för mycket och prata i hög ton till hvarandra, men den öfvervägaude delen af publiken är diskret.Ett par flickor dansa »matchiche».det lätta gardet.

128

En ung man reser sig upp och går fram till estraden, där han öppnar ett samtal med flickorna. Hon på högra flygeln hör ej på utan stirrar bara framåt liksom såge hon en andesyn, men kamraten bredvid håller målron vid makt. Hon replikerar honom snabbt, och de skratta. Ett par af flickorna bredvid blanda sig i samtalet, som börjar bli lifligt. Så fortgår det en stund, hvarpå en af kvinnorna går ned från estraden. Efter följer den unge mannen, och så försvinna de i ett af smårummen.

Orkestern spelar fortfarande. Anföraren är ej blott musiker, han är ock skådespelare. Han småler, vrider på sitt svartlockiga hufvud och slänger med stråken som om det vore en taktpinne. Mannen vill ådraga sig uppmärksamhet, och flickorna äro intresserade af honom, det ser man nu.

En herre närmar sig oss. Han är korrekt klädd och frågar, om vi ej äro främlingar. Då vi bejaka detta, säger han sig ha observerat detta genast vid vårt inträde, och han vill gärna hjälpa oss, om vi önskade något. Damerna vore alldeles utmärkta, bedyrade han, de bästa som funnos, i staden, och hvad deras hälsa anbelangade kunde han garantera för den. Om vi gjorde rätt skulle vi taga hvar sin och sedan uppsöka de enskilda rummen, där champagne serverades till moderata priser.

Vi tacka för erbjudandet, men säga, att vi kommit dit af nyfikenhet, ej för att lägga beslag på damerna. Han blir då reserverad och går efter att ha gjort en bugning.

Något vidare lif i leken blir det ej under den närmaste timmen. Det är ännu för tidigt. Visserligen dansa ett par af flickorna en »matchi-che» och det på ett sätt, som kommer oss att rodna, men publiken håller sig afvaktande.

Fram mot småtimmarna blir det mera lif. Skrålet från de enskilda rummen tränger ut till salen, flera af herrarne dansa, och omsättningen bland flickorna blir större, hvarvid man kan iakttaga, att några af dem äro favoriter, men andra få inga tillbedjare.

Bordellerna tolereras af polisen äfven af den anledning, att man där kan öfvervaka och utspionera vissa personer.

Polisen har goda medhjälparinnor hos en del af glädjens nymfer, och dessa äro i stånd till att under ömhetsögonblick leta ut hemligheter af sina manliga beundrare. Medlet är effektivt om än ej så finkänsligt.Låtom oss nu närmare skärskåda hvad man erfarit om prostitutionen i Petersburg och därmed sammanhörande frågor.

De veneriska sjukdomarna ha tilltagit, så att det väckt allmän oro. I Petersburg finnes ett syphilodologiskt sällskap, som bildats för att vetenskapligt behandla sjukdomarna och om möjligt bekämpa desamma, och det är deras undersökningar, som här nedan meddelas.

År 1843 funnos 400 kvinnor under polisuppsikt, året därpå 900. Under åren 1854—1868 steg deras antal från 1,374 till 2,049 för att under 1888 uppnå siffran 2,915. Antalet är nu större, ehuru man saknar exakt uppgift. År 1888 funnos 65 officiella bordeller och 5 hemliga. År 1871 funnos ej mindre än 29 hemliga. 1891 utgjordes antalet offentliga bordeller 69, hemliga 4.

År 1888 utgjordes de besiktigade af:

Ryskor 2,529

Östersjöprovinserna................. 84

Västra Ryssland 22

Finskor 165

Tyskor 79

Österrikiskor 17

Svenskor 12

Öfriga land 7

S:a 2,915

Med afseende på härkomst var fördelningen följande:

Bondeklass 1,231

Småborgare........................ 883

Soldathustrur och döttrar 316

Hittebarn 22

Köpmansdöttrar...................... 5

Privilegierade stånd.............. 72

Annan härkomst 386

S:a 2,915

[907 visar följande åldersfördelning:

16—20 år 20 — 25 »

inofj' Petersburg.

618

1,064

925—30 » 744

3°—35 » 36o

35—40 » 87

40—45 - 39

45—50 » 1

Orsaken till att kvinnor ingå i prostitutionen uppger sällskapet vara dålig ekonomi, instinkt, lättja, fattigdom, sorger, hjälplöshet eller brist på arbete.

Det kvinnliga arbetet betalas dåligt. En kvinna kan med sina händers arbete endast förtjäna 8—25 rubel per månad, och närmar sig hennes inkomster den lägre gränsen, kan hon ej lefva häraf i en så dyr stad äf-ven med

den största sparsamhet.

Antalet lätta kvinnor uppgår i närvarande ögonblick till minst 4—5,000 stycken, men endast en bråkdel anträffas i bordellerna.

Bordellens vanliga, typiska utseende är en stor mottagningssal, ett matrum, ett kabinett för värdinnan och ett rum för hvarje flicka om minst 20 kub. m. volym. Inträdesafgiften varierar från 50 kopek till 10 rubel på de offentliga, 15 rubel på de hemliga bordellerna.

Kvinnorna själfva kunna anhålla att få komma till bordellen, och deras ansökan går ofta genom den kontrollerande kommittén. Denna meddelar henne villkoren med värden eller värdinnan och lär henne hur hon skall göra besparingar, så att hon så fort som möjligt kan bli fri från sitt nesliga yrke. Kommittén söker afråda en hvar inträdessökande, men man lyssnar endast sällan till denna framställning, oaktadt man erbjuder goda platser i det stället. Bland dem, som vilja försvinna inom bordellens murar, finnas flera tjufvar, hvilka söka undgå efterräkning. Det händer till och med att fullkomligt oskuldsfulla flickor begära vinna inträde.

Af inkomsten lämnas på en del bordeller t/i till värden, och flickorna få behålla l/v som dock snart går bort till lyx. Ett undantag utgöra tyskorna, hvilka visa sig ekonomiska och vanligen sluta med goda besparingar, hvilka kunna uppgå till 200—700 rubel pr år. Ryskorna förfalla nästan utan undantag ohjälpligen. Det är dryckenskapen, som förtär dem.

Vid de hemliga bordellerna erhåller kvinnan 7 rubel, värdinnan 8.Hon, som har eget rum kan förtjäna intill 7—800 rubel i månaden, under det att hennes medsystrar ej ha brödet för dagen. I förra fallet lefver hon i eleganta våningar, i det senare i nattasylen. De förra kvinnorna betraktas knappast som prostituerade i det allmänna medvetandet och ej häller är det värdt för hyresvärden att försöka skaffa sig »greppet», så att han systematiskt utarmar henne. Hon är vanlig hyresgäst, som betalar sin hyra punktligt.

Det ges många kvinnor, som genom förhållandena tvungits in på den slippriga lefnadsbanan och som förut lefvat i goda omständigheter. Man tar hänsyn härtill, och dessa »kabinettskvinnor» få genomgå besiktning i ett särskildt, separat rum. Antalet dylika kvinnor är ungefär 100.

Dessa ha sin kundkrets bland den bättre publiken, och här grassera ej de fruktansvärda sjukdomarna till den grad som i de sämre bordellerna.

Kontrollen är tvåfaldig, dels en af läkare dels en af polisen. I spetsen för den förra står en inspektör, och under honom lyda 8 läkare och 3 kvinnliga biträden. Undersökningslokalerna äro 3, i Petersburgs, Narwas och Roschdjestvenskis stadsdelar.

Vid sidan af dessa offentliga kvinnor ges det ännu en kategori, hvilken hemfaller under undersökningens, »kommissionskvinnorna». Dessa utgöras af kvinnor, hvilka, ehuru de ej äro inskrifna, upprepade gånger gjort sig skyldiga till liderligt lefnadssätt och i det allmänna intressets skull måste kontrolleras. Bland dessa påträffar man såväl unga flickor som fruar i god samhällsställning, men hvilka genom naturdrift eller andra orsaker drifvas till att föra en hemlig vandel utanför den dagliga, yttre.

De galanta. Med »les femmes galantes» förstår man kokotter af den bättre typen, som äro innehafvarinnor af egna rum eller egna våningar eller ock inleda sina förbindelser på ett särskildt sätt. Dessa kvinnor påträffas ej alltid på sina rum, där de likt spindeln skulle lura på sina offer. Fastmer operera de på så sätt, att de successivt besöka de lokaler eller platser, där de ha utsikt att beroende på dagstimmen träffa sina manliga beundrare.

Café de Paris vid Passagen, midt emot Gostiny Dwor, är en samlingsplats, men ej af den bättre sorten. Långt elegantare är Hotel de l'Europe, Hon, som har eget rum kan förtjäna intill 7—800 rubel i månaden, under det att hennes medsystrar ej ha brödet för dagen. I förra fallet lefver hon i eleganta våningar, i det senare i nattasylen. De förra kvinnorna betraktas knappast som prostituerade i det allmänna medvetandet och ej häller är det värdt för hyresvärden att försöka skaffa sig »greppet», så att han systematiskt utarmar henne. Hon är vanlig hyresgäst, som betalar sin hyra punktligt.

Det ges många kvinnor, som genom förhållandena tvungits in på den slippriga lefnadsbanan och som förut lefvat i goda omständigheter. Man tar hänsyn härtill, och dessa »kabinettskvinnor» få genomgå besiktning i ett särskildt, separat rum. Antalet dylika kvinnor är ungefär 100.

Dessa ha sin kundkrets bland den bättre publiken, och här grassera ej de fruktansvärda sjukdomarna till den grad som i de sämre bordellerna.

Kontrollen är tvåfaldig, dels en af läkare dels en af polisen. I spetsen för den förra står en inspektör, och under honom lyda 8 läkare och 3 kvinnliga biträden. Undersökningslokalerna äro 3, i Petersburgs, Narwas och Roschdjestvenskis stadsdelar.

Vid sidan af dessa offentliga kvinnor ges det ännu en kategori, hvilken hemfaller under undersökningens, »kommissionskvinnorna». Dessa utgöras af kvinnor, hvilka, ehuru de ej äro inskrifna, upprepade gånger gjort sig skyldiga till liderligt lefnadssätt och i det allmänna intressets skull måste kontrolleras. Bland dessa påträffar man såväl unga flickor som fruar i god samhällsställning, men hvilka genom naturdrift eller andra orsaker drifvas till att föra en hemlig vandel utanför den dagliga, yttre.

De galanta. Med »les femmes galantes» förstår man kokotter af den bättre typen, som äro innehafvarinnor af egna rum eller egna våningar eller ock inleda sina förbindelser på ett särskildt sätt. Dessa kvinnor påträffas ej alltid på sina rum, där de likt spindeln skulle lura på sina offer. Fastmer operera de på så sätt, att de successivt besöka de lokaler eller platser, där de ha utsikt att beroende på dagstimmen träffa sina manliga beundrare.

Café de Paris vid Passagen, midt emot Gostiny Dwor, är en samlingsplats, men ej af den bättre sorten. Långt elegantare är Hotel de l'Europe,132

det lätta gardet.

Petersburgs enda verkliga hotell, beläget i hörnet af Newskij och Michai-lowskaj a.

Fram emot kl. 5 em. samlas här den mer distinguerade kokottvärlden för att efter engelskt mönster intaga sitt five o clock tea vid småborden.

Man är fullständigt chic, och ej ens den strängaste kritiker skulle kunna framkasta en anmärkning mot deras uppträdande. De spela rollen af grande dame och falla ej ur densamma. Med kvinnans imitationsförmåga ha de ej svårt härför och lefva sig kanske in i föreställningen, att de verkligen äro hvad de spela.

Toaletterna variera från de dyrbaraste parisermästerverk till mer enkla, kanske hemmasydda med tillhjälp af en hemsömmerska. Många af dem äro uppseendeväckande pråliga, andra verkligt eleganta i sin enkelhet. Man söker efterlikna alla möjliga nationer, amerikanska, engelska, franska, spanska. För tillfället står fransyskan mest i kurs. Hon har traditionen för sig och vet att behålla sin ställning trots konkurrenternas storm-ningsförsök. Fransyskan är en modesak i Petersburg, och hon är efterfrågad på marknaden, äfven om den första friskheten lämnat rum för ma-tronans mer utvecklade behag.

Också skyr ej ryskan, som behärskar franska språket, att utge sig för fransyska. Hon kan då uppställa större villkor och hennes kundkrets ökas. Det ges dylika kokotter, hvilkas taxa är 100 rubel, och som ej ha att befara att en enda afton vara ensamma. Rika köpmanssöner och officerare, ämbetsmän och godsägare tillhöra deras stab.

Under tonerna från orkestern läppjar man på sitt te och konverserar. Herrarne komma och gå. Ännu är det för tidigt att ägna sig åt erotiken. Bland publiken visar sig äfven ett stort antal damer under manlig eskort. Man kan ej misstaga sig på, att det är familjedamer, hvilka intresserade och nyfikna vilja betrakta skådespelet.

Samma publik ser man exempelvis på Contant vid Moika, nära Röda bryggan, men först efter midnatt, men nu går det ej fullt så stelt tillväga.

Baren där är helgad åt den uppsluppna glädjen. När champagnen flödat och kommit blodet att pulsera lifligare, lämnar man de stela formerna och offrar konvenansen. Kokotten sätter sig i den utvaldes knä och karesserar honom, dricker ur samma glas, röker turvis samma cigarrett.Ju längre fram på natten det lider, desto mer släpper

man Barrabam lös. Man sjunger, berättar historier, kramar hvarandra. Par efter par troppar af, tills lokalen vid 6-tiden är tömd.

Man påträffar i Petersburg åtskilliga franska guvernanter, som bilda en typ för sig. De äro ej kokotter i egentlig mening och lyda ej under prostitutionen. Sade man dem, att de ej äro dygdiga, skulle de med den största harm bemöta ett sådant yttrande. Men de sälja sig ändock.

Formen härför är att de ge lektioner. En herre, som önskar lära sig franska, uppsöker en dylik lärarinna och träffar aftal med henne om lektioner én till flera gånger i månaden, kanske hvarje dag. Man träffas och bedrifver språkstudierna på så angenämt sätt som möjligt, vanligen nattetid. För detta betalas olika, ända till 800 rubel pr månad.

Andra fransyskor hålla på sin dygd, men gå så nära gränsen som det gärna kan tänkas. De låta engagera sig till supé, men deras följeslagare får ej följa längre än till porten när de gå hem. Så kan det gå kväll efter kväll, utan att hon frestas att bryta sin föresats, och mannen kan intagas af hennes karaktärsfasthet till den grad, att han gifter sig med henne.

En adelsmarskalk, som tillhörde en af inrikesministeriet tillsatt kommitté för utredning af agrarfrågan, måste i och för sitt mandat vistas i Petersburg. Då han efter slutadt dagsarbete kände sig ensam, annonserade han efter kvinnligt sällskap och erhöll talrika svar. Ett af dem tilltalade honom, och han uppsökte den sköna, som befanns vara en liten, täck, fransk guvernant.

På stående fot afgjordes, att de skulle träffas redan samma kväll på en af de större restaurangerna, där hon skulle bli hans supésällskap.

Sagdt och gjordt. Hon kom och förde en mycket liffull konversation. Han hade nöje af sin afton och betalade sina 10 rubel, då de skildes åt samt ansåg sig haft valuta för pengarna genom hennes kvickhet och lif-lighet. Sedan träffades de nästan hvarje kväll, och hans känslor blefvo allt varmare. Men då han förklarade sin glöd, blef hon blott kallare och han såg snart, att han ej skulle komma någonstädes med henne.

När han vid ett tillfälle sökte vara närgången, reste hon sig upp och gick fram till en kokott, som satt ett par bord från dem. Man såg kokotten resa sig upp och taga plats bredvid adelsmarskalken.En titt i albumet.»Här har ni en afledare för edra känslor», sade fransyskan och pekade på den nykomna.

Historien förmäler ej, om han drog nytta af hennes vink

Förutom dessa yrkeskvinnor förekommer det, att damer af erkändt god familjeställning lefva ett dubbellif, som gör dem till galanta damer utan att deras fäder, män eller bröder ha en aning därom.

Ett sätt har påpekats: modemagasinen, restaurangerna och hotellen, hvilka tjänstgöra som mötesplats. Härvid gäller det vanligen endast en ingången förbindelse,' frukten af en långt drifven kurtis, en kärleksförbindelse af böjelse.

Men det ges också andra af mer ekonomisk art från hennes sida, af fysisk från hans.

Om en dam af societeten önskar förskaffa sig en biinkomst för att tillfredsställa sin lyx, möter detta relativt få svårigheter. Man kan genom att höra sig för lätt få reda på de ställen, där »album förevisas».

Vid lägligt tillfälle uppsöker hon ett dylikt locus och tar albumen i skärskådande samt ingår aftal med ägaren, hvarvid man lämnar en lista på de manliga bekanta, för hvilka man vill dölja sig. Nu lämnar damen flera af sina porträtt, hvilka införas i en del af dessa album.

Det fordras diskretion för att männen skola få tillträde till dessa maskerade bordeller. Också måste den, som introduceras, ha goda rekommendationer liksom vore han inträdessökande i en klubb. Han anmodas uppge sitt namn.

Nu granskas uppgifterna af värden, och man ser noga till, att han ej får ett album, där någon dam finnes, som önskar vara okänd för honom. Han ser genom porträtten och väljer. Det är nu värdens sak att förmedla ett rendez-

vous, och han tar bra betaldt härför både för egen och hennes räkning.

Det är gifvet, att detta system medför en viss fara för damen. Hon kan aldrig vara riktigt säker på, att hennes porträtt ej kommer inför bekantas ögon, och så har också skett.

Man berättar, att en ung man, som blifvit förlofvad med en ung flicka, hvilkens moraliska grundsatser syntes närma henne helgonen, en dag af några vänner infördes i en albumlokal.36

det lätta gardet.

Han upptäckte där sin utvaldas porträtt, och det slutade med en oerhörd skandal.

Äkta män, som misstro sina fruar, bruka under falska namn uppsöka lokalerna med tillhjälp af vänners rekommendationer, och de söka ej alltid förgäfves.

Grefve H., känd inom det sportälskande Petersburg, hade sedan uågon tid fattat misstankar, att hans hustru bedrog honom, och han uttalade sina farhågor för en af sina vänner. De båda herrarne gjorde en rond och hade så tillvida tur med sig, som de upptäckte grefvinnan H:s porträtt i ett album.

Den äkta mannen blef ursinnig, men lät lugna sig, då vännen visade honom vägen att ta en raffinerad hämnd.

Grefvinnan underrättades, att en rik engelsman önskade träffa henne, tjusad af hennes behag, och hon infann sig på mötesplatsen för att där emottagas af — sin man. Han hade vittnen med sig, och hon blef skandaliserad, så att hon för alltid måste lämna societeten.

Dessutom arrangerar man mottagningsaftnar.

Jekaterina Michailowna är änka efter Wladimir Wladimirowitsch, en högre tjänsteman af 4. rangklass, som vid sin död lämnat hustru och barn sitt goda namn i arf jämte en pension, som ej räcker till att föda familjen. Döttrarna, som vuxit upp, äro giftasvuxna, och deras toaletter sluka pengar. Sonen, som studerar, behöfver äfven mycket af detta lifvets goda för att tillfredsställa sina behof, och hans mor är svag.

Hon lånar pengar af sina bekanta, hvilka dock till slut tröttna på att öppna sina plånböcker, då de trots upprepade löften ej få tillbaka de utlånade summorna, hvilka snarare ökas än minskas.

Jekaterina Michailowna är en finkänslig natur, som lider af denna ovilja, och hon funderar förgäfves på ett medel att öka inkomsterna och därmed också vännernas förtroende.

Men hvad skall hon hitta på!

Döttrarna kunna inte fullgöra något arbete, och hon inser mycket väl, att hennes egna broderier och handarbeten ej skulle inbringa det erforderliga beloppet, men väl till slut slita ut henne.

En dag hör hon talas om att en af hennes bekanta, fru N., råkat ut för obehaget att bli komprometterad, då hon besökte en af öarna i säll-Mannens hämnd.skap med en herre, som ej var hennes man. Då denne ansatte sin gemål med frågor hvarför hon gjort detta, sade hon, att det berodde på hans snålhet. Hade han lämnat henne tillräckligt med nålpengar, skulle hou blifvit honom obrottsligt tillgifven. Hon hade älskat den andre ej för kärleks skull, utan för att ej nödgas gå i en två års gammal hatt.

Detta ger Jekaterina Michailowna en idé. Hon har fått en erfarenhet, hvaraf hon kan draga nytta. När visittiden är inne, uppsöker hon fru N., och snart ha de båda damerna funnit hvarandra. Den komprometterade hustrun utgjuter sig öfver mannen och tillskrifver honom felet; hennes väninna gillar hennes handlingssätt, men framhåller huru oklokt hon gått till väga. Nej, listigare måste man vara och handla så, att mannen, som väl förtjänt sitt öde, ingenting misstänker.

Fru N. erkänner, att på sätt och vis har hon varit obetänksam, men hvad skulle hon göra! Inte kunde hon ta emot herrn i sitt eget hem, där tjänstfolket pratade om allt möjligt. Hon skulle då råka i deras våld, och intet kunde vara sämre.

Men Jekaterina Michailowna vet råd.

Hon ville gärna hjälpa fru N. på allt upptänkligt sätt, och ingenting1 hindrade kontrahenterna att träffas i hennes hem, där ingen skulle kunna säga något. Idén befinnes god, och fru N. är särdeles tacksam och be-redd till återtjänst.

Hade inte fru N. tänkt på, att det var genant att så där ta emot betalning?

Jo, det hade hon funnit, men hvad skulle hon göra?

Äfven för detta vet Jekaterina Michailowna besked. Hon skulle kunna ta emot pengarna af herrn och sedan lämna den unga frun dem. Hon kände dessutom till flera rika herrar, som nog skulle vilja göra bekantskap med unga fruar med apparant yttre, just en sådan som fru N., och de skulje betala bra.

Nu är saken klappad och klar.

Fru N. kommer på mottagningsaftonen och blir uppvaktad af flera herrar, hvilka göra henne sin kur. Hon väljer och inhöstar betalningen genom värdinnan, hvarigenom hennes förhållande får en mer förfinad prägel och ej har utseende af förvärfskrok.

Företaget visar sig snart vara lukrativt, och då affären går så utmärkt*anser värdinnan skäl föreligga att utvidga densamma. Hon intresserar andra fruar, besöker dem antingen själf eller låter dem på omvägar förstå, att hon är villig att bistå dem.

Hennes mottagningsaftnar utsträckas ej längre till onsdagarna; de bli lika många som dagarna i veckan.

Med klokhet väljer hon sin publik, ty det är hennes takt och omdöme, som skola förhindra obehagliga tillfälligheter. Mötas bekanta, kunna de ej misstänka hvarandra, ty i hennes hem finnas många personer, hvilka ej ha en aning om det som tilldrar sig bakom kulisserna.

Aftonen tillbringas med musik och konversation. Understundom uppträder en föreläsare eller någon litterär person, som föredrar något ur sina arbeten. Till det yttre går allt till väga som inom societeten. Om någon af de närvarande tala afsides med den aimabla värdinnan, kan man ej säga något om detta.

Mötena aftalas genom hennes förmedling, och det är hon, som uppbär arfvodet. När man aflägsnar sig, går man inte parvis, och ingen fäster afseende vid de andras kommande och gående, ty det går ju så till öf-verallt.

Detta är det mest raffinerade sättet för skapandet af möten.

Men sällan låter värdinnan upp sina rum för sammankomster på tu man hand. Om så är fallet, kostar det oerhördt. Men i Petersburg är man ej i förlägenhet för lokaler. Hvar som hälst på de flesta hotellen kan man få rum, och äfven badanstalterna ha dylika att erbjuda, ja, man kan säga, att de lefva på >familjebaden». Åtskilliga badetablissement anskaffa också flickor på beställning, men dessa tagas vanligen ur de prostituerades led.

I tidningarna kan man ofta få läsa, att damer med fördelaktigt yttre söka plats. Ordalydelsen ger en antydan om den sökandes behag, uppfostran och diskretion. Man kan ej gärna vara i tvifvelsmål om deras önskningar. Dessa damer söka bekantskaper ej för en dag utan för år eller längre tid. De taga anställning som hushållerskor, kanske också som tjänarinnor.

För åtskilliga år sedan uppträdde i Petersburg en dam, som kallade sig baronessan Kaula. Hon gjorde sig snart bemärkt i den värld, där man roar sig och lyckades i sina nät infånga kassadirektören i CrédiFoncier. Första året kostade damen honom 300,000 rubel. När han ej kunde skaffa henne pengar på annat sätt, stal han ur banken, och under loppet af den tid, han var hennes älskare, lyckades han undansnilla ej mindre än millioner rubel.

Hans brott upptäcktes, och han blef deporterad till Sibirien.

Ju högre civilisationen stiger, desto mer utvecklar sig sensualiteten. Petersburg utgör intet undantag.

Den underhållna kvinnan är en typ som uppstått genom epikureernas begär. Han betalar, och hon säljer sig på vissa villkor, ofta under anspråk på lyx, hvilken han ej skulle bestå sin hustru. Förtänksamma föräldrar uppfostra sina barn till haremsdamer och utveckla alla deras behag både fysiskt och intellektuellt, ty dessa båda egenskaper

måste komplettera hvarandra. Å andra sidan läras de att icke offra åt sina känslor, utan blott tänka på sitt eget jag. Nöjen och pengar är deras lösen.

För petersburgaren är det förenadt med en viss soliditet att hålla sig med älskarinna. Ej ens de styrande draga sig för att skatta åt behagens döttrar. Höjdpunkten af elegans är att söka vid sig attachera damer vid baletten, ty dessa ha stort anseende liksom baletten i öfrigt är jämnställd med operan.

Dessa underhållna kvinnor utöfva understundom ett stort inflytande på männen, och man begagnar sig af dem för att få en del planer genomförda, hvilka man förgäfves sökt realisera genom andra medel.

De kvinnor, som mottaga underhåll, påträffas äfven inom varieténs och teaterns område. Rampskenet omger dem med en charme, hvilken de kanske sakna vid dagsljus, och det är många män, som låta sig lockas af ytan för att ej säga fåfängan.

Men låtom oss ännu en gång öfverlämua ordet till vår sagesman.

»Betydligt högre i moraliskt hänseende stå de fria förbindelserna, ja dessa kunna understundom vara långt mer sedligt rena än äktenskapen, ty den föga fasta, yttre boja som sammanknyter kontrahenterna anses för dem utgöra en maning att icke förgå sig, under det att äktenskapet genom sin bindande kraft kan göra man och hustru likgiltiga för hvad de företaga sig mot hvarandra.Ett hittebarn.Dylika fria förbindelser ingås snart sagdt öfverallt. Studenten söker sig en käresta liksom kroppsarbetaren söker sin. Artisten lefver ett bohemlif med sin älskarinna.

Här utgöres driffjädern nästan alltid af kärlek ocli ömsesidig sympati, mer sällan af egennytta. Han liksom hon arbeta för att få hushållet att gå ihop, och hemmen kunna får karaktär af att vara legala med en harmoni, som man förgäfves söker inom det ryska äktenskapet.

Man är mycket fördomsfri i Petersburg. Omständigheterna kunna göra, att en man och en kvinna ej kunna gifta sig med hvarandra, och man kastar ej sten på dem, om de lefva tillsammans. Detta sker för öf-rigt under fullkomligt medvetande om hvilket ansvar de två ikläda sig. De föda barn till världen, och detta förpliktar. Understundom fortsättes det fria förhållandet genom äktenskap. Fruktan att förlora hvarandra eller omsorger om barnen drifva dem till detta steg.

Det är i synnerhet de bönder, som fått arbete i Petersburg, som ingå fria förbindelser. Ofta händer det, att de äga familj hemma i byn, och hustrun är medveten om mannens otrohet, men tolererar den i den tanke, att detta är af öfvergående natur.

Sinsemellan umgås de som äkta makar, och deras omgifning respektera dem och bemöta dem som sådana. Man har bjudningar, på hvilka man träffas, gör utfärder tillsammans eller besöker nöjesetablisseinenten.

Om barnen talas som de vore fullt legala.

Detta är ljussidan, men det ges äfven skuggor.

Svartsjukan alstrar hemska dramer, och sedan kärleken är slut, är det ej alltid så väl beställdt med finkänsligheten. Ömsesidigt öfverger man livarandra, ofta på ett brutalt sätt, och då händer, att barnen få sitta emellan och skickas till hittebarnshuset.

Men det inträffar också, att man skiljes i godo, hvarvid vänskap får ersätta den forna, glödande kärleken.

En afart af detta fria umgänge bland de äldre har tyvärr uppstått, och myndigheterna kunna ej blunda för densamma.

Här ett exempel, som dock måste sökas utanför Petersburg.

Under upploppsdagarna i slutet af 1905, hvilka i mångt och mycket smakade fransk revolution, gjorde man den satsen gällande, att individerna skulle ha så stor frihet som möjligt, ty endast detta ledde till den sannalyckan. Sinnena voro upphetsade, och den nya läran predikades ej alltid för personer, hvilka ägde nog omdöme att skilja agnarna från hvetet.

Äfven skolbarnen togo intryck af lärdomarna.

Efter en sammankomst af gossar och flickor, tillhörande vissa läroverk i Moskwa, inlämnade de en skrift, i hvilken de begärde rätt till frihet att sinsemellan ingå förbindelser när hälst de önskade utan att man skulle lägga hinder i vägen.

Man bildade också en förening.

Böndernas fältrop var »jord och frihet». Barnen antogo fältropet »ljus och frihet». Man medförde smärre ljusbitar, då man samlades på möteslokalen, och när ljusen voro uppbrända, började orgier af det vildaste slag, i hvilka gossar och flickor under mörkrets skydd begingo sina excesser.

Att depravationen trängt sig ned till de minderåriga på många håll kan ej förnekas, och de hemliga rapporterna från vissa läroverk visa, att det moraliska tillståndet hos barnen lämnar mycket öfrigt att önska.

Men det vore mycket orätt att insinuera, att vederbörande ej skulle göra sitt bästa för att höja den sedliga nivån. En depravationsperiod skapar alltid föregångsmän eller kvinnor, hvilka genom exemplets makt och sitt inflytande bearbeta omgifningen, och sådana banbrytare för moralen saknas ej i Petersburg.»

Perversitet. Ju mer civilisationen skrider fram, desto mer odlas lasterna. En bland dessa är perversiteten.

Vi ha redan talat om den last, som utöfvas af pederasten. Den är långt ifrån ett privilegium för Ryssland. Man blottar ju tid efter annan skandalhistorier från Tyskland och Frankrike, ja det sportälskande England lär lida af denna Orientens uslaste last. Men det är oftast de äldre karlarne, som hemfalla åt den onaturliga böjelsen. I Petersburg lär den ha trängt ned till den yngre ungdomen i en del läroanstalter, hvilka intaga en framstående plats.

En annan perversitet är våldtäkten.

Denna beror på individens abnormitet, som ej nöjer sig med det vulgära utan önskar skaffa sig något, som sätter hans fantasi i rörelse och lyckan. Sinnena voro upphetsade, och den nya läran predikades ej alltid för personer, hvilka ägde nog omdöme att skilja agnarna från hvetet.

Äfven skolbarnen togo intryck af lärdomarna.

Efter en sammankomst af gossar och flickor, tillhörande vissa läroverk i Moskwa, inlämnade de en skrift, i hvilken de begärde rätt till frihet att sinsemellan ingå förbindelser när hälst de önskade utan att man skulle lägga hinder i vägen.

Man bildade också en förening.

Böndernas fältrop var »jord och frihet». Barnen antogo fältropet »ljus och frihet». Man medförde smärre ljusbitar, då man samlades på möteslokalen, och när ljusen voro uppbrända, började orgier af det vildaste slag, i hvilka gossar och flickor under mörkrets skydd begingo sina excesser.

Att depravationen trängt sig ned till de minderåriga på många håll kan ej förnekas, och de hemliga rapporterna från vissa läroverk visa, att det moraliska tillståndet hos barnen lämnar mycket öfrigt att önska.

Men det vore mycket orätt att insinuera, att vederbörande ej skulle göra sitt bästa för att höja den sedliga nivån. En depravationsperiod skapar alltid föregångsmän eller kvinnor, hvilka genom exemplets makt och sitt inflytande bearbeta omgifningen, och sådana banbrytare för moralen saknas ej i Petersburg.»

Perversitet. Ju mer civilisationen skrider fram, desto mer odlas lasterna. En bland dessa är perversiteten.

Vi ha redan talat om den last, som utöfvas af pederasten. Den är långt ifrån ett privilegium för Ryssland. Man blottar ju tid efter annan skandalhistorier från Tyskland och Frankrike, ja det sportälskande England lär lida af denna Orientens uslaste last. Men det är oftast de äldre karlarne, som hemfalla åt den onaturliga böjelsen. I Petersburg lär den ha trängt ned till den yngre ungdomen i en del läroanstalter, hvilka intaga en framstående plats.

En annan perversitet är våldtäkten.

Denna beror på individens abnormitet, som ej nöjer sig med det vulgära utan önskar skaffa sig något, som sätter hans fantasi i rörelse ochretar nerverna till öfverspändhet. Han vill njuta af sitt offers fåfänga försök att befria sig, och häri består hans hufvudsakliga nöje.

Då den perversa personen ej skulle våga sig på en ung, stark kvinna, hvilkens fysiska kraft är nog stor att omöjliggöra hans attentat, i synnerhet som hans muskler äro förslappade, väljer han bland de minderåriga, ofta utan anseende till kön.

Sedan 1836 ha antalet af de öfverfallna sexdubblats, hvilket talar ett tydligt språk om lastens utbredning.

Enligt polisrapporterna har man att uppvisa åtskilliga rent af organiserade våldtäktsfall. Medhjälpare finnas, som möjliggöra försök äfven mot annat än barn.

Tydligt är, att man tiger ihjäl kanske 90 % af fallen för skams skull.

Efteråt söka många af uslingarna att trösta de olyckliga genom gåfvor af alla slag. Deras blinda lidelse har skenat åstad med dem, men sedan den blifvit tillfredsställd, kommer fruktan för straffet, fruktan för det Sibirien, som hotar.

De legala förbindelserna. Ungkarlarnes antal i Petersburg är som nämndt mycket stort. De uppgå till mer än 50 % af de giftasvuxna karlarne. Äfven finnes ett stort antal frånskilda. Männen utgöra c:a 75 % af invånareantalet, och man kan således tänka sig huru stor kvinnobristen skall vara.

Detta förklarar det stora antalet kvinnor, som sälja sig, ty näringen måste bära sig.

Under samma 5-årsperiod då Petersburg hade en giftassiffra på 1 : 155 att uppvisa, var motsvarande i Berlin 1 : 115 och i Paris 1 : 109.

Konvenansäktenskapens antal är lika stort som i Frankrike. Man fäster sig mer vid de yttre fördelarna, då ett giftermål planeras än att fästfolket verkligen älska hvarandra. Men då man i den stora republiken tar en viss hänsyn till åldersdifferensen mellan parterna, gör man ej så i Petersburg.

Mannen skjuter upp giftermålet så länge som möjligt, ty han har ej lust att binda sig, så länge han kan njuta af sin frihet.

Detta gör han kanske på så sätt, att han är gubbe vid 30 års ålder och då behöfver han någon som kan och vill taga hand om honom. retar nerverna till öfverspändhet. Han vill njuta af sitt offers fåfänga försök att befria sig, och häri består hans hufvudsakliga nöje.

Då den perversa personen ej skulle våga sig på en ung, stark kvinna, hvilkens fysiska kraft är nog stor att omöjliggöra hans attentat, i synnerhet som hans muskler äro förslappade, väljer han bland de minderåriga, ofta utan anseende till kön.

Sedan 1836 ha antalet af de öfverfallna sexdubblats, hvilket talar ett tydligt språk om lastens utbredning.

Enligt polisrapporterna har man att uppvisa åtskilliga rent af organiserade våldtäktsfall. Medhjälpare finnas, som möjliggöra försök äfven mot annat än barn.

Tydligt är, att man tiger ihjäl kanske 90 % af fallen för skams skull.

Efteråt söka många af uslingarna att trösta de olyckliga genom gåfvor af alla slag. Deras blinda lidelse har skenat åstad med dem, men sedan den blifvit tillfredsställd, kommer fruktan för straffet, fruktan för det Sibirien, som hotar.

De legala förbindelserna. Ungkarlarnes antal i Petersburg är som nämndt mycket stort. De uppgå till mer än 50 % af de giftasvuxna karlarne. Äfven finnes ett stort antal frånskilda. Männen utgöra c:a 75 % af invånareantalet, och man kan således tänka sig huru stor kvinnobristen skall vara.

Detta förklarar det stora antalet kvinnor, som sälja sig, ty näringen måste bära sig.

Under samma 5-årsperiod då Petersburg hade en giftassiffra på 1 : 155 att uppvisa, var motsvarande i Berlin 1 : 115 och i Paris 1 : 109.

Konvenansäktenskapens antal är lika stort som i Frankrike. Man fäster sig mer vid de yttre fördelarna, då ett giftermål planeras än att fästfolket verkligen älska hvarandra. Men då man i den stora republiken tar en viss hänsyn till åldersdifferensen mellan parterna, gör man ej så i Petersburg.

Mannen skjuter upp giftermålet så länge som möjligt, ty han har ej lust att binda sig, så länge han kan njuta af sin frihet.

Detta gör han kanske på så sätt, att han är gubbe vid 30 års ålder och då behöfver han någon som kan och vill taga hand om honom.Ett faktum är att åldersskillnaden föder otrohet.

Kvinnans giftasålder i Petersburg är 20—30 år, mannens 30—50.

Toleransen inom äktenskapet kan vara ganska stor, och en orsak härtill är nog också svårigheten att få till stånd en skilsmässa. Främsta villkoret för att detta skall lyckas, är att man gripit den ena parten på bar gärning och kan framvisa två ojäfviga vittnen härtill. Visserligen kan man skaffa falska vittnen, men detta är förenadt med risk.

Man berättar flera fall, då männen sålt sina hustrur till de senares älskare. Hveni som gör den bästa affären är svårt att af göra.

Den gifta kvinnan gör anspråk på stor, personlig frihet, och det är väl sällan mannen nekar henne denna. Hon redogör inte hvar hon håller hus, och hon fordrar att få lefva okontrollerad liksom han. Hon har sina kretsar där hon umgås, han sina.

Naturligtvis är det högst olika i de olika samhällsklasserna. Men ett är säkert: ju mer oberoende hon är genom förmögenhet, högre intelligens eller energi, desto mer gör hon sig gällande på hans bekostnad, och ofta nog är det till hans fördel.

Är hon född under förhållanden, som göra att hon måst sörja för sig själf, är det ej värdt, att föräldrarna lägga sig i hennes göranden och låtanden. Hon väljer själf den man, hon vill ha, och sedan hon valt, står hon också ensam risken.

I Petersburg finnas mycket oäkta barn. De lära uppgå till */4 af samtliga födda.

Bristen på kvinnor och omöjligheten för ett stort antal män att af ekonomiska skäl gifta sig drifver dem till bordellerna eller att eröfra andras fruar eller slutligen att ingå fria förbindelser. Barnen utsättas ofta eller lämnas till hittebarnhus.

Man sträfvar i de intelligentare kretsarna att ge barnen en vårdad uppfostran. Har man råd, anskaffar man både fransk, tysk och engelsk guvernant, hvilka följa efter hvarandra och lära barnen tala de respektive språken fullkomligt korrekt.

Äfven skickas de till skolor eller institut, där de få helinackordering.

I de kretsar där ekonomien är mindre god, läras de unga att fortast möjligt arbeta för sitt uppehälle, och de inse också, att det är deras plikt. Denna ansvarskänsla är starkt utpräglad och alstrar å sin sida karaktärer.

Amin o ff, Petersburg. IOÖster om Östersjön håller kvinnoemancipationen att utveckla sig betydligt fortare än på den skandinaviska halfön eller söder om Östersjön.

Alla sträfva på sitt håll för att draga sitt strå till stacken, fadern, modern och barnen. Men detta ger de senare rättigheter, hvilka äro okända i andra länder.

Föräldrarna låta dem, äfven döttrarna, sköta sig själfva. De få ej blanda sig i det umgänge de välja, ej ens vidröra deras hjärteangelägenheter. Dessa senare äro de ungas egendom, som måste respekteras. Men man hyser stor hänsyn till föräldrarnas outtalade önskningar, och det ömsesidiga förtroendet skapar ett godt förhållande i

hemmet.

Ryssen är motsatsen till fransmannen, när det gäller ekonomi. Den senare räknar alltid efter huru många centimes han kan lägga undan vid hvarje tillfälle, under det att den förre ser efter om han har tillräckligt många kopek för att kunna bevista det eller det nöjet eller skaffa sig den eller den saken.

Och dock är han på sätt och vis sparsam. På sina mottagningar bjuder han ej på ett öfverlastadt bord med dyra viner, utan familjens vänner mottagas med te och kakor, kanske också några sandwiches, allt i största enkelhet, men med så mycket större vänlighet och gästfrihet.

Denna familjens sammanhållning och gästfrihet, som ej äro undantag utan regel, skapar sympati och förståelse hos främlingen. Säger en spanjor, att taflan, som främlingen beundrar, är dennes, menar han ej detta: om ryssen ser sin vän i nöd erbjuder han honom sin börs eller kastar sig i sjön för att rädda honom, och han menar hvad han säger för stunden, om han än kan vara litet glömsk i uppfyllandet af sina löften.

Gostiny Dwor, den stora bazaren. I butiker, bazarer och hallar. TYSKARNE ha till stor del slagit handeln under sig i Petersburg. Detta gäller framför allt de större butikerna och affärerna. Ryssarne äro icke företagsamma af sig och fatta ej genast beslut. När det då visar sig, att den och den butiken skulle löna sig i den och den trakten är tysken framme, hyr lokalen och startar med full uppsättning, medan petersburgaren ännu står där och funderar.

Det är en icke obetydlig kramvaruhandel, som råder med tyska godtköpssaker, fabriksalster utan soliditet men med höga priser. I själfva Gostiny Dwor finner man vid sidan af ryska varor det eländigaste skräp, bric-à-brac och dussinföremål, hvilka kosta några kopek i fabrikspris men nästan lika många rubel i försäljningspris.

Af de 200 butikerna äro säkerligen 120 ägnade åt försäljning af skärp, spetsar, similibroscher och prydnader, band, trådrullar, garner, tyll, underplagg, hattnålar. Butik bredvid butik bjuder på precis samma innehåll och ungefär samma pris.Men därjämte ser man modeaffärer med hattar, som varit moderna för ett år tillbaka, skomakeributiker och framför allt juvelerare.

Dessa senare ha ganska mycket att erbjuda, hvilket man ej bör gå stolt förbi. Det ryska tulaarbetet med sina fina mosaikinläggningar är världsbekant. Man skall finna det här, om man söker. Äfven ges det emaljarbeten, hvilka ehuru litet barbariska till färgen likväl göra god effekt.

Gostiny Dwor år 1716

Lägg märke till den säregna formen på de äkta ryska skedarna! De äro ej äggformade utan nästan cirkelrunda. Om de äro vidare i någon ända, så är det i spetsen.

Hvarje rysk familj med någon aktning för sig själf har en uppsättning gediget silfver för det dagliga brödet. Det skulle ej falla ryssen in att äta sin soppa med en nysilfversked eller ta matbitarna med en gaffel af brittaniametall. Nej, han har fått ärfva äkta silfver af sin far eller mor, och det behåller han, inte för att paradera med det vid högtidliga tillfällen, utan för att han tycker maten smaka bättre, då han använder det gamla, kära silfret.»Skulle ni vilja bära similidiamanter? 'Nej', säger ni, oeh det förstår petersburgaren. »Lika litet vill jag äta med oäkta servis. Nu fattar ni hvad jag menar», påstår han.

Förklaringen är tillfredsställande. I längden blir det också billigare, att hålla sig med en silfveruppsats, hvilken är användbar under genera-

Essders & Scheeffhals etablissement.

tioner och till slut öfvergår att bli relik inom familjen. Skada blott att det är så dyrt att göra den första uppsättningen! Hade man råd skulle man ej hos Faberge, stadens förnämsta juvelerare, sakna tillfälle att välja.

Hvad man alltid bör söka skaffa sig hos Petersburgs juvelerare är ädla eller halfädla stenar. Gå in i en juvelerarebutik och b‘ed att få se på oinfattade sadana! Inom några minuter ligga topaser, smaragder, safirer, ametister och turkoser för att inte tala om diamanter och pärlor framför er på disken. De äro af alla storlekar och

former. Man frossar i vackrafärger och ljusreflexer. Önskar man köpa några, äro de ej på långt när så dyra som utom Ryssland, men man skall förstå att pruta.

Pruta, det är en obehaglig sak, men den är nödvändig i de flesta butiker. Till »tyskarnas» heder må sägas, att ovanan ej är så inrotad hos dem som i de ryska affärslägenheterna. Det ligger något af jude i detta försälj ni ngssätt, och man får egentligen aldrig veta, om man betalt för mycket för en vara eller ej. Många petersburgare bry sig inte om att pruta, ty detta är dem motbjudande, och de betala hällre 40 % mer för varan. En annan sak är det att ackordera med istvoschiken. Honom skall man behandla på ett annat sätt, och där har nedprutandet öfvergått till en trossats.

Vid Gostiuy Dwor träffar man dussintals butiker, där ordnar säljas. Ordensväsendet är ju mycket utbredt inom landet, och man kan fatta att kommersen med dekorationer har stora förutsättningar.

Hos Alexandre påminner man sig om Wertheim i Berlin eller någon af de stora magasinen i Paris. Man kan likväl ej.nämna dem på samma dag, ty den ryska Alexandre ligger oerhördt efter.

Betydligt större verkar då Essders och Scheeffhals stora etablissement vid hörnet af Moika och Goroschovaja. Det är en 5-våningsbyggnad med stora affärsfönster, fullt kontinental till sin läggning. Firman handlar med herr- och damkläder, skodon och hattar, alltså en första klassens specialaffär.

Någon vidare lust att göra inköp i Petersburg har främlingen ej. Han finner aldrig samma omväxling som i Berlin, Wien och Paris, med nya, eleganta saker, säsongnyheter, hvilka det är ett nöje att lägga sig till med om inte för annat så för att väcka afund hos vännerna vid återkomsten. Man är ej vidare väl sorterad, och allt är så dyrt, om man möjligen undantar juveler och prydnadsföremål af ädlare metaller eller stenar. Dessa ha ju internationella värden, men förefalla verkligen vara billigare i den ryska hufvudstaden än aunorstädes.

Då man köper, bör man se upp, att man ej får underhaltig vara. Mycket krimkrams finnes, som man vill locka på den oerfarne köparen under förevändning, att det är äkta rysk vara, och dock kan den vara fabricerad i en af Berlins förstäder,De elegantaste butikerna ligga vid Newskij. Singers symaskinsaffär påminner om Essders och Scheffhals hvad byggningen beträffar.

Största intresset erbjuder emellertid besöket af bazarerna af andra klass och ännu längre nedåt.

Apraxin Dwor, medelklassens bazar, står ett trappsteg under Gostiny Dwor, men priserna äro lägre.

Så komma vi till Alexandrovski Rynok. Bazaren innefattar flera komplex och är oerhördt stor, och den lönar sig att studera.

Först följa vi yttersidan. Den har liksom Gostiny Dwor en pelargång, men den är smalare. I stället för en vägbana af blankslitna, stora rektangulära stenar ha vi här en trottoar af den enklaste beskaffenhet. Inga spetsar eller guldskimrande skärp träda oss till mötes, men väl gamla kläder, stickade koftor, grofva stöflar och dylikt. Medan vi passera raden af butiker, komma vi fram till ett mörkt hål, och det är en af de portar, hvilka leda in i bazaren. Vi gå genom den illaluktande, kanske en gång i veckan sopade portgången, och så blir det plötsligen ljust igen. Vi stå midt i en korsgång. Framför oss ligger en tämligen stor, öppen gård, bakom oss gatan och på ömse sidor ett par korridorer, hvilka aldrig synas vilja taga slut.På måfå välja vi den till vänster och följa den.

Bredvid hvarandra ligga de små kyffen, i hvilka handeln försiggår, så tätt, att de till skyltning uthängda föremålen från två olika handlande blandas om hvarandra. Affärens innehafvare och hans biträden stå i dörrarna och ropa, då de se en kund:

Interiör från Alexandrovski Rynok.

»Kom hit, herre, jag har fina kläder att bjuda på.»

»Nej, kom till mig! Mina skodon äro starka, och jag kan sälja dem till storfurstarna.»

Vi äro naturligtvis klädda efter sista modet. En välkänd stockholms-skräddare har skurit till vår promenadrock efter engelsk modell, och för att höja effekten glänser en nejlika i knapphålet. Västen anses till och med af våra

vänner för passabel, och de nypressade pantalongerna ha ejens börjat drömma om att få knän»! Lägg därtill en nyborstad cylinder, handskar för dagen och lackerade skodon.

Det är denna eleganta uppenbarelse, som Apraxins månglare erbjuda att köpa kläder och skodon, och hvilka kläder och skodon sedan!

Luggslitna öfverrockar, som man skulle dra sig för att skänka till sina

Bazarens skönhet.

torpare — om man hade några — gamla kavajer, hvilka legat nedskrynk-lade sedan salig Nikolaus I:s tid, byxor, hvilkas nedre kant fransat sig, stöflar, som man ser blifvit upplappade och förete ärr efter åratals strider med gatläggningen.

En välvillig jude håller fram en päls, ty han anser tydligen, att vi äro för lätt klädda i förhållande till årstiden, och han har rätt, ty vi borde haft vinterrock. Pälsen har blifvit illa åtgången af tidens tand, hvilkenslitit bort raggen här och där, så att skinnet ser ut som en skabbig hyena. Juden bryr sig icke om vårt afslag: han följer efter och stryker med handen varsamt och smekande på luddet, hvars superlativa egenskaper han framhåller, samtidigt som han söker öfvertyga oss om, att en gentleman af vår kaliber bör skaffa sig ett så anständigt plagg.

Han tyckes ej fatta vår dumhet att inte begagna det gynnsamma tillfället, och han ser mer beklagande ut för vår räkning än misslynt öfver, att han användt så mycken tid förgäfves för att få kommersen afslutad.

Vår fotografiapparat är med som vanligt, ty vi äro ute på jakt. Detta är en sport, som erbjuder icke så få öfverraskningar i Ryssland, och man ordnar alltid apparaten med en viss bäfvan, ty man vet inte hvad som kan inträffa. Det är aldrig lustigt att bli trakasserad, allra minst af polisen, och står man ensam i en bazar, omgifven af några hundra skränande, stojande individer, hvilkas klädedräkt och fysionomier förråda, att de tillhöra plebs, ja hvarför inte säga slöddret, så drar man sig för experimentet.

Men det har ingen fara.

När kameran kommer fram, blir det dubbelt lif och rörelse. Alla trängas för att få vara med, men det är ju omöjligt att uppfånga dem alla på plåten.

»Låt mig vara med!» ber en judefarbror.

»Undan batjuska!» säger en annan. »Du är för ful, låt mig komma fram i stället. Herrn vill bara ha vackert folk.»

»Här är en som är vacker!» skriker en karl och skjuter fram en ung kvinna. Det är bazarens skönhet. Hon ser fräck ut och kastar några glåpord till de omkringstående, med hvilka hon synes stå på förtrolig fot. Hennes ansikte är icke fult, ehuru det synes uppsvullet af sprit och andra njutningsmedel. Klädseln är slarfvig, men hennes humör är sprittande.

De andra ge vika, ty de inse, att hon har företrädet. Också dra de sig diskret undan och bilda en halfcirkel, i hvars medelpunkt hon ställer sig med händerna i kappan.

»Nu kan ni ta mig!» säger hon, och vi uppfylla hennes begäran Då proceduren är öfver skrattar hon, kastar en triumferande blick på de andra och kilar in i sin butik, tydligen glad öfver segern.Bazarens schakaler, som för en stund hållit sig undan, störta ånyo fram. De ha upptäckt, att här finnes något att göra, ty att vi äro främlingar står lika tydligt skrifvet på oss som om vi burit en skylt på bröstet. Man vill visa oss alla möjliga varor.

En skriker — ty det skulle ej löna sig att tala då alla söka öfver

Sådana som utbjuda sina varor. (Från 1730-talet.)

rösta hvarandra — att han har antikviteter, en annan erbjuder oss präktiga sängkläder, en tredje järnskrot som han släpper för ett pris som understiger inköpet.

Det är svårt att slita sig lös från detta jagande koppel, som redan anser sig ha hetsat villebrådet tillräckligt för att bli herre öfver detsamma. Vi göra stora kraftansträngningar, och tack vare en kombination af list och

muskelstyrka lyckas vi för ett ögonblick bli fria.

Samtidigt som vi har en liten, snäll landtflicka förirrat sig i labyrinten.Hon går omkring och ser menlös ut, och oförstånd och hjälplöshet stå inristade i hennes ansikte. Tack vare det att vi utgjort spekulationsobjektet har hon ända tills nu gått fri, men denna fröjd skulle inte vara länge, och därtill är den lilla oskulden från landet själf skulden.

Hon går nämligen fram till en butik och frågar hvad strumporna kosta.

Ögonblickligen omringas hon. Judar och krämare röra sig om henne i en kaotisk blandning, hvilken vaggas fram och tillbaka. Man ser en skog af armar, som sträckas upp, det hvirflar som ett sädesfält utsatt för häftig storm, och plötsligen ser man henne upplyftad på axlarna af två män, som triumferande bära henne in i en närbelägen butik.

Affärsmetoderna äro olika på olika ställen af jordklotet. Äfven om det ej alltid går så stormigt tillväga i de sämre bazarerna, så är dock detta förföljande af en köpare en så vanlig sak, att ingen af de kunder som besöka stället fästa sig därvid. Annorlunda är det med det Petersburg, som förrättar sina inköp i bodarna eller Gostiny Dwor. De flesta af dem ha aldrig satt sin fot inom bazarer af Apraxins rang eller tänkt på att besöka Alexandrovski Rynok. Man har visserligen hört talas om butikägarnas efterhängsenhet, men då man gör personlig bekantskap med den, förlorar man lusten att för andra gången besöka stället, så framt man ej drifves dit för kuriositetens skull.

Och kuriöst är det.

De flesta, som drifva handel i billighetsbazarerna, äro judar, och detta kan man sluta sig till ej blott af det alltid förrådande utseendet utan ock deras sätt. Den ryska juden, som tillhör de icke privilegierade, är beklagansvärd, ehuru han icke väcker medlidande i Ryssland, men väl ett fanatiskt hat från de flesta. Hans naturliga bundsförvanter äro revolutionärerna.

Förbud mot anropandet i bazarer finnes. Enligt polisförordningen får ingen tränga sig på köparne, men vanan är inrotad. Äfven om en polis står i närheten, kan man ej afhålla sig att utbjuda varorna, ty denna plägsed är lika gammal som Rysslands historia.

Om man ej prutar, men föraktfullt fnyser åt ett anbud, börjar säljaren att själf sänka priset.

»Är det för mycket begärdt, 50 kopek för den här! Se bara, att alltär solidt och välgjordt. Nå, 40 då! Det är ett röfvarepris, och jag skulle inte lämna det åt någon annan. 35, herre! 35 kopek är ju så litet. Låt oss säga 30 eller kanske 25.»

Man kan få det erbjudna föremålet för 15—20 kopek. För att handla måste man visa, att man förstår sig på varan och dagspriserna. I så fall kan man få hvad man önskar för skapligt pris, eljest blir man skinnad.

I Alexandrovski Rynoks inre.

»Hvar skall; man pruta?» frågade jag en gång en duktig, rysk husmoder, som skötte sitt hushåll som ett mönster och var inne i alla handelsmysterier.

»Fråga snarare hvar man inte skall pruta», svarade hon småleende. »Den frågan har jag lättare att besvara. Man skall inte pruta i de utländska butikerna, ty där ha de fasta priser, och ej häller hos bagaren.»

»Hos bagaren?»

»Ja, hans bröd kosta alltid detsamma. Om ni gör ett försök att få dem billigare, skulle detta väcka förvåning, lika väl som man skulle anse det kuriöst, om ni ej prutade i andra matvaruaffärer.»

»Jaså, dessa äro så omöjliga.»»Kanske bör jag göra ett undantag för Au bon gout» mellan Bolschaja Morskaja och Newski. Det är en stor affär med legymer, kött, fisk, villebråd och vin.»

I Alexandrovski Rynoks inre befinnua sig stora, öppna gårdar. Där be-drifves gårdfarihandel i mindre skala. Man

ser högar af gamla skodon

Tartaren i Alexandrovski Rynok.

och tofflor, kläder och vllevaror, gamla lås, ljusstakar, söndriga velocipedhjul, trasiga kastruller, fisk, lump, solblomfrö, nötter, pälsvaror. Hvar och en har abonnerat en eller flera kvadratmeter af asfaltbeläggningen och omgifves af de promenerande, hvilka draga förbi på samma sätt som allmänheten gör i Gostiny Dwor.

Det finnes också en annan slags försäljning, den vandrande krämaren. Denne går med en stor, låg låda fästad vid bröstet. Den är fästad med hängslen, som gå rundt halsen och erbjuder en rikhaltig skyltning afdukar, borstar, kammar, fickspeglar, knifvar, halsdukar, saxar o. dyl. Detta försäljningssätt äger fördelen af att säljaren kan följa den eventuella spekulanten, tills han tröttnar och köper en småsak. Att trötta ut köparne är nästan det enda sättet att få dem att ta reson. Ett sådant medel kan ej den tillgripa, som satt sig fast på asfalten. Nog händer det att han griper ett fång skodon och rusar efter den, som varit nog oförsiktig att fråga efter priset, men det är ej godt att timtals springa omkring med ett dussin stöflar eller kängor, och han måste ge sig.

På dessa gårdar trifves tartaren, som handlar med stickade varor. Han har ett slags plädar, tjocka och varma, hvita till färgen med granna mönster och fransar i ändarne, och han är nog den, som bedrifver de bästa affärerna tack vare medfödda anlag och mer kuranta artiklar.

I Alexandrovski Rynok finner man icke så få antikviteter. De gamla möblerna med sina svinskinnsryggar eller sitt gyllenläder, det märkvärdiga porslinet, de uppstoppade björnarna, de rostiga vapnen berätta sin historia om hvad som varit och hvad som kan bli. Man rör sig inom ett museiområde, å hvilket det finnes mycket att taga vara på. Vid sidan däraf påträffar man högar af skräp, hvilka förefalla den oinvigde sakna hvarje tillstymmelse af värde, sönderbrutna lås och nycklar, kugghjul, i hvilka 30 % af kuggarna saknas, fågelburar, tillstukade och bristfälliga, ena hälften af ett fotogenkök, fötter till ljusstakar, sönderbrutna paraplyställningar, skor som likna lumpor, gevär utan kolfvar. För ägaren utgöra dessa föremål en skatt, hvilken han bevakar med argusögon, ty att det finnes tjufvar på platsen och många sådana framgår af de tryckta varningarna.

Men det är ej nog med, att man vill sälja till oss; man vill också köpa af oss. Kameran utgör ett eftersträfvansvärdt föremål och likaså vår kostym. Man betraktar oss med kännaremin, och det ser ut som om spekulanterna redan kände sig vara ägare till den eleganta redingoten, inklusive blomman. Man går rundt omkring oss, gör anmärkning huru kläderna sitta eller om klädet är godt, och vi känna oss särdeles enkla, nästan som om det inte vore våra tillhörigheter.

Lammets tålamod kan ibland få ge rum för lejonets vrede. För det sistnämnda skingras hopen.

Vid ett annat tillfälle besöka vi bazaren i damsällskap, en ung, ogift ryska, som är intresserad af vår beskrifning öfver fenomenet och därförvill se det på närmare håll. Promenaden varar dock inte länge, ty vi förföljas af personer, hvilka släpa barnvagnar och vaggor efter oss eller bjuda ut flaskor med eller utan napp, barnkläder och blöjor. Vår följe-slagarinna rodnar, och vi fly ut genom närmaste port.

Några torg få under viss del af dagen disponeras för torghandel Man säljer matvaror, linne och kläder. Stånden ha »munkbromodell», men varorna äro hvarken så aptitligt upplagda ej häller är renligheten så stor som vid detta Stockholms välkända försäljningstorg, ej häller är ord-

Månglerskor.

ningen så mönstergill. Raderna af stånd äro oregelbundna, och man måste tränga sig fram i gångar, hvilka slingra sig som ålar. Man anropas här också och har all möda att komma förbi de säljlystna.

Plötsligen höres ett doft kanonskott, och öfverallt tar man fram klockorna.

»Hvad står på?» fråga vi.

»Man sköt observatoriesskottet», anmärker vår granne.

Observatoriet i Polkowa, hvars chef för öfrigt den bekanta svenska professorn Backlund är, står- i förbindelse

med Peter-Paulsfästningen i Petersburg. Precis på slaget tolf middagen, trycker man på en knapp vid observatoriet, och då affyras en af fästningens kanoner. Alla kunna således dagligen inställa sina klockor, och detta är så mycket mer af nöden som det icke finnes några ur på de ortodoxa kyrkorna.Handeln för dagen på det torg, vi hedrat med vårt besök, är nu slut. Man packar in med ilande hast och drar därifrån, under det att polisen bevakar att allt sker fort och med ordning.

Vi ställa vår kosa till mathallarna, hvilka ligga ej långt därifrån, Petersburgs visthusbodar.

Andreashallen ligger närmast, en af glas och järn uppförd byggnad, rundt kring hvilken det går ett extra tak, beläget ungefär på midtelhöj-den af huset. Och nu träda vi in.

Torghandel.

En fuktig luft slår oss tillmötes, och våra ögon måste först vänja sig vid ljuset, innan vi kunna se. Det förefaller att vara tomt därinne, ty man har ej tillgodogjort sig utrymmet helt och hållet. Man har högt till taket, men båsen äro ganska låga, och flera af dem stå tomma.

Golfvet har nyss blifvit spoladt. Det är af asfalt, och vattnet håller på att rinna bort, förande sågspån och affall med sig. Några karlar försedda med kvastar påskynda proceduren, så att det stänker till höger och vänster. Under rop och skratt skyndar man undan för att ej bli genomblött.

Framför oss befinner sig en matvarubutik.

Ofvanpå densamma läser man ägarens namn och numret på butiken bredvid några korgar och kistor, som man langat upp för att de ej skola

Amin t/f, Petersburg. 11vara i vägen. Därunder hänga flera knippen saltade och rökta fiskar. I butikens bakgrund har man ställt upp konserver, ostar, smördrittlar, frukter, cakeslådor och mer sådant, medan stora tunnor fyllda med konserverad, sönderhackad kål stå framför. I ett hörn har man placerat ett bord af järn med hvit emaljerad innersida, och vi se att det är fylldt med vatten och cirka 25 cm. högt, fotterna ej inberäknade. I

Andreashallen.

I vattnet simma lefvande ålar, gäddor, abborrar och sikar, och vattencirkulation åstadkommes genom aflopp och tillförsel medelst slangar.

Man vill hälst ha lefvande fisk i Petersburg. Öfverallt ser man dylika från sterletten till Newanorsen, både i hallarna och i restaurangerna, där man kan uppvisa hela akvarier. På gatorna möter man karlar, hvilka försiktigt bära grönmålade baljor på hufvudet, och i dessa kärl förvarar man lefvande fisk. Ett djurplågeri är det måhända, men man riskerar ej att få skämd vara, och fiskförgiftningsfallen äro få i staden.

Vår entreé väcker nytt lif i hallen. Man har haft en period af hvila, ty det är inte inköpstid, men ankomsten af besökare är således lika kär-kommen som oväntad.Visa genom skadan tala vi genast om, att vi inte besöka hallen för att göra uppköp, utan därför att den intresserar oss i egenskap af främlingar. Ville de förevisa hvad som fanns?

Ja, det ville man.

Karlarne trängas omkring oss och peka ut föremålen, i det att de

En matvarubutik i Andreashallen.

skrattande uppge priserna. Man drar fram lådor, tunnor och korgar, allt i det gladaste humör, och då de se, att vi medföra fotografiapparaten, måste vi »taga af» dem i samlad grupp för att få dem förevigade.

Det goda lynnet följer petersburgaren och sitter i äfven då han är nedslagen och lurar på att få bryta fram. Man tycker nästan, att han lägger band på sig, då det ej är förhärskande. Kan han få skratta, är detta hans största glädje, och han har sinne för det komiska. Mest märkesdetta hos den lägre befolkningen, som alltid är redo till skämt och upptåg, om än dessa äro af enklaste slag.

Trots sin godmodighet kunna de dock visa prof på en oförklarlig grymhet, som dock torde vara ett vanans arf. Denna grymhet visas mot djuren. Kusken piskar sin häst vare sig han gjort sig förtjänt däraf eller ej,

»Aftagningen» i hallen.

ryttaren naggar med sporren. Värst är det vid kreaturstransporterna. Då binder man hop fotterna på kalfvar och får, så att dessa ej förmå röra sig, och sedan lägger man dem på flatvagnarna sa tätt, att de hvila till största delen på hvarandra. Man kan föreställa sig de arma djurens plågor under skakningarna. Med möda förmår en och annan af dem att lyfta på hufvudet och böla eller bräka med svag stämma, som om de bådo människorna om hjälp. Ingen lyssnar till deras suckar.^5

Sålunda färdas de till slakthusen, där de få ligga timtals, innan befrielsen kommer.

Bättre ställdt har storboskapen, ty den får bida sitt öde i slakthusets inhägnad.

I kanalerna kan man få se större, öfvertäckta pråmar ligga förankrade. Bland dessa finnes det sådana, hvilka tjänstgöra som fisksumpar.

Man vidtar anstalter för att få fisken lefvande till ort och ställe, ty den betingar då högre pris. Sedan man tagit dem från näten, stoppas

I slakthusets inhägnad.

de i de små fisksumparna för att sedermera öfverföras till de stora och slutligen härbärgeras i pråmarna. Här måste man vara påpasslig, så att inte det stillastående vattnet i förtid kväfver fisken. Man måste röra om och åstadkomma cirkulation.

Sennaja är Petersburgs största hall och den som är mest känd.

Petersburg har namn om sig att ha goda sötsaker, i synnerhet chokolade. Man kan emellertid ej obetingadt gå in härpå, och säkert är, att man i Frankrike får långt bättre till halfva priset. Konradi är stadens förnämsta konditor. Han har flera filialer och gör goda affärer framför allt under påsk och jul.

De flesta innehafvare af apotek äro tyskar. Ryssarne självfva förklaraatt detta beror på, att utlänningarne äro mindre slarfviga af sig, så att man ej riskerar att en tysk expedierar arsenik i stället för bikarbonat.

Tyska språket användes mest i affärerna. Hvarje butik med anspråk på att vara något måste ha ett eller flera biträden, hvilka tala tyska om än ej så öfverdrifvet väl. På många ställen talar man franska, hvilket mest är fallet i de affärer, som räkna aristokratien till sina kunder. Engelska är mer sällsynt.

Någon fara för att man ej skulle få hem den köpta varan förefinnes ej. Ryssen vill hugga för sig, ty häruti ligger enligt hans åsikt just affärsuppgörelsen, men är den väl en gång gjord är det »all right*. Pa-

Fiskpråmar.

ketet kommer hem om än ej på utsatt tid, ty att iakttaga denna är mer än man vanligen förmår, en liten förseelse, som ryssen delar med-så många andra nationer med lätt skaplynne.

Skyltningen ligger ännu i sin linda. Någon smak uti att exponera föremålen äger man inte, och därför »göra sig» inte ens de bästa affärerna.

För energiska köpmän skulle Petersburg blifva ett Eldorado. Något i samma stil som Magasin du Louvre skulle ovillkorligen bli en mycket inkomstbringande affär, men den skulle erfordra millioner till start. Satte man absolut bestämda priser och hölle god vara, skyltade på ett effektivt sätt och bjöde på nyheter, skulle hela staden strömma dit. Nu har man faktiskt ingen sådan universal affär, som bjuder köparen på allt hvad han kau behöfva till skapligt pris och efter senaste mod.

Petersburgs minuthandel är minst femtio ar efter sin tid och väntar på sin reformator.Gostiny Dwor upprättades fordom af lifegna, hvilka under vissa tider af året fingo ledigt för att idka handel. För denna frihet måste de betala en andel af vinsten till sina herrar.

Understundom ser man huru de vandrande krämarne midt under kommersandet rusa bort och gömma sig i portgångarna. Man kan då vara säker på, att en polis finnes i närheten, hvilken med argusögon ser till, att ingen, som skaffat sig tillstånd att idka gathandel, bryter mot lagar och förordningar. Kramhandlaren, som flyr, har dåligt samvete.

De, som man lägger märke till. ANTAG att man får fatt i en rysk roman, dår gendarmeri och polis framställas som något fruktansvärdt. Man skall då säkerligen höra talas om dvorniken (portvakten).

Dvornik (portvakt).

Hans yrke är likväl det fredligaste man gärna kan tänka sig, och han ser så oskyldig ut, där han står vid sin port, iklädd sin tjocka päls med det obligatoriska skärpet och den ludna skinnmössan. Han granskar visserligen hvar och en, som passerar hans postställe, men detta är hans åliggande, och då har man inte något att anmärka mot hans postande.

Orsaken hvarför man så ofta sammanställer honom med polisen är det i utlandet gängse ryktet, att han skulle vara polisspion och alltid stå i denna institutions sold.

Granskar man saken litet närmare, skall man finna mycket öfverdrifter i detta påstående, liksom i så mycket annat, som utbasuneras om rysk polis och ryskt gendarmeri.

Naturligtvis finns det dvornikar, hvilka låna sig till förhatlig spiontjänst, men därför är det icke sagdt, att alla skola följa dessa personers exempel. De flesta dvornikar äro säkerligen präktiga karlar, ty ingen får enl6^

dylik befattning utan att ha blifvit synad i sömmarna och befunnits duglig.

Förbindelse med polisen har dvorniken emellertid. Det är hans åliggande, och han måste fullfölja det. Han skall hålla reda på husets invånare och är ansvarig för att man inte härbärgerar passlösa. Genom

Dvorniken i arbetsdräkten.

honom gå passen till och från polisen. Härifrån och till spiontjänst är ett stort steg.

De flesta dvornikar eller åtminstone ett stort antal af dem ha varit soldater. Under siu tjänstgöringstid ha de lärt sig disciplin och många goda saker, hvaraf de kunna draga nytta sedan de lämnat kasernen. De kunna nödtorftigt läsa och skrifva, kanske räkna, och de ha lärt sig ordning, hvilket kan behöfvas, framför allt i dessa hyreskaserner, som rymma tusentals personer, ett helt regemente.

Vaktgöringen vid porten måste vara själadödande. Han står eller sitter innanför eller utanför densamma dag och natt. Undantagsvis kryper han in i sitt lilla näste i portgången, där han har hustru och barn, meni regel måste han stanna ute i det fria oberoende af tidpunkt på dagen eller årstid, vare sig det regnar, snöar eller haglar.

Ett sådant yrke måste verka förslöande. Dag ut och dag in ser han samma portgång, samma omgifning. Dvorniken är ett bevis på, att människan kan vänja sig vid allt, till och med enformigheten.

Han är ett lexikon, då det gäller att få höra något om husets invånare. Dessa kan han på sina fem fingrar. Bäst af allt vet han om de äro frikostiga eller ej. Han kan ju alltid få några extraslantar, då han nattetid öppnar porten eller har gjort någon af hyresgästerna en tjänst.

Lifbevararen.

På många ställen är det hans skyldighet attt sopa gatan och hålla gården ren. Då slipper han åtminstone sitta stilla och får i det stället litet rörelse och omväxling.

Man frågar sig när dvorniken egentligen sofver. Han måste stjäla sig till en sömn, hvilken störes flera gånger under nattens lopp, och han måste vara tidigt vaken om morgonen. Understundom ser man honom sömnlös vandra af och an framför porten.

Men det händer ju, att han tar sig en lur äfven midt på blanka förmiddagen.Gång efter annan möter man på

gatorna eller ser i portarna en skymt af en lång, reslig karl, vanligen klädd i en prålig kosackuniform, hvars färger variera från ljusrödt till kolsvart.

Han bär en lång surtut med vida ärmar. På bröstet synas de välbekanta fickorna för patroner, och han är beväpnad intill tänderna med de mest fruktansvärda hugg- och stickvapen, dolkar, svärd, sablar.

Det är en tjälochranitelj, en lifbevarare.

Denne är ett mellanting mellan betjänt och lakej.

Redan namnet antyder hans ursprungliga funktion, som bestod uti att i forna tider vakta för de höga herrarnes säkerhet. Efter tsarens och storfurstarnes exempel lade de förmögna sig till med en större eller mindre eskort, hvilkens — och det var ej den minsta — mandat bestod uti att ge ökadt anseende åt sin herre.

Eifbevararen är en kvarlefva från denna tid.

Han är en man, som vet att allmänheten observerar honom, och han är i Ryssland lika nödvändig för husets anseendes skull som de pudrade betjänterna och den stele hof mästaren är i England.

Han vet, han att utgör en en del af sin herres anseende, och därefter rättar han sitt uppförande.

Redan på långt afstånd blir hans granna dräkt och höga mössa synlig. Han glider fram genom folkhopen med stolta blickar och visar gärna, att han är beväpnad. Detta inger respekt. Men sitter han på kuskbocken och tronar bredvid kusken, visar han sig i sin största glans, och då är han oemotståndlig.

På hotellen kan man lägga märke till några civila herrar, som sitta i vestibulen och hvilkas funktion är främlingen fullkomligt obekant. Man tror först, att de tillhöra kontorspersonalen, ty deras yttre är respektabelt, och de läsa sina tidningar oberörda af gästernas kommande eller gående. Deras kläder äro om ej just de allra finaste så dock ganska snygga. En bär ett gråsprängdt helskägg och briljerar med en pincenez; en annan har mustascher och utseendet af tysk underofficer af fanjunkaregrad, en tredje ser ut som en skådespelare.

Lifbevarare.Man gissar sig ej till hvad de ha där att göra. De röra ej vid de resandes bagage och räcka aldrig en hjälpsam hand åt portiern, oaktadt de stå på god fot med honom.

Vill man skicka af ett bref eller köpa en teaterbiljett och vänder sig till portiern, får man lösning på gåtan.

De äro »kommissiouärer».

Man kan använda kommissionären till alla uppdrag. Han skaffar tidningar, böcker, biljetter, han går med blommor till den, som skall hugnas därmed och han ställer om att ens kläder bli pressade hos skräddaren. Hans taxa varierar. Minsta afgift är 40 kopek, och då tar han endast ett par hundra steg. Men han låter pruta med sig.

När man sätter sig i förbindelse med honom, gör han en allra minst till baron. Har han gått ett ärende till en person, som innehar en högre grad eller spelar roll inom Petersburgs societet löper man emellertid fara att bli befordrad till grefve.

Han förstår förutom ryska äfven tyska eller franska, ja, det ges individer som lärt sig danska eller'svenska, ehuru de tala alla dessa språk ohyggligt. De göra inga stormlöpningar mot de resande: de bida sin tid och snart göra de sig oumbärliga på alla vis. Man kau helt enkelt ej undvara dem, ty de lösa sina uppgifter på ett diskret och förståndigt sätt dels af gatn-

Stadsbud.

mal praktisk vana dels därför att de då kunna begära sitt honorarium så mycket högre.

Deras stamtillhåll är hotellets vestibul.

På gatan kan man anlita stadsbudet. Denna är visserligen en pålitlig karl och väid allt beröm, men han står ett pinnhål nedanför konkurrenten på hotellet. Också är hans taxa betydligt lägre.

En dag bege vi oss till stadens utkanter, där folklifvet är annorlunda än inne i de mer centrala delarna. Vår utfärd

gäller studiet af de typer, vi äro säkra om att möta.Borta i en gränd höres ett lifligt knackande. Vi undra, hvarifrån detta egendomliga ljud härleder sig och gå i riktning mot detsamma I ett hörn stå några karlar sysselsatta med skolagning. Det är am-bulatoriska skomakare. En pliggar, en annan syr hop ett hål. Framför dem sitter en yngling, som tagit skorna af sig, och handtverkarne hålla nu att halfsula dem, sedan de fördelat skorna.

Det är onekligen ett praktiskt sätt att förrätta yrket. De uppsöka sina kunder, i stället för att dessa nödgas uppsöka verkstaden. På stående

Vandrande skomakare.

fot och i sjungande hast laga de skavankerna och få genast betaldt. Kreditsystemet är totalt bortlagdt till både deras och kundernas fromma.

Då vi vända oss om, upptäcka vi mannen som gör kvastar. Han erbjuder oss att köpa en eller flera, sedan han omsorgsfullt meddelat oss huru välgjorda de äro. De bestå af bästa materiel och äro outslitliga.

»Försök!» anmodar han oss, men vi ha icke lust att inför gatans publik demonstrera vår okunnighet i att handtera sopkvasten.

Mannen, som gör kommers med såll, korgar, rifjärn och skedar, är uppenbarligen från landet. Han har bondens beskedliga utseende, och då mankänner honom på pulsen, tillstår han, att han tillfälligtvis gästar staden. Hans varor äro tillverkade hemma i byn. Där sitter han och hans familj och många andra familjer också och arbeta på dessa under den långa och kalla vintern. Nu realisera de lagret. Om vi blott visste huru billigt han säljer!

Förbi oss går tartaren, som säljer kläder.

Han bär byltet på vänstra axeln och dignar under bördan. Det är alla möjliga saker han har att erbjuda, västar, rockar, stickade tröjor. Äf-

Matmeti som gör kvastar.

En som tillfälligtvis gästar staden.

ven han har kommit till staden för att förtjäna. Kamraten, som insvept sina varor i en linneduk, meddelar oss, att han inte trifves i Petersburg. Klimatet är så uselt och förtjänsten ringa. Tartarerna måste bo flera i ett rum och ha det mycket obekvämt. Annat har man det hemma, där hvar och en har sitt, och så är det ju svårt att vara borta från familjen. Den kan man inte ta med sig, ty det kostar så mycket pengar. Förresten lef-ver man ett svinlif här i Petersburg.

Efter att ha lättat sitt ordflöde går han vidare. Vi se huru han anro-par de mötande för att truga sina varor på dem, och till slut. börjar han ackordera med en köplysten.

Vi ha nu hunnit till närheten af ett torg. Ofverallt är det lif och rörelse, ty på slaget 12 skall det utrymmas, och till dess måste man ha gjort många och goda affärer. Ett par poliskonstaplar stå borta vid bron och utgöra en påminnelse om den korta tid som återstår.

Då kommer en lång, mager gestalt lunkande fram till oss. Han har snöhvitt skägg och bär blåa glasögon. Man kunde ha tagit honom för

Tartaren, som säljer kläder.

en professor i filosofi och matematik, om man ej lagt märke till hans gepäck. En vanlig genomsnittsprofessor bär endast ett paraply; vår nya bekanta liknade en vandrande butik.

På hufvudet, öfver den grundstukade hatten, bär han en sofsäck eller kanske det är en påse att förvara kläder uti. Om halsen hänger väskor i sina remmar, och i dessa väskor förvarar han portmonnäer, plånböcker och kammar i läderfodral.

Högra handen griper krampaktigt om en stor nattsäck.

Med graflik stämma frågar han, om vi inte skulle vilja hedra honom genom ett litet inköp. Vi kunde själfva se hans lager.Blåsten fattar om hans vida, smutshvita byxor och kommer dem att fladdra om de magra benen. Då vi titta ned på stöflarna se vi, att han troligen för ventilationens skull skurit bort ett stycke vid högra fotens lilltå.

Gubben är en klassik. Han är gammal petersburgsbo och jämrar sig öfver de f-de arbetarne, som komma från landet och fördärfva all handel,

En tartar. Mannen med koffertarna.

ty de pressa ned priserna. Och så uselt allt var, som de gjorde. Nåja, man kunde ej begära bättre af folk, som saknade all yrkesskicklighet.

Ett par kineser bana sig väg genom hopen. De bära svarta påsar på ryggen och äro klädda i sitt hemlands dräkt. Deras långa, svarta flätor hänga och dingla efter dem. Till växten äro de langa och ståtliga karlar med godmodigt utseende. Då de skratta, blotta de sina hvita, präktiga tänder.

De äro lumpsamlare.

Hvilken är orsaken, som drifvit det himmelska rikets söner att företa en så lång resa? Kanske var det ursprungligen en kines, som förirrat sig till den aflägsna staden och där nödgades slå sig på den mest för-aktade näringen, lumpsamlandet. Han var en man med affärsgeni, och ingen gjorde honom platsen stridig. På några år förtjänade han pengar och reste hem till sitt land igen, ty en kines skall till Kina till slut, vore det ock blott som lik.

Väl hemkommen delgaf han sina bekanta sina erfarenheter, och de be-gåfvo sig i sin ordning till Ryssland för att fortsätta det lukrativa geschäftet.

Nu äro de flesta lumpsamlare kineser. Man ser dem dagligen och

Korgraakaren.

stundligen ströfva omkring. På många gårdar afvisas de af de barska dvornikarna, men de bibehålla sitt goda humör, och man känner sympati för dem och deras anspråkslöshet.

Men deras invasion visar huru farligt och vaket detta folk är. De veta att klamra sig fast på rätt plats och i rätt tid.

Tartarerna synas ha kypareyrket som monopol i Petersburg, åtminstone utgöres pluraliteten af alla »tjälaviekar» af tartarer.

Tjälavieken har kortklippt, tvåmillimeters hår, genom hvilken stubb den mörka huden lyser fram, och han tillhör typen rundskallar. Ögonen är svarta, pannan ganska låg, näsan har formen af en potatis.

A mi nof/t Petersburg. I 2Men han är född till uppassare. De mörka ögonen speja omkring för att varsko om gästerna behöfva någonting, vin, mat, salt eller tallrikar. Hans rörelser äro mjuka, och han försvinner, gör inte något väsen af sig, och detta är kyparens förnämsta egenskap, ty han skall vara luft, förintas som personlighet, så att man inte störes af hans närvaro i sitt samtal, men han skall som en hök slå ned med det som fattas och på förhand söka gissa sällskapets tankar.

Fullt så idealisk är tartarkyparen icke. Han är ej så intelligent och språkkunnig som sina yrkesbröder i andra, europeiska länder, men han är villig, och hans mjuka sätt är tilltalande.

I ett af hörnen af restaurangen sitter en äldre herre med ett ymnigt, hvitt helskägg. Han ser ut som en pascha af tre, för att ej säga fyra hästsvansar — allra minst — och vi undra hvem han kan vara. Han ser så imponerande ut, hans hållning tycks förråda mannen, som äger vana att befalla. Det måste vara något ultra-exotiskt. Kunskapstörsten — således ej nyfikenheten — låter oss framkalla vår tartarkypare.

»Hvem är herrn därborta i hörnet?»

Han ser ej genast på vårt sista offer, utan bugar sig som om han mottagit en befallning. Därpå rätar han upp sig och låter blicken göra en halfcirkel i rummet, en halfcirkel i hvilken paschan ingår som ett obetydligt segment, ty

han låter ej ögonen stanna på honom. Detta hade varit respektvidrigt.

»Jag skall ta reda på det», säger han till oss och aflägsnar sig.

Vi äta vår lunch och ha glömt af händelsen, ty det går minut efter minut utan att vår tjälaviek säger ett ord om saken. Han förrättar sin uppassning som vanligt. Men i det tysta arbeta dolda krafter för att vi skola få vårt kunskapsbegär tillfredsställdt. Tartaren har satt i gång ett slags maskineri, som kringskär den exotiske från alla sidor, och han sprattlar tydligen redan i nätet.

Nu är lösningen nära: nu är den ett fullbordadt faktum.

Tartaren närmar sig oss. I hans ansikte står missräkning att läsa.

»Det är bara en liten jude från Odessa», säger han i föraktfull ton. Paschan reduceras till en hebre. Liten är han då inte kroppsligen, ty då han reser sig, visar han sig vara af jättelik växt, men inför tartaren äro alla judar små, obetydliga, försvinnande.I forna tider kommo de bästa tjänarne — och dessa voro tartarer — från Kasim. Det största antal petersburgskypare leda sina anor från nuvarande guvernementet Kasinioff.

Drickspengar lämnas aldrig efter systein i Petersburg. Om man eljest internationellt antagit 10 % som det vanliga, så finnes ingen dylik måttstock i Ryssland. Man ger efter humöret för tillfället, rikligt då man är

Månglerska för två sekel tillbaka.

nöjd, futtigt då man är förargad. Och det beror ej alltid på kyparens servering, utan disharmonien kan ha uppstått af helt andra orsaker, trätor eller meningsskiljaktighet med det öfriga sällskapet.

Tartarerna är vanligen muhammedaner. Frågar man dem hvarför de ej låta kristna sig, svara de: »Hvarför skulle jag öfvergå till kristendomen? Vi ha blott en Gud, men ryssarne ha tre och dessutom några hundra afgudar.»Det är helgonen som få sistnämnda vackra benämning.

På museerna vistas »kopisterna».

Dessa utgöras af personer, hvilka antingen börja sin arbetsbana medelst kopiering af konstverk eller ock ha de ej den skapande förmågan, så att de självfva kunna framalstra ett mästerverk, utan måste afbilda andras.

Mannen-kopisten lägger an på ovårdadt utseende. Han har långt, hängande hår, som aldrig synes ha gjort bekantskap med en kam eller borste. Skägget hos de unga liknar hår, som också hänger mjukt och afsiktslöst ner från haka och kinder, ej i ett sammanhängande helt utan fläckvis.

I mellanrummen synes den hvita, jungfrulika huden.

De bära muschikblus utan krage och verka också muschik.

Den kvinliga kopisten däremot förkortar gärna sitt hår. Kanske beror det på, att hon vill möta mannen på halfva vägen.

Man ser massor af dem på Alexandermuseet, framför allt framför Repins världsberömda »Kosacker som skrifva ett bref till turkiska sultanen.»

Många af dessa typer äro lika gamla som Ryssland: andra äro produkter af nyare plägseder och nyare tiders ideer. Andra åter ha utdödt såsom månglerskan, som sålde klockor, solfjädrar, kläder, skodon m. m. och som syntes vandra omkring på Petersburgs gator för nära två sekel sedan.

Hon är nu förvisad till bazaren.

Rättvisans handtlangare. »Hvad tycker ni om vår polis?» frågade vid ett tillfälle en ryss, som innehar en högre civil befattning.

Att ge svar på den frågan var ej lätt. Den ryska polisen utsättes för en korseld af klander och beröm, och det är oerhördt svårt om ej omöjligt att bilda sig ett omdöme bland så divergerande meningar.

»För min del är jag hågad att ge den rekommendation, ty den har varit tillmötesgående på allt sätt», löd svaret, och det var uppriktigt. Den ryska polisen var icke okunnig om, att den hade att göra med en person, som skulle skrifva om den ryska hufvudstaden. Trots detta gjorde man aldrig ett försök att titta i papperen — och en visitation var lätt att konstatera tack vare små fällor — ej häller lades ett hinder i vägen vare sig i den ena eller den andra riktningen, snarare motsatsen.

Polis.

Hurudan är då polisen?

Ja, det beror på den svarandes individuella uppfattning.

Den reaktionäre svarar utmärkt, den frisinnade rå och oborstad, den revolutionäre en samling mutkolfvar och samvetslösa skurkar, utlänningen artig och förekommande.

Reaktionärens säkerhet ligger i polisens och gendarmeriets händer. Hela det reaktionära systemet är ju något konstladt, något som strider mot allmänhetens önskningar och intressen, och därför måste det upprätthållas med våld. Alla små försök att rubba det bestående kväfvas i sinlinda af polisen, hvilken det också åligger att noga följa med det så-ningsarbete, som bedrifves af de frisinnade eller revolutionärerna. Det är den finare delen af arbetet, den som tar intelligensen mest i anspråk, ty här gäller det för polisen att upptaga striden med personer, hvilkas själsförmögenheter äro uppodlade och som ha mångårig erfarenhet, äfven andras erfarenhet att stödja sig på. Räcker ej dessa intelligensens kon-traminor, tillgriper man våldet och fordras det, att detta ökas till sin

En poliskonstapel.

högsta potens, utkommenderas militären. Detta är hvad de reaktionära se, och de äro därför benägna att ge polis- och geudarmväsendet de högsta loford.

Den frisinnade älskar ej våldet. Han vill ej själf tillgripa det annat än som en nödfallsåtgärd, utan han vill vinna sitt mål på öfvertygelsens väg, ty endast därigenom kunna reformerna bli varaktiga. Polisen bemöter honom ej med samma vapen tillbaka. Den gör sig skyldig till bryska handlingar, och så betraktas institutionen af de liberala såsom våldets representanter, den råa styrkan som motståndare till intelligensen.

Hvad de revolutionära anbelangar, så möta de ej blott våldshandlingar, utan ock list och spioneri från sina motståndare. De förstå att uppskatta detta, men veta väl, att polisen mången gång öfverskrider sin befogenhet och gör sig skyldig till saker, hvilka ligga utom lagens råmärken.183

Ofta förfar man godtyckligt. Eller ock råder belägringstillstånd då endast hänsynslöshet är den lagparagraf, efter hvilken man dömer, ofta ohördt. Detta alstrar hat och hårda ord. Mycket af det som tillvitas polisen är sant, men mycket är också öfverdrifvet.

Främlingen åter, som står utanför alla politiska frågor, träder endast i beröring med Petersburgs polis, då man begär upplysningar om vägen eller dylikt, och då är konstapeln eller polisofficeren ytterst förekommande. Det händer till och med att man lämnar sitt pass för att ge närmare anvisningar om vägen. Begär man någon extra tillåtelse af polisen, visar sig denna likaledes fördomsfri och är ej så bunden af de byråkratiska formerna tack vare sin makt.

Ty polisen har stor makt.

Som ett exempel må nämnas, att den ryska polischefen i Paris har rang öfver den ryska ministern därstädes, och polismästaren i Petersburg är en person, som kan se de flesta öfver axeln.

Inrikesministern är chef för såväl polis som gendarmeri, dock ej öfver den så kallade säkerhetspolisen, hvilken utgör en fristående organisation. Polisen har sin särskilda chef, liksom gendarmeriet öfver hela landet; båda lyda under inrikesministern. Dessutom ha guvernörerna i de olika guverneraenten befälsrätt öfver polis- och gendarminstitutionerna, hvar och en inom sitt område.

Detta gör inrikesministern till en mäkta betydande person. Han har faktiskt allas väl eller ve i sina händer, ty från

honom och uppåt ges det ingen appell, men väl från honom och nedåt. Han härskar öfver lif och död — om det går så långt uppåt i bestämmandet som till honom, men detta är ej alltid fallet.

Säkerhetspolisen har tsarens personliga skydd på entreprenad. Den lyder under slottskommendanten, general Dedjulin, och består af 150— 200 man, rekryterade från de allra bästa detektivkrafterna. Deras lösen är »bättre förekomma än förekommas». Med spårhundens instinkt skola de utleta attentat och förhindra dessa.

Gradschalinken (polismästaren) i Petersburg har till sitt förfogande förutom befäl i det närmaste 7,000 poliser, dvs. en på 250 invånare.

Den ryska poliskonstapeln är alltid en storväxt, kraftig karl. Han står på sin post välbeväpnad och med uppmärksamheten fästad på sin om-IS4

gifning, ty både uniformsklädda och civila förmän öfvervaka honom. Han bär revolver i ett ofantligt träfodral, som är fästadt vid vänstra sidan, och i ett gehäng öfver högra axeln snedt nedåt vänster har han sabeln fastkopplad. Dessa vapen få dock icke tillgripas, förrän battongen visat sig ej räcka till. Under vapenrocken säger man, att han bär ett böjligt pansar. Huru mycket af detta som är sant är omöjligt att afgöra. Ett faktum är dock, att man dagligen kan läsa annonser om att böjliga pansarskjortor finnas till salu i de och de affärerna. Belysande för säker-hetstillståndet!

Konstapeln har inte ett stort område, som han afpatrullerar. Han står snarare på post än han patrullerar. På Nevskij finner man, att afstån-det mellan poliserna är högst 50 meter, och då stå de på ömse sidor om gatan, vanligen så att den på högra sidan fyller mellanrummet mellan de båda grannarna på vänstra delen af gatan.

Men det är ej endast konstaplar, som öfvervaka säkerheten; äfven polisofficerare och underofficerare stå utposterade, hvar och en inom sitt distrikt.

Grupperingen af dem är mycket olika. Där det finnes stor trafik, ökas antalet poliser för att sedan successivt aftaga, där folkmassan minskas. I utkanterna på staden är en polis nästan en sällsynthet.

Polisen är särdeles tolerant mot småförseelser af icke politisk art. Litet sång eller rusighet kommer den ej vid, men bryter man mot trafikförordningen eller fäller ovisa, politiska ord, kommer lagens representant och lägger vantarna på delinkventen.

Att inte hänsynslöshet är utesluten framgår bland annat af följande.

Den 14. maj 1908 kom herr Godnieff tillhörande tredje duman promenerande, då hans uppmärksamhet fästes vid en folksamling. Han gick fram för att undersöka hvad som var å färde och konstaterade då, att en poliskonstapel höll på att slå en karl på ett sätt, som väckte de kring-ståendes ovilja, ehuru ingen vågade ingripa.

Dumatnedlemmen hade emellertid det sanna modet och trängde sig fram.

»Hvarför slår ni karlen?» frågade han.

Han arresterades genast och fördes bort. Man gjorde ingen skillnad mellan honom och en vanlig förbrytare, oaktadt man kunde konstateraatt han var folkrepresentant. Men det fanns andra krafter, som voro i rörelse, och dessa förskräckte polisen, så att polismästaren fann med sin fördel förenligt att personligen bedja om ursäkt för tilltaget.

Det är för öfrigt ej första gången som dumamedlemmar utsatts för po-

Ordningens upprätthållare vid 1700-talets början.

lisens hårda näfvar. Vid första duman hände det att polisen på order från högre ort huggo in på och klådde medlemmarne ute på gatan. In i självfva sessionssalen vågade de sig emellertid ej.

Man måste lägga märke till att i båda dessa fall spelade det politiska in. Att Godnieff uppgaf sig vara ledamot af duman hjälpte ej utan snarare stjälpte.

Chefen för polisdepartementet heter liksom den vid Port Arthur omkomne amiralen, Makarow. Man hör ej något

ondt sägas om honom, ochdet talar ju för att han söker upprätthålla sin befattning på ett så humant sätt som möjligt. Begås några öfvervåld, härleda dessa sig ej häller från de högsta funktionärerna utan från deras underlydande framför allt ute i provinserna. Har man då den föreställning, att höga vederbörande välvilligt upptaga nitet, kan öfverdriften bli oerhörd såsom t. ex. under judeförföljelserna.

Ridande polis.

En vanlig polis eller kronobetjänt har ej ens rättighet att arrestera, och det fordras därför order från hans förman. Endast om denne är frånvarande äger den förre att på eget ansvar verkställa arresteringen, men denna skall godkännas af förmannen, då han kommer till platsen eller verkställer förhöret. Polisen äger ej rättighet att verkställa arrestering inom hemmets trösklar, men hvad man ej har, tar man. Lagen förbjuder att störa hemfriden liksom den också påbjuder, att en officer tillhörande polisen eller gendarmeriet skall vara närvarande vid hvarje arrestering. Man håller emellertid ej på det formella, och förfarandet är ganska godtyckligt.Dylika polis- och gendarmofficerare ha således ett maktmedel i sin hand, som kan missbrukas intill det otroliga.

Vid en intervju med en person, hvilken innehaft en mycket hög polisbefattning i Petersburg, framställdes och besvarades följande frågor:

»Kan polisen utan vidare arrestera hvem som hälst äfven om bevis ej föreligger för något brottsligt?»

»Ja.»

»Om den arresterade sedan klagar, kan han vinna upprättelser»

»Det beror på hans relationer. Man kan göra formlig ursäkt, men det är ej alltid sagdt, att man bryr sig härom.»

»Men han har väl rätt till skadeersättning?»

»Nej.»

»Kan polisen låta en person försvinna?»

»Ja, hvarför inte.»

»Man kan väl inte deportera honom till Sibirien eller döma honom till döden utan dom och rannsakning?»

»Är ett brott begånget, som lyder under civildomstol, har den ankla gade möjlighet att försvara sig och han kan appellera till högre domstol. Hans ställning är då densamma som i Tyskland eller Frankrike. Föreligger däremot en anklagelse för politiskt brott, blir han ej i tillfälle att anlita advokat, och mången gång får han ej ens försvara sig, utan dömes på förhörsprotokollet. Inrikesministern kan afgöra om lif eller död för den anklagade, men endast sällan föredras ärendena för honom utan afgöras i lägre instanser. Vi ha ju belägringstillstånd i åtskilliga provinser, och då förlorar man ej tiden med skrifvande fram och tillbaka.»

»Äro straffen för de politiska förbrytelserna då så fruktansvärda?»

»Statistiken visar, att man hänger 8 personer dagligen här i Ryssland. De deporterades antal uppgår till 20—30,000 pr år.

För att säga sanningen så äro flertalet af straffen dock relativt lindrigt, fängelse från några veckor till några månader. Men något måste göras, ty man är alltid konspirationer mot det ena eller det andra på spåren.»

»Således kan vid belägringstillstånd en gendarm- eller polisofficer förfoga öfver den arresterades lif?»

»Ja.»»Låtom oss nu tala om oss utlänningar. Antag, att man arresterade mig, men jag kom i tillfälle att underrätta legationen härom. Tror ni. att de kunde låta mig försvinna?»

»Alldeles säkert. Visserligen skulle man tänka sig för tvenue gånger, innan man inläte sig på internationella förvecklingar, och jag tror inte, att man ville göra det utan grava skäl, men makt därtill har man.»

»Öfvervakar polisen de misstänktas korrespondans?»

»Nej, den har inte alls med den att göra, det är chefens för post- och telegrafverkets uppgift.»

»Då har han en slags polis till sitt förfogande?»

»Det vet jag ej. Jag känner blott till, att man öppnar och läser bref-ven inom nyssnämnda ämbetsverk.»

»Kan en gendarmofficer döma en person till deportation?»

»Nej, det fordras att vara generalguvernör eller inrikesminister för att ha dylik befogenhet.»

»Men till döden då?»

»Under belägringstillstånd finnes ståndrätt. Den kan döma på stående fot, och i den ingå lägre ämbetsmän.»

»Verkställes domen genast? Hurudant är dödssättet?»

»Ofta aflifvas de omedelbart. Man hänger de dödsdömda. Endast undantagsvis skjutas de?»

»Tar polisen mutor?»

»Fall ha förekommit under min tjänstetid, då jag måst bestraffa mina underlydande för den förseelsen.»

Intervjun bidrar till att klara begreppen. Man kan således tydligeu fastställa, att det ryska rättsväsendet visavi politiska förseelser och brott opererar med den mest vidsträckta fullmakt. Det är ett område alldeles utanför den vanliga lagen. Makten är förskjuten åt ett håll, som i vissa fall kan sakna omdöme och bedömer fallen partiskt, och således måste orättvisa domar komma till stånd och oskyldiga dömas icke vid ett utan vid flera tillfällen.

Om något politiskt misstänkt upptäckes, göres anmälan till detektiva polisen, som öfvertar undersökningarna. Är det frågan om ett attentat mot den käjserliga familjen, underrättas tsarens säkerhetspolis, som sedanträder i verksamhet. Utom de ordinarie säkerhetskonstaplarna kan man härför anlita både den vanliga polisen, detektiverna och gendarmeriet, en vidlyftig apparat. På Tsarskoje Selo ha funnits ända till ett par tusen polismän vid vissa tillfällen, de flesta civila eller förklädda. Likaledes uppträda de i massor på Peterhof, då tsaren är där eller väntas dit. Det fordras diskretion för att de ej skola göra lifvet surt för befolkningen.

En konstapel är likväl ganska illa aflönad och har kan man säga inte tillstymmelsevis ett belopp, som motsvarar hans risk. Ty han har åtagit

Visitation. Strax bakom droskan synes en polisofficer och framför denna en konstapel som skyndar fram för att aflägga rapport.

sig en farlig befattning. Ingen är som han utsatt för attentat, och detta visas af offrens antal.

Han lyfter i Petersburg intill 30 rubel i månaden, men då har han nått kulmen och fått alla ålderstillägg. Minimum är 20 rubel. I landsorten aflönas han med 12—18 rubel. Man kan förstå, att han icke har något emot att få gratifikationer eller mutor.

En jul infinner sig en poliskonstapel hos en pappershandlare och begär att få ett par rubel. Köpmannen, som ej visste hvarför han skulle ge denna gåfva, frågade om orsaken till mannens begäran.

»Jag har sett huru man lastat af edra papperslådor här utanför etthelt år», svarade han liksom vore detta ett tillfyllestgörande skäl för en gratifikation.

Ett vanligt sätt att få drickspengar är att konstapeln hälsar på dem som bo i trakten. När man nalkas, går en elektrisk ström genom kroppen på honom, han rätar upp sig som om polismästaren själf nalkades, och så gör han honnör. Detta renderar honom alltid några rubel pr år. Han gör också vänliga påminnelser, när någon försummelse blifvit begången, som kan medföra plikt. Härvid ställer han sig solidarisk med den försumlige och får sin belöning härför.

Gendarmer.

Gendarmeriet har de politiska brotten på sin andel. Det är en fullständigt militär organisation, indelad liksom militären i kompanier, bataljoner, regementen under respektiva chefer. Institutionen är mer fruktad än polisen, ty det har ju ej så mycket med civila brott att beställa. Gendarmen är aldrig gärna sedd för sitt bekämpande af

politiska förseelser och sin hänsynslöshet.

Om detektivkåren råder skilda meningar. Vi skola emellertid ta fram en episod från de många, som stå att läsa i polisens annaler.

En morgon fann man en fattigt klädd man ligga död i en af stadens större parker. Man hade observerat honom under flera timmar, där han låg med hufvudet lutadt mot armen, men alla trodde, att han sof, och ingen ville störa honom. En kvinua, som gick förbi, upptäckte en blod-pöl strax bredvid hans bröst, och hon skyndade att med alla tecken till fasa anmäla det för en konstapel.Denne gick fram till mannen och fann, att han redan stelnat och var död. Man skickade bud på detektiva polisen, och protokoll uppsattes.

Intet fanns, som kunde identifiera den döde, ej ens ett monogram. Han bar inte skjorta, inga underkläder. Ingen utgångspunkt för undersökningen. Döden hade inträffat genom ett knifhugg i hjärtat.

Liket obducerades, och man fann några halfsmälta potatisar i dess mage. De voro tydligen kokade i en soppa. Läkaren trodde att de legat där en timme eller så. Då mannen påträffades hade han varit död i 2 å 3 timmar. För att lösa denna gåta fordrades det mer än en Sherlock Holmes, men

Polis på sitt pass.

mannen fanns, och det var en vanlig detektivkonstapel. När ingen annan lyckades, beslöt han att taga itu med affären, ty det uppeggade honom, och han ville inte att detektivkåren skulle inregistrera ännu ett oupptäckt brott bland de många som funnos.

Början till lösningen fann han i sitt eget rum. Han resonnerade med sig själf ungefär sålunda.

Mannen fanns klockan 8 på morgonen och hade varit död i 2—3 timmar, hvadan han måste ha blifvit mördad mellan klockan 5 — 6 på morgonen. Han hade endast ätit några potatisar, och detta hade skett mellan klockan 4 —5.

Hvar hade han fått dem?I Petersburg finnas många »traktirställen», där arbetarne, innan de börja dagens tunga, kunna få litet till lifs. De öppnas redan vid 3-eller 4-tiden och servera vann soppa. Det var troligt, att den döde inmundigat sin magra föda på ett sådant ställe, och man kunde ju alltid försöka att börja med en sådan utgångspunkt. Stället var troligen beläget i närheten af den park, där man funnit den mördade. Han frågade arbetarne i närheten hvar man kunde gå och äta på morgonen.

Detektiven började sitt letande. Det fordrades stor envishet och mycken energi att gå från ställe till ställe, men han gaf sig ej. Och till slut trodde han sig ha funnit ett spår.

Han slog sig i slang med krogkunderna och lyckades leta ut, att en arbetare med samma utseende som den mördade hade brukat intaga sina tidiga morgonmål tillsammans med en kamrat just på denna krog. Sedan någon tid voro båda emellertid bortresta.

Kunde man möjligen erinra sig, när de voro där sista gången? Han ville gärna träffa dem, ty han var från deras hemtrakt och hade kära hälsningar, som han ville öfverföra.

Frun som hade krogen kunde erinra sig dagen och uppgaf den. Det var samma morgon, som mordet begicks. Hon visste emellertid endast förnamnen, ej familjenamnen på karlarne.

»Skrif ett par rader till mig, när någon af dem kommer tillbaka», bad detektiven. »Jag skall då komma hit och öfverraska dem, men tala inte om det för dem, ty då få vi inte något nöje af att se huru flata de skola bli.»

Hon lofvade det, och hvad ännu märkvärdigare var, hon höll ord.

Ett par veckor därefter hade detektiven brefvet och skyndade till stället. Mannen var ej där, men skulle säkert komma tillbaks. Hon hade inte förrådt öfverraskningen. Huru detektiven vaktade ut honom hör inte hit. Nog af, en morgon steg han fram och arresterade mannen för mord på kamraten, och i första häpenheten erkände mördaren.

Det hela låter enkelt, men fordrar skarpsinnighet, framför allt kännedom om förhållandena inom hufvudstaden.

Och hans enda bevismaterial bestod af några kokta potatisar, som man funnit i den mördades mage!

Den detektiva polisen har en helt annan instruktion än den vanligapolisen och gendarmeriet. Detektiven är ej på långt när så hatad som gendarmen, och detta beror väl mest därpå, att han inte synes så mycket och endast undantagsvis när våldshandlingar begås af politiska skäl. Han arbetar i det tysta och följer brottslingen, tills han kan öfverantvarda honom till polis eller gendarmeri.

Men polisen och gendarmeriet skall också skydda penningtransporterna, ett uppdrag, som kostat många lifvet, ty guldet lockar, och många konspirationer ha gjorts mot de välfyllda penningkistor, som föras till och från bankerna.

Guldtransporten. (En unik fotografi.)

Vi passera en af de stora broarna, då en velocipedist kommer framrusande. Vår uppmärksamhet fästes af att han är klädd i skinntröja men ser halft militärisk ut. 20 till 30 steg bakom honom synes en patrull, hvars karlar gå några steg från hvarandra, en riktig förpatrull, och efter denna på ett femtiotal steg följer en trupp med gendarmer.

Här är något att föreviga med kameran.

A mi no//, Petersburg.Min kamrat drar mig i armen!

»Är du från vettet, som ämnar fotografera. Det är en guldtransport, och de komma att skjuta på dig i tanke, att kodaxen är en helvetesapparat.»

»Fotografera skall jag.»

Någon modifikation måste man göra. Inte var det värdt att gå de fruktade inpå lifvet: plåten fick tjänstgöra på 30 stegs afstånd. Till all lycka för denna bok sköt man ej på fotografen, och så passerade förmögenheten.

Den var placerad i en kista, som stod på golfvet af en vanlig istvoschik. En tvärslå höll den fast på sin plats, men den verkade nog inte fullt så kraftigt öfvertygande som den halftrupp gendarmer, som följde efter droskan med påsatta bajonetter och laddade repetergevär.

Statyer, torg och parker.

BLAND öppna platser inom Petersburgs område är Marssowoje pole (Marsfältet) en bland de största. Det utgöres af en 500 m. lång och 250 m. bred slätt, hvars norra del bildar en rektangel, hvilken söderut öfvergår till en kil vid Michaelsbryggan. Öster därom ligger Ljetnij sadd, sommarträdgården, och söder därom Michailowskijparken.

På Marsfältet har man sedan 1818 hållit de stora trupprevyerna, hvilka i Petersburg med dess många, guldsmidda uniformer alltid varit ett praktfullt skådespel. Platsen härför är också lämplig, ty slätten är fullständig plan med fast, tilltrampad mark, som ej verkar hindrande för ett likformigt steg hos de förbimarscherande. Vanligen äga dessa parader rum i början af maj. Tillträdet till fältet är öppet för allmänheten äfven då trupperna exercera. Många taga genvägar öfver slätten på sin vandring från Ssaworowtorget till Stallbryggan. I fältets södra del har man rest upp en provisorisk träbyggnad, som liknar en landsortscirkus.

Den är invigd åt kinematografens tjänst.

Sommarträdgården har den energiske tsar Peter I att tacka för sin tillvaro, sedan han dit förlagt sin sommarbostad. Vintertid bodde han i Petersburgskaja, strax öster om Peter-Paulsfästningen. Parken anlades 1712 och står i förbindelse med Dworzowaja Nabor, således i Newas omedelbara närhet. Vid hufvudingången befinner sig det kapell, som uppfördes på den plats, där den 16. april 1866 ett misslyckadt attentat utfördes mot Alexander II.

I trädgårdens norra del ligger Peters väl bibehållna sommarpalats, en tvåvånings stenbyggnad af enkelt och anspråkslöst utseende. Den uppbyggdes 1711.

Gallerverket mellan sommarträdgården och Dworzowaja Nabereshnaja är ett vackert arbete. Man säger, att en engelsman enkom rest frånLondon till Petersburg för att få en skizz af detsamma, och sedan reste han hem fullt lycklig öfver det gynnsamma resultatet af sin resa.

Sommarträdgården har alltid varit en kär uppehållsort för ungdom. Annandag pingst samlades man där i forna tider för att visa sig i all sin glans och söndagsstass vid föräldrarnas sida. Giftermålsmäklaren, swacha, var också närvarande och hade fullt upp att göra för att inhämta upplysningar åt båda parterna.

Fann ett ungt par behag i hvarandra, arrangerades ett möte till nästa söndag, och så var i allmänhet giftermålet en självklar sak.

Krilow.

Ljetnij sadd är en omtyckt promenadplats med höga, gamla träd, hvilka bilda regelbundna alléer. Ungefär i dess midt står en staty af Krilow, den store fabeldiktaren, känd af hvarje ryskt barn, som kan läsa. Nu tumla de små omkring och titta beundrande på farfar Krilow, om hvilken det går många anekdoter, de flesta gående ut på drift med hans tankspriddhet och bristande renlighet, men det är ett fel, som ofta vidlåder de lärda.

Han lär ha varit den ursprungliga orsaken till den gamla anekdoten, som cirkulerat tills den fått antikvitetens ärevördiga gloria omkring sigEn dag kom den store fabeldiktaren på idén att deltaga i en maskerad vid hofvet, till hvilken han blifvit inbjuden. Ovan vid en dylik förlustelse grubblade han länge och väl huru han skulle maskera sig, men då han ej lyckades finna en tillfredsställande lösning på problemet, måste han rådfråga en af sina vänner, som var hemma på detta område.

»Tvätta dig!» svarade vännen lakoniskt. »Ingen kommer då att känna igen dig.»

Statyn modellerades af von Klodt och aftäcktes 1856, 12 år efter Kri- lows död. Den är välgjord och pryder sin plats. På sockeln finnas scener ur hans fabler.

Perzewalsky.

Parken innehåller många marmorstatyer, ehuru ej af särskildt konstvärde.

Michaelowskijträdgården är vintertid stängd för publiken, men öppnas vid sommarens inträde. I dess närhet står Uppståndelsekyrkan.

Alexanderträdgården, som ligger midt uti Admiralitetskaja, står i förbindelse med Petersplatsen. Trädgården anlades ursprungligen för hofvets räkning, men uppläts för något öfver ett tiotal år sedan till allmänheten. Midt för Goroschovvaja finnes en fontän. Dessutom finner man där bysteraf general Perzewalsky, den kände Asiaresanden, hvars resor banat väg för Rysslands kultur och herravälde i Asien, Rysslands Sven Hedin.

Hans byst står på en granitsockel af oregelbunden, artistisk form. Vid foten ligger en kamel med full packning, symbolen af den verksamhet, som skapat upptäckaren hans rykte. På den väg han inslagit har Hedin fortsatt, ehuru med än bättre resultat.

Perzewalsky föddes 1839 och dog 1888 i Karakol i Issyk-kul. Ursprungligen var han lärare i historia och geografi, men erhöll 1867 på egen begäran anställning i Ostasien, där han började med att genomforska Ussuriområdet. Geografiska sällskapet i Petersburg uppdrog åt honom på grund af hans redan ådagalagda förtjänster att företaga en resa genom Kina, hvilken han fullbordade under åren 1870-73. Tre år senare undersökte han Lop-Nor och Altyn-Tag. 1879—80 färdades han från Saissan öfver Tienschan till Tibet. Han kom 20 mil från Lhassa, då han nödgades vända.

Sedermera utforskade han Hoanghos källor, Alaschan, Jangsekiang, Tsaidams och Tarims källflöden m. m.

Han dog under en resa till Centralasien.

Lermontow.Diktaren Lermontow har också fått sin plats i Alexanderträdgården, där man ser hans enkla bronsbyst på eu fyrkantig sockel.

Michael Jurjewitsch Lermontow föddes 1814 och dog 1841 i Kaukasien. Han erhöll en vårdad uppfostran och inskref sig 1830 vid universitetet. Härifrån relegerades han för ett begånget pojkstreck och ingick ett par år senare i junkerskolan i Petersburg. 1834 blef han officer vid Lifgardesulanerna.

Tre år senare skref han en dikt om Puschkin »Na smert poeta» (Vid diktarens död), hvilket renderade honom, att han som fänrik sändes till ett dragonregemente i Kaukasien. Ett par månader efteråt benådades han och fick återvända till sitt regemente.

1840 inlät han sig i en duell med franska ambassadörens son och måste för andra gången bege sig till Kaukasien, där han instoppades i ett infanteriregemente. Där råkade han ånyo i en duell, som slutade med hans död. Det var en gammal vän och skolkamrat, Martynow, hvars pistol denna gång riktades mot honom. Han blef skjuten midt i hjärtat.

Lermontow var en stor beundrare af Puschkin. Han hörde till de subjektiva diktarne, och han tycks ha tagit starkt intryck äfven af lord Byron.

Glinka.

Hans förnämsta dikter äro Ismail Bey, Valerik, Hadzi-Abrek, Kaznacejsa; Dämonen och Mcyri (novisen) för att ej tala om den originella »Tsar Iwan Wassiljewitschs sång». Bland hans romaner märkes »Geroj nasego vremeni», en hjälte från våra dagar.

Lermontow är en af Rysslands största diktare.

I parken står äfven komponisten Glinkas staty.

Mikael Iwanowitsch Glinka (1804—1857) har komponerat den i Ryssland så gouterade operan »Lifvet för tsaren», och som förskaffade honom utnämningen till käjserlig kapellmästare och direktör vid Operan. Bland hans öfriga skapelser märkes »Russlan och Ludmilla».

Glinka är den första ryska komponist som skrifvit större operor. Han är skaparen af den rysk-nationella operan och hedras som sådan.

Petersplatsen.

Bredvid Alexanderträdgården ligger Petersplatsen, hvilken sträcker sig från Gabrnaja till Admiraliteiskij Nabereshnaja.

Det är en öppen plats, som besökes af talrika barnskaror, hvilka tumla om i gångarna under yster lek. Mot Amiralitetet har man uppfört några paviljonger.

I parkens nordvästra hörn står den mycket kända statyn af Peter I till häst.Man skall förgäfves söka efter några berg i Petersburgs närhet. Endast kullar af jord eller sand höja sig öfver slätterna, hvilka i öfrigt varit moras eller träsk. Genom dränering har man fått bort största delen af vattnet.

Också mötte det stora svårigheter att finna en sockel till statyn. Något storartadt ville man åstadkomma, ty intet var godt nog åt den store tsaren, och så sökte man öfverallt.

Sockeln upptäcktes af en bonde i byn Lachta. Han berättade, att han kände till en ofantlig sten, som låg begrafd i jorden, 15 fot djupt och var betäckt med mossa. På kanten af den kunde man se märken där blixten slagit ned.

Stenkumlet till Peter den stores staty forslas till Petersburg.

Blocket vägde 1 $^1/_2$ million kilogram. Det fordrades särskilda anstalter för att föra det till kusten, bland annat måste en ny väg anläggas. En arbetskarl fann lösningen till transportfrågan, men han lär ha för en bagatell sålt den till grefve Karburi, som under namnet Lascaris funnit en anställning som polislöjtnant i Petersburg. Denne

gör anspråk på att ha hittat på huru det tunga blocket skulle forslas.Man gjorde en slags **U** järn af koppar och i dessa lades ofantliga kopparkulor, på hvilka blocket kunde rulla. Käjsarinnan Katarina II säges själf ha rest till Lachta för att se huru de hundratals arbetarne fortskaffade kolossen. Hon blef så förtjust i hvad hon såg, att hon lät prägla en medalj däröfver.

Under sin färd till Petersburg sjönk stenen 5 gånger i jorden. Tecknet till då man skulle börja och sluta arbetet gafs med trummor. Man behöfde sex veckor för att komma till den 4 km. aflägsna, finska kusten, där den inskeppades på ett fartyg, hvilket på hösten 1770, på käjsarinnans kroningsdag, anlände till kajen vid Vinterpalatset med sin dyrbara last.

Invigningen af Petermonumentet.

Oaktadt alla ansträngningar, som blifvit gjorda af ryssarne, förefaller det likväl som om fotställningen ej skulle vara tillräckligt stor för statyn. Den verkar för liten, och detta märkes mest, då man betraktar monumentet på något afstånd. Hästen, som reser sig upp på bakbenen, ryttaren som sträcker ut sin hand, verka tunga, en kolossal bronsmassa, hvilken fordrar än mera granit under sig för att uppväga tyngden.

Men ingen kan neka till, att statyn för öfrigt gör en god verkan. Hästen är kraftig, där han trampar på den ringlande ormen, Petersskägglösa ansikte har ett energiskt och manligt uttryck. För att intrycket ej skall störas af omgifvande föremål, står monumentet fritt och ej som så många andra gömdt af planteringar, så att man ej upptäcker något förrän man står alldeles inpå detsamma.

På sockeln står att läsa

Petro primo

Petru Perwomu

Catharina secunda

Ekaterina Wtoraja

MDCCLXXXII

Peter den stores staty vid Petersplatsen.

Monumentet invigdes den 7. augusti 1782 under stora fästligheter. Militär från garnisonen bildade vakt och häck rundt omkring och hindrade folkmassan att för mycket tränga på.

Under dånet från gevär och kanoner föll täckelset, och den imposanta 5 m. höga statyn blef synlig, hälsad af jubel från tusentals strupar.

Modellen är utförd 1760 af den franske skulptören E. M. Falconet. Han ledde äfven gjutningen, som var fullbordad 1775. Hufvudet modellerades emellertid ej af mästaren utan af Marie Collot, som sedermera blef hans svärdotter.

Totalkostnaderna uppgingo till 425,000 rubel.Då kriget mot Frankrike 1812 utbröt, fruktade man allmänt, att Napoleon skulle framtränga till Petersburg. Som ryssarne själfva under sina strider visat sig föga skonsamma lika litet mot muséernas målningar eller konstverk som mot monumenten, trodde man inom regeringskretsar, att Peters monument kunde röna samma öde. Alexander I lät anvisa tusentals rubel för att löstaga statyn och undanföra densamma till en säker plats.

Att emellertid så ej skedde berodde på inflytandet hos en af käjsarens förtrogne, en viss Galizin, och som med sin furste delade tron på det mystiska. En dag berättade han nämligen för tsaren, att en af hans bekanta, major till yrket, haft en märkvärdig dröm. Han tyckte sig ha sett Peter den store där han satt på sin klippsten. När han uppmärksamt betraktade monumentet, vände hästen plötsligen och galopperade bort med sin ryttare genom

gatorna och därefter ut till en af öarna, Kamenny Osstrow. Där stannade statyn på gården af ett slott, där Alexander I brukade ha sitt sommarresidens, och denne syntes träda ut för att hälsa sin sällsamma gäst.

Alexander såg med oron stämplad i anletsdragen den store tsaren nalkas. Peter sade allvarligt:

»Unge man, hvarthän har du bragt Ryssland! Var emellertid lugn! Så länge jag står på min post, har min stad inte något att frukta.»

Hôtel d'Angleterre och Isaksplatsen.Därpå vände den forne härskaren sin bronshäst och galopperade bort för att återtaga sin plats.

Drömmen har varit upphofvet till Puschkins dikt om »järnryttaren».

Peter den store gjorde skäl för binamnet äfven kroppsligen. Han var nämligen öfver 2 meter lång. På monumentet är han klädd i gammalrysk klädedräkt, och som sadel tjänstgör en lejonhud. Han synes tygla hästen i riktning mot Newa för att komma till fästningsön, där den första grunden till hans hufvudstad lades.

Ormen, som trampas under hästhofvarna, är symbolen af den afund och list, hvarmed man mottog hans reformer, liksom sockeln skall betyda det berg af hinder, som restes mot dessa. Ormen är modellerad af Gordejew. Den har likaledes en mer praktisk betydelse såsom stödjepunkt för hästens bakdel.

Monumentet af Nikolaus I.Idén till statyns uppförande har utgått från Katarina II. Hon trodde sig genom den göra sig odödlig. Redan 1769 uttryckte hon för den franske gesandten i Paris, furst Galizin, sin önskan att erhålla förslag öfver en staty af Peter I från franska konstnärer. Det blef Etienne Maurice Falconet, som tog priset. Han behöfde 10 månader för att göra utkastet, som behagade käjsarinnan.

Redan sommaren 1769 hade konstnären utfört en modell i gips af ryttarstatyn. För att underlätta Falconets arbete hade man framför hans bostad gjort en upphöjning, hvars form motsvarade sockelns. Som modell till hästen tjänstgjorde hingstar från det käjserliga stallet. Gång på gång fingo beridarne tvinga hästarna att göra detta språng, som ligger till grund för statyn, och på så sätt kunde konstnären i minnet fixera huru benen fördes, huru kroppen hölls.

Hans arbete var för öfrigt ej lätt. Alla, till och med käjsarinnan, ville blanda sig i det, och detta gjorde honom understundom modfälld. Men då han hade det färdigt, höjdes ej en röst med nedsablande kritik.

Vid monumentets aftäckande var en af tsar Peters män närvarande, den 100-årige kaptenen Reiser.

Troiskaiatorget.Söder om Isakskatedralen ligger Isakstorget. Det är delvis planteradt, men i öfrigt belagdt med runda, oregelbundna kullerstenar. Strax bredvid detsamma finner man Hôtel d'Angleterre, ett af stadens största hotell, hvars yttre likväl inte förråder detta.

Trakten rundt omkring katedralen är mycket liflig.

Newa utöfvar sin attraktionskraft och drar till sig de promenerande. Sommartid förmedlas trafiken från denna trakt till de norra stadsdelarna genom Dworzowybron, och detta gör att folkströmmen gärna tager denna väg.

Öfver torget eller i dess närhet passera elektriska spårvagnar, automobil- och hästomnibusar oafbrutet. Rundt omkring stå gatuhandlare af alla slag för att ej tala om tiggarne, hvilka där hafva ett Eldorado. Understundom höres det dofva klämtandet från katedralen, först en eller två enstaka toner, därpå ett furioso, där stora och små klockor ilsket söka öfverljuda hvarandra, tills de tröttna och gå till kortvarig hvila.

Moika.

Ett ekipage stannar och en dam går ut. Hon träder upp för trappan till katedralen, som hon besöker troligen för att bedja eller bikta sig. Kusken har redan korsat sig, innan han stannat, och nu sitter han orörlig och väntar. Den ryska kusken kan vänta. Kommer han med sin herretill en restaurang kl. 11 på natten, väntar han utan att knota till kl. 6 på morgonen. Under tiden sofver han.

Knappt ha vi sett damen försvinna genom sidoporten, förrän vi höra det klapprande ljudet af hundratals

hästhofvar. När vi vända oss om, få vi se en skvadron kavalleri nalkas från Blåa bryggan. I täten rida ett par unga officerare, som samtala med hvarandra. Efter kommer manskapet i kolonn med två. Karlarne sitta ledigt, något vårdslöst i sadlarna och se sig glada omkring. Vackert, välväxt folk, hvaraf man nog kunde göra något, förutsatt att det tränades mer inom intelligensens område.

Vi följa emellertid planteringarna i riktning mot Moika. På Mariatorget stanna vi ett ögonblick framför käjsar Nicolaus I:s staty.

Nicolaus sitter till häst klädd i chevaliergardets uniform. Hans gångare reser sig liksom Peter I:s på bakbenen och synes vilja göra ett språng. Från gatan till hjälmen är monumentets höjd 15 m., hvaraf statyn mäter 5,7 m. Utkastet till densamma är gjordt af Monferrand, men modellen är utförd af von Klodt.

Jekaterinakanalen.

I sockelns öfre del sitta 4 allegoriska figurer, rättvisan, styrkan,klokheten och tron, tagna efter porträtt af käjsarinnan och de tre döttrarna. Nedanför dessa finnas bronsreliefer föreställande episoder från hans regeringsår.

Troiskaiatorget ligger på andra sidan Newa, vid Troiskijbrons norra fäste och således vid Peter-Paulsfästningen. I bakgrunden af detsamma ser man början af den 3 km. långa Osstrowskij Prospect. Platsen utgör säte för en liflig samfärdsel. Intet bidrar så mycket att förhöja en stads utseende som vatten. Finnes det icke dylikt i närheten, söker man att med konst anordna bassänger, ja, rent af små sjöar eller kanaler. Newa gör sitt till för Petersburgs utseende, men detta är ej tillräckligt: äfven kanalerna ha som en del af sin uppgift att verka förskönande.

Moika är 40 meter bred. Den är murbeklädd, och vid kajens kant stå talrika stenpelare, hvilka utgöra stöd för järnräckverket.

I kanalen ligga flottbryggor — under vinterns lopp använda som skridskobanor, ty vattnet fryser fortare mellan träribborna — pråmar, fisksumpar, paviljonger. Vid vinterns annalkande för man bort större delen af dessa, men de återvända regelbundet, när man fått klart för sig, att vintern på allvar gifvit sig i väg.

Moika passerar Marsfältet, Newskij vid Polisbryggan, Goroschowaja vid Röda bryggan, Mariatorget och mynnar sedan ut i Newa i Admiralitetskajas västra del.

Fontanka i närheten af Anitschkowbron.

Jekaterina mäter endast 20 m:s bredd. Den ser trång och smutsig ut. Fråga är framställd, om den ej borde för sanitär hänsyn igenfyllas. Någon nytta gör kanalen veterligen inte, men är i det stället så mycket mer hälsovådlig.

Fontanka är den bredaste af de tre kanalerna. Den mäter 50 m:s bredd.

Kanalen börjar öster om Sommarträdgården, passerar Pantaleion- och Simeonbroarna, kommer så till Newskij vid Anitschkowbron, där den förändrar riktning och drar sig mot sydväst till Tschernyschew-, Obuschow- och Ismailowbroarna.

Den faller ut i Newa vid Galerny Osstrow.

Af kanalerna är Fontanka den mest regelbundna. Jekaterinakanalen går i stora bukter, hvilka tilltaga söderut.

Obwodnykanalen är smal och liknar en fästningsgraf. Dess sidor äro ej murade utan slutta ned mot vattnet samt betäckas af växtlighet. Vattnet är stillastående, och den bristande cirkulationen alstrar obehagliga dunster sommartid. Belägen i stadens södra utkant generar den likväl mindre.

Dammen vid Duman.

Inom stadens område finnes endast en enda damm, i Dumans trädgård. Den företer en ganska pittoresk anblick, hvilken ej förminskas genom den egendomliga byggnadens närhet. I synnerhet är det värdt att gå dit en vacker sommareftermiddag, då luften är ljum och mättadaf aromen från växterna, och då solens nedgående strålar glittra på vattnet.

Solens färgspel blir vackrare ju lägre den vinkel är, som den bildar från horisonten, och det är därför som alla

stäppländer och öknar och haf erbjuda de vackraste solnedgångarna.

Peter den store. Stadens grundläggare. MAN kan ej tala om Petersburg utan att omnämna Peter I. De två böra och komma alltid att oskiljaktigt höra ihop.

Petersburg har en våldshandling att tacka för sin tillkomst, och den är anlagd med konst. Peter den stores drömmar att nå hafvet, hans kärlek till det mäktiga hafvet, har skapat en hufvudstad på en plats, som endast i ett fåtal hänseenden kan synas vara lämplig. Men Peters energi ville inte veta af några hinder, allra minst när det gällde uppfyllandet af hans älsklingstanke, och hvad som ej fanns till måste skapas. Var grunden dålig, skulle en bättre göras, var floden och viken för grund, skulle en kanal uppmuddras, funnos inga platser för befästningar, måste konstgiorda holmar uppstå, ville folk ej bo i träsktrakterna, skulle de föras dit med våld, och kunde de ej lifnära sig af träsken och morasen, skulle dessa uppdikas och förvandlas till sädesbärande åkrar.

Petersburg är anlagd på en mark, som traditionen utpekat som svensk. Det var mot svenskarne som Alexander Nevsky drog i härnad, ej för att återeröfra jord, som fordom varit rysk utan för att göra nya eröfringar.Där Ochta faller ut i Newa, midt emot Ssmolnainstitutet, låg fordom den svenska staden Nyen med dess fästning Nyenskans. Den var ursprungligen anlagd för att utestänga Novgorod från Newa och kallades då Landskrona, men eröfrades af ryssarne 1301, då den lilla garnisonen låg hjälplöst sjuk i pest, för att återeröfras af svenskarne, hvilka där uppbyggde fästningen Nyenskans. Borgarne underhöllo den emellertid e,j och dess vallar fingo förfalla.

Den 1 maj 1703 nalkades den ryske fältherren Scheremetjew staden med 20,000 man. Dess kommendant var den gamle och sjuke Johan Apoloff, som på sin höjd kunde uppställa 600 man garnisonstrupper för försvaret. Mot denna öfverlägsna styrka kunde svenskarne ej erbjuda något längre motstånd, och då ingen hjälp hemifrån var att vänta, kapitu-

lerade man mot löfte om fritt aftåg med alla vapen, 4 kanoner och proviant för en månad samt för flygande fanor och trumslag.

Detta beviljades. Man kan inte fria Peter I från misstanken, att det var på hans befallning eller med hans medgifvande, som svenskarne trots kapitulationsvillkoren fördes bort i fångenskap.

Tsaren, som kommit till platsen, då kapitulationen var gjord, befallde att såväl Nyen som fästningen skulle jämnas till jorden, och så skedde ock.

Den 16. maj 1703 lades grundstenen till Petersburg på Jänisaari holme. Den ingick som första länk i den befästning, som skulle ha till uppgift stadens försvar mot svenskarne, och hvilken ännu kvarstår fast i förändrad form, Peter-Paulsfästningen.I dess närhet uppslog Peter sin vinterhydda. En hydda kan den verkligen kallas, detta lilla blockhus, som pietet och fosterlandskärlek bevarat intill vår tid.

Väggarna gjordes af grofva stockar, hvilka här och där sammanhöllos med tvärslåar. Det spetsiga taket täcktes med spån, och så var stommen färdig. Han hade bestämt, att längden skulle uppgå till 17 3/4 archin*), bredden till 7 1j2 och höjden till 3 l/2.

Karta öfver Petersburg år 1705. Nyenskans återfinnes på kartan, där Newa gör sin skarpaste krök.

Huset innehåller vestibulen inberäknad endast 4 rum. Sedan man kommit in i förstugan, har man till höger hans arbetsrum, där han mottog rikets dignitärer. Till vänster ligger matsalen och bredvid densamma den skrubb, som utgjorde hans sängkammare. Stockarna äro affasade in- och utvändigt. Förr i tiden var huset på utsidan bestruket med tegelröd färg, som dock gått bort med åren.

Huset har 7 fönster, tre vettande mot Newa, ett mot fästningen, två mot ingången och ett österut. Ingen af dörrarna var tillräckligt hög för att tsaren skulle kunna gå rak genom densamma.

Kn archin 71,12 cm.Ingen lyx förråder, att huset tillhört en regerande furste. Väggarna voro ej ens tapetserade utan försedda med hvita linnebonader, och i stället för svällande soffor och stolar fanns det blott en enkel fåtölj

med läderstoppning, gjord af tsaren själf.

Här var det som dessa stora planer uppgjordes, hvilka skulle så helt och hållet ändra Rysslands politik, utseende, plägseder, och som slutligen inrangerade det bland stormakterna.

Tsar Peters blockhus.

Det är under känsla af andakt, som man rör sig i de små, af ålder mörknade rummen och skärskådar relikerna.

Tyvärr ha ryssarne ej förstått att bibehålla allt i sitt ursprungliga skick; matsalen har blifvit förvandlad till ett kapell. I ett hörn står en kateder öfver hvilken man lagt en slags altarduk, och på denna ligger en prydligt inbunden bibel. Framför står en kolossal kandelaber med ständigt brinnande ljus, och i ett hörn har man hängt upp en ikonbild och inredt området till ett altare, kortligen helt och hållet tagit bort den prägel af enkelhet, som utmärkte allt hvad tsar Peter omgaf sig med. Kyrkan hargjort sitt inträde på den store tsarens bekostnad, och det ligger en tanke härunder, ty synoden vill alltid visa sin makt.

Till dessa rum är tillträdet fritt. Utanför hålla polis och gendarmer en ständig vakt och granska de besökande. De flesta utgöras af muschi-ker, soldater och tarfligt klädda kvinnor. Alla dessa nalkas under korstecken, taga af sig mössan och träda in för att knäfalla i matsalen. Där ligga de långa stunder i stum tillbedjan, ty för dem är den aflidne monarken ännu en kraftig man och ett helgon, som förmår i döden göra långt större underverk än i lifvet. Liksom för 200 år tillbaka träla de fattiga ryssarne i stoftet för honom, men nu icke af fruktan utan i förhoppning, att han skall hjälpa dem.

Peter I:s arbetsrum.

Folket, det okunniga folket, har ett halft religiöst begrepp om honom. De ha hört talas om, att han gjort storverk, men hvilka dessa äro vet man inte, och de kunna ej besvara några frågor, som gå i detalj. Men man har hos dem inympat föreställningen om något stort, om en man som står den Allsmäktige mycket nära. För den obildade ryssen är Peter den store ungefär detsamma som profeten är för muhammedanerna, men dessa känna till punkt och pricka hvad deras religionsstiftare uträttat.

Då vi träda in, är rummet öfverfylldt af bedjande. Det rymmer också endast 15 — 20 personer. Ett par af dem utföra sitt tjälabitiem med en färdighet, som utvisar vana, medan läpparna röras på de andra. Vid dörren står en af vaktmästarne och håller vakt.

För att skydda det ålderstigna huset mot tid och väderlek, har man byggt en tegelbyggnad rundt omkring detsamma.Då man tar huset i betraktande från gatan, förefaller det inte alls såsom någon kuriositet utan liknar en trädgårdspaviljong. En hög, tvär-klippt häck och ett järnstaket göra ett modärnt intryck och det saknas ej ens det oundvikliga skyddstak, som kallas podjäsd och som tillhör hvarje bättre hus.

I mellanrummet mellan skyddshuset och Peters hus har man anordnat en försäljning. Att ej häller denna bidrar att höja intrycket inses. Här säljer man kataloger, vaxljus och andra småsaker. Geschäft är geschäft, och inkomsten tillfaller väl den eller de andliga, som skaffat sig deu forne tsarens residens till födkrok.

Matsalen i Peters hus.

Bredvid bostaden ligger Peters roddbåt, i hvilken han ofta ensam företog sina ströftåg på Newa för att från sjösidan se huru befästningsarbetena fortskredo eller för nöjes skull.

Hit vallfärdar petersburgaren med andakt. Hans första fråga, då man talar om att beskåda stadens sevärdheter, är om man besett Peters hus. Hau är stolt öfver dess anor och dess enkelhet och ser däruti en symbol af Rysslands första storhet. Hvarje föremål, som tillhört stadens grundläggare är för petersburgaren en dyrbar relik, och han vill gärna tro, att andra tycka så med. Också anser han, att Peters storhet är så stadgad, att hela världen måste erkänna den och taga intryck af densamma.På andra sidan Newa, i sommarträdgården, ligger sommarresidenset, en tvåvåningsbyggnad af sten, hvitrappad, med enkla linjer. I jämförelse med vinterbostaden är det ett palats.

Då tsar Peter anbefallde uppbyggandet af detta hus, skedde det för att ha det bekvämare än i det lilla blockhuset i

fästningens skydd. I den nya bostaden ville han emottaga sina vänner och undersåtar och ställa till samkväm, ty hvad de sistnämnda beträffar, önskade han också införa reformer.

Peter I:s vinterbostad, omgifven af skyddshuset.

Förut var det brukligt, att kvinnorna ej fingo deltaga i männens fäst-ligheter. Möjligen tilläts det dem — eller befalldes de — att visa sig ett ögonblick för att kredensa bägaren. Denna gammalryska sed ville Peter bryta ned.

Det nya palatset härbergerade honom och hans käjsarinna, hvilken sedan fick öfre våningen sig anvisad. Hit församlades man till slut och spelade kort, hade små soareer eller danstillställningar.

Nedre våningen beboddes af Peter själf. Där befunno sig hans mottagningsrum och innanför detta det fängelserum, i hvilket han tidtals höll sina statsmän arresterade, balsalen, sofrummet, kabinettet, kafferummet, matsalen och köket.Allt går i holländsk stil, taflor, kakelugnar, boasering. Taflorna, som äro talrika, ha mörknat af ålder, men äro mer dekorativa än de äro konstverk. Kakelugnarna i hvitt och blått fröjda antikvitetsvurmarne, i synnerhet den i kafferummet stående, hvars kakel föreviga scener ur tsarens resor och lif. Gamla facettslipade speglar, gedigna tunga möbler, märkvärdiga klockor och dylikt sätta en prägel af något gammalt och vörd-

Peter I:s hus i sommarträdgården.

nadsfullt på detta hus, som icke blifvit upplåtet åt prästerskapet utan bibehåller sin egen karaktär.

Katarinas våning rymmer förutom hennes rum, de trenne döttrarnas barnkammare, utestängda från allt solsken och med endast ett fönster, hvilket leder in från en garderob, tronsalen, sofrummet, mottagningsrummet, danssalen, kabinettet och köket.

Här är mera lyx hopad, porfyrbord, dyrbara speglar och taflor, tapeter. Bland annat finnas här de första fönsterrutor, hvilka förfärdigats af den af Peter upprättade glasfabriken.

»Petersburg är det fönster genom hvilket Ryssland tar Europa i ögon-sikte» äro ord, som blifvit sagda af den italienske författaren Franeesco Algarotti, men tanken är Peter den stores.

Hans skarpblick hade ej bedragit honom, ty platsen hade så atb säga ett dåligt taktiskt, men ett utmärkt strategiskt läge. Till hafvet måste ryssen komma för att bli stormakt. Och det märkvärdiga är, att detta icke skett så mycket genom arbete inifrån och utåt som fastmer den motsatta vägen. Petersburg är den port, som insläppt europeisk kultur i Ryssland, och det var den rätta vägen, ty hvad de svenska gränsborna, som stodo högt i kulturellt hänseende mycket högre än befolkningen i

Peter den stores sommarresidens, sedt frän trädgärden.

de tyska gränsområdena, lärt sig kom också tsar Peters undersåtar till godo.

Svenska seder, svensk upplysning trängde in, ofta genom negativa medel: »genom skadan blir man vis».

Sedan Peter-Paulfästningen blifvit påbörjad, blef tsarens nästa omsorg att bygga en kyrka.

Han tog med egna händer en spade och gräfde det första hålet, i hvilket man lade en relik af aposteln Andreas, inlagd i en guldkapsel.

Och så döptes stället till »Sankt Piter Burch.»

Först år 1712 flyttades riksförvaltningen hit från Moskwa.

Det finnes en legend öfver det historiska ögonblick, då tsaren satte spaden i marken.Man hade uppsatt ett par späda granstammar och fästat dem samman på den plats, där fästningsporten skulle stå. Högt i luften flögo ett par örnar än visande sig som små prickar, hvilka stundtals försvunno bland molnen, än sänkande sig ned för att nyfiket blicka på den osedvanliga rörelsen i den ort, som hittills varit ödemark.

Grundläggningen af Peter-Paulsfästniugen. (Efter en mälning af Kotzebue.)

Plötsligen slog en af örnarna ned på granstammarna, och man lyckades infånga den och föra den till tsaren.

Under folkets jubel bar han den till det fartyg, som fört honom öfver Newa.

De första befästningarbetena utfördes endast af materiel som fanns på ort och ställe och bestodo af sandvallar och träpalissader, hvilka tre år senare utbyttes mot murar af sten.Till de första byggfiadsarbetena användes soldater och fångar, hvarvid han ingalunda skonade svenskarne. Sedermera lössläppte han tusentals förbrytare ur fängelserna och skickade dem till Newa. Hvad för slags folk han använde var honom likgiltigt, blott han vann sitt mål, och han måste skicka dit ersättning för dem, som föllo ett offer för de sjukdomar, hvilka alstrades af det ohälsosamma klimatet.

Medlen voro ej alltid de vackraste. Han lockade dit handtverkare under osanna förevändningar, och då det framför allt felades honom murare, lät han utfärda en ukas, som förbjöd uppförandet af stenbyggnader vid

Senaten.

vite af det största straff. De arbetslösa murarne måste för sitt uppehälle skynda till den nya staden.

Under loppet af 1712—16 lära ej mindre än 150,000 människor ha skickats till Petersburg, och endast en ringa procent af dem vände åter. Men målet vanns, ehuru med de mest hänsynslösa medel. Lika litet som Peter skonade sig själf, skonade han andra.

Från Peters tid härleder sig ej blott stadsplanen utan också flera af de offentliga byggnaderna, Isakskatedralen, Admiralitetet, Senaten, furst Menschikows palats.

På Newas södra strand lät tsaren hugga ut en bred väg i skogen. Den gick i nästan en enda rak linje mot sydost. Detta var första uppkomsten af Newskij Prospekt och kallades då för tiden Balschaja Pro-ipekt. På ömse sidor om den nya landsvägen gräfdes djupa diken för rattenafloppet. Så småningom uppstod här hus efter hus, alla små envå-lings trähus, hvilka utbredde sig ned till bron öfver Fontanka, till byn (Vnitschow, som fått sitt namn efter chefen för det astrachanska infan-:eriregementet. Vid slutpunkten af vägen anlades Alexander Nevskij-dostret.

Så länge Peter lefde, uppblomstrade den nya staden. Hans vilja dref allt framåt, och ingen opposition vågade låta höra af sig. Peter II hade

Admiralitetet.

ingen sympati för Petersburg utan bosatte sig i Moskwa, och äfven kolonisterna visade symptom till att vilja lämna trakten.

Kejsarinnan Anna Iwanowna insåg likväl nyttan af Peter I:s skapelse och lät tvånget åter göra sig gällande. Man skickade nybyggare från alla delar af landet. Newamynningen var den tidens Sibirien.

Katarina II återupptog Peter I s idéer om stadens utveckling. Hon anlade Tauriska och Marmorpalatsen, Konstakademien, Stora Teatern m. fl. och lät uppföra kajerna af sten samt skapade Newapromenaderna.

Under tsar Pauls regering fulländades Kasankatedralen och Newskij började utveckla sig till att bli stadens förnämsta gata.Marmorpalatset.

Alexander I lät uppbygga Michael-palatset, som sedermera öfvergick till att bli museum under namn af Alexander III:s.

Ångan har kanske mer än något bidragit att ge Petersburg den ställning, som staden nu har. Dess hamn har utvecklat sig, ty Morskoikanalen tillåter äfven större ångare att komma in i hamnen, och de behöfva ej längre kryssa sig genom grunda farvatten, hvarjämte järnvägsnätet har åstadkommit intima kommunikationer med de mest aflägsna delar af riket.

Det är dessa järnband mer än Peter Pauls- och Kronstadtsbefästningarna, hvilka komma att för sekler bevara Petersburg på den plats där det nu ligger, ett minnesverk, ett monument, som Peter den store för långa tider rest öfver sig själf, och som talar för huru en kraftig vilja och en fjärrseende blick äro i stånd att öfvervinna de största svårigheter och nå ett resultat, hvarom den fåkunniga samtiden ej haft en aning.

Ordets förkunnare.

DEN grekisk-katolska, eller efter det ryska sättet att uttrycka sig, den ortodoxe prästen har mycket större makt än han i allmänhet har anseende i Petersburg. Han kan nämligen stödja sig på kyrkans auktoritet, och den är hittills ej rubbad hos den stora massan, men hans vandel är föremål för mycken kritik, hvilken ej alltid är af det mest välvilliga slaget.

Det sammanhållande kittet inom de ryska nationerna är faktiskt religionen, statsreligionen. Funnes ej denna, skulle delarna redan ha lösgjort sig från hvarandra, men kittet håller ännu, trots lifliga ansträngningar, företrädesvis från muhammedanskt håll.

Från den romersk-katolska religionen skiljer sig den ortodoxa i många kardinalpunkter. Man kan tryggt påstå, att de två katolska religionerna ej stå hvarandra så nära som till exempel den reformerta och den protestantiska.

Ett af de stycken, i hvilken de skilja sig från hvarandra är celibatet. Den romersk-katolske prästen får ej gifta sig: detta bör däremot »det hvita prästerskapet» göra — innan man prästviges. Detta är onekligen ett klokt påbud, ty frestelserna bli mindre, och andras hustrur, döttrar eller systrar utsättes ej för attentat mot sin dygd under religionens täckmantel. Likväl har den grekisk-katolska religionen nöjt sig med en half-messyr. Är prästen väl invigd i sitt ämbete eller blir han änkeman, är han dömd till celibat, och samma är förhållandet med klostrets män, och klostervägen måste man gå, om man vill stiga i graderna.

Prästerskap och militärmakt gå hand i hand för att tygla folket, och därför finns en kraftig religiös propaganda i kasernerna. Regementspopen har mycket att säga vid den militära uppfostran, och flera timmar af

veckans undervisning kommer på hans del på bekostnad af många militära ämnen, enkannerligen om man medräknar gudstjänsttimmarna och de otaliga helgdagarna.

Kyrkornas antal i Petersburg kan ej mäta sig med det i Moskwa, men man har tillräckligt ändå, och då de fordra en talrik personal, finns det öfverflöd på präster äfven i förstnämnda stad.

Om de protestantiska prästerna vanligen gå slätrakade, sträfva de ryska

Militärgudstjänst.

däremot att lägga sig till med långt skägg och ymnigt med hår. Man vill efterlikna Kristustypen sådan den framstår efter gammal häfd.

Utom kyrkan gör prästen sig föga gällande. Hans område är kyrkan, och där håller han sig envist. Han ingriper ej inom sin hjord och gör intet för att höja den i intellektuellt, sedligt eller moraliskt hänseende, om man undantar bikten och predikan i kyrkan. Utom denna ligger ej hans verksamhetsfält, och den tanken ligger fjärran från honom, att han skulle ta hand om själavården i en familj inom hemmets trösklar, där han endast utdelar sista smörjelseu.

Disciplinen inom kyrkan är stor, ehuru kanske ej så stark som i den romersk-katolska kyrkan, men också fordras det att ha relationer för attkunna stiga. Det andliga området är i detta hänseende en trogen kopia af det världsliga.

Om än inre lif saknas, så söker man ej sätta detta med yttre former. Ingenstädes finner man så många ceremonier, pompösa och för ögat tilltalande, som inom den ortodoxa kyrkan, och dess präster måste tidigt vänja sig vid en viss skådespelarkonst för att ge ett uttryck åt dessa former. hvilket kan leda den kyrkbesökande allmänheten i den stämning,

Man kysser ikonbilden.

man vill skapa. Prästens tal är entonigt, men dock omväxlande, hans sång ligger det något visst mystiskt uti, som verkar suggererande. Han söker att få ett djup på sin stämma, som närmar sig bölande. Då han rör sig framför altaret, sker detta väl öfverlagdt, långsamt, systematiskt, och den blick han kastar på allmänheten är klar, fjärrskådande, djup liksom hans egen själ skall synas vara.

Som ritualen, kanske framför allt begrafningsritualen, är oändligt sorgsen, griper han lätt åhörarnes sinnen, och han håller dem bundna trots ceremoniernas långsamhet och omständlighet.

Man ser såväl den högre aristokratien som den fåkunniga hopen, andaktsfullt stående, utan att förtröttas, lyssna till prästens ord eller kyrkosången,tills de förslöas och halft hypnotiserade lyssna till orden. Det finnes inga stolar i Petersburgs kyrkor, och faller man på knä, sker detta på kalla och hårda stengolf.

I regel följer sonen faderns prästerliga yrke. Detta alstrar ett talrikt prästerligt proletariat, hvilket ej förminskas däraf, att om en prästerlig befattning genom innehafvareus död blir ledig, ställer man upp som ett villkor, att efterträdaren skall gifta sig med änkan eller någon af döttrarna, hvarigenom familjen pensioneras på ett lättvindigt sätt, i stället för att ligga staten eller kommunen till last.

Samfundet S:t Mithrophane (äges af en ärkebiskop).

Med folkundervisningen har prästerskapet ej något att göra, och detta kan på sätt och vis anses som en fördel. Rysslands prästerskap har ej samma förutsättningar att meddela öfverflödiga kunskaper som sina kolleger i det öfriga Europa, där man för öfrigt flerstädes söker slita ungdomens uppfostran så mycket som möjligt från det religiösa hållet.

Metropoliten af Petersburg och Ladoga är stadens förnämsta andliga myndighet. Han tituleras »ers höge eminens» och är en betydande person, i synnerhet som hofvet håller mycket på det religiösa, och han där har vissa funktioner att utöfva. Han lär ha varit gardesofficer, innan han öfvergick till sitt nya yrke.Hvarje ärkebiskop har sitt eget hus med tillhörande kyrka. Dessa betraktas såtillvida som hans egendom som han åtnjuter inkomsterna från desamma och ej behöfver redovisa för influtna medel.

Sålunda kan han skaffa sig en god årsinkomst genom försäljningen af vaxljus, böcker och afgift vid bikten. Inne i kyrkorna kan man nämligen förskaffa sig ej blott de vaxljus, hvilka brännas framför ikonbilderna och som kosta från ett par kopek och uppåt, utan ock kataloger öfver kyrkans sevärdheter förutom andra böcker, hvilkas innehåll rakt inte är kyrkligt. Hvarje biktande ilägger dessutom en afgift efter råd och lägenhet, och dessa belopp blifva vid de större kyrkohögtiderna, när biktandet står på dagordningen, ganska rikliga. Man bokför huru många gånger församlingsborna bikta sig.

Prästen, som läser böner vid de aflidnes grafvar, har likaledes en god inkomstkälla. Vid Smolenskijkyrkogården finnes det präster, som på detta sätt förtjäna 10—15,000 rubel om året.

Besöker man den stora kyrkogården, ser man nästan alltid en och annan präst, som åtföljd af en större eller mindre eskort beger sig till en graf. Kommen dit stannar man, och så börjar prästen med sin entoniga röst mumla böner. Änkan lyssnar andäktigt och försjunker i tankar. Hon är alldeles öfvertygad om, att prästens böner äro betydligt mera effektiva än hennes egna och att maken därför hällre hör dem än om hon själf skulle bedja. Ju dyrare prästen är, desto större anses effekten vara.

Kyrkogårdsprästerna äro bland de mest gynnade. De skrapa ihop besparingar, hvilka understundom kunna vara så ansenliga, att de bygga hus härför.

Vid entrén till Smolenskijkyrkogården ligger ett ganska nytt, mycket modärnt stenhus, som icke tillhör de sämsta i staden. Det äges af präster, som sammanskjutit sina besparingar och satt in dem på byggnadsföretag. Huset ger minst 10 %, och dock bor en del af prästerna gratis i detsamma.

Under de större ceremonierna bära prästerna fullt ornat. På hufvudet består denna af en päronformig hufvudbonad, rikligt betäckt med stenar och broderier. Därtill kommer en mässdräkt och en krage försedd med dyrbara broderier i olika färger. Guldet intar dock hedersplatsen.Dräkten går ända ned till marken, så att den liknar en kjol. Den omgifning, i hvilken prästen rör sig under gudstjänster i katedralen eller kyrkan, fordrar också en rik dräkt. Altaret och dess omgifning strålar i den mest glänsande förgyllning och lyser med en prakt, hvarom den lutherska kyrkan ej har en aning.

När det gäller religion, spar man inte. Också äro klostren och

Pope i full ornat.

kyrkorna oerhördt förmögna, och somliga af dem kunna räkna millionerna i högre siffror än tiotal. Sällan ser man enklare ortodoxa kyrkor i Petersburg eller dess närhet. Däremot äro de vanliga i de fattiga provinserna.

Man påstår, att prästernas moraliska hållning är långt bättre än munkarnes. Huruvida detta påstående har fog för sig eller ej är svårt att afgöra. Allmänheten talar ej just med mycken aktning om någon af dem, men går man berättaren inpå lifvet, finner man, att han sällan kan lämna några afgörande bevis för sitt påstående. En slutsats kan mandock under alla omständigheter draga: de frisinnade börja se prästerskapet med andra ögon än förut och klandra öppet en mängd förhållanden, hvilka man förut ej vågat vidröra. Genom denna kritik är också början gjord till ett undergräfvande af prästerskapets auktoritet, och därmed förlorar tronen ett af sina säkraste stöd.

Moskwa är prästernas och munkarnes stad, där de regera, utan att någon vågar göra dem makten stridig: så är det ej i Petersburg, där prästerskapet ej utöfvar autonomi. Här finnas andra myndigheter, hvilka önska befalla, äfven om den heliga synoden ligger i Vinterpalatsets närhet.

Isakskatedralen.

Det är ej Pobjodenostzeff, som härskar i Petersburg, och det är troligt, att hans anhängare aldrig mer skola återfå sitt inflytande där huru mycket man än intrigerar för att nå detta mål.

Liksom man påstår, att den ståtliga Isakskyrkan på grund af markens lösa beskaffenhet, trots omständig pålning sjunker djupare för hvarje år, så är det troligt, att den ortodoxa kyrkans makt alltmer är i sjunkande, och den främsta orsaken härtill ligger kanske däruti, att dess prästerskap söker att kvarhålla den stora massan i medeltidens åskådningssätt utan att lägga tillbörligt märke till de järtecken, som stå att läsa på det tjugonde seklets himmel.

Trefaldighetskyrkan.

Ortodoxa tempel och andra kyrkor.

PETERSBURG är ej rikt på arkitektur, men bland de få i arkitektoniskt hänseende intresseväckande byggnaderna intaga kyrkorna hufvudparten. Och de förete en brokig blandning från Uppståndelsekyrkan med sin färgprakt, från Isakskyrkan, hvilken haft det romerska Pantheon till förebild, till den lilla oansenliga Trefaldighetskyrkan, hvars tillvaro är så intimt förbunden med Peter den stores minne.

Bland alla kyrkorna är det Isakskyrkan eller rättare sagdt katedralen som är drottningen. Belägen vid ett af de största och vackraste torgen, intar den en behärskande ställning och synes vida omkring, ja, miltals utanför staden. Rundt omkring densamma stå, liksom en uppvaktande skara, åtskilliga monumentala byggnader, af hvilka må nämnas den i gammalgrekisk stil uppförda Hästgardesmanegen och Krigsministeriet. På ena sidan af katedralen befinner sig Alexanderträdgården, på den andra planteringarna på Isakstorget. Öfver byggnader, öfver trädtoppar höjersig nu den mäktiga katedralen, hvars undre parti skulle erinra oss om Vaubans fästningsbyggnadskonst om ej pelarna framsprunge och gåfve den kraftiga fyrkanten utseendet att hafva födt ett grekiskt tempel till världen.

Katedralen är relativt ungdomlig. Den uppfördes under åren 1819—58 i stället för den förutvarande, af fransmannen Monferand uppförda kyrkan Planritningen utvisar ett grekiskt kors af 111 m. längd och 96 m. bredd. Byggnadsmaterialet är marmor och granit. Isakskatedralen. Redan grundläggningen mötte oanade svårigheter, ty marken var sank, nästan bottenlös. Hela skogar af de gröfsta träd användes vid pålningen, och då detta ej visade sig tillfyllest, måste stora kostnader nedläggas på andra metoder för grundläggningen. Man beräknar, att kyrkan kostat 23 millioner rubel. Trots detta sjunker den mäktiga domen år efter år.

Brunaktig, välpolerad fin granit bildar jättetrappsteg upp till byggnadens fyra sidor. Hufvudingångarna, belägna vid nord- och sydsidan, utvisa portiker efter Pantheons mönster, med 16 i tre rader uppförda

Isakskatedralen.monolitpelare, 16,4 m. höga och öfver 2 m. tjocka. På öst- och västsidan äro portikerna mindre och bildas af 8 pelare. Pelarna äro svarfvade af ett enda stycke. Deras massa är ungefär lika stor som de beryktade pelarna i Baalbek i Syrien, men dessa senare äro uppförda i tre stycken.

Isaakija Dalmatskago.

I det stora trekantiga fältet ofvanför pelarraden synas konstnärligt utförda bronsreliefer, föreställande heliga tre konungars tillbedjan af Kristusbarnet, Kristi uppståndelse och den helige Isaks möte med käjsar Theodosius samt förkunnandet af kejsar Vallentinianus förestående slut. Öfver dessa resa sig statyer af apostlar och evangelister och i takets fyra hörn änglafigurer, utförda af Vitali.

Genom de fyra bronsdörrarna, hvilkas reliefer äro af högt konstvärde, kommer man in i kyrkan, som mottar sitt ljus från 12 fönster i kupolen och 9 sidofönster.

Den förgyllda hufvudkupolen har en diameter af 26,6 m. Kupolens inre höjd är 82 m.

Som en jämförelse må nämnas, att St. Peterskyrkan i Rom mäter 123, Paulskyrkan i London 68 m. Från marken till tornspirans topp är höjden af Peterskyrkan nära 102 m.

Vitali, den store mästaren, har modellerat de fyra bronsportarua, hvilka äro sevärdheter.Väggarna utgöras af olika marmorarter och äro mycket praktfulla. Som konstverk kunna likaledes de i mosaik utförda apostlarne och helgonen betraktas.

Många af pelarna äro utförda af de vackraste stenarter, såsom malakit, lazur, lapislazuli m. m. Öfverallt skimrar det af guld och ädelstenar, af hvilka dock icke allt är äkta, ty sedan det visat sig att tjufnad i

Alexander Nevskago.

kyrkorna lönat sig, ha många stölder ägt rum, hvarför de dyraste sakerna blifvit inlåsta eller ock har man ersatt juvelerna med imitationer.

På samma sätt är det med ikonbilderna. De äro ej alla äkta, utan flera äro imitationer.

Då vi träda in, hysa vi farhågor att störa dem som bedja eller i långa rader bildat kö för att bikta. Vår närvaro utöfvar emellertid intetstörande inflytande. På sin höjd kastar en och annan en nyfiken blick på oss, men detta är också allt.

Men nej, ett par livréklädda kyrkvaktare komma fram och erbjuda sina tjänster åt oss, och vi mottaga anbudet, ty det är svårt att orientera sig, äfven om man lyckats skaffa sig en katalog.

Likt andra nyfikna turister föras vi omkring och lyssna till läxan, som vår följeslagare läser upp med en entonig stämma och utan all entusiasm.

Vid ett stort bord sitta ett par dussin män och kvinnor ur alla samhällsklasser. De skrifva sina namn och nedlägga några kopek eller rubel

Profilritning af Isakskatedralen.

på brickorna framför sig. Ett par herrar, hvilka se ut som bokhållare, utöfva kontroll. Det är biktande eller rättare sagdt sådana, som skola bikta sig och nu lämna uppgift på sina namn, antingen genom att skrifva dem på papperet eller genom att öfverlämna sina visitkort. Det liknar handel, om något. Den gamla kvinnan med den trasiga schalen om axlarna uppräknar sina få kopek, muschiken bredvid tummar först sitt 20-kopekstycke, innan han lägger det på brickan.

Ett par studenter gå förbi. De titta på de betalande, den ene säger ett ord till den andre, och båda skratta. Detsamma göra de framför en af ikonbilderna. Troligen äro de ateister. Många af den studerande

ungdomen äro ateister och förhåna de ortodoxa, hvilkas ceremonier de finna teatraliska och löjliga.

Vår vägvisare för oss emellertid till Kristi lekamen.

På en slags sarkofag har man målat bilden af frälsaren, sådan han tänkes ha legat i sin graf. Hvarje ortodox kyrka har en sådan bild,

Ärkeängeln Michaels kyrka.

hvilken är nödvändig för många af de kyrkliga ceremonierna. För att få se den måste vi äntra upp för en trappstege och komma således i höjd med altarräckets öfverkant. Bilden liknar alla andra afbildningar enligt ortodoxt mönster och är hvarken bättre eller sämre än de flesta, om än omgifningarna äro rika. Ty man vadar formligen fram i förgyllningar. Väggarna stråla af guld, ikonbilderna skimra af samma metall, prästens skrud lyser i guld. På så sätt hedrar man den högste. Han skall ocksåha det dyrbaraste materialet som ett bevis på, att människorna förstå att uppskatta honom äfven med en materiell dyrkan.

Här och där stå ikonbilderna, både i hörnen och vid pelarne och på väggen. Framför dem lysa de långa, smala vaxljusen, hvilkas klara lågor symbolisera den varma, tysta tillbedjan.

Bogajevleniakyrkan.

Men borta i en mörk vrå står en disk och bakom densamma ett par kyrkväktare. De ha fullt upp att göra med att sälja vaxljus till de troende. Ljusen ligga i stora bundtar likt sparris. De ha en strykande åtgång och lycklig den som får de inkomsterna!

Till vårt sällskap ha några landtsortsbor sällat sig. De lyssna med gapande munnar på kyrkvaktarens beskrifningar, och då vi stanna framför bilden af den helige Serafim korsa de sig andäktigt.

»Är det sant, att käjsarparet uppsökte det kloster, som är helgadt åtSerafim för att bedja om hans medverkan för att få en tronföljare?» frågar någon.

Kyrkvaktaren tar på sig en min, som kan kallas officiell. Han stiger i sin egen tanke, då en så viktig fråga riktas på honom, och i hans ansikte står att läsa »vi prästerskap, sade klockaren».

Therkow Sviatoi Jekaterini Velikomotjenitsi. (Katarina-Matyrens kyrka.)

»De reste verkligen dit», upplyser han. »Klostret ligger långt borta i Sarovska öknen, men ändock företogo de resan, ty för det heliga Ryssland är det af betydelse att få en tronföljare. Den helige Serafim är ett mäktigt helgon, och han har hjälpt många.»

»Nå, hjälpte det?» frågade den nyfikne.

Vår guide var en snabbtänkt man. Under ronden har han nog letat ut, att vi inte voro ortodoxa. Lika väl vet han, att landsortsbrackorna ej skola ge en kopek i drickspengar. Han lutar sig mot oss och säger med lågmäld stämma, ty hans yttrande är afsedt uteslutande för oss:»Han fick en son, men oss emellan tror jag inte, att det var helgonets förtjänst.»

Mannens min är dråplig, och vi kunna ej låta bli att skratta åt den.

Uppståndelsekyrkan.

Han upplyste oss om att tichninska madonnan ansågs mest undergörande och därför anlitades mest.

Vi gå förbi ett par rader af biktande, hvilka i tur och ordning få komma in till popen, och därpå stiga vi in i det allra heligaste, högaltaret. Allt är där af hvit marmor. Midt på golfvet står en modell af katedralen i förgylldt silfver och strax i närheten metropolitens tron, också den afmarmor. Fönstret utgöres af en glasmålning i rika färger, förfärdigad i München och föreställande Kristi uppståndelse.

»Hit få aldrig kvinnor komma», upplyser man.

»Ej ens käjsarinnan?»

»Nej, ej ens hon.»

Den Heliga Jungfruns kyrka.

Då vi fråga om orsaken härtill, kan ingen upplysa oss därom. Man kan endast konstatera faktum.

Alla för gudstjänsten afsedda kärl äro utförda i guld eller silfver. Man uppger deras vikt till 1100 kg. Mest dyrbart torde Evangelariet vara. Det väger 20 kg. och är af bästa guld.

Inalles härbergerar katedralen 200 målningar, alla af ryska konstnärer. Antalet helgonbilder i mosaik uppgår fill 33 st. Kyrkan utmärker sig ej blott för dyrbarhet i material; den har ock konstverk att uppvisa.

När vi gå ut, mötas vi af dussintals tiggare, med eller utan sparbössor. Där stå nunnor bredvid trasiga tiggargummor, pilgrimer bredvid i lumpor klädda tiggarungar. Alla vilja bli ihågkomna, alla mumla, alla sträcka fram handen eller sparbössan.

Endast få kyrkor i Petersburg ha den traditionella päronformen på tornen. Sådana torn finnas emellertid på Bogajevleniakyrkan på Goutowön, Ärkeängeln Michaels kyrka och Katarina-Martyrens för att icke tala om

Ismailowkatedralen.

Uppståndelsekatedralen, som uppförts på den plats, där käjsar Alexander II dödligt sårades den I (13) mars 1881.

Den är uppförd efter planritning af Parland i gammalrysk stil, med sex kupoler och ett 107 m. högt klocktorn. Arbetet började redan 1882 och afslutades först för ett par år sedan. Käjsar Nikolaus invigde personligen katedralen 1907.

Då det beslöts, att en kyrka skulle anläggas på en så olämpligt vald plats, bredvid den smala Jekaterinakanalen, fick arkitekten ett stort huf-vudbry huru han skulle lösa problemet. Till hans heder må nämnas, att försöket lyckades öfver förväntan. Kyrkan gör sig på afstånd, frånNewskij, och detta torde nog också bero på dess lifliga färger. Hade man dit förlagdt en katedral med den sedvanliga gråa, obestämda färgtonen, skulle den ej ha tilldragit sig någon uppmärksamhet huru ståtlig den än varit i arkitektoniskt hänseende.

Basiliuskyrkan i Moskwa lär ha varit katedralens förebild.

Oaktadt det virrvarr som i form af kupoler, ornamenter, fönster och dörrar möter betraktarens öga, vinner katedralen dock, när man hunnit

Alexander Newskij.

lugna blicken. Man ser, att det finnes en tanke hos byggmästaren, när han skarfvade hop så olika delar, och man slutar med att finna harmoni i det hela. Färgerna smeka, linjerna tilltala. Hela byggnaden verkar fantastiskt, en bild ur en dröm.

Ett helt annat byggnadssätt uppvisar Ssmolnakyrkan. Utkastet till densamma gjordes 1648 af Rastrelli, men den fullbordades först 1835 efter Stassows ritningar. Dess inre är relativt enkelt. Den verkar hvitt och guld med här och där gul marmor. Golfvet är belagdt med gråa marmorplattor.Vid hufvudaltaret finns en målning af Jacobs, Uppståndelsen.

Något af germanisk kraft ligger i byggnadsstilen hos Den Heliga Jungfruns kyrka i Galärkvarteret. Tornen liksom flyta in i hufvudbyggnaden och ha cylindro-ogival form.

Det inre af Alexander Newskijkyrkan.

Ismailowska, äfven kallad Trefaldighets- eller Troizkijkatedralen uppbyggdes under åren 1828—35 på initiativ af käjsarinnan Maria, änka efter Paul I. Äfven till denna uppgjorde Stassow planritningen.

De fem kupolerna äro till färgen blå och beströdda med stjärnor, en imitation af himlahvalfvet. Det högsta tornet är 80 m. högt. Förr stod här ett litet, oansenligt träkapell, i hvilket Peter I 1707 officiellt trolofvade sig med Katarina.Till sitt inre har katedralen intet anmärkningsvärdt att uppvisa. Den har en viss militärprägel genom de marmortaflor, som man slagit upp och som upptaga namnen på officerare, tillhörande Ismailowska gardesregementet och som stupat i krig.

Alexander Newskijs relikskrin.

Belysningen kommer endast ofvanifrån, från tornen. Detta ger kyrkans inre en mystisk halfdager. Hufvudaltaret strålar af guld och har många välgjorda konstverk att uppvisa.

I Rysslands såväl världsliga som kyrkohistoria intar Alexander Jaroslawitsch med binamnet Newskij en

framstående plats. Han föddes 1218 i Wladimir och var son till storfursten Jaroslaw II af Novgorod.

1241 lyckades Alexander slå en mindre, svensk styrka vid Newa, och då man tillade denna händelse — som dock icke utöfvade något inflytande — stor vikt, erhöll han tillnamnet Newskij.

Äfven besegrade han Svärdsriddarne, hvilka på befallning af Gregorius IX företogo ett korståg, på Peipussjöns is, och nu var hans rykte stadgadt. Han blef en skräck i Orienten, och hans namn användes liksom 400 år senare svenskarnes i Tyskland, för att skrämma barnen med.

Hans hjältedater mot svenskarne torde ha varit den största orsaken till att Peter I upptog tanken att förhärliga denna ryska nationalhjälte.

Peter-Paulskatedralen.

Detta skedde genom uppbyggandet af Alexander Newskijklostret och kyrkan 1713 och instiftandet af orden med samma namn 1722.

Enligt sägen skulle klostret stå på just den plats, där svenskarne den 15. juli blefvo slagna. Detta skulle vara på Newas vänstra strand ungefär 2 1/2 kilometer söder om det gamla Nyenskans.

Själfva Treenighetskatedralen uppfördes under åren 1724—1790. Dessyttre företer intet anmärkningsvärdt, och det största intresset för densamma uppstår genom klostrets närhet.

Entrén är flankerad af tvenne torn, skarpt skurna med kvadratisk genomskärning. I deras öfre del sitta fyra öppningar, genom hvilka ljudet från klockorna skola tränga ut. Ingången är dold af den sedvanliga grekiska pelargången.

Kyrkans inre är enkelt, men tilltalande, med stora, hvälfda kupoler, refflade pelare och rika ornamenter.

Den holländska kyrkan.

Mest iögonfallande är det stora relikskrinet, i hvilket helgonets kvarlefvor förvaras. Öfver skrinet, som har storleken af en kista, hvilar en baldakin, uppburen af smala silfverpelare. På densamma har man fastsatt ett litet skrin, innehållande de käjserliga regalierna.

Käjsarinnan Elisabeth lät påbörja detta unika arbete, hvilket erfordrat ej mindre än 1 1/2 ton silfver.

Bakom relikskrinet finnes i en nischformig urtagning en afbildning af helgonet, bevakadt af tvenne änglar. På ömse sidor om grafven stå afbildningar af hans vapen och framför densamma ett relikskrin, en gåfva af Alexander I.Petersburgs kanske mest bemärkta kyrka är Peter-Paulskatedralen, och den har sitt fria läge att tacka härför. Dess spetsiga, förgyllda torn är ensamt i sitt slag och synligt vida långt omkring. Tyvärr störes intrycket, då man betraktar fästningen från sydsidan, genom massan af fabriksskorstenar, hvilka sticka upp i höjden, jämsides med tornspiran.

Denna är ej mindre än 120 m. och en af Rysslands högsta. På dess topp är fästad en änglabild, som håller ett 7 m. högt kors.

Schwedski Therkow (Svenska kyrkan).

Peter-Paulskatedralen är Rysslands Pantheon. Här ligga dess härskare samt deras släktingar begrafna i af marmor förfärdigade sarkofager af enklaste men också mest tilltalande form. De äro alla, utom Alexander II:s och hans gemåls, af hvit marmor med ett gyllene kors ofvanpå. Denne käjsare och hans gemål hvila inom röda och gröna marmorväggar och sofva där den sista sömnen.

Hvad som mest faller den besökande i ögonen vid inträdet är mängden af silfverkransar. Dessa hänga i långa rader på väggarna och pelarna eller ock stå de lutade mot sarkofagerna. Man ser stora och dyrbara silfverkransar blandade med små och oansenliga. Mängden verkaröfverväldigande, men förtar mycket af det lugna intryck, som borde råda på de dödas hviloplats. Bland de mest bemärkta kransarna och begrafningspresenterna märkas de, som blifvit skänkta från den franska republiken vid Alexander III:s dödliga frånfälle. Man vill ej underlåta att

betyga sin aktning för honom, som skapat den rysk-franska alliansen.

Kyrkväktarne äro ersatta af soldater eller underofficerare. Dessa erbjuda sig genast vid inträdet att förevisa grafvarna, och det kan ju vara

Lutherska Johanneskyrkan.

uppbyggligt att höra deras förklaringar, om det än ej är något nytt som de komma med. Namnen på de aflidna stå att läsa vid deras grifter.

Bland de många fanor, som hänga därinne, äro de flesta segertroféer. Från Poltava finnes ett fåtal, och dessa framhållas af soldaten-förevisaren med berättigad stolthet. På ruinerna af Sveriges stormaktsvälde var det som Ryssland uppbyggde sin framtid, och detta glömmer ryssen aldrig och ej häller huru hårdt man måste kämpa med svenskarne under århundraden. Men dessa strider ha skapat aktning för det svenska namnet,Synagoga.

Kapellet vid Gostiny Dwor.

en aktning, som är djupt inrotad äfven hos den obildade ryssen och detta genom traditionens makt.

Bland de döda finner man äfven Peter I. Hans graf särskiljer sig föga från de andra, oaktadt här hvilar Rysslands störste son. På en piedestal bredvid sarkofagen står en elfenbenskandelaber, som den fordom mäktige käjsaren själf snidat. På den hvita marmorn synes en medalj, slagen 1903 till minnet af 200-årsdagen af Petersburgs grundläggning.

Huset Romanow kan här studera förgängligheten, ty här ligga dess söner och döttrar.

Kapellet vid Sommarträdgården.

Nästan alla europeiska religioner ha sina tempel i Petersburg.

Vid Angliskaja ligger den anglikanska kyrkan, vid Isaakijewskaja det brittisk-amerikanska kapellet. I hörnet af Newskij och Moika träffar man den holländska, reformerta kyrkan, i kvarteret mellan Bolschaja och Malaja Konjuschenaja ligga svenska, finska och lutherska Peterskyrkan.

Den lutherska Johanneskyrkan är belägen vid Offizerskaja.

Äfven judarne tillåtas att ha sina synagogor, om man än ej ser dem med blida ögon.

För icke-katoliken synes det egendomligt att öfverallt möta dessa helgonbilder, som man satt upp i hallar, på gator eller i kapell.Man varseblifver under promenaden en brinnande lampa på en af husväggarna. Nyfiken närmar man sig och upptäcker bakom densamma en ikonbild. En del af folket — de troende — som passera ta af sig mössan och göra korstecknet en eller flera gånger. Rörelsen sker nästan automatiskt, och det är nog endast en vana hos de flesta.

Kapellet vid Nikolaibron.

Ehuru man satt dessa ikonbilder på platser, där de äro i någon mån skyddade mot väder och vind, är det naturligt att de snart gå sin undergång tillmötes. Mer effektivt skyddas de inomhus.

På 6. linjen i Wassili Osstrow finns en bazar och i densamma påträffar man en helgonbild på hvar 30 meter.

Små helgonkapell äro ej ovanliga.

Vid Gostiny Dwor ligger det kanske mest bemärkta af dem, ty läget vid Newskij gör att det fått sin renommé.Käjsar Alexander II utsattes för ett attentat vid ingången till Sommarträdgården, denna Petersburgs vackraste parkanläggning. Man hade emellertid missräknat sig, och tsarens lif skonades denna gång. Till tecken på sin tacksamhet mot försynen anlade han kapellet på attentatsplatsen, alldeles vid ingången till parken.

På Nikolaibron finnes likaledes ett kapell, öppet för allmänheten. Hit gå de, som vilja bedja en bön, innan de börja något företag.

Vår afbildning visar just en muschik, som trädt in för att bedja.

De heliga, de aflidna och de dödas stad.

EN tysk präst påstår, att den ortodoxa religionen endast är en slags magi, och att hufvuddelen af de rättrogna tro endast af gammal inrotad vana utan att reflektera. Prästerskapet skulle till den grad ha försoffat den stora massan, att denna blifvit kritiklös och låter örats och munnens religion ersätta hjärtats.

Omdömet är för hårdt, äfven om det ligger en del sanning på botten af detsamma. Inom den grekisk-katolska religionen finnas nog lika många troende som inom andra religionsbekännelser, om än många ha så uppgått i de yttre formlerna, att de förgätit andemeningen. Men hvar inträffar ej detta? Och är det bättre beställdt i de länder, där religionen betraktas ej ens som en formsak utan ett privilegium, som är förbehållet fantasterna?

Äfven i Petersburg finnas massvis af sekterister. Så kommer det alltid att bli så länge olika tolkningar kunna ges åt en och samma mening och så länge man vill tolka dem olika. Ingen religion är ännu skapad, som ej fört med sig sina halfsystrar, sekterna, och ingen kommer häller framdeles att skapas utan att i sinom tid medföra en utbrytning. Det är modern, som föder ett barn till världen med liknande men dock ej absolut lika egenskaper som hon själf äger.

Den obildade befolkningen i Petersburg skulle ej förstå, om religionen gjordes mer lefvande för dem. Ännu befinner sig den okunnige ryssen ej på den bildningsnivå, att han kan låta känslan frammana bilden af ett högsta väsen, oändlig i sin kärlek, fruktansvärd i sin vrede. Det fordras fantasi för detta, och han har ej den bildade ryssens fantasirika hjärna, när det gäller det religiösa området. För muschiken fordras det, attintrycket ej går inifrån och utåt, utan tvärt om utifrån och inåt, och detta förklarar de ståtliga, ögonfägnande ceremonierna och deras berättigande, af hvilka begrafningsceremonierna kanske äro de mest lysande.

Sätt muschiken in i en enkel, luthersk landtkyrka med hvitrappade väggar utan den ringaste anspråk på stil, hvilken man fastmer söker undvika för att ej distrahera åskådaren, och den olycklige ryssen skall känna sig bortkommen, fjärran från sin gud. Låter man då också ceremonierna bortfalla eller öfvergå till en ritual, som icke är pompös, skall han ej kunna fatta något som hälst gudatillbedjande i densamma.

Peter III:s och Katarina II:s sarkofag.

Han är van att se yttre former i dopet, bröllopet och begrafningeu, likaväl som i fastan, bikten, nattvarden och sista smörjelsen. Alla dessa ingå i hans medvetande som heliga sakrament, mot hvilka ingen ostraffadt vågar bryta.

För honom är ikonbilden, som föreställer Kristus eller helgonet, ej en död målning utan en uppenbarelse af den, som bilden föreställer. Han ser de groft målade dragen antaga lif, le mot honom eller skåda ogillande ned på honom, och i och med detsamma har han funnit någon, med hvilken han kan tala, utan att någon af hans vänner eller fiender blidelaktiga af samtalet, och alla människor ha ju sina hemligheter, som de ej vilja meddela andra.

Inför ikonbilden ödmjukar den troende sig, ty beviset på ödmjukhet gör den tillbedde gynnsamt stämd.

Långsamt och underdånigt närmar den bedjande sig den på väggen upphängda ikonbilden. Han faller med pannan mot kyrkans stengolf för att betyga sin tjälabitiem, tecknet till vördnad och underkastelse. Sedan reser han sig och vandrar uppför de trappsteg, som ännu skilja honom från helgonet, för att till slut få kyssa ramen, hvilken innesluter den heliges afbild.

Den ryska, lägre befolkningen har fått den slaviska underdånigheten i arf. Detta måste man betänka, när man kritiserar hans tjälabitiem. En dylik förödmjukelseakt skulle aldrig kunna införas hos germaner.

Man skall icke tro, att denna ödmjukhetsform användes af alla. Tvärtom kan man påstå, att den numera är ett undantag inom de frisinnades krets, och affallet från kyrkan ökas för hvarje dag, som svinner. Där inser man, att de medeltida formerna ej längre kunna passa hop med nutidsandan, och där skriker man på reformer. Det åldriga templet darrar i sina fogningar, om man än kan konstatera, att stenarna ligga kvar. När som hälst kunna de likväl ramla, och då börjar den tid, då kyrkan kan bli en ruin af hvad den varit. Är grunden vulkanisk, kan förstörelsen

gå så mycket fortare.

Tron ligger bredvid otron. Ena stunden besökes kyrkan af den strängt troende, som hos ikonbilden endast ser det öfversinnliga — andra åter af skurken, hvilken värderar guldet och ädelstenarne och hvilkens åtrå väckes till stöld genom dyrbarheten hos materialet.

Ikonbilden är något för Ryssland egendomligt. Den består af en målning, som delvis döljes af en ofvanpå densamma lagd metallbeklädnad af guld eller förgylldt silfver, koppar, brons eller mässing. Alla delar, hvilka skola vara bara såsom hufvud, hals och händer äro synliga, ty man har gjort urtagningar för dem i metallen. Denna är sirad och försedd med ciseleringar, hvilka bilda dels ram dels kläder. Det är också guldet eller silfret som prydes med ädelstenar och pärlor.

Guvernementet Wladimir utgör fabriksorten för ikonbilder. Där försiggår en ständig massfabrikation af dylika, hvilka sedan spridas öfver alltoch försäljas till olika priser för att pryda kyrkor, kapell, grafvar, fabriker, kontorslokaler och hemmen.

Den vrå i rummet, där ikonbilden hänger, är hedersplatsen, hvilken erbjudes den förnämste gästen. Framför det heliga föremålet hänger en lampa, som brinner natt och dag hos somliga, endast vid högtidliga tillfällen hos andra. Dagen före långfredag böra alla tända de heliga lamporna, och man hämtar elden från kyrkorna. Tusentals människor synas då gå på gatorna med sina vaxljus, hvilkas lågor de söka skydda genom pappersstrutar, virade om ljusen eller ock genom att hålla händerna skyddande omkring densamma.

Många ikoner anses ha en undergörande kraft, och lycklig den kyrka, eller det kloster, som har en dylik talisman! Till det vandrar folket i massa, och man gör pilgrimsfärder dit för att försona begångna synder, bota sjukdomar eller bedja böner. Den ortodoxa kyrkan, som såg dylika magiska bilder tillväxa i sådant antal, att snart sagdt hvarje litet, obetydligt kapell komme att lägga sig till med en undergörare, måste proklamera, att den skulle lämna sin auktoritet som stöd, innan ikonen kunde förklaras vara undergörande. Man ville först pröfva och sedan döma.

Under vissa kyrkofäster träder bikten i förgrunden. Har man ej sitt eget kapell — och det är icke få rika familjer som bestå sig med sådant — besöker man sin katedral eller kyrka och anmäler sig till högtidligheten. Bikten föregår nattvarden, och båda föregås af badstun.

Sedan man anmält sin önskan och erlagt afgiften, kan man infinna sig hos den, som man önskar bli biktad af. Detta sker i ett slags biktstolar, eller ock ställer man upp en skärm, hvilken döljer den biktande från de medbiktande, men ej för de kyrkobesökare, hvilka röra sig fritt i kyrkan och således kunna se hela ceremonien. De andra stå i kö bakom skärmen och vänta.

Prästen visar ett ganska oberördt ansikte. Det är ju också hans yrke, och han får inte höra något, som kan uppröra honom. Bikten består nämligen ej däruti, att syndaren med ånger i hjärtat upprepar sina förseelser och drifves af ett behof att få förlåtelse för desamma. Nej, detta är fjärran från allas tankar.

I stället uppräknar biktfadern dödssynderna och frågar hvar och en biktande, om han eller hon brutit mot densamma. Svaret blir oafbrutet

detsamma: »Fader, jag har syndat», vare sig man gjort så eller ej. Sedan detta undanstökats, lägges en helig bindel på den biktades panna, och prästen meddelar förlåtelse i den Allsmäktiges namn.

Det hela tar 3—4 minuters tid i anspråk.

Fortsättningen äger rum i form af nattvard, som dock icke meddelas samma dag. Denna sker genom utdelandet af vin vid altaret. Bröden, som äro ordentligt bakade, få hämtas i koret eller annan lämplig plats.

Man kan få se pojkar och flickor om 10—14 år komma hoppande från

Ett grafkapell.

altaret och lekfullt rusa till den plats, där bröden utdelas. Sedan de fått sin anpart, börja de mumsa, medan de

prata med hvarandra, precis som om de åte sakuska (smörgåsbord) där hemma.

Nattvardsbröden, som bli öfver, tillhöra prästen. Han tar dem med sig och delar sedan ut dem till släkt och vänner. Man ser dem i stort antal i de dödas kapell, dvs den paviljong man understundom uppför öfver grafven.

De döda ägnar man stor aktning. Liksom de romersk-katolska blotta de ortodoxa sina hufvuden då likprocessionen nalkas, en hyllningsåtgärd för den döde under hans sista färd här på jorden.Likvagnen är i regel öppen. Kistan placeras på densamma, och de sörjande följa gående efter vagnen, som vanligen har matt silfverfärg. Kusken åker ej utan leder hästarna, under det att en likbjudare går före processionen. Kistan är nästan aldrig svart. Hos den lägre befolkningen använder man sig med förkärlek af kistor klädda med glansigt gult- och rödrandigt papper. De förmögnare låta göra dem af metall, som öfverdrages med silfverfernissa eller annan färg.

Processionen kommer understundom att vandra flera kilometer genom staden, ty begrafningsakten kan visserligen äga rum i en kyrka inne i Petersburg, men sedan förflyttar man sig till någon af kyrkogårdarna, hvilka ligga långt aflägsna. Ssmolenskij begrafningsplats befinner sig

En enkel begrafniugsprocession.

ungefär i midten af Wassili Osstrow, Wolkowskij- och Mitrofankyrkogårdarna ett godt stycke söder om Obwodnykanalen.

Då man ej har råd att hyra en särskild kyrka för begrafningsceremonien, sänder man den döde till den kyrka, som ligger vid begrafningsplatsen. Här placeras liken i rader bredvid hvarandra med ett par stegs mellanrum. Locken äro aftagna, och man ser deras förstenade ansikten och händer likt vaxbilder träda fram ur svepningen, en oerhördt dyster scen, som ej förmildras genom begrafningsceremonierna, hvilka utgöra höjdpunkten af dysterhet genom sitt sorgliga innehåll.

En af de största begrafningar, som senaste åren ägt rum i Petersburg, var general Linjewitschs, öfverbefälhafvaren för de i Mandschuriet förlagda trupperna. Han dog ett par dagar före påskens inträde, och som inga lik få jordas under denna högtid, måste änkan låta begrafva honom inom 48 timmar.Hvem som hälst fick ej tillträde. Man väntade riklig tillströmning af folk, däribland många af landets högsta dignitärer, af hvilka några voro officiellt ditkommenderade. Eljest hade de kanske ej infunnit sig, ty den gamle mannen hade fallit i onåd. Fruktan för ett attentat var icke uteslutet, ty här skulle revolutionärerna kunnat göra en i deras tycke god skörd. Också var polisen talrik, och man kunde förstå, att det fanns åtskilliga detektiver bland den hop, som samlades utanför gallerstaketet kring Kristi Uppenbarelsekatedral.

Kristi Uppenbarelsekatedral.

Rundt omkring stod militär från alla truppslag. Vid ingången trängdes personer, hvilka ville komma in eller ut, och de granskades noga af de polis- och gendarmofficerare, hvilka postade utanför. Nästan alla manliga begrafningsgäster buro uniform. De flesta af officerarne hade tagit del i kriget och hade kommit för att betyga den aflidne sin vördnad, men man kunde konstatera, att de, med ett fåtal undantag när, icke tillhörde de allra högsta graderna. Däremot stod ett femtiotal soldater i ett af sidokoren, alla med medaljer från kriget.

Kistan var placerad framför altaret, och i densamma låg den gamle, utmärglade mannen, iklädd sin generalsuniform, och strax vid hans hufvud,

bakom den sörjande familjen, stodo tvenne japaner, militärattachén och ministern.

Vanitas vanitatum!

Båren var omgifven af en blomsterskörd, oerhördt rik. Blommorna spridde en bedöfvande doft omkring sig, en doft, som blandade sig med lukten af rökelsen. Kvafheten tilltog under begrafningsceremoniens gång, så att en af de underofficerare, som postade vid katafalken, höll på att svimma och måste aflägsna sig.

Begrafningen började strax före kl. 11 och var slut kl. 1/2 3. Under densamma måste alla stå, och hvila bereddes endast då någon föll på

En förnämligare begrafning.

knä. Under dessa långa timmar aflöste prästerna hvarandra och uppläste ritualen ur olika böcker, under det att kyrkokören då och då lät höra sina sorgliga, välljudande men dock enformiga toner. Sopranstämmorna sjöngos af gossar i åldern 10—14 år och så väl, att man tyckte sig höra de härligaste, mest klockrena kvinnotoner.

En begrafning i Petersburg tar tid. Alla människor anse, att ritualen är onödigt lång, men någon inskränkning i densamma vill man dock inte göra af pietet för åldriga plägseder. Så skred timme efter timme fram under tålig förbidan af dem, som voro i kyrkan, lika väl som af dem, hvilka trängdes utanför för att uppfånga en skymt af ståten. När man blef alltför trött af detta stående, drog man sig upp till någon af sidokoren, där väggfasta bänkar stodo, afsedda icke så mycket för gästernasom fastmer för kyrkans betjäning, hvilken annekterat desamma, men dock beredde plats, om man bad om dylik.

Lutadt mot väggen stod kistlocket. På detsamma hade man fastspikat den aflidnes hvita fältmössa med dess röda kulle samt värjan. Han hade nämligen varit generaladjutant hos Hans Maj:t käjsaren. Framför denna vemodiga relik stod en gammal, i trasor klädd soldat, som syntes andaktsfullt betrakta symbolerna af fordomtima makt. I det luggslitna knapphålet bar han Georgskorsets band. Ett par steg därifrån stod en ung soldat lutad mot väggen. Hans uniform var sliten, och då man betraktade honom närmare, såg man, att han gick på ett träben.

Ett sorgligt minne från kriget.

Utanför kyrkodörren men innanför staketet väntade det eleganta Petersburg. Chevalier- och hästgardister, grenadjärer i sina höga plåtmössor, ulaner, gardesinfanterister, flottister. De pratade och underhöllo sig med hvarandra. Då och då smet någon af dem in i kyrkan.

Klockan led fram emot två. Man hade utdelat nattvarden, och detta drog väl också ut ceremonierna. Nu kom det ögonblick, då locket skulle läggas på.

Tvenne af presterna närmade sig kistan, och en af dem höll ett gripande tal till den döde. Det låg lif och rörelse i hvad han sade, hvilket utgjorde en skarp kontrast till de förutvarande stela ceremonierna.

När han slutat, lutade han sig ned och kysste den gulbleka pannan på den döde, hvarpå han steg ned för att lämna plats åt familjen. Denna tog ett gripande afsked af fadern och maken, hvarvid de kysste hans ansikte och händer.

Plötsligen trädde en muschik upp. Det var den aflidnes liftjänare. Han kastade sig handlöst öfver liket, och en ström af passionerade ord flöt ur hans mun, under det att tårarna strömmade från hans ögon.

»Batjuska, far lille, lämna mig inte, lämna mig inte!» utbrast han vildt och passioneradt, tills man med mildt våld förde honom därifrån.

Sedan kom turen till vänner och bekanta. Prästerna hade dock dessförinnan lagt den heliga bindeln, petrachil, öfver den dödes panna, och det var denna bindel, man kysste.

Liket jordades i Alexander Newskijklostret. Gatorna mellan Uppenbarelsekatedralen och klosterkyrkogården voro öfverfyllda af trupper ochnyfikna. Man hade all möda redan att bära ut kistan, så oerhörd var folkträngseln. Förutom den likvagn, som var afsedd för den aflidne, stodo flera andra, och på dem placerades kransarna, en ståtlig afskedshälsning, ty de kunde räknas i hundratal.

Trupperna bildade häck. Då kistan visade sig, spelade musikkårerna först en hymn och sedan en begrafningsmarsch, vid hvars toner processionen satte sig i gång. Alla trängdes om hvarandra, generalen och tiggaren, ministern och tschivnoniken (lägre tjänsteman). Långsamt började man marschera framåt förbi regemente efter regemente, förbi de

Från de dödas stad. (Armeniska kyrkogården.)

orörliga infanteristerna och kosackerna, hvilkas hästar rörde sig på stället oroade af det ovana skådespelet, förbi batterierna, som uppmarscherat på gatan.

Framför det hus, där generalen bott under sin vistelse i Peterburg, gjorde processionen ett kort uppehåll, ty man skulle förrätta en bön, och sedan drog man vidare. De närliggande gatorna voro afspärrade, och spårvagnstrafiken upphörde för en halftimme.

Ssmolenskijkyrkogården är den största i Petersburg. Den består i själfva verket af tre skilda delar, den ortodoxa, den protestantiska och den armeniska.Det ligger något oändligt sorgbundet, när man träder in på kyrkogården. Nästan jämt är det en eller flera begrafningar därstädes, och man ser förgråtna ansikten hvart man kommer. Lägg därtill tiggarhopen, trasig, smutsig, bedjande och de talrika grafvarna med sina förvittrade, gråaktiga kors och monument, hvilka stå tätt bredvid hvarandra, som om de ville knuffas om platsen. Allt ser så gammalt ut, symbolen af förgängelse, och man känner hjärtat krympa ihop. Klimatet förvittrar snart monumenten.

För hvarje steg man tar, upptäcker man huru lätt folk glömmes. Många grafvar ha alldeles förfallit, ty ingen bryr sig om dem. Kanske alla anhöriga äro döda, eller ock har man under tidernas lopp glömt bort den, som ligger begrafven där. Andra grafvar åter äro välvårdade, och man får ett bevis på, att familjen fortfarande söker stå i förbindelse med den aflidne.

Inom Ssmolenskijkyrkogården finnes Xeniakapellet, hvilket har sin särskilda historia.

Som tronföljare blef Alexander III en gång häftigt sjuk, och läkarne förklarade, att han låg för döden. Hans gemål, Maria Feodorowna, som efter giftermålet öfvergått till den ortodoxa läran, var förtviflad, då hon en dag spåddes, att om hon lade sand från den heliga Xenias graf på makens bädd, skulle denne blifva frisk igen.

Hon begaf sig genast till helgonets hviloplats och tog med egen hand några näfvar sand, dem hon omsorgsfullt förvarade. Därpå bad hon en bön vid grafven och begaf sig hem.

Utan att den sjuke märkte något hällde hon en del af den medförda sanden på bädden.

Han räddades.

Som tack för sin underbara räddning lät han uppföra Xeniakapellet på den plats, där helgonet låg begrafvet, och han döpte sin dotter till Xenia.

Bland de monument som väcka den besökandes uppmärksamhet inom Ssmolenskijkyrkogården är det ett, som man uppfört till minne af de 85 gardister, hvilka omkommo under ett attentat, riktadt mot käjsar Alexander III.

På en fyrkantig fot har man rest en pyramidformig sten, hvars spets krönes af ett kors. Framsidan uppbär en tafla, hvarpå man kan läsa orsaken till uppresandet af vården. Ofvanpå taflan synes den ryska örnen,flankerad af bajonetter, och nedanför densamma ligga militäremblemer. Monumentet är smakfullt.

Märkvärdigt nog få kyrkogårdarna ej vara fria från tjufvar. Om inte annat så stjäl man blommor i massa, och många af de rosor, hvilka utbjudas på gatorna, ha hvilat på grafvar. Detta tjufveri är en af orsakerna hvarför man uppbygger grafkapellen, hvilka i och för sig äro en märkvärdighet.

Till minne af de i attentatet fallna.

De äro inredda ungefär som en trädgårdspaviljong. I den finns förutom ett litet altare bord och stolar, kanske också en korkmatta. På väggarna hänga religiösa taflor, kransar och konstgjorda blommor. Ibland kan man också förvandla dem till verkliga orangerier med de vackraste lefvande blommor, såsom fallet är med general Kondraschenkos graf på Alexander Newskijkyrkogården. Framför fönstren hänga lätta, luftiga gardiner.

På de dödas dag samlas familjen i kapellet. Man tar med sig samovaren och ställer till tebjudning, som varar hela dagen.Går man närmare en del grafvar, lägger man märke till, att de ej alltid äro så väl ansade, ty de härbergera hela små skräphögar af ägg- och apelsinskal, bröd och matrester. Dessa ha likväl sitt eget ändamål. Man har utställt dessa matnyttiga varor på grafvarna för att locka dit fåglarna. Enligt tron föra dessa maten upp till himmelen, och där vistas kära anhöriga, hvilka således få njuta af välfägnaden. Muhammedanerna hysa samma tro.

Det är icke smulor, man lägger ut, utan ordentliga portioner. Troligen är den en liknande tanke som ligger till

grund för de ortodoxas »paminki».

Graftält.

Denna består af kokt ris och socker och medföres vid begrafning af den aflidnes anhöriga. Hvar och en äter en sked däraf, hvarefter återstoden delas ut till de fattiga. Det ser oaptitligt ut, när man medför denna kuriösa blandning i små strutar, hvilkas papper ej alltid är rent från trycksvärta.

Vintrarna medföra mycken snö i Petersburg, och man har svårt att hålla grafvarna fria från densamma. Af denna anledning uppsätter man formliga tält öfver dem under senhösten, och dessa få stå kvar till våren. De utgöra äfven ett skydd för dem, som om vintern besöka sina käras hvilorum.För den ortodoxe synes det självklart, att den aflidne fortfarande står i kommunikation med de lefvande, och detta är en vacker tro. De dödas dag har man stämt möte på kyrkogården, och då upprepar man just den familjefäst, som mest är ägnad att påminna om intima stunder. Vid samovarens puttrande och tillredandet af teet erinrar man sig de mest intima stunderna, och detta förklarar den egendomliga plägseden. Kommer därtill att ätandet och drickandet spelar stor roll hos ryssen liksom hos andra nordbor.

På den lutherska delen af Ssmolenskijkyrkogården står en gammal grafvård från 1817, som ovillkorligen ådrar sig den besökandes Ett germaniskt monument.

uppmärksamhet, ty den är germanisk till sin läggning med kraftiga fyrkantiga former. Den undre delen är försedd med en järnport för hvaije sida och bildar en fästningsliknande kub, ofvanpå hvilken en till formen lika, ehuru betydligt mindre tärning reser sig, krönt af en järnurna, som redan börjat rosta sönder.

Man ser endast årtalet 1817, men hvarför och för hvem monumentet blifvit rest kan man ej tyda, ty ingen skrift låter besökaren få del däraf.

På Alexander Newskijkyrkogården ligga många medlemmar af Rysslands högsta världsliga och andliga aristokrati begrafna. På Lazaruskyrkogården därstädes finner man skriftställaren Lomonossow och komedidiktarenvon Wisin; på Tichwinskoje kyrkogården kompositörerna Glinka och Tchaikowskij och på Nikolaikyrkogården den kände komponisten Rubinstein.

Tchaikowskijs monument är ett bland de vackraste, som finnes på de tre kyrkogårdar, hvilka stå under klostrets uppsikt, och det framträder så mycket mer, som öfriga grafvårdar därstädes ej utmärka sig genom någon konstnärlighet.

Man ser den store kompositörens byst på en hög, rektangulär sten. Bakom höjer en ängel korset, trons och hoppets kors, och framför sitter ännu en ängel och läser en af mästarens kompositioner.

Monumentet verkar, som det bör göra, som ett konstverk af rang.

Tchaikowskijs grafvård.

Där man nödgas bo.

INNAN man reser till Petersburg, bör man, för den händelse man tvingas att bo på hotell, afsäga sig alla anspråk på bekvämlighet och hvad ännu värre är på renlighet. Det är endast ytterst få hotell, som äro att rekommendera i det hänseendet, hvaremot' deras priser äro fullt kontinentala.

Frågar man direktören för ett af de större hotellen hvarför han ej modärniserar det, svarar han: »Hvarför skulle jag göra det! Jag har ju

fullt hus ändå.» En annan försvarar sig med att då det alltid är fullt med gäster, har han inte tid att reparera. Och dock springa råttorna på golfvet därinne.

Bædeker borde ta emot ett godt råd: stryk alla stjärnor vid förteckning på hotellen i Petersburg. Möjligen kan den vid Hotel de 1’Europe få stå kvar. Alla andra äro öfverflödsgärningar och narra den stackars turisten i fördärfvet.

Ett litet rum, beläget många trappor upp i ett hotell, där det ej finnes-hiss, kostar 3 rubel pr dygn. Man har då

utsikt åt gården. Utrymmet är cirka 6x9 kvm., fönstren fulla af damm och smuts, låga och sila en sparsam dager genom töcknet. Mellan innan- och ytterfönstren ligga bomull, och den är betäckt med något, som skulle förvåna till och med den mikroskopbeväpnade bacillupptäckaren.

Den första granskningen visar, att tapeterna, hvilka blifvit ditsatta på 1850-talet och ha flugfärg, lossnat i närheten af kakelugnen, och ingen har gjort sig besvär med att klistra fast dem. Att de hängt så länge, synes af de visitkort, flugorna lämnat efter sig, och som det ännu ej är flugtid, måste minnesmärkena härleda sig allra minst från föregående säsong.

På golfvet ligger en matta, nej, hvad säga vi, profbitar på den ryska mattindustrien i början på 1800-talet. Älskliga rosor omväxla med franskaliljor, och dessa afhrytas på ett abrupt sätt därigenom, att den röda mattan fått ett besök af en blå kamrat, med hvilken den nu ingått ett intimt förbund. Två trasiga mattor kunna bilda en hel.

Sängarna äro af trä. De utgöra verkliga rekreationsorter för sina invånare, för alla utom turisten, som skall njuta sin nattsömn. Bäddens öfriga invånare ha nämligen valt denna del af dygnet för att fira sina orgier eller kanske det är nattarbete, och det är i sanning blodigt nog. Det

Michaelstorget med Hötel de 1'Europe.

ges insektspulver på apoteken, men vi ämna inte inlåta oss på någon gödningskur för dessa parasiter, hvilka träna sig med vårt blod, ty pulvret verkar ej på dessa förhärdade sexfotingar.

Möblerna ha ej ens antikvitetsvärde. De tillhöra de sorgliga företeelser, hvilka under namn af stolar och bord döko upp i slutet af dekadansperioden, 1850- och 1860-talet, ohyggliga tingestar med svarfvade och brunbetsade ben, och öfverdrag i broderimönster.

Allt kunde dock förlåtas, blott det vore rent.

Men redan vid entréen mötes näsan af en egendomlig lukt. Man blir intresserad af att ta reda på hvarifrån den möjligen kan tänkas komma. Till vällukternas antal höra de inte, och det är den första slutsats man kan draga. Sedan söker man analysera de olika motståndsdelarna, men här blir man bet, tills man genom att öppna närliggande dörrar skaffatsig den nödvändiga terrängkännedomen. Förklaring har man fått, om den än ej tillfredsställer ens anspråk.

Rumsafgiften är den minsta utgiften. Allt betalas extra till och med passet. Polisförordningen föreskrifver, att hotellet skall öfverlämna passet, och det är det första rumsvaktmästaren begär, innan man hunnit installera sig. Det är en tvångsåtgärd, och den får man betala för. Polisen tar 40 kopek för sitt besvär, hotellet en rubel för att man bär den ned till portiern. Man skall aldrig taga något extra, om man är klok, ty detta är vägen till ruin.

Uppassningen är riklig. Att vårda ens person utses en kammarjungfru, en rumskypare med biträde och en muschik. Men därtill komma portier, kommissionärer, två eller flera dörröppnare, rockvaktmästare, bokhållare, istvoschikropare, ja, ho kan komma ihåg hela staben! Mången ser man inte förrän i afskedets ögonblick. Då fylles vestibulen och trappan ända upp till vinden af en bugande skara, hvars framsträckta hand ej kan tryckas med mindre än en rubel.

Vid ett dylikt tillfälle bör man ej blott ha pengar utan framför allt sinnesnärvaro. Ett vanligt knep är att stanna och samtala med de nya ansikten man möter. Man tackar dem af allt hjärta för allt hvad de gjort, för att de bevarat ens dyrbara lif, för deras omsorger. Några ha mage nog att stanna, andra skynda bort utan sin rubel, men inte äro de så värst många.

På samtliga hotell finnes en privatutgång. Det ges med förhållandena obekanta personer, som smita den vägen i den lyckliga tro, att han skall komma från med drickspengar till endast dem, som bevisat honom sanna vänskapstjänster. Ett oerhördt misstag.

Alla känna i luften, då afskedets timma är inne, och då underrättas personalen från vinden till septic tanks. Poster utställas, och så snart den olycklige nalkas ges allarm. Detta sker genom våningstelefoner, genom pojkar, som

springa 10 gånger så fort vid ett dylikt tillfälle än de göra då de skola gå ett ärende. Nu samlas alla. Går man ut privatvägen, möter man skaran på gatan och då är det bara så mycket mer genant.

Till hotellens självförsvar må dock sägas, att deras yttre icke bedrager. Det är vanligen oansenligt och liknar mest ett privathus. Framför en del finnes ej ens den podjäst (skärmtak), som är obligatorisk för ett något så när hyggligt hus.Som första klass hotell räknas Hotel de l'Europe i hörnet af Newskij och Michailowskaja, och det är delvis ganska hyggligt. Matsalen är ljus och tillfredsställer äfven högt ställda anspråk. Det är det enda hotell, som modärniserats.

Vidare ha vi d'Angleterre på Wosnessenskij Prospekt io, de Fran«;e vid Morskaja 6, Grand Hotel vid Uliza Gogolja 18, Grand Hotel de Paris vid samma gata, du Nord vid Newskij och en massa småhotell, Dagmar, Rossija, Viktoria, Eremitage, Alt-Riga.

Hötel de Paris.

Värdarna utgöras vid de flesta af utlänningar, och detta framhåller petersburgaren som en förmildrande omständighet, då man blottar hotell väsendets usla skick i den ryska hufvudstaden.

Äkta ryska äro Moskwa vid Newskij 49, Balabinskaja n:r 87 vid samma gata och Mariinskaja vid Tschernyschow-Pereolok.

Hötel de 1'Europe har ej mindre än 300 rum att bjuda på med pris från 3 rubel. D'Angleterre som dock ej kan jämföras därmed har samma priser och 75 rum. De France är något billigare med 120 rum, och lika många har Grand Hötel. På småhotellen kan man få rum från en rubel.

De flesta ha äfven matservering, där man kan äta tåble d höte eller å la carte till varierande priser. Förstnämnda sätt blir i längden billigast.Man har också läs- och skrifrutn. Begagnar man sig af dess papper och kuvert, tages märkvärdigt nog ej betalning för desamma. Där finnas tidningar från olika länder, och man kan våga säga, att den detaljen har man väl sörjt för om än på bekostnad af så många andra.

Det ges flera orsaker till hotellväsendets förfall i Petersburg. Den främsta beror på bristande konkurrens. Så länge alla hålla sig på samma låga nivå, behöfva de andra ej följa efter. När Hotel de 1'Europe ombyggdes, var detta kanske första steget till en förbättring.

En annan orsak, som ryssarna framhålla, är, att Petersburg ligger utanför turistströmmen, och därför behöfver man inga förstklassiga hotell. Detta påstående är korttänkt. Man bör vända om det för att komma sanningen nära. Just därför att det inte finnes renliga hotell komma inga turister dit. Ett femte klassens hotell i staden mellan broarna i Stockholm eller vid Vimmelskaftet i Köpenhamn är förstklassigt i jämförelse med de flesta af herr Baedekers stjärnhotell i Petersburg.

Ryssarne våga inte starta nya hotell. De ha lämnat från sig den kanske mest inkomstbringande affär som finnes i Petersburg till utlänningar, i hvilkas intresse det ligger att med sina gamla kapital och sitt antediluvianska möblemang dra in så mycket pengar som möjligt.

Amin o fft Petersburg, 18Men inte gagna de tsarens hufvudstad eller dess befolkning därmed. Vill man locka dit turister, skall det ske med rena lakan och hela borddukar, inte med höga priser och nedsolkade, hålförsedda servetter. Och det första man bör göra är att ägna insektsvärlden och dess blodtörstiga parasiter ett genomgående studium. *

För öfrigt är det ganska troligt, att ryssarna inte reflektera så mycket öfver bristen på hotell. Komma de till Petersburg, härbärgeras de hos vänner eller bekanta. Studerar man förteckningen på hotellgästerna, upptäcker man endast få ryska namn.

Den, som sett exempelvis det välskötta Kaiserhof i Berlin och besöker dess medsystrar i Petersburg, känner sig modstulen och nedslagen. Intet bidrar att skapa ett intryck af en stad så mycket som dess hotell och restauranger, men hvad de förstnämnda beträffar, så göra de ej den ryska hufvudstaden någon heder, med få lysande undantag

när. En reform blir nödvändig, och den kommer väl i sinom tid.

Många af hotellen äro eldfarliga. Korridorerna äro trånga, så att ej två personer i bredd kunna passera dem, och det är rikligt med gammalt, snustorrt trävirke i väggar, golf och tak. Uppstode en eldsvåda, vore man säkerligen räddningslöst förlorad i de öfre våningarna. För öfrigt äro ofta golfven så dåliga, att om man släppte en kula, skulle den rulla ned mot väggen, om den ej dessförinnan hamnade i något af de många hålen i plankorna.

Det är understundom så tunna brädväggar, att man hör samtalen ej blott från grannarne utan flera rum därifrån, och vill man bli åhörare till pikanta små interiörer, har man inte svårt därför, och ändock behöfver man inte kunna språket. Dörrarna sluta ej ens tätt till, utan erbjuda tittgluggar för den indiskrete.

Mest angenämt på de ryska hotellen har man, sedan man lämnat dem, ehuru med länsade fickor.

Det första man gör är att taga ett bad och byta persedlar från topp till tå.Spårvagnen passerar Birschewoibron.

Huru man färdas i Petersburg.

OMMUNIKA.TIONERNA sätta i hög grad sin prägel på en stad.

Detta gäller framför allt hvad de elektriska spårvägarna beträffa och i minst lika hög grad ångslupstrafiken i de få, med vattenkommunikationer gynnade städerna. De elektriska vagnarna glida ljudlöst eller med svagt surrande fram. De lysa i allmänhet med glada, ljusa färger om dagen, och vid mörkrets inbrott stråla de elektriska lamporna, spridande ett illuminerande sken omkring sig. Ångsluparna genomkorsa kanaler, floder, småsjöar, vältrande upp sina svallvågor mot stränderna. De bidraga att sätta lif i taflan, att ge staden ett utseende af pulserande lifsverksamhet.

Men i Petersburg spela spårvägarna ej den illustrationsroll som de bruka göra i andra städer. Man lägger knappt märke till dem annat än då man vill färdas på dem. De drunkna i virrvarret af fordon och promenerande. Man hör ringningarna och ser de elektriska vagnarna köra förbi, men de bidraga snarare att öka intrycket af kaos i den rörliga massan af människor och fordon än att lysa upp och ge färg åt omgifningen.

Orsaken härtill är nog dels gatornas stora bredd, som låter vagnarna försvinna, och framför allt den oerhörda mängden af istvoschikar, hvilkasvärma omkring spårvägslinjerna. Man lägger exempelvis knappast märke till att det finnes spårvagnsdrift på Newskij.

Sedan åratal hade Petersburg låtit sig nöja med hästspårvägar, och dessa voro ej af den bästa beskaffenhet. I jämn lunk drogo de små hästarna de rangliga, smutsiga, med obestämda färger målade vagnarna gata upp och gata ned, stannande då passagerarna önskade stiga af eller på. Så fortsatte man äfven långt efter den tid, då elektrisk drift blifvit införd i småstäderna i utlandet. Det var den gamla konservatismen, som segt höll

Elektrisk spårvagn vid Isakskyrkan.

fast vid det bestående. Också blef det utlänningar förbehållet att äfven här ingripa med reformer, och de elektriska anläggningarna öfverlämna-des till engelska entreprenörer.

Arbetet blef föremål för lifligt intresse af allmänheten. Man följde uppmärksamt hvad som gjordes, nya skenors nedläggande, stolparnas uppresande, trådarnas sträckning, ty detta var ju något ovanligt, något nytt. Om än petersburgareu själf har svårt att införa nyheter i marknaden, så uppskattar han till fullo dessas större eller mindre värde, då de uppträda på arenan. Och här gällde det något gammalryskt, som fick ge vika för det modärna; hästen, ryssarnes trogne följeslagare och vän, som måste träda tillbaka för elektriciteten.Långsamt gick arbetet. Man skämtade till en början öfver uppskofvet. Sedan blef man arg. Skämtet öfvergick till hån. Försenade leveranser af vagnar och mer sådant gjorde att man månad efter månad måste uppskjuta öppnandet af linjerna.

Så småningom anlände emellertid det rullande materialet. Vagn efter vagn lossades och fick ingå i trafiken på de större linjerna. Men som antalet till en början var ringa, förmådde de elektriska vagnarna ej enbart att tillgodose behofvet, och så fick man se det egendomliga skåde-

Wassiljewskij Osstrows hästspårvagnar.

spel, som bestod uti att elektriska- och hästspårvagnar körde efter hvarandra på samma spår. I ilande fart kom motorvagnen, upphann hästvagnen och fick sedan beskedligt lunka efter, ty kuskarna funno ingen orsak att mana på hästarna af den anledning att en motorvagn ville fram, snarare höllo de inne tyglarna på kif.

Stockningar i trafiken uppstodo öfverallt. Det låg en humor öfver det hela, som likväl inte uppskattades till sitt fulla värde af de reslystna.

Så stod saken på våren 1908. Det blef endast en tidsfråga, när detta provisorium skulle upphöras, och i slutet af året gick allt i nya gängor.

De nya spårvagnarna äro ljusa och rymliga till sin inredning och förefalla ovanligt breda. För Petersburg med sina stora distanser äro de oer-sättliga, ty småfolket kan för en ringa penning taga sig fram från den ena delen af staden till den andra. Deras yttre färg är intetsägande, gult och rödt, och bryter ej af mot det gråa, som utgör hufvudkulören på gatorna. Och spårvagnarna böra ha lätta, mjuka, ljusa färger för att skapa om omgifningen såsom fallet exempelvis är i Hamburg och Göte-

Spårvagnshästarna ridas till stallet.

borg. Man anser i Petersburg att motorvagnen uteslutande är till för trafiken och ej bör tjäna som ett försköningsmedel.

Spårvagnstrafiken börjar kl. 8 fm och fortsätter till midnatt. Sön-och helgdagar — och hvem täljer deras tal i Ryssland? — fortsättes trafiken än ytterligare. Afgiften beror på den vägsträcka man tillryggalägger och utgår med minst 3 kopek (ungefär 6 öre).

Iyinjerna och hållplatser anges genom skyltar på vagnar och stolpar.Hållplatserna ligga på olika afstånd från hvarandra, 300—500 m. Spåren äro dubbla.

Farten torde uppgå till 20—25 km. i timmen. Under hästspårvägarnas tid öfversteg den ej 10—12 km.

Vagnens betjäning utgöres af kontrollör, konduktör och motorförare. Den förre följer konduktören som en skugga för att öfvervaka biljettförsäljningen och förekomma underslef. Om dylikt kan ifrågakomma, måste de båda samoperera. Biljettförsäljningen sker i öfrigt med all gemytlighet. Med kontrollen är det nog så och si, åtminstone på de mest trafikerade linjerna, där passagerarna slåss om att få plats eller rusa ut så snart vagnen gör tecken till att stanna, ty man älskar inga större, onödiga uppehåll.

Trafiken vid Börsen före elektriska spårvagnarnas införande.

Den bakre plattformen vid dessa linjer är i regel öfverfull. Visserligen tillåtes lagenligt endast ett begränsadt antal passagerare att medfölja, men man håller inte så noga på förordningen. Vid hållplatserna rusa de väntande på i en klunga och klamra sig fast öfverallt där det finnes fotfäste eller hållpunkt. Här gäller det blott att komma med, och den som försummar tillfället, får stå risken. Samtidigt som de reslystne söka stiga på, tränga de som skola ut sig fram och få härvid genomgå skärselden både i den tätt packade plattformen och på fotsteget. Oftast händer det, att vagnen sätter sig i rörelse under det lifliga utbytet af passagerare, tyskulle man vänta, tills ordning uppstått, blefve nog stoppningar på linjen det normala.

Att hålla reda på hvilka köpt biljett eller ej i denna kompakta massa af människor öfverskrider äfven en kontrollörs förmåga. Också verkar denue mest genom sin imposanta närvaro, och spårvägsbolaget måste sätta en snart sagdt obegränsad tillit till de resandes hederlighet. Gratisåkarne äro nog legio, ty de äro många.

Omnibus.

Obehaget af trängseln minskas något genom det försonande drag af gemyt, som ligger i det hela. Trampar man hvarandra på fotterna, ber man leende om ursäkt och riskerar inte ett ilsket svar. För allt i världen, det är ju oundvikligt och hvad kan man väl göra åt saken! Vid lösen af biljetter hjälpa medpassagerarne till med att langa afgiften till konduktören, och på samma improviserade sätt återlämnas biljetten.

Många af vagnarna äro försedda med »bondfångare». Dessa äro fästade i främre ändan af vagnen och uppfånga

behändigt den oförsiktige, som kommer i vagnens väg. Det påstås, att månatligen flera personer härigenom räddats från olyckshändelser, i synnerhet barn.

Linjernas antal uppgå till ett trettiotal, och förslag till anläggandet af än flera lära föreligga.

Som en stark kontrast mot den elektriska vagnen står istvoschiken. Den kommer främst på Petersburgs kommunikationskonto, och den synsej ha lidit i konkurrensen. Istvoschikarnes oerhörda antal, deras relativt låga taxa, deras spridning till alla gator, torg och gränder gör, att man fortfarande i största utsträckning anlitar dem, i synnerhet som petersbur-garen inte är vidare slängd i att ekonomisera. Det är nog sällan som istvoschikens stora skinnbörs saknar sitt klingande innehåll. Kommer den tid då istvoschiken får draga sig tillbaka, förlorar Petersburg mycket af sin nuvarande karaktär.

Och den tiden kan komma.

Öppen omnibus.

Få städer torde så väl lämpa sig för automobiltrafik som den ryska hufvudstadeu vid Newa, och detta beror på dess brist på stigningar och stora afstånd. Staden ligger platt som en pannkaka. Vill^man hastigt komma fram, är ju automobilen det bästa fortskaffningsmedlet, och får petersburgaren smak för detta, uppstår med stor sannolikhet en revolution inom kommunikationsväsendet.

Ännu ligger antomobilismen i sin linda. Man kan visserligen se ett antal eleganta privatautomobiler genomkorsa gatorna, och vid Gostiny Dwor står ett dussin automobildroskor, men någon fart har bilåkningen ej fått. De droskor, som uthyras, äro också försedda med äldre motorer och åtnjuta ej allmänhetens förtroende.Men med tiden . . .

Anmärkningsvärdt är, att omnibustrafiken trots konkurrensen har stort omfång. Största delen af omnibusarna dragas af hästar och äro af antediluviansk konstruktion. Man vore frestad föreslå, att de ställdes upp i ett museum som kuriosa från förgångna tider. Detta gäller framför allt de öppna omnibusarna.

Det första intrycket man får af dessa träställningar på hjul är, att de böra fara sönder och samman, då de köras fram öfver de knaggliga, otuktade

Omnibusen guppar upp och ned som ett fartyg på stormande haf,

gatstenarna. Man ser dock hvad träning kan göra, då man konstaterar, att de hålla hop trots de kraftiga påfrestningarna på hjul, axlar och underrede.

Omnibusen har framvikt, dvs lutar skarpt framåt, så att den bakre plattformen pekar åtskilliga decimeter högre än frampartiet. Ändamålet härmed är, att fordonet skall få jämnviktsläge, då passagerarne taga plats på plattformen.

Ofvanpå det fyrkantiga underredet har man fästat några stolpar, hvilka uppbära taket. Vid sidorna, i mellanrummet mellan stolparna, upphänges randig väf för att minska luftdraget. »Bussen» kompletteras genom ett fåtal bänkar af enklaste beskaffenhet.Automobilomnibus.

En licbatscbi.Den slutna omnibusen är något bättre. Den drages af två hästar och guppar upp och ned som ett fartyg på stormande haf. Man tycker, att man skulle bli sjösjuk af den färden, och nog kräfver den vana. Melankoliskt vinka de urblekta förhängena, då vagnen rasslande och gnällande drager förbi med sin omskakade passagerarebörda, hopblandad till en ofta intim beröring med hvarandra.

Aristokratisk verkar däremot automobilomnibusen. Den ser öfverlägsen ut, där' den tittar ned på sin hästkonkurrent och ståtar med tjocka gummi-

i; t i EN j j I 1 gip] 11 1 *r - -—- ^

Tvåspänd hyrvagn.

hjul, glasrutor och bekväma sittplatser. Den för något af storstad med sig, under det att den vanliga hästomnibusen verkar »mycket liten småstad.»' Dikt en stolt fregatt flyger bilen fram. Gatstenarna genera honom

mindre, och han slukar kilometer efter kilometer med en aldrig sviktande aptit.

Minsta afgift för färd med omnibus är 5 kopek (10 öre). Hufvudlin-jerna sträcka sig från Amiralitetsträdgården till Nikolaibangården och från Goroschowaja till Tsarskoje Sselo- och Baltiska bangårdarna. Från Ssennajatorget löper vidare en linje till Andrejewskijhallen. Likaledes trafikeras Kasanskaja och Offizerskaja m. fl. gator af omnibusar.

• Rivaliserande med istvoschiken är den s. k. lichatschi, ett slags enspända285

hyrvagnar och äfven de tvåspända vagnar, som sparsamt stationeras vid Amiralitetet, Ssinijbron, Jekaterinakanalen och bakom Kasankatedralen.

En lichatschi tar en minst en rubel äfven för den minsta tur. Priset är oskäligt högt, men fordonet är bra och hästen ännu bättre. Taxa är för dem okänd.

De tvåspända hyrvagnarna taga 1 — ix/2 rubel för färd. söder om Newa och en half rubels tillägg norr om floden. En promenad till »öarna» kostar 2 — 5 rubel beroende på de åkandes antal. För dagsfärd begäres upp till 40 rubel, men man kan nedpruta priset till mindre än hälften.

Troika. (Efter Grusinskys berömda tafla >Carueval> i Alexander III:s museum.)

Troikorna, hvilka förekomma endast om vintern, veta att taga betaldt. En vanlig åktur kostar minst 5 rubel, och vid längre färd stiger priset hastigt i höjden. Jämschiken (kusken) gör dessutom anspråk på hederliga drickspengar.

På många ställen i Petersburg har man anordnat vattningsställen för hästar. Vid dessa samlas istvoschikar och åkare, och här föras ofta filosofiska samtal, för det mesta rörande ekonomiska frågor.

Af åkare finnes äfven en mångfald.

Arbetsfordonen äro i regel klumpigt gjorda och sakna hvarje tillstymmelse till stil. Grofva, ofta ohyflade stockar bilda stommen, hjulen se utsom de vore afsedda för tungt artilleri, och det är med ett öronpinande buller som kolosserna draga fram på den ojämna stenläggningen.

Vattningsställe för hästar.

Lycklig den stad, som kan bjuda på vattenkommunikationer!

Och lyckligt är Petersburg som har Newa och kanalerna! Utan dessa skulle staden förlora det största af sina behag.

Åkare.

Då floden ej är isbunden, kila talrika ångslupar omkring i rastlös verksamhet. Deras pigga uppträdande sätter fart i panoramat.

Ångslupstrafiken är ganska stor. Sön- och helgdagar äro båtarna öfver-fyllda, förutsatt att väderleken ej lägger hinder i vägen, då man ämnar företaga utfärder till öarna eller omgifningarna.

En ångslupsstation.

bjuder på öppet fördäck och en rymlig kajuta i aktern; andra åter ha se-geldukstak från för till akter, hvarjämte segelduk kan spännas ut vid sidorna till skydd mot väderleken.

En af finska bolagets ångslupar.

Ångsluparua äro vanligen målade i mörkblå färg. Formen är smidig, nästan elegant, farten 9 —10 knop. Inredningen är varierande. En delKors och tvärs fara ångsluparna omkring för att samla hop de vid de flytande bryggorna samlade passagerarna. Från de höga newakajerna gå landgångar ned till dessa bryggor, vanligen byggda i tvänne afsatser, hvaraf den nedre är delad i längsgående räck för att reglera strömmen af kommande och gående passagerare. Längst nere på själfva pontonen reser sig en slags paviljong, i hvilken polettförsäljningen

äger rum och där pojken, som sköter förtöjningarna, har sin plats. Genom denna anordning kan uppehållet vid tilläggningsplatserna göras minimalt.

Ombord å ångslupen till Schlusselburg.

Det är ett finskt bolag, som åtagit sig ångslupstrafiken, hvilket börjar kl. 7 fm och afslutas kl. x i em. Afgiften på kortare sträckor är 2 kopek och stiger upp till 5 kopek. Linjernas antal äro 9. Afven Moika-, Jekaterina- och Fontankakanalerna trafikeras af ångslupar, hvilka passera hvar 8—10 minut på Moika, hvar 7—10 på Jekaterina och hvar 5—7 minut på Fontanka.

Förutom de finska båtarna märkas Schtschitows gröna åugslupar, hvilka förmedla kommunikationen mellan ii:te linjen vid Wassilij Osstrow och käjserliga glasfabriken vid stadens östra del.

Större är de ångbåtar, hvilka afgå till Kronstadt och Schlusselburg. Afgiften till sistnämnda ort är 1 rubel och resan dit tar 4, hemresan (då strömmen är med) endast 3 timmar. Farten uppgår till 12—14 knop.

Pråmfarten på Newa är mycket stor. Stora områden af det inre Ryss-land står genom kanaler i förbindelse med Ladoga och genom Newa med Petersburg. Pråmarne, hvilka synas vara förfärdigade af särdeles bräckligt virke, ha en längd af upptill 50 meter och därutöfver och bogseras af bogserbåtar. I långa rader komma dessa otympliga farkoster slingrande efter hvarandra till men för trafiken. Oerhörda äro de godsmassor, som på så sätt forslas till staden, men frakten är billig och sättet bekvämt.

Newa utgör dock trots sina talrika broar ett stort hinder för kommunikationerna mellan norra och södra Petersburg. Genom sin bredd har den

Bogsering på Newa.

nämligen hittills trotsat en ordnad järnvägstrafik från de i stadens sydkant liggande järnvägsstationerna till den finska bangården. Under åratal ha myndigheternas uppmärksamhet varit riktad på detta förhållande, men ännu har intet blifvit gjordt för att råda bot mot olägenheten, om man undantar planutkast för en järnvägsbro i trakten af Ssmolnainstitutet och en större färja, som öfverför tyngre gods i närheten af Ochtas mynning.

Bn annan orsak, som talat mot en genomgångstrafik till Finland, är den olika spårvidden på järnvägen.

A minoff, Petersburg. IDen vanliga, internationella spårvidden är 1,435 m. Anekdoten förtäljer att den ryske ingenjör, som haft i uppdrag att utreda spårviddsfrågan i Ryssland, låtit mäta spårvidden på utlandets banor räknadt från skenornas yttersida samt uppgifvit detta mått, men att ryssarne vid anläggningen tillämpat det vid skenornas innersida. Således skulle de ryska skenorna ligga två skenbredder längre från hvarandra än normalspårvidden.

En annan version på historien är, att ryssarne med flit antagit denna spårvidd för att omöjliggöra trafik af tyska vagnar på de ryska järnvägs-

Platsen där eventuellt »Newabron* skulle anläggas.

linjerna i ändamål att försvåra transporterna för tyskarne i händelse af ett krig. Om så varit fallet, ha dock ryssarne säkerligen bitit sig i tummen, äfven om de såsom det påstås skulle tro sig vara i stånd att trafikera tyska linjerna genom att vända vagnshjulen så att hjulskarfven kom att stöda mot skenans yttre i st. f. dess inre sida.

Emellertid lär frågan angående »Newabron» senaste tiden tagit ökad fart. Man påstås pröfva den ryska materialens användbarhet på de finska linjerna, och möjlighet förefinnes, att Newabron ej för all framtid skall stå som en utopi utan blifva en verklighet.

Som saken nu står, måste godstrafiken från järnvägsstationerna till Finska bangården hufvudsakligen verkställas med arbetsåkdon, och dessa synas också i stora kolonner draga fram genom gatorna och öfver Alexanderbron.29I

Men det är ej enbart ångsluparna, som öfverföra passagerare från den ena stranden af Newa till den andra. Det ges äfven roddfärjor, hvilka åtagit sig detta bestyr.

De bestå af långa, smala, ranka båtar, hvilka ofta nedlastas ända till vattenytan. Äro då flodvågorna i rörelse — och så är nästan alltid förhållandet — syns det vara rent af lifsfarligt att färdas öfver floden med dessa farkoster. Tätt packade bredvid hvarandra sitta passagerarne, en del af dem till och med på relingen. Roddaren eller roddarne sätta af

Arbetsåkdon.

snedt upp mot strömmen, ty denna drifver alltid ned båten ett godt stycke och så börjas färden. Fort går det ej, men det ligger spänning i äfven-tyret. Nötskalet — ty så verkar färjan — doppar sina relingar i en farlig närhet med vattnet, hvarje mötande ångbåt utgör ett hot, men passagerarne synas fullkomligt oberörda häraf, och bra går det alltid.

Afgiften är 2 kopek, men man betalar gärna litet till i glädjen öfver att ha undsluppit faran.

Formen på båten är unik.

Dess för liknar en vanlig snipas, men aktern syns ha kommit till på något kuriöst sätt, hvars anledning man har svårt att förklara.

Akterns relingar äro nämligen förlängda bakåt cirka meter och mötas där för att förenas med ett högt hackbräde, som pekar i vädret. Undersidan af denna ram har ingen botten. Anordningen har intet praktiskt värde och bidrar ej häller till båtens förskönande.För att visa sig patriotisk har färjkarlen målat färjan i de nationella färgerna. Ofvantill är den blå, undertill röd, och mellan dessa kulörer löper ett hvitt bälte. Sammansättningen af färger är barbarisk, men detta tyckas ägarne inte inse. För dem är det nog, att de äro ryska.

Newa från Angliskaja Nabereshnaja.Brandtorn.

”När den röda hanen gal.”

Brandkåren i aiia stader är alltid en populär institution, ty den väcker ingen afund, och den kommer som en hjälpare i nöden. På samma sätt skulle det vara med militären i fredstid. Medan fredens palmer gro, är det emellertid brandkåren som går fri från socialistiska, anarkistiska och antimilitära angrepp.

I våra dagar, då så mycket utjämnas tack vare den lifliga beröringen folken emellan, har brandväsendet, hvilket förut varit mycket divergerande ej blott inom olika stater utan ock inom samma land, antagit en slags genomsnittsform, och utgår man från den hypotesen, kan man tryggt påstå, att Petersburgs brandkår icke står andra storstäders efter.

Förutom kyrktorn och fabriksskorstenar ser man en del torn sticka upp bland byggnadernas flata tak, torn, som ej äro olika en slags fyrar. Strax innan de nå toppen, vidga de sig något och lämna plats för ett litet hus, som starkt påminner om den inrättning, hvilken inom sig innesluter självfva lysapparaten på fyren.m

Detta är ett af Petersburgs 15 brandtorn, af hvilka hvart och ett förråder närvaron af en brandstation.

Staden har ingen hufvudstation. Man har gått så långt i decentralisation som möjligt, i det att man bildat 15 st. i det närmaste alldeles lika stationer, hvar^och en under sin brandmeister. Hufvudet för det hela är en för alla gemensam öfverstyrelse, hvilken dock endast har administrativ

myndighet.

Brandväsendet har gått stadigt framåt. Man har ej längre att befara

sådana eldsvådor som den stora ödeläggaren år 1737, hvilken hotade den södra delen af staden med fullständig förstörelse.

Låtom oss göra ett besök på en af brandstationerna.

Vid ingåugen står en post. Han är klädd i den sedvanliga soldatkappan af gulbrunt kläde, men på hufvudet bär han en mässingshjälm, blank och skinande så, att man skulle kunna spegla sig i den. På vår förfrågan, om man kan träffa officerarne följer han med ett stycke på väg och visar hvar byrån är belägen. Vi träda ogeneradt in

säkra om, att den ryska gästfriheten ej skall förneka sig utan vi bli väl mottagna. En officer i lägsta graden reser sig upp, vi presentera oss, och han lyssnar välvilligt till vår önskan att få bese lokalen.»Med nöje, mina herrar», svarar han. »Jag fruktar dock, att här inte finnes mycket att beskåda.»

Han ringer på en klocka, och en underofficer inträder. Denne får hastigt några korta, på sak gående befallningar, och är nu vår ciceron inom logementet.

Det är till ytterligt rent därinne. Man ser, att folket är vandt att handskas med vatten, ty allt glänser, äfven de med oljefärg bestrukna väggarna. Sängarna stå väl uppbäddade, med hvita, rena lakan, och fil-

Materialvagn.

tama ligga jämna utan den minsta skrynkla. På kortväggen i ett af rummen hänger en ikonbild, och framför den en brinnande lampa. Männen stå ju också döden nära genom sitt farliga yrke.

Brandsoldaterna äro kraftiga karlar på 25—40 år.

De se klumpiga ut, men ytan bedrar, ty har man en gång sett dem i arbete, kan man skrifva ut betyg på deras vighet och framför allt djärf-het. När vi passera, räta de upp sig i gifaktställning. Man far intrycket af, att de äro väldisciplinerade. Också rekryteras de ur det bästa soldatmaterialet i Petersburg, hvilket ej hindrar, att man också värfvar civilt folk.

»Hvarför ha ni inga ungdomar med?» fråga vi.

»De äro inte tillräckligt kallblodiga», svarar vår ciceron. »Hvad vi vilja ha är folk, som aldrig rusar stad utan att reflektera bara för attnjuta af nöjet vid en eldsvåda eller visa sig för populasen. Vi önska folk, som arbeta i det tysta, lugnt och sansadt. Det har också visat sig, att de äldre bättre stå emot strapatserna och röken. De andra hugga i för-tviflade till en början men ge sig sedan. De äldre arbeta nästan bättre ju längre det lider.»

»Hvad ha ni för eldsläckningsmaterial?»

»En del af den, den bästa, kommer från Ludvigsberg. Det är en svensk firma, som levererat den, blapd annat vår största ångspruta.»

En riskabel nedfärd.

Vi komma in i vaktrummet med sina telefoner och telegrafapparater, hvilkas alla ändamål synas oss ofattliga. Man visar huru de olika brandskåpen automatiskt allarmera genom att ange siffror, en för hvarje skåp.

Plötsligen frågar brandmeistern:

»Vilja herrarne se en allarm?»

Vi uttala vårt nöje och gå ut på gatan. Där hänger ett brandskåp på väggen och brandmeistern själf signalerar. Dessförinnan ha vi besökt stallet, där hästarna stå icke-påselade precis som i ett vanligt stall.

Allarmsignalen ljuder, och det blir lif öfverallt. Ögonblickligen slås dörrarna till vagnshuset upp af vakten, som utrullar de tunga fordonen.Inom loppet af några sekunder har stallvakten selat på hästarna och kommer utspringande med dessa. Från alla håll rusar folket, som ännu håller på att kläda på sig sina blusar och hjälmar.

Hvar och en skyndar direkt till sin post, utan att den ene går i vägen för den andre. Inom en handvändning äro hästarna, hvilka stå och dansa på stället, fulla af stridsifver, förspända, och med ett hopp befinna karlarne sig på vagnarna.

Vi ha hela tiden stått med klockan i hand. Det dröjde 75 sekunder, tills allt var klart, och om än tiden ej var ett rekord, så var det likväl raskt gjordt, när man betänker, att hästarna ej voro påselade och att de dessutom skulle ledas minst 50 meter till vagnarna.

Ambulansvagnen.

På order från brandmeistern langas därpå slangarna ut, och den långa brandstegen vefvas upp. I en lång

gåsmarsch klättra karlarne upp på taket, där de utföra släckning af en fingerad eldsvåda. Man efter man firar sig ned från den ansenliga höjden och begagnar sig därvid af den smäckra lifräddningslinan, hvilken viras ett hvarf om karbinkroken. Det ser äfventyrligt ut.

Föreställningen har samlat folk. Man kommer springande från alla håll och kanter, ty Petersburg är lika nyfiket som Stockholm, Köpenhamn och Berlin. Bland de nyanlända är en reporter. Han skrifver med hast, och pennan flyger öfver papperet, ty han har fått en nyhet för sin tidning.Brandallarmen intresserar honom inte så mycket som underrättelsen, att uppvisningen äger rum för två svenska officerare, ty svenskarna äro populära under förmälningsdagarna,* då under nära en veckas tid alla gator, äfven de i utkanterna belägna, äro fyllda med tusentals blågula flaggor. Har ryssen gäster, vill han fira dem, så att de ej glömma det, och alla draga sitt strå till stacken.

Gatan fylles af vatten, som rinner ned från det rikligt spolade taket. Det dryper från brandsoldaternas mörka blusar och från deras kaskar. Strax bredvid står ambulansvagnen, denna trogna hjälpare i nödens stund, men den behöfver gudilof inte anlitas för stunden.

Sedan befälet fått några erkännsamma ord och våra visitkort, ta vi afsked, tacksamma för tillmötesgåendet.

I Petersburg finnes till och med en automobilspruta, och man är särdeles belåten med densamma. Det är ju självklart, att då bilerna numera ej längre tillhöra experimentstadiet, äro de kanske mest af allt lämpliga för eldsläckningsändamål, då det gäller att hastigt komma till olycksplatsen.

Den ryska brandkårens fart är mindre än brandkårens i Stockholm. Men det är allmänt kändt, att brandsoldaterna handtera bagaget vid eldsvåde-tillfälle på ett så varsamt sätt, att det borde utgöra föremål för studier från flyttningsbyråarna.

Och det är inte alla brandkårer, som ha en sådan försyn för andras

egendom.

* Prins Wilhelms bröllop.De, som äro klädda i kronans kläder

MILITÄREN intar en framstående ställning i Petersburg.

Först och främst har man hit förlagt de förnämsta militära skolorna, hvilkas anseende är mycket stort. Vidare har man här samlat eliten af trupperna, gardeskåren, hvilken anses utom konkurrens vid jämförelse med andra armékårer. Kommer därtill, att dessa gardestrupper betraktas som tsarens stöd och beskydd mot de upproriska, inses att militären har mycket att säga och gynnas på allt upptänkligt sätt.

Petersburg är öfverfylldt af uniformer, af hvilka dock icke alla äro militära. Men det är ej häller sagdt, att alla de, som bära officersuniform äro militärer. Ofta erhåller en civil person som belöning för gjorda tjänster en viss militär grad, ehuru han ej ens känner till de mest brukliga kommandoorden.

Det finnes ett alldeles otroligt stort antal generaler i staden. Man möter dem öfverallt och ser huru soldater och matroser göra halt och front för dem. De flesta af dem äro gamla gubbar, hvilka stulta fram på gatorna, nyfiket betraktande folkvimlet eller butiksfönstren. Denna rikliga tillgång på generaler gör att graden ej åtnjuter samma anseende som i andra länder, och de kunna knappast draga någon slags fördel af sin rang i socialt hänseende.

Enligt förordning äger den officer, som varit i tjänst under io år, rättatt alltid bära uuiformn äfveu efter afskedstagaudet och man begagnar sig i största utsträckning af detta tillstånd. Det är därför icke sagdt, att uniformens bärare känner någon slags skyldighet att respektera rocken. Ofta är den föga proper. För öfrigt äro de militära begreppen olika i Ryssland mot i andra länder.

En tysk officer kan ej visa sig i uniform exempelvis på hvilken restaurang som hälst. Man kan säga, att vissa hotell och restauranger i Tyskland

En gammal general.

ha privilegiet att få se officerare som gäster, och dessa omnämnas i garnisonsorder. En rysk officer kan besöka hvilken femte klass varieté eller bordell han vill klädd i sin uniform utan att detta väcker anstöt. Man kan fa se druckna officerare, hvilkas beteende dock ej väcker mer anstöt än de civila.

Det är inte graden, som medför anseende, utan personen. Mångenduglig kapten har mer att säga än hans kamrater i högre grader. Hans sociala ställning betyder mer än graden. En högaristokratisk löjtnant har ofta större inflytande än en brigad- eller divisionsgeneral. Kompanicheferna vid Preobrascbepskigardet hafva kaptensgrad, så länge de inneha sin tjänst vid regementet; söka de transport till linjen, erhålla de genast öfverstes grad.

Hans maj:t käjsaren är själf chef för i:sta bataljonen af detta regemente; alltså lyder han som sådan formellt under regementschefen, allt detta för att antyda den hedersplats regementet intar, då ej ens käjsaren drar sig för att vara bataljonschef vid detsamma.

Tsarskoje Selobangården.

Petersburgsmilitären anses som sagdt för eliten. Deras uppgift är i främsta rummet att upprätthålla ordningen, således ett slags polistjänst. Deras mandat sträcker sig ock utanför staden, i det att Tsarskoje Selo, ett bland de största militärläger som finnes, är till största delen befolkadt af militär, af utvaldt folk, bland hvilket ingen förrädare får finnas.

Käjsarens privata järnvägslinje från Tsarskoje Selobangården till lägret bevakas af militär. Det är en egendomlig syn att se huru soldaterna stå bredvid banvallen, utposterade på roo—200 stegs afstånd från hvarandra, orörliga likt bildstoder, med ryggen vänd mot tåget, medan det passerar. Sedan göra de vändning och patrullera.

Geväręn äro laddade. Om någon oförsiktig närmar sig banan, anropas han, och det händer, att man skjuter. Också är det ej så få attentat, som planerats, ty det är på denna linje som de misshagliga ministrarnaresa, när de skola konferera med tsaren. Tiden för deras resa hemlighålles på det mest noggranna sätt.

Tsarens trognaste anses de utvalda kosackernas sotnia vara. Den består af något mer än 700 man och är förlagd till Tsarskoje Selo. Kosackernas uniformer äro röda och mycket påkostade. Chevalier- och lifgardet till häst anses för Rysslands dyraste regementen. Det är få personer, som ha råd att stanna inom desamma under en lång följd af år. Någon skillnad i rang regementena emellan förefinnes ej. Det förra gardet har svarta, det senare bruna hästar.

Kosack.

Lifhusarerna anses också för ett fint regemente, hvilket har att uppvisa en officerskår, rekryterad bland Rysslands finaste aristokrater.

Dönen räcker ej till. Vid kavalleriet måste officerarnes personliga årsinkomst vara betydlig. Man berättar, att vissa regementschefer bekosta nyuppsättning af hela hästmaterialet vid regementet. Vid infanteriet har man ej så stora anspråk. En löjtnant vid Preobraschenskigardets skall ha 5,000 rubel bredvid, vid Semjenoffgardet endast 3,000 rubel.

Gardesgrenadjärerna åtnjuta godt anseende. Deras uniform skiljer sig betydligt från det öfriga infanteriets, särskildt genom den egendomliga hufvudbonaden.Huru olika åskådningssätten äro i vissa afseenden inom militära kretsar framgår bland annat af följande historia.

En ung kapten, tillhörande en rik aristokratsläkt, hade genom relationer och personlig duglighet blifvit utnämnd till flygeladjutant hos tsaren, en ovanlig utmärkelse.

Under en trupprevy, som ägde rum under tsarens närvaro — det var käjsar Nikolaus I — utfor regementschefen i häftiga ordalag mot den

Lifhusar (menig). Gardesgrenadjär (menig).

unge flygeladjutanten, som oaktadt tsarens närhet gaf sin regementschef några bastanta örfilar.

Han degraderades genast till simpel soldat och skickades till Kaukasien hvarest ett förbittradt guerillakrig pågick i bergen. Under tre års tid sökte han döden utan att finna den.

En dag skulle hans regemente göra ett nattligt anfall. Fiendens poster måste öfverrumplas, så att de ej finge tid att göra allarm, och man sökte frivilliga till detta vågspel.

Tre anmälde sig, och två bland dem voro f. d. officerare.De smögo sig fram, följda af regementet. Det fordrades mod, sinnesnärvaro och styrka, men de löste sin uppgift på ett glänsande sätt.

En tid därefter inkallades den degraderade flygeladjutanten till regementsexpeditionen. Hans chef underrättade honom, att tsaren med anledning af hans bedrift åter insatt honom på hans förra plats som kapten och flygeladjutant.

Vid underrättelsen föll den unge mannen afsvimmad till golfvet.

Han slutade som kavalleri general på en af de högsta posterna i Ryssland.

En gång mellan Vinterpalatset oeh Precbraschenskigardets kasärn.

Tätt invid Vinterpalatset ligger en bataljon af Preobraschenskigardet kasärnerad. I händelse af fara kan den genom en öfvertäckt gång genast skynda in i palatset. Allarm ges af posterna genom elektriska ringledningar.

Öfningarna äga delvis rum på Marsfältet, den stora exercisplatsen, som är belägen mellan Suworowtorget och Michailowskijträdgården. Här ser man artilleriet och kavalleriet göra sina manövrer på sandslätten med en precision, som utvisar drill intill virtuositet. Särskildt roande är kosackernas konstridt. De kunna i vild galopp upptaga mössor från markeneller stå med fotterna i sadeln. Ofta hänga de likt indianer vid ena sidan af hästen eller kasta sig med ett enda sprang i sadeln från marken. Vintertid företagas öfningar i den omgifvande terrängen.

Det händer då, att skidor medföras, men någon vidare skicklighet i sporten äga soldaterna ej.

I en del disciplinära saker är man ej så noga. Man kommenderar visserligen gif akt, men det är ej alltid sagdt, att alla karlar i ledet bry sig om kommandoordet. Honnören officerare emellan är slapp, om den ens

Vinteröfning.

äger rum, och många orka ej föra handen till mösskärmen, utan låta den stanna på halfva vägen. Men soldaterna se upp och äro vakna. De se snygga och ordentliga ut till skillnad från deras kamrater i landsorten, men också bestå de som sagdt af utvaldt folk.

I Petersburg finnas många militärskolor, bland andra i:sta och 2:dra kadettkåren, Alexander- och Nikolaikårerna, Nikolai generalstabsakademi, artilleri-, ingenjör- och marinhögskolor m. fl. Hit församla sig de bästa lärarekrafterna, och bland dessa finnas bemärkta män. Man framhåller dem vid hvarje lämpligt tillfälle.

A vt 1 n of/, Petersburg.Förutom Preobraschenskigardet, Chevalier- och Hästgardena finner man Araktschejewscha, Finska-, Grenadjär-, Ismailow-, Jägar-, Moskwa-, Paw-

Generalstabsakademien.

lowska- och Sappörregementena inom stadens område. Därtill komma kosacker, eskort, gendarmer och slottsgrenadjärer samt flottan.

Slottsgrenadjärerna utgöras af gamla, nästan orkeslösa gubbar. De ha fått sin befattning ej så mycket för den nytta de kunna göra som fastmer som en hedersbetygelse åt dem själfva. En vacker tanke, som ligger till grund för denna organisation.

De ha till uppgift att hålla vakt vid en del statyer och delvis också vid Vinterpalatset.

Klädda i sina höga björnskinnsmössor, med ätida till ett dussin medaljer på bröstet, imponera de ovillkorligen, och man har respekt, ej så mycket för deras kraft som fastmer för deras ålder och ärevördiga utseende. De ta sitt kall på fullt allvar och siotisgrenadjär stå timtals bredvid skyllerkuren, medvetna om attgöra sin plikt. Ingen'

skulle väl häller vilja förneka dem den gloria af respektabilitet, som omger dem.

Som en motsats mot dessa gamla veteraner stå de unga pojkarne, hvilka antagas som musikelever vid en ålder, då de nyss lämnat mjölktänderna.

Kasäruerna likna understundom privathus. De kunna befinna sig midt inne i staden, inblandade helt beskedligt i husraden, och såge man ej posten utanför kasärnporten, kunde man ej veta, att man här hade ett militärt etablissement framför sig.

En ung krigare.

Under prins Vilhelms och storfurstinnan Maria Pawlownas förmälnings-högtidligheter såg man ofta svenska flaggor öfver kasärnportarne, en ovanlig syn.

Mititären är dekorerad mer än någon annan. Det är dussintals ordnar och medaljer, hvilka täcka bröstet på bäraren och knappt ge rum för en enda öppen fläck på klädet. Fälttågsmedaljen är ej ovanlig att se, men ej häller invalider från det senaste kriget, hvilka röra sig på träben eller stödja sig på hjälpsamma kamraters armar.

Militärduellen är ej förbjuden, men den förekommer ej så ofta. Kontrahenterna träffas utanför staden och medföra sina sekundanter och läkare, ofta äfven sjukvårdsmanskap.Om man ej skall slåss till sista blodsdroppen, hålla sekundanterna sig i närheten med dragna värjor för att parera de farliga stötar, hvilka en af parterna kanske försummar.

Sedan man blottat öfverlifvet, börjas striden, som dock ej alltid aflöper utan att människolif går förloradt.

En rysk kasärti med svensk flagg öfver porten (under dagarna för Prins Vilhelms förmälning med Prinsessan Maria Pawlowna).

Tsar Peter I bildade Preobraschenskigardet, Rysslands första reguliära trupp, och han ingick själf som soldat i sitt nybildade kompani, hvilket efter hand svällde ut. Detta var år 1683. Chef var då engelsmannen, general Lefort. Regementet fick sitt namn efter staden Preobraschensk.

Dess nuvarande regementschef (1908) är general Dragomirow. Chef för i:sta bataljonen är tsaren nominellt själf, och hans kompanichefer äro flygeladjutanten kapten Leuchtenberg, kapten Seljoni, grefve Lytkl och kapten Kassakewitsch. Som t. f. bataljonschef tjänstgör öfverste Goldgoyer.Grenadjär i vinterpäls.

Författaren tillsammans med officerare vid i:sta bataljonen af Preobraschenskigardet.Tronföljaren skall passera graderna vid bataljonen.

Semenovskigardet uppstod därigenom, att under Peters tid Preobra-schenskigardet så hastigt tillväxte, att man måste inkvartera en del af folket i byn Semenow. Vid Culm räddades den preussiske konungen (1813) af detta garde, som fick ej mindre än 2,700 järnkors som minne af denna händelse.

Omkring 60 % af gardesofficerarne ha genomgått pagekåren, den mest ansedda af alla officersskolor.

Preobraschenskigardets dagliga dräkt består i en slags syrtut af blå-grönt kläde med röd krage, guldepåletter, 5 knappar i två rader, hvit passepoal om armuppslaget och vida byxor med stöflar. Mössan liknar den tyska.

Från Karl XII har detta garde ärft den halfmånformiga vaktbrickau af silfver samt regementets paradmarsch.

Klubbar och spelhus.

I ett land där föreningsväsendet blott är en skugga, där hvarje sammankomst betraktas med oblida ögon af de styrande, men där man ej helt och hållet vågar döda formerna för personers sammanträffande i större antal, måste klubblifvet — som är tillåtet under vissa betingelser — antaga en alldeles särskild karaktär.

Man måste för att öppna en klubb erhålla gradnikschalnikens (polischefens) tillstånd härtill. Då ansökan

inlämnas, skall denna vara åtföljd af de statuter man önskar antaga. Sedan vederbörande pröfvat desamma och funnit dem ofarliga för den allmänna säkerheten, lämnas den begärda licensen, och klubben kan konstitueras.

Någon vidare svårighet att utverka tillåtelsen förefinnes ej. Misstänker man, att det ligger något politiskt bakom, kan detta snart nog utletas dels genom spioneri, dels genom den kontroll, som polisen alltid förmår ut-öfva öfver klubbverksamheten.

Liksom polisen äger rätt att bevilja inrättandet af klubben, kan den ock tillsluta densamma, och härför behöfves det ej ens ett skäl. Sanningen att säga stänger man dock icke utan att verkliga orsaker härtill föreligga.

Klubbarna ha i de flesta fall icke kommit till af ett behof att idka sällskapslif såsom fallet är exempelvis i England. Endast de större och elegantare torde vara bildade efter engelskt mönster. Det vanligaste skälet för deras tillkomst är hasardspelet eller sträfvan efter allmänbildning.

När man lämnar in ansökan till gradnikschalniken, vågar man naturligtvis inte omnämna, att klubbens hufvudsakliga uppgift är att skaffa sig en spellokal. Därför namnger man helt andra motiv, ibland vetenskapliga, ibland sociala.

I dagstidningarna kunde man exempelvis en dag få läsa följande notis:»I går afton stängdes återigen trenne klubbar, den internationella-geografiska, den tjodneritzska och de intelligenta arbetarnes».

Man skulle möjligen häraf kunna draga den slutsats, att dessa sällskap ägnade sig åt intelligenta sysselsättningar att döma af namnen, men det kan lika väl hända att dylika dygdemönster äro maskerade spellokaler.

Att så är förhållandet vet polisen, men blundar för saken, så länge man håller sig inom vissa gränser. Man kan ej förbjuda petersburgaren att spela kort inom hans egna lokaler, men man kan besluta, att kortspel får utöfvas endast af aktiva klubbledamöter. Någon konst att bli sådan förefinnes ej, ty sedan man blifvit anmäld, kan man inskrifvas för en dag och därmed följer rätt att uppträda precis på samma sätt som de vanliga aktiva medlemmarne.

Inom vissa klubbar, hvilka antagit natur af öppna sällskap, behöfves ej ens en officiell anmälan från någon af ledamöterna: det ges spelhus där man kan komma in utan vidare, blott man tecknar sitt namn i en utlagd bok och erlägger den eller de rubler, som utgöra inträdesafgift. Herrn, som tar mot denna, kan pro forma tjänstgöra som introduktör.

Hasardspelet bedrifves här alldeles öppet. Det är ett Monte Carlo i miniatyr, och ingen tänker ett ögonblick på, att polisen skulle eller rättare sagdt borde anställa en razzia.

Under vintern 1907—8 sålde man till och med öppet böcker, hvilka utvisade förteckning på klubbarna.

Klubbens existens beror uteslutande af polisens godtycke. Stänges den, så dröjer det vanligen ej många dagar, förr än den ånyo öppnas, vare sig under samma villkor som förut eller ock återuppstår den som en annan fågel Phcenix ur elden.

Antalet varierar mycket. Petersburg har likväl ej det största antalet att uppvisa; långt flera finnas i Moskwa.

Det ges således tre olika typer af klubbar, de eleganta, förstklassiga efter fashionablaste mönster, de som åsyfta höjandet af moral och intelligens och slutligen spelklubbarna.

Bland de förstnämnda är jaktklubben och engelska klubben de mest framstående. Jaktklubben anses stå utom all konkurrens, och den räknar de allra högsta dignitärerna i riket som sina medlemmar. Engelska klubben är likaledes ett tillhåll för högaristokratien.Om än klubbväsendet missbrukas och utgör masken för helt andra företag, så kan dock ej förnekas, att det ges sällskap, som verkligen arbeta för ädla ändamål. Men om dem talar man mer sällan. I det allmänna medvetandet ingår klubben som ett samlingsställe för spel för att inte tala om laster. De väcka dock icke ovilja, utan snarare löje.

Ofta hör man talas om skandaler inom desamma.

I en af de finaste klubbarna, där man spelade högt, uppträdde en viss general Gall. Namnet är engelskt, men som ryssarne sakna bokstafven H. förvandla de den ofta till G.

Generalen spelade med en tur, som måste väcka förvåning. Dag efter dag var det han, som inhöstade de största vinsterna och Fortuna syntes vara honom mycket bevågen, i synnerhet när han själf höll banken. Man började emellertid misstänka, att inte allt stod rätt till. För hvarje gång generalen skulle ge, blef han sjuk och måste gå ut för ett ögonblick. Han var borta en kort stund, ursäktade sig vid återkomsten och gaf som om ingenting passerat.

Så brast tålamodet hos de förlorande.

När han kommit tillbaka efter en dylik utfärd, hade man enat sig om att blotta honom. Han misstänkte ej något, utan satte sig med den sedvanliga ursäkten.

»Banken gäller 200,000 rubel», meddelade han älskvärdt och började ge. Alla voro tysta.

»Jag håller inte en kopek!»

»Inte jag häller!»

Man ropade från alla håll. Generalen anade genast oråd, och hans känslor måste inte ha varit de lugnaste. Han lade ned kortleken på bordet och betraktade oroligt de stojande herrarne.

»Fastän vi inte hålla något mot er, måste ni ge!» befallde man. »Vi vilja se resultatet.»

Han måste foga sig i det oundvikliga och började lägga ut korten. Dessa voro till hans gunst. Innan han gått laget rundt, slungade han leken från sig.

»Misstänka herrarne mig för falskspelning!» skrek han förbittrad.

Det blef en oerhörd uppståndelse. Alla skreko och väsnades omhvarandra, och han anmodades att återlämna inträdeskortet, den brukliga formen för uteständandet af klubbmedlemmar.

Saken hade dock ett efterspel.

Han klagade och fordrade, att man skulle förete bevis. Ingen, med undantag af betjäningen, hade kontrollerat och räknat korten, och han ansåg sig därför ha blifvit urståndsatt att bevisa sin oskuld. När man utslungade en så graverande anmärkning mot honom, hade det också varit klubbens skyldighet att anställa en noggrann undersökning i stället för att öfverlåta bevisningen åt tjänstefolket.

Flera gåfvo honom rätt. Någon lösning på den mystiska affären fann man ej.

För en vanlig dödlig förefaller det nästan sagolikt, att en person kan sätta 200,000 rubel på en enda bank. Detta är törhända dubbelt mer så mycket som erfordras för att spränga bankerna i Monte Carlo eller Ostende. Det bevisar om hvilka oerhörda summor spelet rör sig.

General H. säges under säsongen 1907—8 ha inspelat 450,000 rubel, en liten, nätt förmögenhet.

Hvem som vill kan idka hasard i Petersburg, men endast i mindre stil. De half-officiella spelhusen ha en begränsad poäng, och tillträdet till de elegantare klubbarna är mycket svårt och fordrar stora relationer.

Fattigdom.

Bettlare.

TIGGERIET i Petersburg är ett yrke, som uppammas af de ryska sederna och det anses ej för vanhederligt att bettla, ty detta sker ej blott af armod utan ock för vissa religiösa företag, till hvilka man önskar på ett lättvindigt sätt skaffa medel.

Tiggaren kallas för »Kristi barn» och anses stå under Frälsarens beskydd, och intet kan väl vara skamligt, för

hvilket Han själf visar intresse. Med ett dylikt åskådningssätt för ögonen kan man väl fatta, att det professionella tiggeriet blifvit en kronisk sjukdom, och att det är få som stämmas för att bettla. Ett ryskt ordspråk säger, att ingen är så rik, att han ej en vacker dag kan nödgas begära allmosor.

Det är så lätt att räcka ut armen och emottaga några kopek, under det att det fordras en kraftansträngning för både muskler och hjärna att arbeta.Och det ligger en sådan spänning i att se de olika slantarnas valör. Det känns nästan som ett slags hasardspel.

Tiggaren börjar sitt noviciat vintertid, och hans första försök sker i mörkret. Inom några dagar är han fullt tränad, och då väljer han sin uppehållsort, som dock kan ombytas, tills han fått reda på en bra plats, där han kan bli stadigvarande.

Mest möter man tiggande kvinnor och barn, hvilka med entonig röst rabbla upp sin utanläxa, i hvilken det ingår all välsignelse för den som ger. Inom stadens hank och stör är man ödmjuk, men det händer, att bettlarne utanför staden uppträda rent af hotande.

De bettlande typerna äro föga sympatiska. Bland kvinnorna finner man mer sällan magra, utmärglade personer. Snarare äro de sjukligt feta med uppsvällda drinkareansikten eller ock står syfilis att läsa på armar, händer och hufvud. Barnen äro ej häller fria från den fruktansvärda sjukdomen, hvilken i Ryssland funnit en jordmån, som aldrig någon annanstädes.

Tiggarne uppträda en och en eller ock i sällskap. Tre å fyra karlar i åldern mellan 30—40 år stå vid början på hästgardesboulevarden, i närheten af Peterstorget, och operera efter en viss, bestämd plan. De äro uselt klädda, lukta vodka så att det stinker på flera meters afståud och ragla lindrigt. Så snart de se någon, som de anse värdt att attackera, går en af dem fram och mumlar sin harang, i det han sträcker fram sin allt annat än rena hand. Komma flera promenerande i sällskap, störtar trion sig öfver dem likt hajar öfver sitt byte.

De se allt annat än sympatiska ut dessa sluskar, men ändock samla de hop kopek på kopek. I allén går en polis. Han fäster ej det ringaste afseende vid tiggeriet, utan gör sin rond utan att ingripa, under det att de tre med falkblickar uppsöka sina offer.

Proceduren ger intryck af något professionellt. Det är ej hjälpbehöf-vande, som anropa allmänhetens medlidande, det är trenne hasardspelare, hvilka spela utan risk och dra fördel af petersburgarens gifmildhet och hans oförmåga att neka den, som ber om något.

Tiggarne kunna för öfrigt klassificeras. Främst bland dem märkas de, som ej kunna arbeta. Dit höra orkeslösa gubbar och gummor, obotligt sjuka eller hjälplöst lytta. Om dem är det verkligt synd.

Andra kategorien utgöres af dem, som äro arbetslösa och ej kunna fådet dagliga brödet genom sina händers arbete. Det är vilja, men ej kunna.

Vidare märker man de passlösa, hvilka utgöra fribytare inom samhället och hvilka måste lotsa sig fram så godt de kunna.

Den sista kategorien utgöres af de lata. Dessa äro icke de minst talrika, och för dem borde det finnas straff.

Bland tiggarne på landet märkas många soldater. De måste göra något för att öka kosthållet, och då dra de sig ej för att anlita den allmänna barmhärtigheten. I Petersburg har militären det annorlunda ställdt. Maten

De fattigas torg.

är bättre och rikligare, och detta beror på, att man ej vågar uppamma ett oroselement, som kan bli farligt. Det är endast elittrupper, som ligga i Petersburg.

Bland tiggarne finner man också, att f. d. borgare ingå i ett anmärkningsvärdt procenttal. Främlingarne äro mindre till antalet.

Oaktadt man på Petersburgs gator möter ett större antal bettlande kvinnor än män, må man ej tro, att de förra äro

i majoriteten. Männens antal är ojämförligt större, men de veta, att tiggeriet på den trafikerade gatan är för dem mindre lönande. Det är en oerhörd arbetskraft, som går förlorad genom tiggeriet, en hel statsförmögenhet.

Följer man blott annonserna om arbetssökande, kan man se huru denna arbetslöshet uppträder periodvis med ökning eller sänkning. Vintern utvisar en mångdubbelt större arbetslöshet än sommaren, då jordbruket alltid sysselsätter de armar, som vilja arbeta. Det lönar sig ej häller att tiggasommartid, ty gifvarne äro till största delen på landet, och där ges sällan allmosor under den varma årstiden.

I hemmen uppträda ofta studerande för att bedja om hjälp. Många kasta sig in på studierna utan att äga det erforderliga kapitalet, och då de ej kunna skaffa sig sitt uppehälle på annat sätt, tigga de. Gatan skulle ej vara ett lämpligt verksamhetsfält för dem, och därför uppsöka de familjer kända för sin frikostighet. Sällan gå dessa studerande från dem utan att ha fått hjälp i en eller annan form.

Tiggaren medger ej, att i de flesta fall är det hans eget fel, att han tigger. Han skyller på otur, orättvis behandling, och han har sin historia att uppvisa, som utgör det försonande draget för hans näring.

En f. d. tjänsteman lefde af tiggeri, och han hade valt en säregen form för detsamma. Af naturen gladlynt och kvick förstod han att intressera folk, i synnerhet småkrämarne, hvilkas naturel han kände till punkt och pricka.

Hvarje gång han behöfde proviantera, besökte han hallarna eller butikerna, där varorna funnos.

Han uppsökte exempelvis slaktaren.

»Vackert väder i dag», började han. »Nu blir arbetet godt i år, och jag misstänker, att man inte kommer att slakta mycket till hösten. Jaså, ni tror, att jag har orätt! Så mycket bättre för er slaktare då. Ni kunna behöfva litet förtjänst. Tiggande pilgrim. Apropos, har ni hört historien om slaktaren och flickan från landet?» Han drar nu en historia allt för mustig för att kunna återges i tryck. Slaktaren och hans biträden skratta med full hals. Kunderna samlas också omkring berättaren, som har en skådespelaretalang, som är värd allt erkännande, och för ett ögonblick aftar kommersen. Hela hallen blir upplifvad.

När mannen fått auditoriet välvilligt stämdt, tar han fram sin korg eller påse och jämrar sig med komisk röst, att han ej har råd att köpa något af läckerheterna. Slaktaren ger ett tecken, och man stoppar in ett par njurar eller en köttbit åt honom.På samma sätt tullar han grönsaksmånglaren, bagaren och hökaren.

En annan berättar om sina erfarenheter från kriget. När det passar honom, klandrar han den ryska ledningen, men han är lika snar att berömma den, blott hans ordsvada leder till målet. Han får några slantar.

Ett gouteradt sätt hos de tiggare, som vilja hålla skenet uppe och låtsas tillhöra medelklassen, är att låna pengar till en istvoschik. De ha glömt plånbok och börs hemma.

Tiggaren vid Isakskyrkan.

I Petersburg finnes liksom på jordklotet i öfrigt också missförstådda poeter. Dessa gå omkring och recitera roller ur skådespel eller läsa upp tillfällighetsverser, hvilka inbringa dem brödet för dagen.

En särskild sort af tiggare äro de, som ej begära allmosor för egen del utan för andra, i allmänhet »heliga» ändamål.

Hit höra pilgrimerna, tiggarmunkarne och nunnorna, bönderna som tigga ihop medel till en kyrka m. fl. Naturligtvis finnes det bland dessa religiösa bettlare en massa, som uppge, att de ej ämna behålla pengarna för egen skull, men de hamna dock i deras fickor.Man lägger kanske märke till mannen i fårskinnspäls, som står posterad framför Isakskyrkan. Om halsen har han ett band, hvilket uppbär en liten låda och en ikonbild, hvilken senare skall utvisa, för hvilket ändamål han tigger. Hans kläder äro hela och snygga, han själf ser välmående ut men han är tydligen van att utöfva tiggareyrket.

När han upptäcker fotografiapparaten, som riktas mot honom, ser han ängslig ut. Här måste ligga något under, men hans tröga hjärna fattar

De stå i långa rader.

ej genast hvad det kan vara. Nu vändes bländaren mot honom, och han vänder sig om för att i språngmarsch bege sig bort. För sent, ty apparaten har redan uppfångat hans bild.

I allmänhet uppsöka tiggarne kyrkorna, ty de räkna ut, att de kyrkbesökandes känslor äro mer ödmjuka än de, som rusa omkring på gatorna i striden för tillvaron. Man ser hundratals tiggare på kyrkogårdarne, där hvarje begrafning är ett evenemang för dem. Där posta de inom sina egna områden, och där ger petersburgaren till »sin egen tiggare». Hvarje gång han besöker de sinas grafvar, uppsöker han denne stackare för att ge honom en skärf.

De religiösa tiggarne stå i långa rader och vänta. Ofta bära de sparbössor bredvid ikonbilden. Dessa bössor skola antyda, att allt hvad de tigga hop, skall tillfalla det angifna ändamålet; ej en kopek går i deras egen ficka. Allmänheten skall bibringas den uppfattning, att detta är en kontroll.

Hemmen och butikerna uppsökas också af tiggarne. Man uppger, att vissa affärer besökas af hundratals tiggare om dagen, från popen till den blinde.

Från Apraxinbazaren.

En präst, som tiggde under uppgift, att han ämnade skaffa ett litet kapell till byn, där han bodde, uppvisade en bunt papper, hvilka han skaffat sig för att väcka nyfikenhet.

Det var mystiska tecken, som stodo utritade där, besvärjelse- och troll-domsformler, kabbalistiska historier, hvilka kommo det okunniga folket att rysa af fruktan, och man vågade ej neka, då han bad. En annan visade taflor föreställande scener där turkarne torterade de kristna. Andra andliga sälja flaskor med jordanvatten och helig olja, bitar af Kristi kors eller spikar från detsamma, undergörande amuletter, mössor, som genom helgelse bota från hufvudvärk, föremål från Jerusalem m. m.Någon gång möter man tiggare, som lämna fram en bok, i hvilken gifvaren tecknar sitt namn och beloppet han skänker. Detta är ett sätt att drifva upp gåfvobeloppet.

Vid Apraxinbasaren syntes för åtskilliga år sedan en munk, som gick omkring med en järnstaf. Han såg dyster ut och mumlade med ohörbar röst, medan han passerade butikerna. Öfverallt där han drog fram,

Klostret Alexander Newskij.

tystnade folket och gjorde korstecknet. Det var som om något tryckande lagt sig öfver deras sinnen. Han stirrade framför sig som om han varit själsfrånvarande.

»Hvad är det för en?» frågades.

»Det är ett helgon», svarade man. »Han är asket och har haft en syn, och ingen vågar störa honom. Gud talar genom hans mun, och de han besöker få besök af Gud. Ingen törs röra vid honom, ty då slår han till med sin järnstaf.»Mannen gjorde ovanligt rik recett, ty alla som han besökte gåfvo honom pengar.

Vid dödsfall komma hela kolonier af fattiga för att gråta. Klostret Alexander Newskij har monopol härpå och lär skörda en oerhörd årsinkomst af detta. Man påstår, att det skall finnas en taxa för detta gråtande.

Tiggarkö utanför klostret.

Kyrkan öppnar ju sitt moderliga sköte för alla, men mest för de eländiga. Men frestelserna äro många i dessa ortodoxa tempel, som äro fyllda med all denna jordens härlighet, från de dyrbaraste taflor till de mest klara diamanter. Stenbilderna äro ofta öfversållade med dyrbara stenar och guld, och många tiggare draga sig ej för att stjäla, om de blott komma åt. Under det att de kyssa bilden, bita de af en sten och gå betydligt rikare därifrån än de kommit.

Ofoget tog sådan fart, att man nu flerstädes utbytt de äkta stenarna mot falska, och ikonerna få låta sig nöja med similijuveler.Äfven bland tiggarne finnes understundom en viss ömsinthet. En kvinna hade tiggt hop några slantar i en restaurang. Då hon kom ut, mötte hon en tiggerska, som bar ett litet barn. Oaktadt de ej kände hvarandra, gaf hon modern några kopek af sina egna få, tydligen rörd af barnets gråt.

Lördagen är tiggarnes dag. Då inhösta de mest och då uppträda de mest ogeneradt.

Många lära ha blifvit rika på tiggeri. En gubbe fick hjärtslag och dog på gatan. Polisen tog hand om den döde, som såg eländig ut med paltor, som ej ens skylde kroppen. När man visiterade rocken för att om möjligt fastställa den dödes identitet, fann man 60,000 rubel insydda i fodret.

Många af de lytta, man möter, äro förfalskare. Lyttheten är konstgjord och afser endast att väcka medlidande. Ju större detta är, desto mer kan man lura allmänheten på. Genom gymnastik och knep kan man så småningom skaffa sig utseende af att vara vanskapt och ockra på de ädlare känslorna hos andra.

Orättfånget gods.

TJUFNAD är alltid ett brott. Det betraktas dock med helt olika ögon i olika länder, och stölden har ej fullt samma fula klang i Ryssland som annorstädes. Man vet, att tusentals personer af nöden drifvas att gå utanför lagens utstakade råmärken, och detta gör, att man dömer mildare.

Hos en del af det lägre folket ingår tjufnaden ej ens såsom ett omoraliskt begrepp. Den faller af sig själf. Man har bevis på, att personer, hvilka ämna begå en stöld, först begett sig till kyrkan för att bedja om framgång för företaget. Och lyckas man, tillskrifver man detta hjälpen, som lämnats af skyddshelgonet. Man tackar honom härför, för att han skall vara lika tillmötesgående nästa gång.

Med stölden åsyftas ej att göra någon annan något ondt. Man vill blott förskaffa sig själf hvad man behöfver, och det är troligt, att flera af tjufvarne ej ens reflektera öfver, att de beröfva sin nästa hans ägodelar. De tänka blott på, att stölden är ett sätt att öfverflytta en del af dessa till egen ficka.

Vid en del stölder utvecklas en slughet, som är beundransvärd, en fräckhet, som väcker förvåning. Understundom ligger det humor i det sätt, hvarpå »affären» handhafves, ty den lyckas genom tjufvens psykologiska kunskaper, medelst hvilka han dömer motpartens svagheter och begagnar dem för att nå målet. Många köpenickhistotier kunna berättas från Petersburg.

Man hade uppfört en kyrka, och det återstod endast några veckor till dess att byggnadsställningen omkring densamma skulle borttagas. Under hela byggtiden hade arbetarne lagt märke till en elegant herre, som dåoch då gjorde besök vid bygget och inlät sig i samtal med dem. Han visade sig ej blott intresserad af saken, utan uttalade också sin missbelåtenhet, när det ej gick med fart, liksom han utdelade cigarretter och andra småsaker, då han var nöjd med arbetet.

Samtidigt underrättade han sig om arbetarne och deras villkor och på ett sätt, som väckte deras förtroende. Han blef mycket populär bland dem, och alla antogo, att han tillhörde byggherrarne, hvarför de hälsade mycket aktningsfullt på honom, då han infann sig.

En dag kom han i sällskap med en brädhandlare. Folket hälsade som vanligt, då de båda herrarne klefvo omkring bland byggnadsställningarna och kritiskt mönstrade stockar, spiror, plank och bräder. Efter ett par timmars tid begåfvo de sig af, och från den stuuden återsågo arbetarne ej mer den väl villige herrn.

Däremot infann sig en lång rad med arbetsåkdon några dagar senare, och med dem en stab af arbetare, hvilka började rifva ned byggnadsställningen.

Tillfälligtvis infann sig en af kontrollauterna och blef vittne till rifningsarbetet. Han tyckte det vara tämligen omotiveradt, då allt arbete ännu ej var utfördt, hvarför han gjorde sig underrättad på kontoret om orsaken till att man tog bort både plank och byggnadsställningar.

Ingen hade gifvit order härom.

Mellan brädhandlaren, som börjat rifva, och ägarne till virket uppstod en häftig träta. Den förre visade kvitterad nota på, att han köpt rubb och stubb med rättighet att undanskaffa det på just den dagen, och han ville ej först förstå, att han blifvit utsatt för bedrägeri.

Till slut måste han ehuru med svidande hjärta lassa af sina plankor.

Risken för tjufven var ej stor. Att han visade intresse för kyrkobyg-gandet kunde ingen bestraffa. Hans listiga sätt att göra sig förtrogen med arbetarne tog helt och hållet bort misstankarna från den hederlige brädhandlarens sida, ty det var ju gifvet, att en person, som hälsades med sådan respekt af folket, också var kändt af det.

Pengarna återfick brädhandlaren aldrig.

Vid Newskij finns en juvelarebutik, där man också säljer klockor, och som tecken härpå hade man uppsatt en ofantlig skyltklocka, hvilken hängde i en ställning utåt gatan.En söndagsmorgon infunno tvenne arbetare sig framför butiken, som var stängd, och medförde en dragkärra och en stege. Poliskonstapeln, som posterade på gatan, betraktade intresserad deras förehafvande, ty det var ett angenämt afbrott i hans enformiga postande.

En af arbetarne reste stegen mot det vinkeljärn, som uppbar klockan och äntrade upp. Hans kamrat langade upp verktygen och ställde sig sedan vid foten af stegen för att hindra denna att glida bakåt.

Poliskonstapeln närmade sig och öppnade ett samtal. Han gaf dem till och med råd och anvisningar huru de skulle göra. De underrättade honom om att klockan skulle tagas bort för att under söndagens lopp genomgå reparation, så att den kunde åter uppsättas på måndags morgon. Därför var det så brådtom.

Ändtligen kunde de föra ned kolossen, som placerades på dragkärran. Efter en vördsam hälsning på konstapeln drogo de bort.

Dagen därpå anmälde juveleraren, att man stulit hans skyltklocka. En undersökning anställdes, och därvid konstaterades, att polisen till och med varit behjälplig vid stölden ehuru omedvetet, ty han hade hjälpt till att ta emot den tunga pjäsen, då den fördes ned från sin ställning.

Hyser man den föreställning, att en tjuf i Petersburg går klädd i trasor och har tjufmärket skrifvet på pannan, misstar man sig. Han kan vara klädd efter sista modet likaväl som han har arbetarens blus på sig. I folkets hus (Narodni Dom) trädgård liksom på så många andra platser, stå anslag med varning för ficktjufvar, och af dem finnes det legio på de platser, där folkförsamling brukar råda.

Ficktjufven opererar ensam eller i sällskap. I det förra fallet löper han större risk, ty han måste bära det stulna på sig, och utsättes han för misstankar, kan han anhållas och få genomgå en komprometterande visitation. Långt säkrare är det då, om han, sedan stölden blifvit begången, kan öfverlämna det stulna till en medhjälpare, hvilken kanske sedan i sin ordning lämnar det till en annan.

De professionella tjufvarne veta mycket väl, att de bevakas af detektiver. Polisen blundar ej, och vill man infånga en känd ficktjuf, kan detta ske genom att man »skuggar» honom, tills man tagit honom på bar gärning.En utlänning, som åsåg en aftonföreställning på en af sommarträdgårdarna, blef tilltalad af en elegant klädd herre.

»Förlåt», började denne. »Ni har väl inte förlorat er plånbok».

»Nej», svarade den tilltalade leende. »Jag hade den alldeles nyss i min bröstficka.»

»Det är nog skäl uti, att ni känner efter en gång till», uppmanade den andre allvarligt.

Till sin stora förvåning fann den sökande, att plånboken var försvunnen och med den en ansenlig summa pengar.

»Var lugn,» sade detektiven och lade handen på den bestulnes arm, »ni skall få igen den. Följ mig bara!»

Liksom intet förefallit slogo de båda herrarne in på en af sidogångarna, där de promenerade af och an. Främlingen tyckte, att detta var ett bra konstigt sätt att återfå det förlorade, men han hade intet val och måste foga sig i proceduren huru långsam den än var.

Plötsligen tog detektiven ett par steg åt sidan och tilltalade en ung herre, som gick förbi.

»Följ mig», sade detektiven, i det han visade sin bricka.

Denne började protestera, men det hjälpte ej. Han måste följa med afsides. Under vägen sökte han smuggla undan

ett föremål, men förekoms af den påpasslige detektiven. Det var den förlorade plånboken.

Vid förhöret påstod den unge mannen, att han hittat den. Platsen, där detta skulle skett, hade ej blifvit besökt af plånbokens ägare, och till slut tillstod tjufven sitt brott.

Hos en ficktjuf, som arresterades, fann man en plånbok innehållande något öfver ioo rubel, två guld- och ett silfverur, 5 portemonnäer och en fin spetsnäsduk.

Ficktjufvarne operera särskildt mot dem, som äro elegant klädda samt damer. De senares fickor äro lätt åtkomliga. För att skydda sig mot tjufvarna ha en del ryskor låtit sy fickor på innersidan af kjolens nedre kant.

Många af Petersburgs ficktjufvar äro utlänningar. Marknaden är god, och då polisen i deras hemland känner till dem och deras fukter, föredraga de att söka sin utkomst på ställen där de äro okända. Det fordras tid, innan polisen får spaning på dem, om man ej varnat dem påförhand och under sin incognitoperiod hinna de »arbeta» med framgång.

En moskwabo hade kommit till Petersburg och där tagit in på ett af större hotellen. Han medförde ett ganska dyrbart bagage. Hvarje gång han gick ut öfverlämnade han nyckeln till portiern.

När han en afton kom till sitt rum, fann han detta till sin förvåning tomt. Man hade ej ens lämnat en löskrage kvar.

Bevakning utanför Crédit Lyonnais (i bakgrunden en skoputsare).

I den tro att man honom ovetande bytt ut rum, gick han ned till portiern för att underrätta sig om huru det förhöll sig med saken. Ingen kunde lämna besked, och bagaget var borta. Den tillkallade värden beklagade, att något sådant kunnat inträffa, men det berodde väl på ett misstag, och sakerna skulle nog komma tillrätta. Men det gjorde de ej. Trött på alla undanflykter uppsökte den resande polisen, som tog itu med den mystiska affären.

Man lyckades verkligen få fatt i de brottsliga. De tillhörde personalen på hotellet. Under gästens frånvaro hade de länsat rummet, ochdetta kunde de ju lätt göra, sedan de ställt ut vakt. Man kan knappt tänka sig en högre grad af fräckhet.

Värden tvingades att ersätta det förlorade, men han gjorde detta först sedan rättegång blifvit inledd.

Man betraktade det som inbrott och ådömde högsta straff.

Utanför en offentlig byggnad står en post på vakt. Han skall tillse, att ingen åverkan sker på byggnaden eller dess plantering med hvad därtill hör, däribland ett staket med konstsmide.

Under det att han postar, infinna sig trenne arbetare, hvilka medföra en liten vagn, i hvilken man ser allehanda smedsverktyg. De stanna framför staketet och torka sina svettiga pannor.

»Jag skulle hällre gå och lägga mig än att arbeta i den här hettan», säger den ene midt framför näsan på soldaten.

»Tror du, att sådana stackare som vi få sofva. Nej, vi måste arbeta som slafvar», invänder nummer två.

»Stå inte och sladdra! Vi få bara ovett, om vi inte skynda på», af-bryter dem den tredje.

På staketstolparna sitta några pilspetsar af brons. De hafva ej blott metallvärde, ehuru detta i och för sig borde vara ej så obetydligt. Karlen börjar nu att afsåga spets efter spets, under det att soldaten betraktar deras förehafvande utan en misstanke, att de äro i orätta ärenden stadda.

Under arbetet tala karlarne ogeneradt och afbryta det till och med för att äta ur sin medhafda matsäck. Genom husets port passera tjänstemännen som vanligt. En af dem stannar och frågar hvarför pilspetsarna skola bort.

»Inte vet jag», svarar en af arbetarne. »Vi ha blott fått befallning att ta bort dem, men orsaken vet jag inte.»

Tjänstemannen är tillfreds med förklaringen och går.

Tjufvarne aflägsna sig å sin sida med sitt byte, och det dröjer flera dagar, innan förbrytelsen upptäckes.

Vid ett annat tillfälle infinner sig en låssmed i ett hus. Han ringer upp våning efter våning med hälsning från värden, att han skall ta bort de gamla låsen för att ersätta dem med nya. Man låter honom utföraarbetet, och blir ursinnig, när man upptäcker sig vara offer för en bedragares anslag.

Den stora strömmen af invandrande bönder har gjort, att »bondfångare» uppvuxit likt svampar på marken. Af dylika finns det många slag, från den intelligente bonden, som skaffat sig stadsvana och lånar af de nykomna till »herrn, som gör affärer». Det är en god jordmån, i hvilken man arbetar, ty man har som bundsförvanter godtrogenheten och okunnigheten hos offren.

En bonde hade sålt sina ägodelar för 10,000 rubel och ville placera dem i tomter i Petersburg, eftersom han hört sägas, att dessa vore i oaf-brutet stigande.

Han kommer till staden och hör sig för angående utsikterna, och till slut sätter han in en annons, i hvilken han säger sig vilja köpa tomter med goda framtidsutsikter. Det kommer omgående svar i form af en herre, som lämnar sitt visitkort i det sjunde klassens hotell, där bonden slagit sig ned.

Bonden är smickrad öfver besöket och redan från första stunden välvilligt stämd mot den gentila herrn, som nedlåter sig till att själf komma.

»Om han hade tomter! De allra finaste, som finnas att få i hela Petersburg. Han ville dock inte, att spekulanten skulle köpa grisen i säcken, utan denne skulle själf se och bedöma. Det tillhörde icke hans affärsprincip att kugga något på folk. Alla skulle gå till affärerna och veta huru det stod till. Öppna kort vore lösen.»

Bondens förtroende är stadgadt, och de bege sig i en istvoschik för att ta de omtalade tomterna i ögonsikte. Egendomsagenten för honom till Marsfältet.

»Här ha vi ett helt tomtkomplex», förklarar han. »Tillsvidare står det som ni ser obebyggdt, och vi ha upplåtit det till staten på viss tid, men arrendet går ut om ett par dagar, och då ämna vi ej förnya det, ty man exercerar här, och det fördärfvar jorden.

Att det har ett centralt läge ser ni själf. Man kan säga, att det ligger midt i hjärtat på staden, och då förstår ni nog, att tomtvärdena komma att ökas.»

Bonden tror dock, att det skall bli för dyrt, men agenten opponerar sig.»Tvärt om», säger han. »Vi skola lämna den första tomten mycket billigt, ty ha vi väl sålt en, kommer folk rusande för att få köpa de andra, men då skola vi hugga till i pris och ta igen hvad vi förlora på den första.»

Detta inser f. d. landtmannen, och han börjar tala om pris och tomtens storlek. Agenten visar sig mycket medgörlig och låter pruta med sig, tills man kommer öfverens å ömse håll. Så träffar man aftal, att bonden skall komma dagen därpå till kontoret för att betala och få de nödiga papperen. Han får ett visitkort, där affärens adress står tryckt.

På utsatt tid kommer han till ort och ställe. På dörren står en vacker skylt, och han stiger in. I förrummet sitta några bokhållare, hvilka ej ta notis om honom, förr än han frågat två gånger. Då man hör, att han kommit med anledning af ett tomtköp, blir man tillmötesgåendet självt och anmäler honom hos chefen.

Han införes under artighetsbetygelser och får ännu en gång genomgå affären inför chefen, hvarvid hans gamla bekanta, agenten, är honom behjälplig och står på hans sida, då villkoren hota att bli strängare äh man först fastställt.

»Visserligen har jag öfverskridit min befogenhet», säger agenten, »då jag utlofvade så gynsatnma villkor, men jag måste stå vid anbudet, om jag än skall betala skillnaden ur min egen ficka.»

Rörd af så mycken hederlighet och ordliällighet ger den stränge chefen med sig och befaller, att man skall utskrifva kontrakten. Detta är snart gjordt och köpet afgöres. Bonden lämnar sina tio tusen rubel och kommer i besittning af några fri märkesprydda papper, hvilka tillförsäkra honom så och så stor areal af Marsfältet.

Han är glad öfver att ha gjort en så god affär.

Kort tid därefter infinner han sig på Marsfältet och har med sig mät-pålar och måttband. Han slår ned en påle i ena hörnet af fältet och börjar mäta med den allra största noggrannhet, hvarvid han utgår från en karta, som han medför.

Hans beteende väcker polisens lifliga intresse, och man frågar honom hvad i all världen han företar sig.

»Jag mäter ut mina tomter», svarar han.

Förklaringen kommer, och han ser till sin sorg och harm, att alladessa vackra, stämplade papper äro värdelösa. Till all lycka är allt inte slut ännu; han har ju firmans adress, och med polisens bistånd skall han väl lyckas infånga de skurkarna.

Man beger sig till kontoret, men finner det stängdt. På förfrågan upplyser dvorniken, att det blifvit uthyrdt blott på en vecka med anledning af en utställning.

Fåglarna ha flygit sin väg.

Understundom lockas de nykomna bönderna til^ de sämre trakterna, där vodka och kvinnor snart göra dem redlösa. Sedan plundras de inpå bara kroppen. Är bonden försiktig af sig, använder man andra metoder Det är nu kvinnorna, som bearbeta honom.

Ryssen är temperamentfull, och han är svag för kvinnor. Någon vidare urskillning har den ryska bonden ej i tillfredsställandet af sina drifter, och därför kan det sämsta slödder till kvinna lura honom. Det finnes många kvinnor, som äro bondfångare, med hjälp af soutenörer. Hon inleder en hemlig förbindelse med bonden, under uppgift att mannen är borta. De lefva någon tid tillsammans, tills rätta ögonblicket är inne: då kommer soutenören, som spelar rollen af äkta man. Han hotar att döda både honom och hepne för deras brott och ser fruktansvärd ut.

Hustrun är öfver sig gifven och kryper ångestfull hop i ett hörn. Vid lägligt tillfälle hviskar hon till bonden, att mannen är fal för pengar, och att detta är deras enda räddning.

Bonden erbjuder att betala skadestånd, men mannen skrattar åt ett sådant förslag. Ifrig bjuder förföraren allt högre belopp, och till slut lofvar den äkta mannen att tiga och låtsas som allt vore ogjordt.

Inbrotten äro våldshandlingar, hvilka ej erfordra samma slughet som bedrägeriet, men väl stor försiktighet. Det förete intet karaktäristiskt i Petersburg. Stölder från staten äro oerhörda.

Genom att ministerierna och de olika ämbetsverken i allmänhet ej stå i intimt samband med hvarandra, har man svårt att veta hvilken af dessa som i vissa fall ha rätt att besluta. Det byråkratiska systemet råder med alla sina sterila former. Tvenne ämbetsverk kunna tvista om äganderätten till samma sak eller fordra att ha bestämmanderätt om densamma. På samma sätt kan man tala om herrelösa ägodelar, nämligen dem, som ingen gör anspråk på, emedan man ej vet hvart de höra.Detta alstrar stölder i massa inom ämbetsverken. Man låter summor förfaras, och ingen vet hvart de ta vägen. Så var det under kriget, då millioner runno bort i sanden, spårlöst, utan möjlighet att kontrollera. Det händer, att flera personer i kompani dela kassorna och låta dem helt och hållet försvinna. Exemplen härpå äro många, och det är ej alltid som åtal följer, utan saken tystas ned.

Likaledes kan det hända, att man uppgör om ett pris med en leverantör, ett högt pris, som tillfogar staten mycket större utgifter än nödvändigt är. Leverantören låter en del af guldfloden hamna i fickan hos dem, som underskrifva leveransen för statens räkning. Mycket beror detta på de låga lönerna och dyrheten. Allt är så dyrt i Petersburg. Man kan utan fara att vederläggas säga, att den är världens dyraste stad, om man därmed vill framhålla, att man får liten valuta för mycket pengar.

De stora tjufvarne gå dock vanligen fria: de små anammar man, ty man skall ha några som statuera exempel.

Ännu ett exempel på huru de mest förvånansvärda stölder kunna begås.

Då Alexanderbron blifvit färdigbyggd, svängde man in den gamla träbron och förläde den på södra sidan af Peter-Paulsfästningen. Afsikten var, att den skulle föras till Ochta, en af Newas närbelägna bifloder. Där låg bron

länge och väl, tills den en natt försvann.

Man kom för att bogsera bort den, och då konstaterades, att den ej längre fanns på platsen. Ingen visste hvart den tagit vägen, och ingen vet det ännu den dag som är — mer än tjufvarne. Således hade man stulit en nära 600 m. lång och 7 m. hög pontonbro alldeles oförmärkt, och detta från ett område, som kan kallas för stadens mest bemärkta.

Man kan ej gärna tro, att det är möjligt, men fakta tala.

Öfverallt i Petersburg talar man om tjufveriet som något vanligt. Därvid använder man då man framhåller de högre klassernas tjufnad en föraktfull ton, men det ligger medlidande i rösten nät man omtalar, att de fattiga stjäla af nöd. Härvid må man dock ihågkomma, att de frisinnade ej alltid äro rättvisa i sina omdömen. De öfverdrifva gärna, när de tala om högaristokratiens eller de högre ämbetsmännens korruption.

Dock är det säkert, att »there is something rotten» på många områden.

»Tystnaden» (Petersburgs sphinx).

Kloster, klosterfolk och den heliga synoden.

SYMBOLEN för klostret borde vara en sphinx. Det ligger i blotta namnet något tystlåtet och hemlighetsfullt, något som väcker mysticismen till lifs, som osökt för tanken till det öfversinnligas värld och befriar själen från alla jordiska bekymmer.

Så borde det vara, men så är nog inte fallet i Petersburg.

Om än en hård kritik drabbar det ortodoxa, »hvita» prästerskapet, faller likväl brorslotten på munkarne, »det svarta», och det räcker nog till att ge äfven nunnorna en dufning också, allt att döma af allmänhetens omdöme om deras uppträdande, deras moral och deras lefnadssätt. Kanske ligger det icke så litet öfverdrift i det hånleende, som krusar skeptikerns läppar, då han talar om de ryska klostren, men nog torde en del oseder ha insmugit sig mellan de tjocka murar, hvilka dölja de fromma fädernas och systrarnas gärningar, vare sig goda eller onda.

Hvad förtäljer nu ryktet om dessa?En person, som icke är ateist men ej häller ortodox, snarare då frireligiös, berättar:

»Våra kloster ha råkat i dekadans. Orsaken härtill ligger i deras rikedomar och i de ryska, lätta sederna. Inne i klostren tar man mycket intryck från yttre förhållanden, och som man står i intim beröring med världen, följer man också dess exempel. Munkar och nunnor hos oss äro inte dömda till evig cell. De veta kanske bättre än de flesta hvad som sker i Petersburg, ty skvallret är icke bannlyst af klosterreglerna. En hög dignitär. Själf har jag naturligtvis ingen personlig erfarenhet af lifvet inom klostret, men jag kan ju relatera hvad jag hört, dock under förbehåll att jag inte garanterar för den absoluta sanningsenligheten af påståendena.

Man förnekar sig inte något nöje. Ju högre i graden klosterbrodern är, desto större lätthet har han att förskaffa sig detta lifvets goda, och han förnekar sig ej häller detta. Som han inte har någon kontroll öfver sig, lefver han ogeneradt. De underlydande smittas af exemplet, och då de inte gärna kunna vänta sig förebråelser därför att de imitera sin cbef, gå de i hans fotspår.

Det påstås, att en af våra förnämsta klosterfunktionärer, f. d. gardesofficer, har ej mindre än två mätresser, hvilka bo inom klostret i för dem särskildt inredda våningar. Där hållas stora fäster, till hvilka stadens honoratiores lära vara inbjudna, och då sparas ej hvarken på viner, mat eller fruntimmerssällskap.

Vid dryckeslaget går det hett till. Gästerna bäras understundom ut till vagnarna.

De lägre graderna måste något stämma ned tonen. Där grasserar spelpassionen, och kortlapparna bli dominerande. Spelet gäller inte alltid småbelopp, utan poängen kan understundom bli ruinerande.

Entréen till Alexander-Newskijklostret.

Ehuru detta spelraseri icke är okändt på högre ort, göres intet för att stäfja detsamma. Lasten snarare tilltar än aftager. Man anordnar formliga spelpartier.

Särskildt vid fastedagarnas annalkande lägger man an på fästligheter. Då bullas upp det bästa man äger, och inbjudningar utfärdas till höger och vänster. Familjer inviteras ej, men detta är sorgligt, ty härigenom kunde möjligen ofoget stäfjas. Herrbjudningarna antaga den där bullrande karaktären, som hos oss råder då familjens damer ej äro närvarande.»

En rysk dam berättade följande, hart nära otroliga historia.För ett fåtal år sedan presenterade sig en ung godsägare i en petersburgsfamilj. Mannen såg sympatisk ut och vann snart allas förtroende.

För föräldrarna blef det till slut icke någon hemlighet, att han uppvaktade dottern, och som de tyckte, att partiet var godt, läto de de unga ingå förlofning.

Fästmannen var exemplarisk. Något nattsudd ville han inte veta af, utan han följde sina regelbundna vanor. Fästmön öfverhopades med presenter, korteligen det var en idyll, i hvilken man ej nog kunde prisa fästmannens älskvärdhet, hans tillmötesgående och hans ädelhet.

Förlofningen drog emellertid ut på tiden, och en vacker dag framkastade den blifvaude svärfadern frågan om tiden för giftermålet.

»Vi ha väl inte så brådtom med det», svarade den tillkommande mågen. »Hemma håller jag på att reparera, ty allt är gammalt, och sådant vill jag inte bjuda min hustru på. Elegant skall vårt bo bli, men det tar tid.»

Fadern lät sig nöja med svaret.

Reparationerna drogo emellertid misstänkt ut på tiden. Än var det ett som mankerade, än ett annat, som lade hinder i vägen för giftermålet.

Härigenom ökades till slut misstankarna. Äfven fästmön började finna, att icke allt stod rätt till. Fästmannen syntes vara omgifven af en hemlighetsfull slöja, af ett visst något, som tarfvade en förklaring. Efter ett inom slutna dörrar hållet familjeråd beslöt man att affordra den unge godsägaren hans legitimationspapper, ty liksom alla landsortsryssar, hvilka besökte hufvudstaden, borde han ju ha sitt pass med sig.

Han hade emellertid ej papperet på sig — för tillfället, men skulle taga det med sig vid nästa besök. Detta lät länge vänta på sig till fästmöns stora förtviflan, men till slut kom han tillbaka — utan pass.

Fadern lät en detektiv »skugga» den unge mannen, när han gick hem den dagen, och nu gjorde man en förvånansvärd upptäckt.

Godsägaren skyndade sig nämligen efter att hafva lämnat familjen till ett hus, beläget i stadens östra utkant. Här inträdde han och försvann. Detektiven stannade dock utanför i hopp att göra någon upptäckt, ty man hade lofvat honom en ganska rundlig belöning, om han kunde skaffa tillförlitliga uppgifter om den misstänkte.

Efter några minuters förlopp syntes en munk styra kosan genom porten och ut på gatan. Mannen hade en viss likhet med den förföljdegodsägaren, och på grund häraf beslöt detektiven att följa honom för att skaffa sig visshet. Ju mer han skärskådade munken, ju större blef hans öfvertygelse, att godsägaren och den andlige utgjordes af en och samma person.

Han var rädd att förhasta sig och beslöt att verkställa ytterligare undersökningar, innan han delgaf familjen sina erfarenheter.

Och till slut fick han visshet.

Skandalen blef oerhörd. Den djupt kränkta familjen rörde upp himmel och jord. Hvilket straff den brottslige erhöll förmäler emellertid inte historien.

Det är ju egendomligt, att en rysk munk så länge och med framgång

Kapellet vid Valaamklostret.

kan föra ett dubbellif, å ena sidan enligt klosterritualen och andra sidan med alla möjliga slags världsliga förlustelser.

Inom den romersk-katolska kyrkan hade något dylikt ej gärna varit möjligt. Äfven om vissa öfverträdelser där äro möjliga, kunna de likväl icke antaga sådana dimensioner som här var fallet.

Hvad kan orsaken vara, att något dylikt kan försiggå?

Den allmänt utbredda njutningslystnaden och de relativt milda klosterreglerna.

På vissa bestämda tider af dagen hållas mässorna och gudstjänsten. Dessemellan äro munkarne fria och få sköta sig som de själfva önska. Kontrollen är slapp, om man öfver hufvud taget ens kan tala omkontroll. Overksamheten föder lättja, och med denna följer ett begär att finna förströelse. Och snart faller lättingen ett offer för passionen.

Nu är det dock så, att man ej alltid bör taga för kontant hvad den älskvärde petersburgaren säger om sina medmänniskor. Han är i hög grad beroende af sina antipatier eller sympatier, och hvem är inte så för öfrigt? Hatar ryssen, hatar han intensivt och offrar sig själf för sina idéer, hvilket ju också framgår af de många politiska attentaten, men

Ett tempel, helgadt åt Jungfru Marias lidanden.

älskar han, gör han detta lika djupt, och han är en verklig vän till sina vänner, beredd att göra stora uppoffringar för dessa, om så kräfves.

Det är ju modärnt, att man kastar sig öfver klostren och klosterfolken i snart sagdt hela världen. I Frankrike har man stängt de förra och kört bort de senare. Och det gör ett rent af vemodigt intryck, när besökaren exempelvis ser de gamla, ärevördiga klostren i den forna påfvestaden Avignon tillbalkade med grofva järnstänger och kolossala hänglås. Det är dock ett stycke instängd poesi, som gömmes där innanför.Ännu stå de ryska klostren öppna, men deras guld, deras fabulösa rikedomar äro nog något lockande för proletariatet, om än respekten för det gudomliga ännu håller bort fingrarna från klostren, under det att bankerna och deras guldtransporter ej skonas. Alla kloster äro ej förmögna, ja, man kan säga, att de rika klostrens antal är mycket inskränkt, men rikedomarna äro — där de finnas — fabulösa.

Petersburgs utan gensägelse förnämsta kloster är Alexander Newskijs, beläget vid Kalaschnikowskaja Pristan, i Obwodnykanalens östra del. Högtidlig klosterprocession. Newa begränsar klosterområdet i öster, ofvannämnda kanal i söder. De återstående två sidorna af kvadraten bildas af en vallgraf. Klostret är följaktligen beläget på en ö.

Den palatslika byggnaden anlades på Peter I:s befallning. Redan då man passerar bron öfver vallgrafven, får man intrycket af att det snarare är ett lustslott än ett kloster. Stilen är barock, och de dominerande färgerna synas vara gult, hvitt och grönt.

I förgrunden ståtar ett järngaller med konstsmide. Alléerna, som omge byggnaderna, äro raka, med höga träd och välskötta gräsmattor.Den största, hufvudkyrkan, räknar sina anor från en senare tid än de egentliga klosteranläggningarna.

Kyrkorna äro till antalet ej mindre än tolf, hvartill komma åtskilliga mindre kapell. Också har klostret rang af Lawra dvs. första klass och utgör säte för metropoliten af Petersburg och Ladoga. Af dylika större kloster finnes det blott 4 i Ryssland, nämligen förutom Alexander New-skijs kloster det beryktade klostret i Kiew, den helige Sergius Troiza kloster och Potschajewskijklostret. I öfrigt räknas S:t Sabaklostren i Jerusalem och de på Athos och Sinai lawra-rang.

En sägen förtäljer, att Alexander Nervskijklostret står på den plats där storfurst Alexander den 15. juli 1241 vann en större seger öfver sven-skarne och deras bundsförvanter, ordensriddarne. För att förhärliga denna seger lät Peter 1713 där uppföra en kyrka, till hvilken 11 år senare den helige Alexanders kvarlefvor öfverfördes.

Trefaldighetskatedralen är namnet på hufvudkyrkan, hvars grundläggande visserligen började af tsar Peter (1724), men som fullbordades först under Katharina II:s tid (1790). Planen uppgjordes af Starow.

Jungfru Maria Bebådelsekyrka ådrager sig likaledes uppmärksamheten. Dess krypta tjänstgör som begrafningsplats för flera medlemmar af den käjserliga familjen äfvensoin högaristokratien. Sålunda ligger den store fältherren Ssuworow begrafven därstädes.

Som en kontrast till de palatslika byggnaderna framstår klostrets kyrkogårdar.

Klimatet är hårdt, och äfven den sega, motståndskraftiga granit, som man användt till grafvårdar, förvittras snart. Intrycket af alla dessa kors, tempelliknande monument, pelare med urnor och sarkofager, hvilka pieteten för de döda upprest, men som nu börja i sin tur skatta åt förgängelsen, är starkt och verkar FÖRINTELSE. Allt ser så grått, så förfallet ut, en bild af materians ringa hållbarhet och en maning att tänka på det tillkommande.

Betraktar man kyrkogården en höstdag, då träden stå kala och peka med nakna grenar mot himlen, och där talrika svärmar af kråkor synas röra sig bland de sönderfallande granitblocken, verkar det tröstlöst, något som förefaller spöklikt hemskt.Men öfver murarna glimmar guldet från kyrktornen, och himlen ler i blåljusa färger, under det att det pulserande lifvet försiggår ostördt några steg därifrån.

Monumenten äro till stor del utförda af konstnärer, bland hvilka Martos intar främsta rummet. Några äro beställda i Italien och utförda af marmor eller brons. Flera visa figurer i hög relief, föreställande den sörjande familjen.

Jesu-Kristi kyrkan.

Äfven den äldre kyrkan inrymmer en mångfald sarkofager, grafstenar och minnestaflor. Kyrkan själf saknar konstnärligt värde.

Till klostret höra såväl en akademi som ett seminarium för andliga.

Flera konstverk härbergeras i klostret, bland andra Rubens Kristi nedtagande från korset, Correggios Kristi födelse och Maria Bebådelse.

Begär man upplysningar om förhållandena inom klostret och vänder sig till lekmannabetjäningen, visar denna sig särdeles reserverad i sina svar, och det är svårt att locka något ur dessa livréklädda betjänter. Men någon upplysning står likväl att få, om man vinkar med rublarna.Man meddelar bland annat, att Alexander Newskijklostret härbergerar c:a 150 munkar, af hvilka flera äro diakoner eller präster. Munkarna skilja sig från prästerna genom sin svarta kåpa och höga, med svart flor behängda hatt, kallad kamilawkami. Den liknar närmast en vanlig cylinderhatt utan brätten. Prästerna bära hvita kläder och däraf namnet »det hvita prästerskapet».

I de flesta, snart sagdt i alla klostren följas den helige Basilius regler. Biskopar och ärkebiskopar rekryteras uteslutande ur munkkasten och

Belägringen af Sergius Troizakloster. (Efter en tafla af Verestschagin).

erhålla som utmärkelsetecken kors (panagii), som hänga i kedja om halsen ned på bröstet. Metropoliten bär hvit mössa.

Gudstjänsterna äro tre om dagen: morgongudstjänsten kallad utrennija, förmiddagsgudstjänsten, liturgii, och aftonsången, wetschernija. De bestå af predikan och sång.

Särskilda kyrkosångare, pewtschi, uppträda vid högtidliga tillfällen och sjunga då kyrie-eleisou eller »Herre förbarma dig öfver oss» (Gospodi pomilui). De bästa sångerna komma enligt tradition från Lillryssland. Text och musik återfinnas i deras sångböcker, kallade jermologi.De högre funktionärerna ha vanligen 3 rum, sängkammare, matsal och bönrum. Archimandriten består sig dessutom med salong, mottagningsrum m. m.

Noviserna (poslovschnike) lefva däremot tre till fyra i samma cell, hvilken är torftigt inredd och saknar alla bekvämligheter. De äta äfven tillsammans, under det att deras förmän förtära måltiderna i sin egen våning.

Man ser således dels att munkar och präster bo ihop, dels att de senare i och för sitt avancemang måste ha utgått ur de senares led. Präst, som blir änkling, får ej gifta om sig, och det händer då vanligen, att han låter inregistrera sig bland munkarne.

Novodievitschyklostret.

Nunnorna äro likaledes svartklädda. Bland dem finnes ett stort antal änkor.

Strax norr om Alexander Newskijklostret befinner sig Ssmolnyklostret, en hög, imposant byggnad uppförd i deu traditionella, ryska stilen med päronformade torn. Det ligger i östra delen af Katarinatorget, från hvilket det afspärras genom en låg balustrad. Fordom stod där ett af Peter I uppfördt palats, som fick ge vika för ett kloster för hittebarn, upprättadt 1748 af käjsarinnan Elisabeth. Statuterna utgåfvos emellertid af Katarina II, som där lät uppföra en klosterpension för unga flickor (1765), som ännu existerar, och hvartill vi sedermera skola återkomma. 1797 utvidgades emellertid institutet af Paul I:s gemål, käjsarinnan Maria.En asyl för adliga änkor är förbunden med klostret. Novodievitschy-klostret är afsedt för unga flickor.

Öfveruppsikten af klostren, kyrkorna, munkar och präster hålles af den heliga synoden.

Dess uppgift är att vaka öfver ritualens riktiga utförande, öfver kyrkolagarna, att verkställa utnämningar, afgöra kyrkliga tvistigheter och bekämpa irrläror.

De heliga Zacharias och Elisabeths kyrka.

Om den heliga synoden enbart hållit sig inom kyrkans område, hade den ej drabbats af så mycket klander, men det har emellanåt händt, att den tagit liflig, aktiv del i politiken, och härvid har den alltid kämpat under reaktionens banér. För revolutionärerna är den en nagel i ögat.

Dess glansperiod inträffade under den tid Pobjedonossew förde regementet, och det är nogsamt bekant, att hans inflytande en period höll Rysslands öde i sina händer genom det gehör, han lyckades vinna hos tsaren.Nu hör man mindre ofta talas om den heliga synoden. Den framträder ej så skarpt inom det politiska området, men många påstå, att den bidar sin tid.

Vid västsidan af Petersplatsen, mellan Angliskaja Nabereshnaja och Konno Gward Boulevard, ligger ett byggnadskomplex, som ådrar sig föga uppmärksamhet. Dess sydliga del innesluter den heliga synoden. Det är en allt annat än imposant byggning, men inom dess murar dirigeras de andliga krafter, som spela så viktig roll inom Ryssland.

Johannes af Kronstadt —— undergöraren.

INOM många religionssamfund är det omöjligt att uppdraga gränsen mellan religiositet och vidskepelse. Hvad protestanterna ofta kalla vidskepelse tillhör understundom dogmerna inom den katolska eller muhammedanska religionen.

Vi kalla det vidskepelse, då araberna tro, att ärkeängeln Gabriel efter en viss tid räknadt från dödsdagen stiger ned från himmelen för att hämta den dödes själ, hvilken fortfarande varit bunden vid kroppen, oaktadt den jordats; vi finna det vidskepligt då buddaisterna tro sig stå i intimt samband med de dödas själar, och helgonadyrkan hos katolikerna stämplas väl äfven som ett utslag af öfvertro.

Också äro vi väl böjda för att från vår ståndpunkt sedt säga, att af alla kristna religioner synes den grekisk-katolska mest närma sig vidskepelse.

Århundradens draksådd hos en lågt stående befolkning måste ha burit frukt. Det ortodoxa prästerskapet har snarare motarbetat upplysningsarbetet än arbetat för detsamma, och ännu i denna stund som är tilldraga sig händelser i Ryssland, hvilka man skulle tro hart nära omöjliga, om ej faktiska bevis härför kunde företes.

Hotar en epidemi en rysk by, har det händt, att invånarne efter moget öfvervägande, under mirens (byföreståndarens) presidium, fattat beslutet att skrida till människooffer för att afvända det onda. Barn offras,

men också fullvuxna. Ofta sker exekutionen på det grymmaste sätt. Nådens år 1908 kastade man en orkeslös gumma i en nygräfd graf och begrafde henne lefvande, hvarvid hvar och en af de närvarande öste en skofvel mull öfver den jämrande gamla. Medlidandets känsla syntes fullkomligt förkväfd hos denna okunniga hop, hvilken skulle blifvit mycket förvånad, om man sagt den, att de förehade ett mord.Ett annat fall.

Vid koleratillfällen har det inträffat, att rysk allmoge pinat och dödat ortens läkare och apotekare. Det var dessa, som frammanat farsoten för att skaffa sig praktik och afsättning af medikamenter, och straffet var rättvist för ett sådant brott (!) Också ansågo de, att det onda borde uppryckas med roten, och då fanns intet annat bot än döden för de brottsliga.

Stadsbefolkningen är ej så okunnig som bondehopen: det behöfs andra

Johannes af Kronstadt.

krafter för att väcka dess vidskepelse. Ännu i våra dagar tror dock en del af befolkningen — och denna återfinnes ej enbart hos de lägre lagren — på underverk.

Johannes af Kronstadt, »fader Johannes», död i slutet af 1908, var en dylik undergörare, som intog en ej obemärkt plats inom Petersburgs andliga område.

Fader Johannes bana var mycket omväxlande. Till sin karaktär var han en »orolig själ», hvilken sökte och famlade, tills han funnit sin rätta lifsuppgift.En tid sysslade han med politik och hade ett icke ringa inflytande. De sista åren af sitt lif hängaf han sig dock uteslutande åt sin missionsverksamhet, om man så får kalla det säregna arbete, åt hvilket han ägnade sig, om till gagn för sina medmänniskor eller skada är svårt att afgöra.

Ber man en petersburgare afge ett omdöme om den märklige mannen, tvekar den tillfrågade vanligen, innan han lämnar svar. Man får det intryck, att fader Johannes inte var den, som lät hvem som hälst titta i korten. Han omgaf sig med en hemlighetsfullhet, hvilken hans egna anhängare ej ens voro i stånd att genomtränga.

En del personer skildra honom som en fanatiker, i stånd till allt blott för att uppnå sina planer. Hans äregirighet skulle varit gränslös, och allt hvad han företog sig skulle afsett makt i detta lifvet och helgongloria efter döden. Och det är starkt frågan om ej den heliga synoden en vacker dag förklarar honom för ett helgon.

Andra åter påstå bestämdt, att det blifvande helgonet varit relativt beskedligt, men att bakom honom stod ett sällskap, hvilket begagnade sig af hans stora popularitet för att befordra sina planer. I dess händer skulle fader Johannes varit idel vax.

Man hör också andra påstå, att mannen skulle varit ett villigt redskap för »det svarta bandet». Dessa bestå af en liga, hvilkens uppgift är att medverka i de reaktionäras sträfvanden, hvarvid de företrädesvis göra sig nyttiga genom blodsdåd. På deras konto skulle judemorden komma, mord hvilka sades gynnas af många guvernörer.

Som man ser är karaktäristiken öfver honom ej blott omväxlande utan ock divergerande i hufvudpunkterna. Att draga en slutsats af alla dessa påståenden är nog ogörligt: fader Johannes skall säkerligen de närmaste åren bedömas på olika sätt af petersburgarne, allt efter som deras fantasi utsmyckar honom, tills tiden kommer minnena att förblekna i samma mån som helgonglorian framträder skarpare kring den dödes hufvud och inregistrerar honom bland de heligas skara.

Johannes af Kronstadt ägde en mycket stark, suggestiv förmåga. Han kunde hypnotisera de flesta, som kommo i beröring med honom, och härtill behöfdes inga grofva medel. Redan blicken var nog. Sedan hans rykte vuxit, blef också denna hypnotiska kraft större, ty den fick hjälp af de troendes själfsuggestion.Han lät som alla präster sitt hår och sitt skägg växa. Kristustypen var äfven hans förebild. Ögonen visade ett drag af både skärpa och välvilja, hans stämma var djup och mjuk. Munnen hade bestämd form med tjocka, sinnliga läppar.

Att han var en stark motståndare till andra religioner än den ortodoxa torde varit ovedersägligt, och likaledes kan man nog inte befria honom från misstanken att ha stått i förbund med de reaktionära. Hans politiska uppträdande borgade för sanningen häraf. Men denna förkärlek för reaktionen delade han med flertalet präster, i synnerhet det

högre.

Hans anhängare, hvilka kunna räknas i hundratusental, benämnas vanligen johanniter.

För dem predikade han världens nära förestående undergång, hvarvid hans trogna icke skulle komma att ställas bland getterna. Han bildade en sekt, som synes ha tolererats äfven af synoden, ty denna framkastade långt ifrån ett anathema öfver den fromme mannen.

Till sektens sedvanor hörde tiggeriet i mer eller mindre maskerad form. Öfverallt trängdes johanniterna för att hopsamla allmosor — i form af pängar — för olika ändamål.

Nunnorna sålde kransar, radband och krucifix. Malicen påstod, att de till och med sålde sin dygd för att få hop de erforderliga pengarna. Ryktet att de kvinnliga anhängarna af sekten visade sig mycket tillmötesgående, blott det vankades kontanter, är allmänt utbredt, men om grund till så svår anklagelse finnes är omöjligt att afgöra.

Bland andra exempel hvilka framdragas för sanningen af påståendet finnes följande.

I närheten af Petersburg bodde en bonde, som hade en vacker dotter och dito piga. En vacker dag anlände ett par johanniter till byn för att predika och samla allmosor. Man hade hört talas om sekten, och mötet samlade många nyfikna. Predikanterna framdrogo genast, att världens undergång var nära och uppmanade de närvarande att göra bot under de återstående, få dagarna.

Många uppskakades af de hemska skildringarna af det öde, som skulle drabba de icke-troende, och bland proselyterna befunno sig dottern och pigan.

En natt skuddade de hembygdens stoft af sina fötter och begåfvo sig i väg utan att underrätta bonden härom.Men denne var en energisk man.

Det var inte svårt att förstå, att de båda ungdomarna låtit sig lockas af predikanternas fagra löften. Hans första åtgärd blef därför att söka spåra hvart dessa tagit vägen. Efter många hinder fick han reda på, att de ställt kosan till Petersburg, och han var inte sen att följa efter.

Dag ut och dag in dref han nu omkring på gatorna för att få se en skymt af de försvunna. Hemmet fick under tiden skötas af hustrun.

Souraklostret (uppbyggdt af Johannes af Kronstadt).

Hans ihärdighet blef också belönad: till slut träffade han på dottern i en tiggerskas skepelse.

Under sina vandringar på stadens gator hade han hunnit lära sig åtskilligt. Hans hat till de förledande johanniterna hade drifvit honom att inhämta upplysningar om sekten, och hvad han fick höra dref blott ytterligare upp hans faderliga vrede.

Man sade honom, att sekten företrädesvis uppsökte vackra, unga flickor för att slå mynt af deras dygd.

Bondens första fråga, då han träffade på dottern, var följaktligen, om hon liksom sina medsystrar inom sekten sålde sig. Flickan nekade att

svara på frågan, men då hotade fadern att låta henne genomgå läkareundersökning för att konstatera faktum.

Flickan blef utom sig vid detta hot. Hon svor att taga lifvet af sig, om fadern utsatte henne för en dylik nesa, och då hon tydligen menade allvar, afstod han.

Men han tog henne med sig hem.

Pigan hade spårlöst försvunnit.

Bland annat som Johannes af Kronstadt infört inom sekten var också helbrägdagörelsen genom tron. Liksom Kristus på sin tid förmådde hela sjuka och lytta genom händernas påläggande, så kunde ock fader Johannes få dem friska — blott de trodde fullt och fast. Saknade de tron, stod han vanmäktig, och detta förklarade, att han ej alltid lyckades i sina kurer.

Han hade dagliga mottagningar. Från alla håll af det stora, ryska riket samlades hjälpbehöfvande hos honom, en brokig samling. Utan att knota emottog han dem alla och helade ett fåtal.

Hans relationer sträckte sig högt upp, och hans inkomster voro oerhörda, man påstår nästan lika stora som intäkterna vid Alexander Newskijklostret, och dessa uppgå till en half million rubel årligen.

Ett faktum lär dock vara, att Souraklostret, en ståtlig byggnad, belägen vid Obwodnykanalen, blifvit uppbyggd för hoptiggda medel.

Johannes af Kronstadt har icke varit den ende profeten inom sitt fädernesland. Det finnes flera af samma skrot och korn, men orsaken till hans popularitet och hans framgångar beror af två omständigheter: närheten af Petersburg och den därstädes modärna förföljelsen af den ortodoxa religionen.

En länk i den kedja, som bidrar att belysa Petersburgs andliga lif, har han dock varit.

Kunskapsbegär, religiositet, vidskepelse och huru de döda frammanas.

SYSSELSÄTTER man sig med studiet af vidskepelsen i Petersburg, har man inlåtit sig på ett kapitel, hvilket nog erbjuder en del intressanta poänger. Det ligger i ryssens skaplynne att söka efter det okända dels af kunskapstörst, dels af religiösa orsaker men också af ren vidskepelsedrift.

I Ryssland alstrar kunskapstörsten vetenskapliga studier, hvilka dock icke bedrifvas så grundligt af alla dem, som kastat sig in på de olika branscherna. Äfven lekmannen söker med förkärlek att lyfta på förhängena till vetandets tempel — i synnerhet kvinnorna. Också hör man ofta vetenskapliga ämnen afhandlas under en vanlig konversation med en färdighet, som väcker främlingens förvåning.

Samma lust att söka det fördolda har gifvit upptof till det religiösa nitet. Härvid gäller det ej enbart att förskaffa sig en intim kontakt med gudomliga krafter: man vill äfven förmå dessa att bistå den anropande i lekamlig måtto.

Bönen anses ej tillräckligt effektiv. Liksom det i forna tider behöfdes en böneman för att förmedla förbindelsen mellan det blifvande fästefolket, anser den religiöse ryssen, att han måste anlita mellanhänder för att bli bönhörd af försynen. Dessa mellanhänder äro helgonen. I flera stycken anses dessa äfven ha fått en del af den gudomliga makten sig tillförsäkrad och med den förmågan att åstadkomma underverk. Men af denna anledning måste man finna ut något sätt, hvarpå helgonen kunna stämmas fördelaktigt för den bedjande. Rysslands mest anlitade helgon är den helige Nikolaus.

Vanligen utväljer man sig ett skyddshelgon. Denne ikläder sig då en viss förbindelse till sin klient, i synnerhet hvad det rent materiellabeträffar. Han skall sörja för att olyckor hållas borta från den troendes hem, familj och person, se till att hans lekamliga behof tillgodoses och preparera hans inträde i paradiset. För att helgonet ej skall glömma sin plikt, äfvensom såsom en hyllningsåtgärd, har man i hvarje troende hem ikonbilden med den eller de ständigt brinnande lamporna.

Den helige Nikolaus räddar lifdömda. (Efter Repins tafla).

Helgonet är likväl icke den första instansen. Detta är amuletten.

Amuletten består af en liten helgonbild af metall, som hänges i en kedja eller ett snöre om halsen, eller ock af någon relik. Dyrbarast äro spikar eller bitar ur Kristi kors, stycken ur Frälsarens kläder eller svepning och dylikt. Vanligen äro dessa reliker dock så värdefulla, att de endast kunna förvärfvas af kyrkorna eller mycket förmögna privatpersoner.Den uppgift, som åligger amuletten, är ungefär densamma som helgonets. Företrädesvis skall den dock skydda mot kroppsfara. Under kriget mot Japan buro de flesta ryska soldater och officerare amuletter. Sådana medföras natt och dag äfven under fredliga förhållanden, i synnerhet af de lägre klasserna.

Är man nöjd med amulettens magiska kraft, kysser man den. Muschiken är dock lika snabbt redo att gräla på den, ja rent af slå den eller spotta på den, om dess verkningar uteblifvit eller olyckan varit framme. Han finner då icke ord nog starka för att håna eller skymfa.

En amulett.

Mest undergörande äro de ikoner, som ha sin plats i kyrkorna. Man betalar prästerna för att de skola bära den heliga bilden till hemmet, där det kanske ligger en sjuk, hvilkens onda kan häfvas genom bildens undergörande kraft. Under processionerna föras ikonbilderna öfver de knäböjandes hufvud, och detta gäller som en välsignelse.

De undergörande ikonerna, kallade tschudotvorni, äro mer inskränkta till antalet; de vanliga ikonerna i Ryssland kunna räknas i millioner, ty af dem finnas ofta dussintals i samma hem. De förstnämnda äro af gudomligt ursprung, under det att de senare fabriceras af särskilda ikonarbetare.För icke så många år sedan spred sig en spiritistisk rörelse af större omfång i norra Europa.

Spiritismen leder sitt ursprung från äldsta tider. Bibelns berättelse om häxan i Endor bevisar, att rörelsen har gamla anor. Den dyker fram gång efter annan med starka vågrörelser, når en kraftperiod och sjunker sedan ned. Det är vår tid förbehållet att söka en vetenskaplig förklaring på de fenomen, som äro förenade med spiritismen.

Huru mäktig strömningen var under sitt senaste uppträdande bevisas bland annat däraf, att flera europeiska hof sysselsatte sig med materialisation, borddans, knackningar, psykografer m. m. I

Ikonbilder föras i procession. (Efter en tafla af Prianichnikow).

I Petersburg lefva ännu efterdyningarna, och det synes särskildt vara den upplysta medelklassen, som tagit spiritismen på entreprenad.

Det är mottagningsafton. Familjens vänner samlas efter hand både pianovirtuosen och studenten, den kvinnliga konstnären och studentskan. Samtalet är lifligt och rör sig kring uteslutande intelligenta ämnen. Åt väderleken offras intet ord, och hvad teatern beträffar vinner endast Ibsen och operarepertoaren något godkännande.

Plötsligt framkastas en fråga till en af de närvarande, en dam, hvilkens färdighet på violoncell närmar sig mästerskapet, om hon nyligen haft någon spiritistisk seance hemma hos sig.Den tillfrågade damen, slank och välväxt, med svarta, fascinerande ögon, som förråda intelligens och temperament, svarar, att hon icke på ett par månader haft någon spiritistisk sammankomst. Detta berodde på, att umgänget med andevärlden alltför mycket tagit på hennes krafter, så att hon faktiskt ej vågade fortsätta, förr än hon hvilat sig.

Men som främling har man ju vissa friheter och vågar ockra på den

Den heliga grafven. (Efter Vasnetzoffs tafla).

ryska älskvärdheten. Här fanns tydligen något som var värdt att studera, kanske något speciellt petersburgskt, och därför ansåg den sannfärdige skildraren af denna historia sig inte böra låta ämnet falla utan vidare. »Madame är intresserad spiritist?» infaller han.

»Ja, jag har sysselsatt mig därmed någon tid.»

»Med framgång?»

»Kanske det», svarar hon småleende.

Hvilken form väljer ni för förbindelsen med andevärlden?»»Vi ha en slags förenklad psykograf», upplyser hon beredvilligt. »På ett pappark ha vi ritat upp bokstäfverna och siffrorna. En af de i seancen deltagande får hålla i en penna. Jag lägger min hand på mediets eller håller fingrarna, om mediet är godt, ett stycke ofvanför utan att beröra dess hand, och då skrifver pennan af sig själf.»

»Skulle ni inte vilja låta mig få åse ett experiment?»

»Med nöje.»

Den unga damen, gift med en känd vetenskapsman och botaniker, reser sig genast beredvilligt, och en krets af utvalda går in i ett afsides liggande rum.

En spiritistisk papptafla.

Man har redan en pappskifva klar — det är tydligen ej första försöket till spiritistiska experiment hos värdfolket — och seancen tar sin början.

En af husets döttrar är medium. Det går ganska knaggligt till en början, men så småningom blir det mer fart. Man lyckas få fram några meningar på tyska.

»Nej, det går inte bra i dag!» utbrister den unga frun till slut. »Det tjänar inte något till att fortsätta. Om saken intresserar er, skall jag anordna en seance hemma hos mig, och då skall ni få göra bekantskap med ett af Petersburgs bästa medier.»

Ett par dagar senare kommer inbjudningen. Historieberättaren infinner sig och träffar där åtskilliga personer, alla tillhörande »intelligensen» ochanhängare af spiritismen. Det utsökta mediet har dock ännu ej kommit. Alla äro fyllda af förväntan, ty ryktet angående dess förmåga synes vara stadgadt.

Efter några minuter inträder ett äldre par.

Hustrun ser hvardaglig ut, men med bestämda drag. Mannen är mager, nervös och står synbarligen icke så litet under toffeln. Det är hon, som är mediet.

Sedan hälsningarna försiggått, tar man plats, och den för en stund afbrutna konversationen tar ny fart. Man väntar på ännu en gäst, en professor, som utbedt sig nöjet att få närvara, och som ännu ej varit vittne till någon seance.

Den efterlängtade låter dock vänta på sig, och det börjar bli enformigt, ehuru samtalet rört sig om spiritistiska fenomen. Slutligen bestormas mediets man med böner att låta de närvarande få del af sina erfarenheter.

Han lofvar att tillmötesgå denna begäran.

»Äfven jag är en smula medium», börjar han. »Mitt mediumskap kan dock icke på något sätt jämföras med min hustrus. Det kom emellertid plötsligt öfver mig. En dag kände jag en inre röst, som befallde mig att taga en penna, och en osynlig varelse förde den. Jag lät allt ske fullkomligt automatiskt, och döm om min stora förvåning, då jag fann logik och sammanhang i det jag skrifvit på papperet. Sedan dess har jag flera gånger fått kallelsen, och det är resultatet af mina osynliga vänners arbete, som jag nu skall meddela.»

Han tog upp en sliten annotationsbok, fullskrifven med fin och petig stil från pärm till pärm.

»Hvad jag här skrifvit har till största delen blifvit mig meddeladt af en och samma ande, en f. d. lärd, som synes vara väl förtrogen med andevärlden», började han. »Vi människor tro vanligen, att allt blir oss uppenbaradt genast efter döden, men så är ej fallet. Vi ha en utvecklingsperiod att ytterligare genomgå. Min sagesman dog för ett par hundra år sedan.»

Han började uppläsningen.

Innehållet utgjordes af en samling moralfilosofiska funderingar, gående ut på nödvändigheten af att man redan under jordelifvet sökte att förädla sig. Slutet innehöll den öfverraskande underrättelsen, att man, om manallt för mycket belastade sitt syndiga debetkonto, skulle komma till planeten Mars, som utgjorde en himmelens deportationsort för fariséer och publikaner.

Nöjd med sig själf lade han hop boken, sökte och fann en gillande nick af sin äkta hälft, och så skred man till självfva seancen, då man ej längre ville vänta på vetenskapsmannens ankomst.

Den reglementerade pappskifvan framtogs och placerades på ett bord, hvarpå de skådelystna togo plats rundt omkring. Protokoll fördes af en dam.

Sedan mediet, som ensamt höll pennan, stödt denna mot skifvan ungefär en minut, började den en vild dans på bordet. Samtidigt meddelade den gamla damen med halfhög stämma hvad som skrefs.

Iakttagarens första erfarenhet var, att bokstäfver och ord inte alls hörde tillsammans. Mediet förklarade på tillfrågan, att hon kände inom sig hvad anden sade, och då var det ju obehöfligt för pennan att göra ett besök hos alla bokstäfverna i ordet. Öfverhufvud taget borde väl också pennan i så fall kunnat undvaras.

Det svar man erhöll på frågorna, voro af samma typ som förut, moraliska sentenser, varningar och dylikt. För att komma från andevärlden voro dock upplysningarna skäligen underhaltiga och intresselösa, men mediets svada lämnade intet öfrigt att önska.

Så fortsatte det en halftimme, då en af de närvarande uppmanade den närvarande främlingen att ställa en fråga till den i osynlig måtto närvarande anden.

»Kan jag få träffa min döde far?» började den uppmanade.

Pennan hoppade till.

>Din fader är ej här», svarades det. »Lämna en beskrifning på honom, så skall din skyddsande få hämta honom.»

Efter vanligt svagt begrepp borde främlingens skyddsande mer än väl känna till hans far, men en knapp beskrifning gafs likväl.

»Din skyddsande skall nu söka upp din fader», sade hon. Därpå lade hon bort den officiella minen och fortsatte:

»Vanligen behöfver en ande tio minuter för att söka reda på en okänd person i andevärlden, och det märkvärdiga är, att under tiden står pennan vanligen still.»För att illustrera påståendet lade hon pennspetsen mot papperet. Pennan var orörlig.

»Se själfva!» utbrast hon triumferande.

Precis tio minuter därefter fortsatte pennan. Hon kontrollerade tiden på klockan.

»Din fader är här och gläder sig öfver, att hans son kommer ihåg honom», upplyste hon. Därpå följde en predikan, som åhördes mycket andäktigt.

Vid nästa paus bad berättaren att få en kompletterad beskrifning öfver sin fars utseende.

»Du skulle ej känna igen honom nu», svarades.

»Hans utseende är förändradt, och han är åter ung.»

Detta diplomatiska yttrande bemöttes med den upplysning, att främlingen mycket väl mindes sin far som ung. Men anden kunde väl åtminstone redogöra för hvilket yrke hans far haft i lifstiden?

Om en bomb exploderat, hade den ej kunnat åstadkomma större effekt.

Mediet kastade indigneradt pennan från sig och reste sig.

»Jag är inte van att bli kontrollerad, och denna misstro från en främling är förolämpande för mig!» utbrast hon med gäll röst.

Den älskvärda värdinnan trädde emellan, men den uppretade spiritisten tog inte skäl.

I sanning trefligt!

Damerna följde hennes aftåg ut i matsalen. Hvad som där skedde tillhör ej historien, men hon återkom tämligen blidkad en halftimme senare. Det sista molnet skingrades, då den förorättande upplyste om, att han icke varit nog förmäten att vilja kontrollera henne men väl den närvarande anden, ty det gafs ju onda sådana, som roade sig med att gäckas med mänskligheten.

Och sedan kom idel komplimanger honom tillgodo från det osynligas värld.

Inbillar man sig, att dessa spiritistiska seancer äro enastående företeelser i den ryska hufvudstaden, tar man fel. De bevisa, om ej annat, att man vid Newas stränder är mycket emottaglig för alla slags andliga strömningar, och ha dessa väl en gång tagit fast fot därstädes, hålla de sig kvar med seg energi, med traditionens makt.

En aristokratiens klosterpension.

Rysslands slavofila författare af yngre data vilja gärna framhålla sitt lands urgamla kultur, dess sträfvan att

fasthålla seder och bruk, tydande på en förfining, hvilken bjärt stuckit af mot de västerländska staternas i början af det 18;de århundradet, Peter den stores tidehvarf. Enligt västerländska åskådningssätt skulle däremot det ryska rikets bildningsnivå stått ganska lågt, och det varit en senare tid förbehållet att införa reformerna i undervisnings- och uppfostringsväsendet.

Det berättas, att tsarevitsch Alexejs tyska lärare, Neugebauer, blifvit afskedad af tsar Peter, emedan han förhållit tronföljaren det opassande uti att tömma matresterna från hans, tsarevitschs, tallrik i de fat, hvilka skulle bjudas gästerna. Och om okunnigheten var stor bland männen, torde den varit ännu större bland kvinnorna, i synnerhet bland aristokratiens, hvilka förde en haremsliknande tillvaro bakom terems välbevakade dörrar för att på nådig befallning, när det föll de manliga härskarne in, visa sig vid dryckeslagen, när skomorochierna, jonglörerna, eller bacharerna, sagoberättarne, icke längre förmådde underhålla de nöjeslystna adelsmännen.

År 1702 öppnades terems portar, och två år senare utkom en ukas, som förbjöd afrättandet af lytta eller oäkta barn.

Den aristokratiska damens ställning blef härigenom helt och hållet förändrad. Förut hade hon rönt ett öde, hvilket ungefär var liknande den orientaliska haremsdamens; nu skulle hon med ett enda slag inträda i västerlandets plägseder och deltaga i sällskapslifvet, hvars former voro henne okända.

Peter kastade sig med sin kända energi äfven in i denna reform. Han påbjöd assembléer eller mottagningar efter franskt mönster och utfärdade detaljerade föreskrifter huru dessa skulle tillgå. Tidpunkten för desammautsattes mellan kl. 4 till 10 på aftonen. Ehuru assembléerna skulle betraktas som privata tillställningar, var det polismästaren i Petersburg som offentliggjorde listan på dem, hvilka hade tillträde till bjudningarna. Man roade sig med dans, spel och tobaksrökning. Tobakspungar af skinn placerades på hvarje bord. Hvem som hälst fick bjuda upp käjsarinnan.

Aristokratien fann emellertid de nya påbuden föga aptitliga. I synnerhet hade man svårt att förlika sig med kvinnornas nyvunna frihet och spjärnade emot i det längsta. Då Peter ville fira freden i Nystad med en assemblée, utgaf han en ukas, enligt hvilken alla damer öfver tio år skulle infinna sig till bal vid vite af ett fruktansvärdt straff. Endast 70 stycken kommo dock trots hotet, och dessa underkastade sig icke vådan af att dansa annat än med sina egna landsmän. De främmande diplomaterna fingo stanna som åskådare.

Brudvalet. (Efter en tafla af Makovsky).

Stelheten var stor, så stor att de efterlängtade parisersederna antagligen aldrig skulle komma att förverkligas. För att afhjälpa detta fann Peter upp en dans, hvars ena tur bestod däruti, att kavaljererna kysste sina damer på munnen.Under hofvets banketter uppträdde damerna understundom fulla. Gräl och slagsmål mellan de rivaliserande skönheterna voro ej okända.

Till införandet af flickskolor sträckte sig tsar Peters reformer icke. Det blef en senare tid förbehållet att göra detta.

Käjsarinnan Katarina II hade likaledes smittats af franska idéerna. Hon märkte med kvinnans blick de stora brister, som förefunnos inom det kvinnliga, aristokratiska elementet och beslöt att taga steget fullt ut till förmån för sitt kön.

Nikolaiafdelningen af Ssmolnainstitutet.

Utanför Petersburg, strax bredvid Newa, låg ett område, som ansågs lämpligt för uppförandet af en klosterpension för flickor. Visserligen förelåg faran för att isolera dessa på en så undanskymd plats, men man fann råd därför genom att ditkommendera en officer och trettio man som skyddsvakt. Traditionen lefver kvar ännu, i det att fortfarande 30 soldater finnas kvar vid Ssmolnainstitutet, och deras enda berättigande ligger uti gammal häfd.

På Nikolaiafdelningen dvs. aristokratiens egen afdelning finnas ej mindre än 450 elever, hvilka stå under uppsikt af 32 »dames de classe», alla tillhörande societeten. Nittio tjänarinnor sörja för uppassningen.Ändamålet med

denna klosterpension är att bibringa aristokratiens flickor den högsta graden af bildning. Den ryska kvinnan inom societeten är också känd för sina språkkunskaper. Hon talar flera språk flytande, ofta utan den ringaste brytning, resultatet af årslånga studier under uppsikt af de bästa lärarekrafter.

Den ryska aristokratien är mycket exklusiv af sig. Den delas i flera klasser, hvilka sins emellan äro skarpt begränsade. Ingenstädes spela rangklasserna en så stor roll som i Ryssland. Adelskap är ganska vanligt. Det medföljer vissa tjänstegrader, men utdelas också som belöning för förtjänst. Men tack vare denna liberalitet med adelsvärdigheten har den ock sjunkit i värde. De gamla, välrenommerade ätterna omgifva sig med en mur af reservation och släppa icke nykomlingarna i sin närhet.

Ssmolnainstitutets »dames de classe».

»Noblesse oblige». Följaktligen måste de som hålla, på sin värdighet också ge sina barn den bästa uppfostran. Döttrarna sändas till Ssmolnainstitutet, sönerna, som önska gå den militära vägen, till pagekåren.Eleverna åtnjuta hel inackordering. De bo inom etablissementet, men hemförlofvas under ferierna. Hvarje söndag mellan kl. 1—3 äga de rätt att emottaga besök af sina anförvanter i den stora mottagningssalen, en salong prydd med doriska pelare och porträtt i kroppsstorlek af flera ryska käjsarinnor.

Här samlas familjerna gruppvis för att samtala, och det hela ger intrycket af en mottagning i fransk stil. Rummet fylles af ett sorl, i hvilket späda diskantstämmor blanda sig med grofva basröster. Uniformernas antal är här som annorstädes i pluralitet.

En söndagsmottagning.

Ehuruväl den ortodoxa religionen ligger till grund för institutionen, visar man stor tolerans visavi religiösa åskådningssätt. En romersk katolsk och en luthersk kyrka finnes inom området. Antalet protestantiska elever är icke obetydligt. Det religiösa lifvet spelar visserligen in, men blir ej dominerande. Mest framträder det under de större, kyrkliga högtidligheterna, då samtliga elever äro närvarande och utan åtskillnad till religion hålla de brinnande vaxljusen framför altaret.Det var påsk. Trenne svenska officerare hade inviterats till en landsman, som tack vare sina relationer inom den högre societeten i Petersburg mottagit inbjudning att närvara vid den religiösa påskfäst, som ägde rum midnattstid vid Ssmolnainstitutet, en sällsynt utmärkelse.

Laget skulle således brytas strax före midnatt.

Det ortodoxa kapellet.

Då kommer värdinnan på den idén att höra efter, om hennes gäster ej också kunde få deltaga i påskfästen. Tillfället var ju gynnsamt och skådespelet väl värdt att betraktas. Sagt och gjordt. Utan nämnvärda svårigheter utverkades tillståndet tack vare den ryska gästfrihet, som säger att »dina vänner äro mina vänner».

Med spänd förväntan inträdde de tre officerarna i den rikt belysta vestibulen. Det låg en andaktsfull tystnad lägrad öfver pelargången, man talade med dämpad röst och endast ekot från stegen genljöd doft ochihåligt och bidrog att öka det mystiska intrycket. Långt borta i fjärran hördes klingande sopranröster uppstämma en hymn.

Genom långa korridorer ställdes kosan, och så kom man till kapellet.

Detta strålade i den mest praktfulla belysning. Ej nog med att kronorna voro tända. Hvar och en af eleverna och åskådarne buro brinnande vaxljus, där de stodo vid altaret och lyssnade till popernas med dof röst framsagda predikan.

Vid högtidliga tillfällen påsättes ett urringadt lif.

Alla flickorna voro dagen till ära klädda i hvitt. Eljest har hvarje klass sin särskilda färg. Snittet på kläderna är lika. I hvardagslag bära eleverna en enkel kjol utan veck eller garneringar, en blus, förkläde och en krage, som hänger öfver axlarna. Vid högtidliga tillfällen påsättes ett urringadt lif, försedt med spetsgarnering och understundom ett rynkadt förkläde.

Håret bäres slätkammadt vid tinningarna och i fläta eller knut i nacken.

Det tillfälliga besöket vid pensionatet lockade till fortsatta studier. Återstod att utverka tillstånd till en längre visit, en allt annat än lätt affär, som dockkom till stånd tack vare tillmötesgående af institutets direktris, furstinnan Liewen. Formen för besöket skulle emellertid fastställas, och man beslöt att författaren skulle få tillträde i egenskap af inspektör.

På utsatt dag anmälde han sig och fick till ciceron en ung dam, en baronessa från Östersjöprovinserna.

Eleverna hade nu påtagit sina hvardagskostymer. Öfverallt neg man artigt, och den tillfällige inspektören hade ej en aning om, att dessa

Musikundervisning.

hedersbetygelser gällde honom utan trodde i sin oskuld, att det var lärarinnan som blef hugnad med den ödmjuka hälsningen. Men så var icke fallet, utan gästen fick taga den åt sig.

Det låg icke så litet af militär disciplin öfver flickornas uppträdande. Vid en jämförelse mellan den kvinnliga och den manliga ryska ungdomen taga de förstnämnda utan gensägelse hederspriset. De verka mer uppfostrade och mindre själfsvåldiga, och deras bildning synes äfven intaga ett högre plan.

Frågorna besvarades raskt, utan tvekan.Eleverna delas i trenne kategorier, de äldre, de mellersta och de minsta. Tillträdet till institutet sker vanligen vid nio års ålder, mer sällan vid åtta. Redan från första stund underkastas flickorna disciplinens band och få föra en kasärnliknande tillvaro. De sofva klassvis i logementen och undervisas likaledes klassvis i lärosalarna, men spisa gemensamt i den kolossala matsalen.

Ehuru undervisningen i de flesta fall sker i klasser, så meddelas dock privatlektioner i en del ämnen. Sålunda finnas ej mindre än 32 pianorum, skilda från hvarandra och från de öfriga rummen genom metertjocka murar, hvilka skola utestänga de mer eller mindre harmoniska tonerna som framlockas från de öfverspelandes flinka händer.

Klassen består af 30—40 elever. I de lägre klasserna är pianospelning obligatorisk, men sedermera rekryteras eleverna på frivillighetens väg. Många äga en rent af virtuosmässig färdighet. Förutom pianospelning meddelas undervisning på fiol och harpa.

Sånglektioner bedrifvas också till stor omfattning. Ryssen är musikalisk, och det är gifvet att tonernas område skall i hög grad tilltala en nation, där känslan är så förhärskande som hos denna slavernas förnämsta representant. Redan i ögonen läser man drömmeri, och ryssens handlingar präglas ju också af svärmeri, ofta af öfverspändhet, både till godo och ondo.

Ssmolnainstitutets Nikolaiafdelning verkar ej blott aristokratisk utan det ligger ock något af målmedvetenhet hos densamma. Det är otvifvelaktigt furstinnan Liewen, som inympat detta. Hon har tagit sitt kall på allvar. Käjsarinnan är institutets högsta protektris, och furstinnan är ansvarig inför sin härskarinna, att elevernas uppfostran går i rätt riktning. Hon har en roll sig tilldelad, som är en af de kanske mest ansvarsfulla — hon skall nämligen sörja för att den kvinnliga aristokratien i Ryssland håller sig uppe på den högsta bildningsnivån. Det är institutets elever förbehållet att en gång i framtiden ej blott rekrytera diplomatiens område och bära det ryska namnet högt ute i Västerlandet, äfven hofvet och högaristokratiens familjer välja här de blifvande mödrarna.

Flera af de äldre eleverna äro förlofvade. Så snart deras uppfostran afslutats, ämna de ingå giftermål.

Man skall icke föreställa sig, att eleverna liksom i de franska pensionerna erhålla en tämligen ensidig klosteruppfostran. Sommaren tillbringade i hemmet — med ett fåtal undantag när — och där vänjas de vid sällskapsformerna, hvilka dessutom inpräntas dem vid institutet. Också veta de att föra sig fullt oklanderligt och kastas ej så direkt ut i lifvets ovanda förhållanden som den unga fransyskan. Snarare kan man påstå, att ryskan tränas för sitt inträde i societetslifvet.

En konversation om teatrar, musik, balett är icke eleverna främmande. Deras sakkunskap i dessa detaljer är förvånande. Ej häller ligger någon

Furstinnan Liewen uppvaktas.

stel blyghet i deras uppträdande. Man har från första stunden försökt bibringa dem säkerhet i uppträdandet, självmedvetenhet.

I få länder är kvinnan så självmedveten som i Ryssland, och hon närmar sig i det afseendet amerikanskan.

Också erhåller den unga eleven ej blott tillträde till skolböckerna. Hvarje klass har sitt eget bibliotek, hvars innehåll är lämpadt för åldersklassens åskådning och ståndpunkt. Men dessutom finnes ett större bibliotek, afsedt för skolan i sin helhet. En väl vald lektyr bidrar ju i höggrad att fullborda skoluppfostran, i synnerhet om boksamlingen innefattar böcker på de mer gängse kulturspråken som här är fallet.

Ssmolnainstitutet har eget museum. Bland dess sevärdheter finnes ett porträtt af Gustaf III, som vid ett tillfälle där aflagt besök och egenhändigt skrifvit några rader med erkännande öfver undervisningens förtjänster.

Anordningarna vid lektionssalarna synas vara ganska praktiska. Bänkarna höja sig amfiteatraliskt, så att alla eleverna se läraren, hvilken i

En klass.

sin ordning också är i stånd att kontrollera ungdomen. Ofta upptäcker man inom klassrummet åskådningsmaterial, som användes vid undervisningen såsom uppstoppade fåglar och djur, instrument för fysiska experiment, taflor m. m. Skioptikonbilder anlitas i stor utsträckning och förfela aldrig att väcka intresse.

Hygienen står under uppsikt af särskilda läkare. Äfven här råder militäriskt mönster med sjukanmälningar och sjukvisitationer. Sjukafdelningen ligger isolerad, men dessutom finnes ett epidemisjukhus med ej mindre än 150 sängar.Frisk kroppsrörelse beredas eleverna i den välskötta parken. Efter hvarje timmes lektion göres ett uppehåll på 10 minuter, då lokalerna ventileras. Är väderleken ogynnsam, få eleverna promenera i korridorerna, hvilka utmärka sig för sin längd och sitt utrymme. För det mesta samlas man dock ute i det fria, där man sportar.

Vintertid klädas flickorna i långa paletåer med skinnkragar och bära små pälsmössor.

Kläderna tillverkas inom etablissementet. Det ges verkstäder för

Vinterbild från Ssmolnaparken.

klädes-och linnesöm, likaväl som större tvättinrättningar, alla under uppsikt af fackpersonal. Likaså ges det olika kök för eleverna och för tjänstepersonalen.

Två gånger i månaden bada eleverna finsk badstu. I öfrigt äro de hänvisade till tvättrummen.

Sedan skolan blifvit genomgången, finnes en fortsättningskurs för utbildandet af lärarinnor. Denna har en varaktighet af två år och berättigar den examinerade att taga anställning som »dame de classe» (lärarinna). Många af dessa hänge sig åt sitt arbete ej af behofvet utan för att fylla en lifsgärning.

För orkeslösa tjänarinnor har man beredt ett ålderdomshem inom institutet.Afgiften med musik är 450 rubel (900 kr.) per år.

I samma byggnadskomplex som Nikolaiafdelningen ligger Alexanderinstitutet. Där meddelas efter ungefär samma principer undervisning åt de borgerliga klasserna.

Ssmolnainstitutet är ej ensamt i sitt slag. I Ryssland finnas 19 liknande institutioner och 18 kvinnliga gymnasier. Därtill komma ej mindre än 32 skolor för soldatbarn och 2 hittebarnshus. Till deras underhåll har man anslagit inkomsterna från stämpelskatterna.

Dans.

Allt detta meddelade den älskvärda ciceron, som ställts till författarens förfogande, under det att ronden gjordes. Här och där gläntade nyfikna flickansikten fram, men försvunno hastigt, då man nalkades eller ock neg man gravitetiskt och mönstrade den utländske herre, som vågade inkräkta på det fridlysta området.

Och så kom afskedets stund.

»Nej, ni får inte gå», sade den unga damen. »Furstinnan har inbjudit er att äta middag tillsammans med eleverna.»En ensam, manlig individ tillsammans med 450 flickor!

Alla undanflykter voro förgäfves och bemöttes med invändningar, att furstinnan skulle känna sig ledsen, då hon såg, att detta exceptionella medgifvande ej uppskattades. Men för inspektörens blickar hägrade det pinsamma ögonblick, då nio hundra ögon — så framt det ej fanns någon enögd i samlingen — skulle forskande riktas på honom, den enda musketören i klostret. Då intet hjälpte, måste han resignera.

Matsalen.

Nu lämnades underrättelsen, att klass efter klass skulle marschera in i matsalen, göra halt och front inför främlingen, hälsa och så gå till sin plats vid klassbordet.

I sanning en skön upptäckt.

Gonggongens slag läto som en själaringning. Det förflöt flera minuter innan den första, den yngsta klassen, gjorde sitt inträde, och dessa minuter användes af främlingen att tänka huru han skulle bära sig åt. Alla hans rörelser skulle kontrolleras, hans ord debatteras, hans klädsel, hans språkkunskaper diskuteras.Men mod bara! Allt har en öfvergång, äfven det kritiska i att skärskådas af 450 ryska adelsfröknar.

Till slut hördes trippande steg. Det var den första falangen som nalkades. Ännu såg man intet af de fruktade, men snart skulle ögonblicket komma.

Främst gällde det att få en riktig position. Mustascherna vredos upp, långrocken uppknäpptes, nejlikan i knapphålet rätades till — och så var bataljen öppnad.

Gymnastik.

In kom ett trettiotal småflickor med pigga, lifliga ögon. De sågo inte alls generade ut, men sneglade i förbifarten på svensken. Plötsligen gjorde de alla på en gång och utan kommando vänster om halt. En hastig inrättning på den i midten stående flickan, som tydligen utgjorde riktrote, och så knixade alla till på en gång. Därmed var hälsningen undanstökad.

Inspektören nickade till höger och vänster. Nickningen fick hvarken vara för vänlig eller för liflig. Här gällde det fastmer att få något förnämt och obesväradt öfver hälsningen. Men svårt var det, och troligen gick det inte så väl som den olycklige vågat hoppas.

Sedan den ömsesidiga reverensen var slut, gjorde klassen vändning åt högra flanken och marscherade bort för att stanna på sin plats och se huru de andra buro sig åt.Klass efter klass kom intågande. Det gick till på samma sätt med den skillnad, att flickorna blefvo större och större.

Nickningen blef icke tillfyllest. Man måste öfvergå till bugning för de äldre.

Men hvar låg gränsen?

Troligen skulle »klassmedvetandet» ge noga akt härpå. Den klass, som sist bestods nickning måste känna sig förolämpad; den första som fick bugning skulle fullt förstå att uppskatta detta bevis på deras mognad.

Ett ryskt giftermål. (Efter Jouravleffs tafla i Alexandermuséet).

Och gränsen kom och med den såväl seger som nederlag.

I tio minuters tid varade skärselden, och den afslutade med hedersbetygelse från äldsta klassen, den där de flesta förlofvade unga damerna befunno sig. Äfven de hälsade, dock icke genom en knixande nigning utan mondänt, men alla med precision i enlighet med pensionsreglerna.

Därefter placerades institutets gäst vid deras bord, förlägen öfver valet af samtalsämne, ett onödigt bekymmer, ty de unga damerna förstodo till fullo att föra en angenäm konversation, som aldrig ett ögonblick hotade att

afstanna.

Elektriska skolan.

Huru upplysningsarbetet bedrifves.

BRIST på skolor förefinnes ej i Petersburg. Man inser i den ryska hufvudstaden tillfullo skolornas uppfostrande betydelse, och någon hämsko för vetandet sättes icke af myndigheterna; snarare är motsatsen förhållandet. Äfven inom de liberala och revolutionära lägren arbetas för att drifva folkuppfostran framåt, ehuru motiven äro helt andra än statsmyndigheternas. Då dessa senare sträfva att leda utbildningsarbetet inom kanaler, hvilka äro gynnsamma för det nuvarande statsskicket, koncentrera revolutionärerna sig på att upplysa de breda lagren om förmånen af större andlig och världslig frihet, och bådas arbete åstadkommer, att läroanstalterna vanligen få en större eller mindre politisk bismak.

I stort sedt kunna skolorna hänföras till tvenne kategorier: de privilegierade och de icke privilegierade. De förstnämnda utgöra föremål för allmänhetens afund eller rent af hat, ty enligt allmänt åskådningssätt uppammas därstädes »de svarta elementen», dvs. de klasser, som räkna de reaktionära inom sina led. Malicen kallar också ministeriet för folkupplysningen »ministeriet för folkförmörkningen».Alla dessa privilegierade skolor lyda dock icke under nyssnämnda ministerium: en del subordinera under finansdepartementet såsom fallet är med handels- och de polytekniska skolorna samt en del »kurser». Med kurser förstås föreläsningar för de mer försigkomna, som önska åtnjuta specialundervisning, utan att genomgå universitet eller högskola. Vidare lyda väg- och vattenbyggnadsskolorna under krigsministeriet. Många af flickskolorna, instituten och gymnasierna stå under uppsikt af »käjsarinnan Marias stiftelse». Denna erhåller för sitt underhåll en procent af inkomsten från teatrarna, järnvägarna och dylikt.

Kvinnlig gymnastik.

Af alla dessa myndigheter anses finansdepartementet för den liberalaste.

Hvad först de lägre, för den stora massan afsedda skolorna, hvilka gifvetvis äro mest populära, beträffar, så underhåller staden Petersburg de flesta. Dessa skolor arbeta under minsta tvånget, formalism är ej där allenahärskande, och andan synes vara den bästa. Inom dessa arbeta de bästa krafter med en bildning, som ofta står långt öfver folkskolelärarens. De kvinnliga lärarekrafterna äro särdeles talrikt representerade, och lärarinnorna synas inneha en bildningsnivå, som öfverträffar den manliga personalens. Under det att den senare i allmänhet aflägger sina examina vid lärareinstituten och seminarierna, passera lärarinnorna i regelhögskolor eller genomgå kurser. Man vill genomsnittligt frånkänna dessa lärare en högre kulturståndpunkt, under det att man skänker fullt erkännande åt deras kvinnliga kollegers bildningsgrad.

Stadsskolorna stå under kontroll af en kommitté, vald ur stadsduman (stadsfullmäktige), men äga samma rättigheter som de af staten underhållna läroanstalterna. Inspektioner företagas af därtill valda inspektörer.

Första undervisningen äger rum i 3-klassiga småskolor (samskolor), där gossar och flickor få lära sig att läsa, skrifva och räkna.

Xeniainstitutet för kvinnor.

Religionsundervisningen upptar brorsparten af programmet. Äfven ingår något historia och obetydligt med geografi i kursen.

Därefter kan barnet inträda i ett 4-klassigt elementarläroverk, hvartill dock erfordras inträdesexamen. Af dessa skolor finnas i Petersburg 7 för gossar och 8 för flickor. Här är undervisningen naturligtvis mer omfattande. Således läses allmän och rysk historia, fysik, tyska och ryska språken, geometri, bokhålleri osv. Dessutom anordnas kurser i sång, ritning o. dyl.

Efter att hafva genomgått detta läroverk kan eleven inträda i gymnasium eller realskolan, hvilka äro 5-klassiga. Undervisningen är här kostnadsfri, och de fattiga erhålla böcker gratis, ja, man skänker dem till och med

spårvagnsbiljetter.De musikaliskt begåfvade erhålla undervisning i musik.

Bibliotek, laboratorier och de modärnaste åskådningsmaterial stå här till förfogande. Man sträfvar efter att införa alla möjliga pedagogiska nyheter, och stadsskolorna sägas i det hänseendet vara statens öfverlägsna.

De borgerliga klasserna hålla antingen lärare eller guvernanter i hemmen under de första skolåren eller ock sändas barnen till förberedande skolor efter folkskolans mönster. Vid ungefär 10 års ålder sändas de till elementarläroverk, i Ryssland kallade gymnasier, realskolor eller

Käjsar Nikolaus’ institut för hittebarn.

handelsskolor. Gymnasierna ha 8, realskolorna 7 och handelsskolorna 6 klasser. Examen vid gymnasium berättigar till inträde vid universiteten. Från realskolan kan man öfvergå till tekniska högskolor såsom den polytekniska, byggnads-, kommunikations- och elektrotekniska skolorna, äfvensom till skogsinstitutet i Lessnoj eller bergskolan.

I samtliga dessa folkskolor finnas 4 klasser, som berättiga till ingenjörsexamen.

Universitetet, det enda i Petersburg, åtnjuter ej längre samma frihet som före revolutionen 1905. Hvarje sammanträde måste bifallas af rektorn. Man har ansett nödigt att strama åt tyglarna. Studenterna äga en legal styrelse, men denna motsvarar ej fordringarna. Frånundervisningsministeriet lär förslag till omorganisation ha ingått till duman, som visat sig understödja äfven mindre lämpliga, kyrkliga reformer, hvarför tvifvel förefinnas om reformer äro att vänta i undervisningsväsendet.

Flera fakulteter finnas inom universitetet: den historiska, filosofiska, matematiska, astronomiska, fysiska och juridiska. Studenterna måste aflägga en »statsexamen» för att vinna inträde. Elevernas antal är mer än tusen.

Ett lärarekollegium.

Studenterna bilda, ehuru ej officiellt, »nationer». Inbördes visa de stor hjälpsamhet. Många af dem äro gifta eller lefva parvis tillsammans som gifta. Man och hustru sträfva då ej blott att taga examen utan ock att för sitt lifsuppehälle ge lektioner. De måste inskränka sig till det yttersta, bo i ett rum, svälta och frysa.

Fonder för stipendier äro ej sällsynta, men räcka ej långt, ty de flesta studenter äro fattiga. Man påstår, att »de svarta» göra allt för att få bort stipendierna af fruktan för att upplysningsarbetet bland studenterna skulle utgöra en fara för det bestående. Det demokratiska elementet skulle därigenom mogna och intelligensen utbredas, en intelligens som dock handlar impulsivt utan en tanke på en lugn och stadig utveckling. Dennaskulle däremot gynnas af byråkratiska tendenser. Man skulle få mer nytta af skrifmaskiner än af själfständigt tänkande ämbetsmän.

I »de svartas» ögon är en student liktydig med en revolutionär.

De borgerliga flickorna passera likaledes gymnasierna. Kursen är ungefär densamma här som vid gossarnes, men latin och grekiska bortfalla. Man afser icke här att uppfostra dem till lärarinnor utan endast skaffa dem allmänbildning, tillräckligt stor för att reda sig nödtorftigt. Giftermålet är det yttersta målet för sträfvan.

Universitetet.

Utträdet ur skolan sker vanligen vid 17 års ålder. De ha då bland annat läst tyska och franska, men endast ytligt. Sista tiden har det emellertid blifvit modärnt att besöka kurserna.

Dessa kurser kommo till i början af århundradet. De hafva en mer allvarlig karaktär och räcka 4 år. De unga damerna erhålla här fullständig universitetsbildning, då lärarekrafterna vid dessa kurser äro desamma som vid högskolorna och pensa desamma. År 1907 tillätos såväl män som kvinnor att aflägga studier vid universitetet, men nu har tillståndet tagits tillbaka, och endast de damer få kvarstå, som redan voro inskrifna som elever. Inga nya få antagas.

Kurserna, som således numera ersätta universitet för kvinnorna, omfatta historiska, litterära och juridiska

fakulteterna. De medicinska

kurserna fordra 5—6 års studier. Dessutom studerar den kvinnliga ungdomen till arkitekter och ingenjörsbiträden, bokhålleri o. dyl. Ofta ututöfvar den gifta kvinnan något af dessa yrken.

Då de emellertid icke själfva få stå som utöfvare af exempelvis ingenjörsyrket, låta de en man tjänstgöra som bulvan, men uträtta själfva arbetet.

För de lägre folkklasserna finnas handtverksskolor. Af sådana yrkesskolor må nämnas slöjd-, typograf-, skomakeri- och skrädderiskolor.

»Elfte gymnasiet.»

Det militärmedicinska institutet anses stå högt. Hit komma vanligen de unge män, som erhållit medicinska stipendier. Ofantliga lokaler finnas uppförda för detta institut på Viborgska sidan.

Bland de privilegierade skolorna framträder marinkadettkåren, i hvilken på de senare åren äfven icke-adelsmän få inträde, pagekåren och juristskolan.

»Eleverna i dessa skolor läsa aldrig, men försöka spela aristokrater».. upplyste en petersburgare. »De göra ostraffadt alla möjliga slags dumheter, dricka och kurtisera, spela blaserade och hysa panisk förskräckelse för alla a-ljud, som de förvandla till ä. Och det är dessa, som skola föra vårt land framåt! Af dem bildas denna byråkratiska ämbetspersonal, somtränger in allt i ett för trångt harnesk. Det är också dessa, som rikta sig på folkets bekostnad och lefva detta restauranglif, som är aristokratien förbehållet. Men värst är, att de hålla frihetsidéerna tillbaka, och detta blott för sina egna, lumpna, egoistiska afsikter.»

»Domen är hård. Huru är det i de andra skolorna, som stå under statskontroll?» fråga vi.

»Ja, hvad kan det bli! Vår uppfostran lider naturligtvis af det officiella kontrollsystemet, som alstrar en formell disciplin, men lär barnen att

Medicinska institutet för kvinnor.

ljuga. Mellan lärare och elever råder icke förtroende. Beviset härpå kunde man se under revolutionsåret, då ungdomen uppreste sig som en man mot både lärare och rektorer. Märkvärdigt nog lyckades de ernå en högre grad af frihet än förut, ty de ledande hade helt och hållet tappat hufvudet, och de ha ännu ej funnit lösningen på problemet.»

En hel del privatskolor finnas, hvilka åtnjuta godt anseende. Inom desamma är man ej bunden vid statsskolornas stränga kontroll, men också äro skolafgifterna betydligt större.

Af utländska skolor i Petersburg må nämnas de tyska skolorna S:t Petri och S:t Anna, som omfatta ett gymnasium och en realskola för gossar och ett gymnasium för flickor. Äfven finnas elementarskolor för båda. Slutligen har man bildat en reformert skola för gossar. Alla dessa ansesmycket goda. I synnerhet meddelas en ypperlig undervisning i lefvande språk. Undervisningen sker vanligen på tyska.

En svensk samskola, elementar- och högre, äfvensom åtskilliga finska skolor komplettera samlingen. Den svenska skolan är inrymd i svenska kyrkan.

För folkets räkning finnas vidare särskilda »folkuniversitet», där de bästa lärarekrafter, mest yngre, hålla föreläsningar i alla möjliga slags ämnen mot låg betalning. Äfvenledes existera söndagsskolor och

Marinkadettkåren.

kvällskurser för fullvuxna arbetare, där »intelligensen» bedrifver ett ihärdigt upplysningsarbete med de råa massorna. Afgiften är 25 kopek i månaden. Lokalerna ligga i stadens utkanter. Valet af ämnen är svårt nog. Sålunda hyser polisen en oförklarlig fördom mot historiska föreläsningar. Man anser, att dessa kunna alstra politiska funderingar af samhällsvådlig beskaffenhet.

Arbetarne hafva dessutom instiftat »klubbar för själfbildning». Äfven där hållas föreläsningar. Tio sådana lära ha

uppstått under de senaste fyra åren. Ofta äro lokalerna de mest primitiva, källarrum fulla af fukt och med väggarna behängda med bilder af vetenskapsmän, poeter och konstnärer. Här och där synes en karta eller statistiska tabeller. Understundom står där också ett piano och några bokhyllor, i hvilka Gorkis arbeten äro särdeles vanliga.Föreläsningar hållas under poliskontroll 3—4 gånger i veckan. Dessutom anordnas besök i muséer och utställningar, skioptikonföreställningar, konserter och litterära aftonsamkväm.

Ett samtal mellan tre arbetare en dylik kväll är belysande för nuvarande uppfattning inom arbetarekretsarna.

»Det förstås, att vi önska få frihet», säger en af dem. »Men detta är icke nog. Vi måste också förbereda oss för friheten, och vår uppgift

»Tredje praktiska skolan.»

består uti att skaffa de våra den bildning som är nödvändig, ty först då förstå vi att rätt använda friheten.

Polisen måste vi ha kvar, först och främst. Det skulle ju kunna hända, att det kom en person och sade: »nu äro vi alldeles fria och kunna göra hvad vi vilja. Där hänger din öfverrock! den tar jag. Detta skall polisen hindra, om han vill bruka våld. Stöld är inte frihet.»

De andra lutade ej precis åt samma åsikt. Detta var en inskränkning af friheten, som de ej drömt om.

Den af mecenaten, baron Stiglitz, upprättade ritskolan åtnjuter med rätta ett godt renommé.I det palatsliknande läroverket undervisas i ritning, radering, målning och skulptur.

Dessutom finnas därstädes dyrbara konstskatter. Ett stor sal är afsedd till utställning af konstföremål. Särskildt anmärkningsvärda äro porslins-och glassamlingarna.

Anordningarna äro smakfulla och gjorda med omdöme, en heder för stiftaren.

Det är således ett oroligt, pulserande lif, som rör sig inom alla

Den militära elektrotekniska skolan.

samhällslager. Man kan tänka sig, med hvilka svårigheter upplysningsarbetet fortgår, då å ena sidan den stora massan, därtill eggad af »intelligensen», trängtar efter kunskap och å andra sidan de maktägande söka att dämpa de oroliga böljorna.

En vulkan glöder under ytan. Då och då kommer ett utbrott till stånd, men undertryckes med maktmedel. Så uppstår lugn för ögonblicket, men man begagnar tiden för att hämta nya krafter till nästa eruption, som blir våldsammare än den föregående.

Revolutionen näres i våra dagar otvifvelaktigt af dessa bildningscentra. Man tror sig ej längre kunna vinna något resultat enbart genom våld, nihilismens idé. Man fick ej den stora massan med sig. Denna måsteförst upplysas, göras medveten om frihetens sötma. Hade man väl fått smaken för denna, vore man villig till ett offer.

Men det är nog så, att okunnigheten ser förhållandena med andra blickar än intelligensen drömt. De lägre klasserna förstå med frihet endast själfsvåld, och sälla de sig till en revolution, innan de erhållit både intelligensens och moralens bildning, kommer denna att antaga en ytterligt våldsam karaktär, något i samma stil som den franska revolutionen. Här

Baron Stiglitz’ ritskola

blir det emellertid icke hatet mot aristokratien, som kommer att spela hufvudrollen, utan begäret att förvärfva sig detta lifvets goda. Då detta ej kan ske med godo, tillgriper man våldet.

Fruktan härför har också framtvungit många medgifvanden från de maktägande, som klokt nog på duman lastat bördan, i det att reformerna i undervisningsväsendet skola utgå från landets representation. Denna måste hålla tillbaka reformsträfvandena, men får också uppbära klandret för senfärdighet och oförstående.

Att arbetet i upplysningens tjänst stadigt gått framåt visar den sista officiella, ryska statistiken (från 1903). Af

144,184,000 ryssar kunde26,558,000 läsa. I europeiska Ryssland läsa: i Östersjöprovinserna 775 personer af 1,000, i Finland 700, Polen 342 och öfriga provinser omkring 300.

Inalles finnas 265,000 skolor i Ryssland, och budgeten för undervisningen uppgår till 580 millioner kronor per år.

En flickskola på utmarsch.

Tschaljapin som Mefisto, nöjenas konung.

Restauranger och guldkrogar.

RESTAURANGLIFVET nu och förr i den stora ryska metropolen är icke detsamma. Efter kriget och sedan jordens värde fallit har en ekonomisk kris inträdt, hvilken tryckt sin prägel äfven på detta område.

Det oerhördt »flotta» i ryssens uppträdande på restaurangerna har fått en välgörande sordin på sig. Man vräker sig ej längre hejdlöst utan hänsyn till kostnaderna, och restaurangägarna inhösta icke sina guldskördar med samma lätthet som för ett fåtal år sedan.

De stora nöjesetablissementen äro nu för tiden icke öfverfyllda af en orgiefirande publik, som ej såg på slantarna: man rör sig numera i allmänhet inom ett begränsadt område, om än de nöjesfirande icke draga sig för att då och då af gammal vana släppa Barrabam lös.

Äfven hafva formerna växlat.För ett fåtal år sedan hände det på en af stadens förnämsta restauranger en skandal, som inte gärna i dessa dagar kan upprepas. Den allmänna moralen har gått framåt och skulle säkerligen sätta en damm därför.

Nämnda restaurang innesluter i sig en större vinterträdgård, ett litet mästerverk af trädgårdsmästarekonst. Midt uti den välansade gräsmattan i salens midt tronar en fontän, hvars vatten strålar i hundratals färger, då reflexerna från det elektriska ljuset bryta sig igenom.

»Restaurant Medvjed».

Rundt om stå bord, afsedda för servering. Vid ena kortsidan af den ofantliga matsalen har man uppfört en estrad, hvilken härbergerar en orkester, herrar klädda i röda frackar och med exotiskt utseende.

Allt lyser i hvitt och guld och ger intrycket af elegans och rikedom. Längs ena långväggen går en pelargång; på motsatta sidan vetter en rad af fönster mot solen, och framför hvart och ett af dessa fönster synes en liten balkong, fylld med de mest färgrika blomstergrupper.

Restaurangens utsida antyder icke den prakt, som råder därinne. En främling skulle gå förbi porten utan att ha en aning om, att här befinner sig en af Petersburgs mest mondäna restauranger. Han skulle läsa namnet på densamma, skrifvet à la chinoise, med bokstäfverna öfverhvarandra; och han skulle taga sig en funderare öfver hvad detta konstiga namn skulle betyda. Antagligen skulle han gå vidare utan att närmare undersöka förhållandet.

Men den invigde vet, att där dväljas prakt och nöje.

En afton var salen fylld af en ytterligt distinguerad publik. Det var efter midnatt, och man hade mangrant samlat sig för att supera efter en operaföreställning, där en af Europas divor spelat i en gästroll.

Stämningen var animerad. Man visste, att innanför balkongfönstren, bakom hvilka dolde sig enskilda rum, befunno sig några personer, hvilkas samhällsställning till och med sträckte sig öfver högaristokratiens, namn hvilka sedermera gjorde sig bemärkta ute i Ostasien under kriget.

Plötsligt slogs ett af fönstren upp, och en fullständigt naken kvinna hoppade ut i salongen, uppstämmande hysteriska skrik och med gester, som liknade en vansinnigs. Genom fönstret tittade några oroliga, manliga ansikten ut, och en officer kom utstörtande efter henne.

Hon flydde inåt salen.

Damerna ropade, herrarne skrattade och svuro om hvartannat, musiken tystnade.

Då ryckte en tjälaviek (kypare) beslutsamt en bordduk från ett fullt dukadt bord. Servis och glas, buteljer och karotter flögo utåt golfvet, men han höll dock medlet att dämpa skandalen i sin hand.

Kvickt rusade han efter den skrikande kokotten och svepte duken om henne. En handräckning ryckte fram till hans bistånd, och i förening med officeren lyckades de föra den sköna tillbaka till privatrummen, hvilkas fönster åter ljudlöst slöto sig, uraktlåtande att förtälja hvad som sedermera tilldrog sig bakom de nedfällda gardinerna.

Vid ett annat tillfälle, en nyårsafton, spelades i samma sal nationalhymnen. Man var i fäststämning, och hymnen bisserades flera gånger och afhördes stående.

När detta repeterats en 5 à 6 gånger, orkade en full student ej stå på benen utan sjönk ner i sin stol, omedveten om det som passerade omkring honom.

Då reste sig en kosackofficer och föll ut i skällsord öfver den respektvidrige. Denne hörde med slöa blickar på, men gjorde icke min af att vilja resa sig upp trots officerens tillsägelser.Utom sig af vrede drog den tillrättavisande sabeln och högg den unge mannen i hufvudet upprepade gånger, tills han låg på golfvet badande i sitt blod.

Dessa tvenne händelser gjorde restaurangen för ett par år impopulär. Man skydde den som pesten, och äfven nu kan den icke skryta af att vara på långt när så gouterad som förut, trots alla de ansträngningar som af ägaren göras för att locka dit publiken.

En kosackofficer.

En af stadens mest gynnade och förnämsta restauranger är *Finot & Oliviérs* vid Morskaria 16. Allmänheten har döpt den till »*Cubat*».

Hit församlar sig aristokratien med förkärlek. De enskilda rummen äro luxuöst inredda, serveringen förstklassig.

Vi skola se huru en afton går till där i dessa enskilda rum.

Högaristokratien hade haft en »concours hippique», prishoppning. Allt hvad Ryssland kunde uppvisa af elegans och börd hade samlats till denna täflan, hvilken följdes med största intresse, icke minst af damerna. Rangregementena hade ditsändt sina förnämsta representanter. Tvennelifhusarer hade lyckats hemföra första och andra prisen och voro dagens hjältar.

Detta skulle firas och platsen härför blef Cubat.

Efter middagen, som var slut vid 11-tiden på aftonen, samlades sällskapet, bland detta de båda pristagarne, i ett af rummen. Detta var dekoreradt i Louis XVI:s stil och gick i guld, hvitt och terracotta.

Man kastade sig genast in på kaffet, avecen och champagnen.

Par efter par trädde in, tills sällskapet uppgick till 12—14 personer. Herrarne, med två undantag när, voro uniformsklädda, och de civila buro frack utan ordnar, oaktadt de tillhörde den mer bemärkta hofpersonalen.

Man placerade sig genast vid bordet.

Damerna serverade kaffet. Äfven de tillhörde hofstaten eller corps diplomatique, och snart var konversationen i full gång. Cigarretter kringbjödos. Hvar och en af herrarne hade sitt etui, hvars innehåll påtrugades äfven de gäster, hvilkas cigarrettfodral lågo framför dem. Cigarrer äro sällsynta i Ryssland, och förekomma de undantagsvis äro de eländiga. De äro inlagda i små trä- eller papplådor med glaslock och stämplade. Tullen och stämpeln äro oskäligt höga. En 5-rubelscigarr är knappt rökbar, oaktadt den påstås härleda sina anor från Kuba.

Fästen inleddes med ett tal af en brigadgeneral, flygeladjutant hos käjsaren, för svenska armén, som här hade ett par representanter. Talet besvarades genast.

Nu var det officiella öfver, och stämningen blef otvungen. Talet föll på dagens täflan, och man fick veta, att närvaron vid densamma var så godt som obligatorisk. Hästsporteu är mycket på modet och favoriseras af

käjsaren. Impulsen härtill hade gifvits af en fransman, monsieur Fillis, hvilkens namn var på allas tunga.

Man berättade anekdoter ur societeten, stämde möte till påföljande dag, skvallrade litet smått.

Efter en stund proponerade en af damerna brorskål med en ung fru. Båda reste sig upp med fyllda glas, korsade hvarandras armar och drucko. Skålen beseglades med tre kyssar.

De båda civila hofmännen voro uppvaktande hos käjsaren på Tsarskoje Selo. Sista tåget dit skulle afgå vid 1-tiden på natten, och de reste sig upp för att afresa med detsamma. Då gaf brigadgeneralen dem order attstanna och tog ansvaret på sig härför. De satte sig lydigt och fästen fortsattes inpå småtimmarna.

Öfver det hela låg en otvungen ton, som var tilltalande. Något tvång rådde icke, och brigadgeneralen och husarlöjtnanten samtalade som tvenne likställda med hvarandra.

Hofmästaren vid dörren följde med argusögon serveringen, som var anförtrodd åt flera kypare. En vink och dessa rusade i väg. Här rådde en disciplin, som gaf sig ett uttryck i snabbt uppfattande af hans tecken

Premiärdansösen Pawlowa.

och ett hastigt utförande af befallningarna. Det var en till virtuositet gränsande uppassningstalang.

Cubats matsal kan icke i storlek eller elegans mäta sig med exempelvis Medvjeds. Den gör likväl ett elegant intryck. Äfven här finnes en orkester, ett zigenarekapell, som spelar förträffligt, nästan med passion.

Publiken är den finaste. Man samlas hit efter föreställningarna på operan, baletten och franska teatern.

Priserna äro mycket höga, och man bör bege sig dit med en späckad plånbok.Medvjed är elegantare till sin utstyrel, men serveringen kan ej mäta sig med Cubats, och ej häller är man säker på varornas äkthet.

Ryssen, äfven aristokraten, förstår sig föga på viner. Han dricker mest champagne, kognak och likörer, och denna hans obekantskap med de franska vinerna begagnar man sig understundom af till hans förfång.

Vid en supé på Medvjed beställdes ett franskt vin, hvars pris borde garantera dess äkthet. Hofmästaren tillkallades och tillspordes, om vinet, som stod på vinlistan och utgafs för franskt, verkligen kom från Frankrike.

I halft förebrående ton därför att man vågat betvifla detta bedyrade han, att vinlistan talade sanning.

»Godt, vi ämna kontrollera.»

Vinet kom in, och korken drogs upp i vår närvaro. Flaskan placerades i en korg, och kyparen hällde i, med ängslig omsorg undvikande att skaka om det dyrbara innehållet i buteljen.

Färgen var misstänkt ljusröd, en egenskap, som är utmärkande för det ryska krimvinet, hvars pris utgjorde en femtedel af det rekvirerade vinet.

Ett smuttande på glaset tillkännagaf genast, att misstankarna om dryckens äkthet voro väl grundade.

»Får jag se korken.»

Den var ostämplad, tecken till att vinet icke var franskt.

Hofmästaren fick undergå korsförhör. Han nekade, men tvingades till slut att erkänna falsariet vid hotet att medtaga buteljen och undersöka vinet samt därefter i tidningarna skandalisera restaurangen.

Ett verkligt godt vin lämnades i stället, och hofmästaren visste nu inte huru väl han ville ställa det. Man fick en utmärkt kognak för 50 kopek, en präktig cigarr för en rubel.

Detta sätt att taga saken är ej endast att rekommendera på Petersburgs restaurangei. Det är användbart litet hvarstädes i Ryssland, och medlet är effektivt, nästan ofelbart. Man måste se opp, ty eljest blir man klådd.

Contant är beläget vid Moikakanalen. Det är nattrestaurangen par préférence. Hit församla sig kokotterna efter midnatt och uppehålla sig då i baren, mer sällan i den stora matsalen. Man kan dock få se dem ensamma eller parvis sitta vid borden, sida vid sida med familjerna. Äfven här spelar ett zigenarkapell, och understundom

uppträder också enzigenarkör. Den består af ända till ett femtiotal zigenerskor, hvilka sitta, klädda i brokiga kläder, på en estrad och sjunga i kör, eller ock uppträder en och en.

Sången är mer än underhaltig. Rösterna äro oskolade, närma sig skrik, men rörelserna smidiga, understundom ekivoka.

Man har svårt att föreställa sig hvarför petersburgarne finna ett sådant behag i dessa sångerskor. I Contant tages en entré af 5 rubel (10 kronor) för att åhöra deras prestationer. Man vore frestad betala dubbla beloppet blott för att slippa se och höra dem.

Bland de femtio kunde ej en enda upptäckas, som såg ut som den traditionella zigenareskönheten. De flesta voro gamla och anskrämliga, ytterst få sågo passabla ut. Likväl händer det, att ryssarne utvälja sällskap åt sig ur kören. Denna skall då ha en afgift, som tillfaller personalen unisont, för att afstå från hennes medverkan.

Till zigenerskornas heder må dock sägas, att de verka långt ifrån lättsinniga Snarare ligger det något modest öfver deras uppträdande — med undantag af vissa solonummer — och deras åtbörder förefalla, huru vågade de än framstå, konstlade. Denna lega för sällskapet förekommer endast på sekunda restauranger. Det händer också, att inbjudaren hugnas ej blott med den skönas sällskap utan med hela hennes familjs, hvarvid modern håller en kontrollerande uppsikt öfver dottern, så att hennes dygd icke skall löpa någon fara.

Contant ödelades 1907 af en eldsvåda. Redan på nyåret 1908 återuppstod restaurangen i förnyadt skick och lär ha vunnit icke obetydligt på restaureringen. Till skillnad från Cubat verkar Contant fraiche, och den unkna lukten, som härskar i de flesta petersburgsrestauranger, har ännu ej fattat fast fot där.

På Contant gör man inga försök att lura gästerna på vinerna. Tydligen är man van att få besök af främlingar, som ej låta bedraga sig på varan och taga det sura, fräna krimvinet för äkta bordeaux.

Donon ligger likaledes vid Moika, men öster om Nevsky. Läget är visserligen afskildt, men gourméerna hitta vägen dit.

Enligt Bædeker kostar middagen utan vin en rubel, men påståendet får stå för herr Bædekers egen räkning.

Själfva restaurangen ligger inne på en gård. Midt i ettbyggnadskomplex har man inrymt ett litet, oansenligt envåningshus med fatbur. Det verkar som en gammal, halft förfallen paviljong, där det ligger på gårdens baksida.

Man träder in i en smutsig vestibul, får själf taga af sig och upphänga ytterplaggen, under det att man kan blicka in i matsalen, som är liten och till hälften möblerad som boningsrum. Den rymmer 15 bord och verkar fransk.

På väggarna hänga kopparstick af dubiöst värde. Ett par spislar med bric-à-brackandelabrar ådraga sig uppmärksamheten och likaså stora vaser, hvilka trona litet hvarstädes. Närmast liknar stället det beryktade Prunier i Paris.

Middagen kostar 2'/2 rubel vare sig man tar in vin eller ej. Servering à la carte äger ej rum utan endast table d’hôte, både till frukost och middag. Vinerna äro 50% dyrare än i Sverige.

Rätterna äro emellertid ej anrättade på förhand, utan detta sker först efter beställning, hvarigenom undvikes, att de förlora i smak.

Värden, som ser ut som en gammal fransman, går omkring och hör sig för, om gästerna äro nöjda, och slår sig understundom ned vid ett bord för att prata, under det han röker sin cigarrett.

Till Donon gå endast finsmakare.

Se här en matsedel:

Buljong eller grönkål.

Gös (soudac normand).

Rostbiff.

Färsk sparris,

Vaktel.

Charlotte Russe.

Donon besökes äfven af kokotter.

Middagen är värd priset. På denna restaurang får man full valuta för sina pengar.

Låtom oss nu göra en rond bland andra klassens restauranger.

Restaurant francais Albert är belägen vid Newsky. Från ett hörnbod kan man se denna gata till en sträckning af ej mindre än 3 km. Matsalen är enkel. På byffén står sakuska (smörgåsbord) uppdukadt, ochdär kan gästen förse sig efter behag. Man antecknar hvad han äter, och han får erlägga betalning därefter.

En frukost med två rätter mat kostar 75 kopek, middagen med 4 rätter en rubel.

Alberts specialitet äro italienska rätter, hvilka variera under veckans sju dagar. Hvarje dag har sin stående rätt.

Nästan sida vid sida med Albert ligger O. Leinner. Den gör anspråk på tyska anor. Priset är detsamma som hos Albert. Man kan på båda ställena få tyskt öl. För en seidel Löwenbräu betalas 30, för en pokal 25 och för ett »schnitt» 20 kopek.

Jaktklubben.

Restaurant Polkin anses af många för Petersburgs förnämsta ryska matställe. Det är dock obetydligt, och man äter under beskydd af en helgonbild, som hänger i matsalen efter äkta ryskt manér.

Ernest anses särdeles fashionabel. Den har sin glansperiod under sommaren, då petersburgarne bege sig ut till öarna. Af de flesta betraktas den som ett förstklassigt ställe.

Äfven *Jaktklubbens* restaurang anses förnäm.

Café de France är beläget vid Newsky 40. Här serveras frukost mellan kl. 12—4, supén mellan 4 em. till 1 på natten, dock endast smårättersåsom ägg i olika former, vol-au-vents, korf, pâte russe osv. Rätterna kosta 20—50 kopek.

Kaféet verkar konditori, och publiken synes vara långt ifrån vald.

»*I-æe Tavarschtchestvo oficiantoff*» består af ett bolag, bildadt af kypare, som hålla restaurangen för egen räkning.

En af bolagets restauranger ligger vid Sadova, midt emot Gostiny Dwor. Man erhåller två rätter för 75 och en rätt för 40 kopek. Härvid får man exempelvis välja på gös, lax, aborre, kalf, biffstek, kotletter och kyckling.

Flera serveringsställen tillhörande bolaget finnas.

Flodrestaurang;.

Fisken hålles lefvande i akvarier i vestibulen, en vanlig företeelse i Petersburg.

Restaurangen öppnas kl. 12 på dagen, och serveringen pågår till kl. 3 på morgonen. På stället finnes en american bar.

Om dagen kan man mycket väl där intaga sina måltider. Fram emot kvällen samlar sig en mycket blandad publik, som slåss om platserna. Borddukar och servietter få ligga kvar, smutsiga och nedsolkade. Serveringen medhinnes ej, en tjock, stinkande mat- och tobaksluft fylla rummen, och allt blir oaptitligt och föga inbjudande.

Pieriels i hörnet mellan Newsky och Moika är ett slags charkuteri med5 små enskilda rum, dyrt och icke förstklassigt. Äfven där är tobaks-doften förhärskande.

Bagerierna P. S. Ogranowitsch besökas af de mindre bemedlade. En rätt kostar där 40, två rätter 75 kopek.

Maten är ej vidare välsmakande, men gör anspråk på att vara exklusivt rysk. Stället är en blandning af bageri och konditori. Mest erhåller man där kakor, fyllda med ris, kött och legymer. Äfvensom munkar med yste.

Af de större hotellens restauranger är den vid *Hôtel de l'Europe* den bästa. Matsalen är ljus och fullt modärn. Frånstötande är däremot den

»Traktir».

allt annat än propra matsalen i Hotel d'Angleterre, hvars priser dock icke stå de förnämsta spislokalernas efter.

Flodrestaurangerna öppnas först vid vårens inträde, då paviljongerna på båtarna putsats och framstå i föryngrad gestalt.

För ovana gommar är den ryska mathållningen icke aptitlig. Vanligen äro födoämnena feta och serveras gärna kalla. En dålig mage får utstå många kval innan den fogar sig i det oundvikliga.

Fisk och kött äro eftersökta. Under fastan får kött dock icke förtäras.Af sopporna intar kålen främsta rummet. Det är en rysk nationalrätt som återfinnes i alla hem, likaväl som kvassen, ett slags dricka, som är bryggdt på surbröd, vinbär, lingon och alla möjliga sorters bär.

Vodkan, brännvinet, är betydligt svagare än västerlandets motsvarande dryck, men också tar ryssen sig en snaps då och då både före, under och efter måltiden, understundom jämsides med champagnen.

På de större och äfven en del af de mindre restaurangerna ske dock anrättningarna efter det franska, eller rättare internationella köket. Många

Grand Hôtel de Paris.

franska kockar ha sökt och funnit sin lycka i Petersburg. Tsaren har fransk kock. Cubat är anlagd af en fransk köksmästare, som dock nödgades öfverlämna rörelsen åt personer, hvilka bättre förstodo sig på kommersen än han själf.

Men ännu lefver stället på traditioner, och dessa ha stor makt i det heliga Ryssland.

Äfven folket har sina nöjeslokaler, traktiren. Hit församlas slöddret för att vid vodkans saft läska sig och glömma dagens bekymmer. Mellan Contant vid Moika och traktiren vid Woroneshkaja är ett steg, lika stort som mellan aristokraten och gatsoparen.Men för mannen på gatan är nöjeslifvet lika nödvändigt som för ämbetsmannen, godsägaren eller hofmannen. Medlen äro något olika, då man förlustar sig, men driften är densamma.

Understundom ser man traktiren ligga jämsides med den mer nobla restaurangen, Grand Hôtel de Paris, inrymd i samma hus som ett traktir vid Voznessensdygatan, en tyst men mäktig allians i nöjesgudens tjänst.

Varietéer, sommarteatrar och nöjeslokaler.

OM restauranglifvet efter den stora krisen visat tecken till afmattning, så kan däremot konstateras att nöjeslifvet i dess mest uppsluppna form, varietélifvet, icke minskats, snarare tvärtom. Orsaken härtill finner sin förklaring däruti, att detta icke är så dyrbart: en afton på varietén Akvarium är betydligt billigare än en middag på restaurangen Contant, äfven om man vill roa sig duktigt på det förra stället. Priserna äro skapliga, och ägaren söker ej sko sig genom entréafgifter, ej ens om zigenarekapellen briljera genom sin närvaro.

Varietén i Petersburg har visserligen mycket internationellt att uppvisa — programmet är ungefär detsamma som i Paris och London — men icke förty förekomma många olikheter.

Sålunda börja föreställningarna framemot midnatt och afslutas ett godt stycke fram på morgonen. Man hvarken kan eller vill rivalisera med teatrarna, och man vet ju också, att ryssen räcker till för ett fästande natten igenom. Från teatern eller cirkus går man ofta till varietén. Mången gång har man dessemellan hunnit aflägga en fransysk visit vid någon af restaurangerna.

Programmen förete många nummer, hvilka ej alltid skulle senteras af en sträng poliscensur. Det är dock sällan

som den ryska polisen blandar sig i de prestationer, som äga rum. Att man förbjuder scener, där damer i moder Evas toalett stiga ned i badkar — och med de mest pikanta biscener — kan man knappt förtänka. Däremot lägges ingen censur öfver toaletterna, äfven om dessa ej öfverflöda af tyg.Det är icke blott varieténummer, som uppföras på varietéerna. Mången gång börjar man med en teaterföreställning, fars, operett eller opera-buffa: sedermera öfvergår man till en lättare genre i samma mån som publikens humör hinner stiga.

Varieténs rang har knappt något inflytande på olika klasser af publik. De nöjesetablissement äro snart räknade, hvilka ej få åtnjuta äran af besök från de högre samhällsklasserna. Officerare i uniform äro ingalunda en sällsynt företeelse i en tredje klassens varieté. Herrar i frack röra sig sida vid sida med borgerliga kavajer. Damer af värld sitta sida vid sida

Akvariums programvignett.

med damer tillhörande half-världen, och ingen generar sig för sällskapet. Det är gemensam, för alla upplåten mark, där hvar och en likväl respekterar de andras rättigheter.

Akvarium är troligen Petersburgs mest kända och mest besökta vintervarieté.

Den är belägen vid Kamenno-Osstrowskij prospekt n:o 10 och äger såväl teater som sommar- och vinterträdgård.

Endast relativt få kokotter lysa där med sin närvaro. För att neutralisera denna olägenhet —- sedt från ägarnes synpunkt — beordras artisterna att kvarstanna äfven sedan de uppträdt och slutat sina nummer på aftonen. Kl. 3 slår det förlösande klockslaget, då de uppträdande — antagligen med en suck af lättnad — få bege sig till sina hem.Musiken, ett ganska godt kapell, börjar klockan 7,30 em., men spelar vanligen för tomma bord och stolar till kl. 10,30, då varietéföreställningen tager sin början.

Den sal, som användes vintertid, är rymlig. Längs långsidorna af densamma sträcka sig loger i tvenne våningar, och dit församlar sig den mer distinguerade publiken. I själfva salen stå bord och stolar. På de förstnämnda ligga hvita dukar, så att servering genast kan försiggå, om publiken så önskar.

I allmänhet serveras kallsexor; mer sällan tar man in varma rätter. Dessutom kan man på rekvisition erhålla hvilka spritvaror som hälst.

Akvariums sommarteater och trädgård.

Akvarium besökes mycket af familjer. Detta liksom Zoologiska trädgården och Arkadia torde vara de hyggligaste ställena.

Som ett bevis på den valuta den besökande får af sitt besök, må omnämnas, att man vanligen bjuder på 24 olika artister, hvarvid de uppträdande utföra 1—3 nummer hvar.

Programmet innehåller en förteckning på de uppträdande, som hvar för sig numreras hvarjämte följer en redogörelse för specialiteten. När »artisten» framträder på estraden, hissas hans eller hennes nummer. På n:o 5 kan således följa n:o 20 osv.

I ett sådant samhälle som Petersburg är gifvet, att alla slags varietékrafter tagas i anspråk. De förnämsta lokalerna sky icke att engagera äfven de dyraste förmågor. Konkurrensen är stor.

Ofta får man se artisterna på inbjudan slå sig ned vid familjeborden, hvarvid man konverserar i all ärbarhet. Också är det väl orätt att skäraalla varietéartister öfver en kam. Många af dem hålla på sin värdighet lika väl som andra yrkesutöfvare.

Vintertid är Akvarium nästan utan konkurrens. Den har distanserat sina medtäflare.

Förutom teatern innefattar etablissementet en sommar- och en vinterträdgård.

Varieténs karaktär växlar med årstiderna. Under det att vintertid alla nöjen förläggas inomhus, blir friluftslifvet, sedan den varma årstiden

Entrén till Zoologiska trädgården.

inträdt, ja redan under den första vårens tecken då sommarträdgårdens grindar öppnas och man inbillar sig att det är varmt, allena rådande.

Oaktadt iskalla vindar svepa fram öfver Petersburgsslätten, strömma skarorna till. Flyttlassen börja afgå till sommarbostäderna och samtidigt leker man i sommarträdgården att det är slut med vintern.

Zoologiska trädgården är belägen på Petersburgskij Osstrow, i närheten af Peter-Paulsfästningen. Mot en entré af 32 kopek får man beskåda ej blott de zoologiska sevärdheterna utan ock njuta af åtskilliga folkförlustelser.

Inom dess område finnes en sommarteater, där bloddrypande drama utföras dels efter mer kända recept, Jules Verne, Conan Doyle o. dyl., dels efter tillfällighetsförfattare. Endast den vildaste fantasi kan utleta descener, som utspelas, men brinnande skepp, röfvarbragder, mordscener tilltala folket.

Platserna inom det åt teatern reserverade området betalas från några kopek till ett par rubel, men dessutom tränges en gratispublik rundt omkring barriären, och den har icke minst roligt åt de brokiga taflorna.

Konsertsalen, i hvilken mat- och spritservering pågår, består af en större af trä uppförd byggnad med provisoriskt utseende. Kanske har den en gång i tiden varit utställningslokal. Stockarna äro ohyflade och öfverdragna med hvit limfärg. Det luktar matos därinne, där publiken dock förekommer i pluralitet.

I gångarna inom trädgården tränges en ström af promenerande. Floden vältrar sig fram genom den öfvertäckta passagen mellan orkestern och salen, men rörelsen stannar, då musikens toner börja ljuda.

Och en verkligt god musik är det. Att servera en dålig musik i Petersburg, där 99 % af invånarne äro musikaliska, vore ett brott, som skulle medföra sitt straff i form af uthvissling. Man skulle aldrig förlåta den förmätne, som djärfdes utsätta åhörarne för en usel orkester.

Man får timtals, med den största njutning höra den väl dirigerade orkestern framföra brottstycken ur de förnämsta tonverken, bland hvilka nordiska kompositörer äro de, som kanske bäst tolkas.

Allt glömmes af den lyssnande hopen, medan man spelar. Sorlet tystnar. Med andäktig min stannar den promenerande, paren trycka sig närmare intill hvarandra, slamret på restaurangen dämpas.

Man vill konstnjuta.

Dirigenten är medveten om sin makt öfver ej blott sina underlydande utan ock öfver publiken. Han är den öfverlägsne. Orkestermedlemmarne äro ett med sina instrument. Hänförelsen lyser i deras blickar, i deras anletsdrag, och detta smittar, så att publiken står som hypnotiserad.

Så är det öfverallt, där god musik presteras, och få länder äro väl så lyckliga att äga musikalisk begåfning som Ryssland.

Och den, som har röst, kan förtjäna en förmögenhet, i synnerhet divorna, af hvilka många likväl förskaffa sig biinkomster på ett mer lättvindigt sätt.

Ryssarnes musikaliska begåfning visar sig också i dansen.

Denna är icke en produkt af inlärda danssteg utan ett uttryck för känslorna. Musiken inspirerar, lägger beslag på passion och fantasi, och dettadikterar den ryska dansen, så att den ömsom blir trånande, ömsom vild, svartsjuk, bedjande, afvärjande, sinnlig. Dansen är ett uttryck för det sätt, hvarpå musiken verkar.

Också har den en fascinerande förmåga, och publikens ögon följa med. Det dansande paret förmår liksom orkestern att låta åskådarnes känslor följa alla lidelsernas skalor, och man skrattar, jublar, klappar händerna, ropar, tjuter, allt eftersom fntrycket verkar.

Musik och dans äro nationalnöjen, och deras karaktär är rysk, väl värd att se, ty härigenom får man en bild af det ryska folket, kanske mer lätt vunnen än årslånga studier annorstädes skulle förmått lämna.

På Zoologiska trädgården finnas tvenne orkestrar, en stor och en liten, hvilka alternera med hvarandra.

Till skillnad från Akvarium har man här lagt an på nöjen, passande för de bredare lagren, skjutbanor, vilddjur, amerikansk fotografering vid elektriskt ljus, förevisande af jättar, dvärgar, feta damer o. dyl., kortligen det är ett slags tivoli.

Men i detta paradis lurar en orm. Öfverallt synas varningar mot ficktjufvar uppslagna, ty af sådana finnas många, och här är ett ypperligt operationsfält för dem, tjufvarnes marknad.

Moralen är olika öfver hela jorden. Hvad skandinaven tycker vara omoraliskt, anser orientalen ofta för om ej just moraliskt så dock tillåtet. Begreppen växla. Att stjäla frukt från ett träd i den inhägnade trädgården i Sverige är ingen dödssynd: det skulle anses för ett vanligt tjufpojkstreck. Toge man åter ett päron från ett af de vid vägen fritt växande träden i Frankrike, blef man ansedd som tjuf.

Tjufveriet anses af Petersburgs lägsta befolkning för en förvärfskälla, som alltid är förenad med risk, tack vare polis och lagar, men dock icke som något strängt taget ohederligt.

Kurtis och litet ficktjufveri till nöje och nytta äro smått typiska för dessa sommarträdgårdar.

Här stämmer man möte.

Gardisten har sitt rendez-vous med barnjungfrun eller köksan, studenten med sin käresta, tschinovniken med familjeflickan, den gamle eller unge rouén med kokotten. Det ligger en underström af tillåtet och otillåtetkärlekslif, hvilket pulserar starkare än annorstädes, äfven bland hetlefrade fransmän, spanjorer eller italienare.

Bouffes, beläget vid Fontanka, är kanske den sommarträdgård, som mest offrat åt Venus.

Entrén ser obetydlig ut, men kommer man väl in, upptäcker man en ganska stor trädgård, med talrika gångar, växtgrupper och bersåer.

Midt framför restaurangen befinner sig den öppna sommarteatern. Inom restauranglokalen, som består af ett par rum med glasverandor, befinner sig varietén.

I denna uppträda endast damer. Man lägger ej så mycket vikt vid de uppträdandes röster, som fastmer deras utseende och former. Publiken

Schyvalowa vid Bouffes.

samtalar oafbrutet, så att orkestermusik och sång dränkas i sorlet af röster, men man använder ögat så mycket mer, under det att örat får träda i bakgrunden.

Fram emot midnatt råder en oerhörd trängsel inom matsalarna. Bord och stolar stå så tätt, att man med nöd kan bana sig väg emellan dem för att komma till sin plats.

Mängden af kokotter är förvånande. De dyka upp från alla håll, försvinna för ett ögonblick för att efter en stund åter visa sig. Klädseln är mer än vanligt extravagant.

Om än demimonden vanligen går från den ena lokalen till den andra, så synes dock Bouffes sommartid utöfva den största dragningskraften.Man spar icke på ljuseffekter. De elektriska båglamporna förvandla omgifningen till ett feeri, dränka allt i ljus. Och midt i detta Fata Morgana ljuda tonernas orgier från det rumäniska kapellet, darrar luften af kvinnoskratt, fräcka eller klingande, och sången tonar från operett-teatern.

Intelligensen glömmer sin förbehållsamhet, byråkratien lägger bort de stela formerna, alla föras in i samma brusande hvirfvel glömska af bekymmer och sorger, lefvande endast nuet, en backanalisk fäst, i hvilken sinnena råda öfver förnuftet.

Den, som med kallt blod kan åse detta, får också tillfälle att göra

Nemettis entré.

iakttagelser, hvilka äro långt mer värda och långt mer intressanta än om han kastade sig in i den bullrande,

uppsluppna glädjen som aktiv deltagare.

Bouffes är det ställe, där Backus och Venus firas mest i hela Petersburg. Det är en halfbordell, men upplåten åt alla, ty dit församlar sig »Tout Pétersbourg», både herrar och damer. Intet nattkafé i Berlin, ingen »jardin» i Paris kan mäta sig med Bouffes, när det gäller att lämna fritt utlopp åt passionerna.

Den fransyska kokotten lefver för sitt yrke; den ryska lefver för att lefva gladt, och hon finner medgörliga bundsförvanter i sina egna landsmän.

Det är en elementär kraft, som härskar inom Bouffes inhägnade område, en kraft, som är mäktig till mycket ondt, lustarnas lössläppta jaktkoppel.Man gör likväl åtskillnad mellan varietéerna och sommarträdgårdarna.

Nemetti, Novi ljetni sad (nya sommarteatern), Litterära teatern och Kresstowskij äro nöjesetablissement, hvilka så godt som uteslutande äro afsedda för herrar. Oaktadt sitt respektingifvande namn är den Litterära teatern en de uppsluppna farsernas gynnare, och det förtäljes, att polismyndigheterna här ganska ofta fått blanda sig i spelet.

Livadia.

Apollo är en 2:dra klass varieté, som dock lär rivalisera med Akvarium, detta troligen emedan äfven den förra är öppen vintertid.

Livadia är likaledes allmänt besökt.

Olympia uppför till och med stora operetter.

Under det att de kontinentala världsstädernas varietéer hufvudsakligast lefva på främlingarnes bekostnad, är det förnämligast ryssarne, som själfva underhålla sina förlustelselokaler. Främlingarnes antal i Petersburg är ej stort, men ändock tyckas nöjesställena bära sig förträffligt, och det är ju naturligt med ryssarnes läggning för fästande.

Folkets hus och folkträdgårdar.

(Narodni dom.)

Benämningen folkets hus för tanken på en lokal för arbetare, där socialismen satt sitt bomärke. Men i Petersburg få inga dylika institutioner florera, och »folkets hus» har också ett helt annat ändamål.

Det är en folkets egen förlustelselokal, kolossal till sin läggning, storartad till sina tendenser, en prydnad för Petersburg.

Narodni dom.

Midt bland alla de bullrande folknöjena af mer eller mindre frivol art, lyser Narodni dom som en oas i öknen. Man kommer dit, ser och förvånas. Visserligen äro de ofantliga lokalerna fyllda till trängsel, visserligen knuffas man hänsynslöst af soldater, arbetare och handtverkare, men intresset hålles dock vid makt, och man förvånas öfver att de ryska myndigheterna visat prof på ett så godt grepp, något så populariserande som just detta folkets hus är.

Byggnaden är till sitt yttre palatslik.

Öfver ingången med sina tre ofantliga portar höjer sig ett kupoltorn, liknande en kyrkas. Komplexet är utfördt i två våningar efter densedvanliga petersburgsmodellen, långa, raka linjer, pelare som sträcka sig en våning högt och inramande fönstren.

Öfver entrén läses Narodni dom Imperator Nikolai II med stora bok-stäfver.

Framför ingången börjar trängseln, och vi ställa oss i kön, som endast långsamt kan avancera. Efter några minuter lyckas vi komma in i vestibulen, som är afdelad i olika afdelningar medelst solida järnstaket.

Uniformsklädda vaktare uppbära inträdesafgiften, 10 kopek, och sedan vi betalt vår tribut, inträda vi i förhallen.

Denna utvisar ett högt rum med järnkonstruktioner, hvilka göra ett skelettartadt intryck. Käjsarens och käjsarinnans bilder i kroppsstorlek träda oss till mötes, och vi hälsas af tonerna från konsertsalongen, som stöter till alldeles bredvid oss till höger. På afstånd skymta vi en estrad, och på denna hålla några akrobater på med sina konster, hälsade med applåder af publiken, som är stående och fyller hvarje kvadratdecimeter af rummet.

På ett tvärgalleri har en annan orkester tagit plats. Den spelar i detta ögonblick en rysk nationaldans.

Vi träda in i konsertsalen, som i dag är upplåten till varieté.

Akrobaterna ha försvunnit och lämnat plats för ett par clowns. Dessa efterträdas i sin ordning af en svensk nationalsångerska, klädd i dalkulledräkt.

Därpå följer en paus.

Allmänheten sätter sig i rörelse, och det skulle fordrats en jättes krafter för att ej följa med. Långsamt men metodiskt rör sig massan för att så snart man kommit ut ur salen sprida sig uppåt gallerierna eller ute i byfféerna.

Dessa bestå af långa bord, bakom hvilka man skymtar ett renligt kök, där kockar och kokerskor röra sig i sina traditionella hvita dräkter och mössor. Kopparkärl och hvitt porslin glänsa vid det elektriska ljuset, och en aptitretande matdoft tränger ut. På diskarna står en samling bakverk, smörgåsar, fat med korf, kött, kaviar, sardiner, halfva rökta laxar. En smörgås med skinka, korf eller tunga kostar 5 kopek, med kaviar 10 kopek. Kall rostbiff betingar ett pris af 40, biffstek af 50 kopek.

Vid en förfrågan om prisen få vi svar, hvilka komma oss att förvånas öfver prisbilligheten hos de utbjudna varorna.

På en af väggarna lyser ett plakat med decimeterhöga bokstäfver och siffror. Vi nalkas nyfikna för att taga det i betraktande.

Det är en statistik och en säregen sådan.

Man har minutiöst noga räknat ut, huru mycket det kostar att förtära en eller flera snapsar vodka för ett, fem, tio, intill tjugufem år, och det är inga småsummor. Ett par arbetare studera plakatet, diskutera det

Konsertsalen i Narodni dom.

och skaka på hufvudet. Detta hade de ej drömt om. De slå sig ned vid ett bord — och rekvirera in hvar sitt glas öl. Men på dessa följer rekvisition af en snaps åt dem hvar.

Man kan ej med ens gå från gammal vana. De få likväl lång näsa, ty spirituosa i denna form serveras ej.

Kvass (dricka) och te gå mest åt. Öfverallt stå de välkända teglasen med sina metallhandtag. Man förtär teet med socker och citron, en behaglig dryck.

De förorenade glasen spolas automatiskt i höga ställ.

Åter följa vi med strömmen i riktning mot teatern.Vi tränga oss fram till biljettluckan, ty vi måste skaffa oss biljetter för att få tillträde.

Parkett kostar från 60 kopek (1,20 kr.) upp till 2,75 rubel (5,50 kr.) Man upplyser oss om att priset sön- och helgdagar är hälften.

På teatern uppföres Faust.

En stor, ovanligt rymlig teatersalong öppnar sig för oss, sedan dörrvakten lämnat oss rätt att passera. En vaktmästare skyndar fram för att

Narodni doms trädgård.

anvisa plats åt oss, och medan vi gå framåt genom den långa gången mellan bänkarna, ha vi tid att taga sceneriet i betraktande.

Parketten är fylld endast till en tredjedel. De högre, vid sidorna belägna gallerierna däremot äro till sista utrymmet abonnerade af en lifligt intresserad publik, som står i rader. Åskådarne nästan hänga öfver hvarandra. En stor del af dem består af studenter. »Intelligensen» samlas här för att få en konstnjutning, och då något slår an, lägger man ej band på sina sympatier.Midt under en duett kan man falla i handklappningar. Man ropar sig hes af förtjusning, skriker sitt bis nästan för hvarje nummer. Det är en barnslig, man vore frestad säga oskolad glädje.

Det är ett aftonnöje, som kostar de flesta mindre än 60 kopek.

Många af de uppträdande proftjänstgöra på Narodni doms scen för att få inträde vid operan. Här utbildas de, och här sofras de, så att endast de bästa krafterna komma att rekrytera Petersburgs, ja hvarför inte Rysslands bästa scen. Också uppbjuda sångare och sångerskor sina bästa krafter, och de få sin belöning i publikens okonstlade bifall, som är lika intensivt som talrikt förekommande. Man fäster ej något afseende vid att föreställningen störes.

De spelande rätta sig villigt efter publikens önskan att få höra om solonumret eller duetten. Kapellmästaren ger tecken, och så tages biten om en, två, kanske flera gånger. Körerna lämna åhörarne mer oberörda.

Inom folkets hus uppföras dessutom konserter, gifvas kinematograf-föreställningar och operetter.

Till Narodni dom hör en större trädgård med diverse förnöjelser i samma stil som zoologiska trädgården. Äfven här finnas varningar mot ficktjufvar. Trädgården är delvis upplåten för servering.

Narodni dom är käjsarparets skapelse. Det är tsar Nikolai II och hans gemål som låtit uppföra etablissementet för egna medel och som garantera dess underhåll. Hela anläggningen är ideell och manar till efterföljd. Det är i mångt och mycket en smakskola för folket.

Från trädgården skymtas baksidan af Peter Paulsfästningen.

Jämte Narodni dom finnas icke så få, för den lägre befolkningen afsedda trädgårdar.

I Tavaritski sad, belägen i Dumans park, har man uppfört en folkteater, som ger representationer från 1 maj till 1 september. Inträdet kostar 10 kopek. Här serveras likaledes mat, men ej spirituosa.

Liknande förlustelseställen äro Jekateringovski Park, Steklanni Savod och Petroffski Park samt Eden, en sommarteater för arbetare, belägen vid Baltiska järnvägen.

Bröderna Nobel hafva för sin arbetarepersonal uppfört ett folkets hus af än mer gedigen beskaffenhet än sistnämnda lokaler.Detta är nämligen afsedt ej blott för nöjen utan jämväl för nytta. De bästa lärarekrafter hålla föreläsningar därstädes, och undervisning lämnas i olika yrken, bland annat slöjd åt barn.

Här samlas arbetarne efter slutadt dagsarbete för att understundom dansa, understundom njuta af musik eller bildande undervisning, en institution, ensam i sitt slag och stödd på nobelsk generositet.

Marinskij teater.

Skådespelarkonst och teatrar.

»I öfrigt underhåller hofvet en större italiensk opera med musik och dans, en rysk och en fransk skådespelartrupp, hvilka samtliga gifva sina föreställningar i det käjserliga slottets hofteater», skrifver tysken J. G. Georgi från Petersburg för mer än ett sekel tillbaka, nämligen år 1790.

Han bifogar den upplysning, att år 1723 genomgick teaterväsendet en reformering i en välbehöflig riktning samt att käjsarinnan lät ombygga den s. k. engelska teatern vid Letnij Sad.

Det ryska teaterväsendet har således gamla anor. Inträdesafgiften varierade i slutet på 1700-talet mellan ½ till 1 rubel. Äfven funnos då loger för de förnämare. Käjsarinnan lämnade ett underhåll, som uppgick till 360,000 kronor.

Man gaf år 1790 sex föreställningar i veckan, 3 ryska, 2 franska och en tysk.

Den italienska operan ägde två kapellmästare, 4 italienska sångare, 3 italienska och flera ryska sångerskor.För baletten stod en balettmästare, som hade 5 solodansörer och dansöser och 16 par figuranter under sig.

Den dramatiska truppen bjöd på 12 skådespelare och 6 skådespelarinnor. Namnen Aufresne, Floridor, Delgio, Huis, Fiala voro då vidt beryktade.

Dessutom florerade i Petersburg flera privata sällskap såsom Mattei, hvilken spelade på kadettkårens teater och Pachet, som uppförde lust- och sorgskådespel med en trupp af icke vanlig sammansättning. Den bestod nämligen af barn i en ålder mellan 5 till 12 år.

Puschkin.

1788 skapades en tysk amatörteater.

Vid denna tid sammanblandade man likväl teaterväsendet med förströelser af mindre konstnärlig art. Mellan de ordinarie skådespelarne och fysikaliska och andra taskspelare stodo de ambulatoriska skådespelarsällskaperna. I samma andedrag omnämnas ekvilibrister, snabblöpare, starka karlar, jättar, konstryttare, »folk med lejon och andra sällsynta djur», dresserade hästar, fyrverkare m. m.

År 1751 bildades »den käjserliga jaktmusiken», en slags lefvande orgel. För hvarje ton fanns ett jakthorn, som hade en längd intill 10 fot. De längsta upplades på ställningar, då de voro för svåra att hållas. Till 3 oktaver användes till en början 37 jägarhorn men antalet ökades till 60.Hvarje hornblåsare hade blott en not, och på notbladet stodo således för det mesta paustecken. Det fordrade stor påpasslighet hos de blåsande, men icke desto mindre syntes man ha varit nöjd med resultatet.

Det var öfverjägmästare Narischkin, som uppfann det originella kapellet, som för öfrigt dirigerades af hofmusikern Maresch.

Baler och maskerader försiggingo på Kammeny Osstrow, i Anitschkow-palatset, på teatrarna och i käjserliga slotten.

Början af 1900-talet har att uppvisa en helt annan tafla. Utvecklingens lag har verkat äfven inom skådespelarkonstens område.

Figner. Kosa.

Petersburg har 3 käjserliga teatrar att uppvisa: Maria-, Alexandra- och Michaelteatrarna.

Dessutom må nämnas italienska och ryska operan, Malji (Lilla) teatern, Nya-, Panajewskij- och Passageteatrarna, Wassili-Osstrowskij- och Palme-teatrarna, Peterburgski Teatr Krassowa, Teatr Pharse, Newskij Pharse och Théatre moderne.

Marinskij Teatr (Mariateatern) är otvifvelaktigt den förnämsta. Den öppnas i slutet af augusti, och speltiden varar till början af maj (gamla stilen, som ligger 13 dagar efter vår vanliga).

Föreställningarna börja på olika tid, vanligen mellan kl. 7—8 på aftonen. Oaktadt de höga priserna är salongen i regel öfverfylld till sista plats.Vid förköp, hvilket alltid bör användas, ty eljest lär man endast undantagsvis erhålla plats, uppgå priserna vid 1 radens loger till 19,40 rubel vid operarepresentationer; vid balett 16,40 rubel. 2 radens loger betinga pris af respektive 11,70 och 13,90 rubel, 3 radens 8,95 och 10,60 rubel, 4 radens 5,85—6,95 rubel.

Parkettbiljetterna variera mellan 2,30 till 6,70 rubel.

Vid beneficeföreställningar höjas priserna ansenligt utöfver ofvan angifna.

Salongen rymmer ungefär 2,000 personer. De flesta platserna äro

Lipskovskaja.

redan på förhand abonnerade, så att det möter icke så få svårigheter för en främling att få inträde. Man kan få vänta i veckor, innan man lyckas få biljett.

Representationerna äro goda.

Man uppför under sista tiden med förkärlek ryska operor såsom Pikovaja dama af Tchaikowski, Schisen sat Sara (lifvet för tsaren) af Glinka, Russlan y ludmila af Puschkin och Glinka, Roussalka af Rimski Korsakov.

Personalen är den bästa.

Figner anses för en stor kapacitet. Hon åtnjuter publikens gunst i hög grad och anses vara en attraktion.Kosa har senaste tiden uppträdt företrädesvis i Wagneroperor, ehuru detta ej är hennes specialitet. Hon är väl skolad.

Lipskovskaja är relativt ny vid Mariateatern. Hon anses för en god förmåga med ytterligare utvecklingsmöjligheter, och sedan 1907 har hon erhållit platser bland de mer bemärkta sångerskorna. Hennes utseende är tilldragande, och hennes uppträdande verkar sympatiskt.

Jerschof är hjältetenor med Wagnerroller som specialitet. Hans stämma är vacker och klangfull, hans spel präglas af allvar.

Jerschoff.

Bragin.

Bragin uppträder i lättare genre. Hans glansroller ligga säkerligen inom detta område.

Tartakovs stämma synes senaste tid kommit något på retur. Han är baryton. Han anses för en mycket samvetsgrann skådespelare.

Labinski är lyrisk tenor. Hans stämma är ej stark, men han behandlar den väl. Särskildt vet han att tolka ryska sånger. Hans glansroll är Lenski i Eugen Onegin.

Davidoff står högt i gunst för sitt sätt att föredraga zigenareromanser, modet för dagen.

Figner har ej samma klang i stämman som för ett par år sedan. Han ger gästroller. Hans spel är elegant och medryckande.Den ryska operan har många rivaler och kan ej anses enastående, men baletten intar utan gensägelse den första platsen, är utan konkurrens. London, Paris, Berlin, Wien — alla stå efter.

Peter den store öppnade terem, det ryska haremet, för kvinnorna, och därmed trädde dansen fram. Dansen, plesanije och tangowanije, utgör numera ett allmänt folknöje.

Labinski.

Urgamla äro duf- och kosackdanserna — golubez och kasatschokdanserna. Den förstnämda är mjuk och till sin sammansättning en ren pantomim. Händer, ansikte, bål, ben röra sig på ett talande sätt, tolkande kärlek, afsky, eftergifvenhet, nedslagenhet, glädje.

Kosackdansen är burlesk och mycket ansträngande.

Baletten är likväl ej en Peters utan en Katarinas skapelse. Hon förmådde dansören Erneste och dansösen Juliette i Paris att flytta öfver till Petersburg, och därmed var grundvalen till den ryska baletten lagd.Man skydde inga medel för att åstadkomma en första, praktfull uppsättning. Förslagen underkastades käjsarinnan, hvilken utvalde »Den glänsande falkfjädern», ett feeri, hvars framgång blef obestridd och med ens populariserade allt hvad balett hette.

Käjsarinnan Anna Iwanowna utvecklade ytterligare baletten och tvang med maktspråk hofdamerna att deltaga i densamma. På hennes initiativ anlades 1739 den käjserliga balettskolan under ledning af hofbalettmästare Landé. Hit sändes aristokratiens och hofstatens söner och döttrar för att erhålla grace och mjukhet i kroppen och dess rörelser.

Davidoff.

Trefilowa.

Om således den käjserliga balettskolan i sin upprinnelse varit en privilegierad institution, förbehållen de högre klasserna, har en betydande förändring ägt rum.

Våra dagars balettskola i Petersburg är ett slags pensionat för unga flickor, i hvilket de undervisas ej blott i dans utan ock i många humanistiska ämnen. Det är helt enkelt en skola, i hvilken dock dansen utgör hufvudämnet.

Balettskolan omhuldas särdeles väl af hofvet med käjsarparet i spetsen. Man gör från detta håll allt möjligt för att bereda de unga flickorna nytta och nöje, ja, man lånar till och med ut hofekipagen till dem för att vid vissa tillfällen göra utfärder till öarna eller omgifningarna.Gammal tradition lämnar pensionärerna alla en adelsfrökens privilegier. Eleven kan utan fruktan för att tillbakasättas uppträda i societeten, där hon umgås som en gelike. Hennes bildning försvarar också en dylik plats, och hennes moral öfvervakas på det strängaste. Också är det icke sällsynt, att de unga damerna ingå förmånliga giftermål utan att detta betraktas som en mesallians.

Betecknande för ryssarnes syn på tingen är likväl, att storfurstarne och

Kjakscht.

den högsta aristokratien oftast rekrytera sina mätresser ur baletten, ej ur balettelevkåren. Detta är höjdpunkten af chic, men kostar otroliga summor.

Ett gage på 300,000 rubel om året kan förekomma. Många ruinera sig på kuppen.

Som elever äro de unga damerna emellertid okränkbara.

En afton vid baletten är väl värd att se. Den, som endast skådat en vanlig balett i någon af Västerlandets städer, blir förvånad och angenämt öfverraskad. Här erbjudes något alldeles nytt, något så graciöst och fullkomligt, att man gör sig frågor, om detta verkligen är människovarelser, som sväfva omkring på tiljorna.Hvarje, äfven den minsta rörelse, har ett säreget behag. Man tjusas och följes med, ty detta är en ny slags konst, som tilltalar och rent af på ett andligt sätt, något öfversinnligt.

Om man hyser en lumpen känsla vid ett dylikt tillfälle, så är det afund, afund att vi äro förvägrade att på våra nationella scener uppställa något liknande den ryska baletten.

Utan konkurrens.

Karsawina.

Stjärnor af första rang är Pawlowa, Kjakscht, Kschesinskaja, Trefilowa och Karsawina.

Kschesinskaja är den kanske mest bekanta. Hon hade en särdeles hög tillbedjare, som till och med ville gifta sig med henne. Hennes namn är mycket bekant inom societeten.

Hon är en skönhet af rang, med smidig, elegant figur, typen för en ryska af det vackrare slaget.

Kjakscht är ganska ny på scenen, men har redan förvärfvat sig popularitet.Bland mer kända baletter må nämnas Kavalleristernas strid, balett i en akt af Marius Petipa med musik af Arnsheimer, Svandammen af samma arrangör med musik af Tchaikowski, Pachita, spansk balett i 3 akter af Fouché och Marsiller, musik af Delvedez och Menkus, Coppelia, 2-akts balett af Nuitter och Saint-Leon, musik af Delibes, Giselle af Saint-Georges och Coraly med musik af Adam.

Dessutom utföras gopak och andra lillryska danser, krakoviak, pas de deux, matrosdans, mazurkor, valse en sourdine m. fl.

Salongen, som ombyggdes för något öfver ett tiotal år tillbaka, är hållen i hvitt, blått och guld. Den käjserliga logen befinner sig i fonden.

Kschesinskaja.

Alexandrinskij teater är afsedd för ryska drama och lustspel. Förköpspriserna uppgå för 1 radens loger till 11,60 à

13,80; 4 radens loger kosta 5,80—7,20 rubel, parkett 2,50—4,50 rubel.

Det ryska dramat är af relativt ungt datum, och utgör på sätt och vis ett plagiat, hvarvid man tagit starkt intryck från Frankrike. Det börjar under Katarinas tid. Formen är då pseudoklassisk. Till en början märktes mycken stelhet och onatur; numera har man lyckats åstadkomma alster, hvilka verka realistiska intill öfverdrift.

Från den pseudoklassiska formen öfvergick man till en skildring af sällskapslifvet, dess seder och oseder för att sedan slå sig på kulturkomedier ur de borgerliga klasserna, i enlighet med det då i Europa rådande schemat.Det realistiska har till sist ingått allians med det symbolistiska, hvilket för tillfället är det mest modärna.

Man »slukar» Ibsen.

Under första hälften af föregående århundrade var Motschalow, död 1848, den mest bemärkta af alla skådespelare. Hans teknik var mästerlig och grundläggande för en skola, som ännu har anhängare bland

Jorieff.

Petersburgs dramatiska skådespelare. Hos honom låg en väldig naturkraft med lidelsefulla utbrott och af stark verkan, som Ibsentolkarne på scenen ännu med fördel begagna sig af.

Schtschepkin var lifegen, men hans konstnärstemperament banade för honom vägen uppåt. Hans fält var till en början det klassiskt-franska, men han slog sig äfven på den rysk-nationella karaktären, således banande väg för den realistiska, ryska skolan, som också hyllas af våra dagars Petersburg.Om en Gribojedow skildrade salongerna och en Gogol ämbetsmännen vände sig Ostrowski till småhandlare och småborgare. Han framdrog deras egendomligheter, seder och bruk och skapade däraf tragiska situationer. Den ryske köpmannen med sin mellanställning mellan de lägsta och de bildade klasserna, med sin ofta självförvärfvade egendom, hvars ursprung ej alltid var så hederlig, med sina patriarkaliska lefnadssätt, var ett tacksamt ämne.

Warlamoff.

Det ryska dramat har haft svårigheter att bana sig väg till Västerlandet. Så försökte 1899 Ssawina, den beryktade aktrisen från Alexandrateatern, att i Berlin ge en bild af ryskt konstnärskap, men utan nämnvärd framgång.

Bättre lyckades det då ett sällskap från Moskwa. 1906 uppfördes några af Tolstois verk, och numera anses det ryska dramat ju för fullt jämförligt med andra länders, äfven de bästa. Namn sådana som Tolstoi, Turgenjew och Gorki äro världsbekanta.

Alexandrateatern är en nationell scen. Den representerar Petersburgs smak för den realistisk-naturalistiska och den symbolistiska genren. Warlamoff, Davidoff, Strelskaja, äro kända namn, hvilkas innehafvare åtnjuta konstnärsrykte.

Jorieff är yngre, men besitter talang. Han beundras mycket af ungdomen, som i honom ser sitt ideal förverkligadt.

Warlamoff är komiker, och hans fack utgöres företrädesvis af

Germanowa.

gubbroller. Med osviklig säkerhet tolkar han ryska typer, enkannerligen kulturroller. Han tillhör den äldre skolan med sin breda komik.

På publiken slår han särskildt an, och de gånger han ej mötes med applåder redan vid sin första entré äro lätt räknade.

Man har för någon tid tillbaka förvärfvat en ny talang, en ingenue, Ssabina.

Alexandrateaterns repertoar omfattar ryska komedier och klassiska verk men också öfversättningar: Ibsen, Strindberg, Knut Hamsun. Tolstois historiska drama i stiliserad gestalt komma till ett uppförande, som ärkaraktäristiskt för ryssarne både hvad själfva verket beträffar och dess utförande på tiljorna.

Mest bekant torde hans trilogi vara. Denna börjar med att skildra Iwan den förskräckliges sista lefnadsår (1584), fortsätter med hans son Feodor och slutar med Boris Godunow, inkräktaren.

Katchaloff.

»Iwan den förskräckliges död» skattas som ett dramatiskt verk af hög rang. Tsaren vill afsäga sig kronan, men förmås af duman på Godunows råd att icke fullfölja sin föresats. Han öfverhopar sin gunstling med nådebevis, men snart återfaller tsaren i sina forna anfall af raseri och mordlust. Godunow beslutar därför att uppväcka folkets hat mot monarken.

Iwan får till slut dagen för sin död sig förespådd. Han sitter vid schackbordet och hånar förutsägelsen, enär han känner sig frisk och kry.Godunow retar honom emellertid till vrede, och under utbrottet faller tsaren ned och dör.

Den andra delen af trilogien bär namnet »Tsar Fedor Iwanowitsch», den svage härskaren, under hvilkens regering olika partier söndrade land och folk. Tolstoi här har nedlagt känslor hos folket, hvilka äro analoga med de nu rådande, men påvisar också den obevekliga konsekvensen i föregående tiders handlingar, hvilka bära frukt århundraden efteråt.

Lina Cavalieri.

Den svage Fedor, som ej kan fatta ett beslut, blir en lekboll än för den ena, än för den andra.

Af stor dramatisk effekt är försoningsscenen mellan den tappre Schinskij och den diplomatiske Godunow, bojarernas hälsning, där de trenne gånger kasta sig med pannan mot jorden, det skygga inträdet af köpmännen.

Bland andra ryska stycken må nämnas onkel Wanja, ett folkskådespel, samt Nattasylen af Gorki och Tre systrar af Tschechow, Fadern af Strindberg och En folkfiende af Ibsen.

Teatern, som är hållen i rödt och guld, anlades under Katarina II:s tid.*Michaelteatern* (Michailowskij teatr) ger drama. Den har käjserlig loge, är hållen i hvitt och guld och har 5 rader. En äldre plafondmålning gör sig genast bemärkt.

Det är Ibsenafton. Publiken ombedes att ej applådera för att ej störa intrycket. Öfver salongen ligger spänning och intresse, publiken synes vara vald.

Mattia Battistini.

Ridån går upp för första akten. Man spelar Brand. Scenen är arrangerad till en tafla. Hela scenöppningen täckes af en mörk bred ram, hvars nedre del är snedskuren och har buktiga, oregelbundna linjer. Härigenom framträder scenen mycket skarpt; effekten är förvånansvärd.

De uppträdande spela med stark kolorit. Det ligger patos i stämman, något mystiskt, som gör, att man tycker att Ibsentolkningen är den rätta, en gåta, som aldrig löses fullständigt.Katchalow spelar Brandt, Germanowa Agnes. Man måste förvåna sig öfver den smidighet, hvarmed de ryska skådespelarne följa styckets karaktär, den intelligens de visa i uppfattningen. Man tvingas erkänna, att den ryska skådespelarkonsten följt väl med sin tid.

Den italienska och ryska operan har mer kosmopolitisk karaktär. Man spelar Faust, Carmen, Trubaduren m. fl. operor under medverkan af de bästa utländska krafter. Låtom oss kasta en blick på artisterna därstädes 1908, hvilket låter oss uppfatta sällskapets sammansättning

Teatern står under direktion af Carlo Guidi, den italienska operans kraftige representant.

Raissowa.

Bland damerna torde fru Sigrid Arnoldsson för oss svenskar vara mest bekant.

Svenska till födseln har hon blifvit mottagen med öppna armar i Petersburg, och från att där ha spelat gästroller synes hon nu ha erhållit stadigvarande engagemang.

Olympia Boronat, född i Genua, är gift med en rysk grefve Rjevouski, tillhörande den polska högaristokratien.

Hon äger stark och omfångsrik stämma. Hon kallas »den ryska Patti».

Tina Cavalieri har flera år vistats i Petersburg och åtnjuter världsrykte. Hennes gästroller i Amerika väckte furor. Som ett bevis på huru omtyckt hon är må nämnas, att hon samtidigt kan hafva ända till ett tiotal engagemanger, hvilka följa i tur efter hvarandra. Sålunda uppträder honsju månader i Amerika, två månader i Petersburg, en månad på Covent-Garden i London, en månad på operan i Paris.

Hennes talang är lika stor som hennes skönhet.

Hon sjunger med en grace, som ej kan beskrifvas, och det är just detta behag, som tar publiken med storm, ty hennes stämma räcker ej alltid till.

Rosina Storchio har skapat La Traviata säger man i Petersburg. Bland hennes öfriga roller må nämnas Santuzza i Cavalleria Rusticana, Zerlina i Figaros bröllop, Mimi i Bohéme.

Wjelschewa.

Bland den manliga personalen åtnjuter Mattia Battistini kanske den största populariteten.

Andra kända namn äro Nani, Navarrini och Sabinoff.

Det italienska sällskapet disponerar ingen egen lokal, utan hyr sådan. Vanligen håller man sig till Musikaliska akademien eller Konstnärsförbundets teater.

Nya teatern vid Moika 61 (Novi teatr) är äfvenledes afsedd för drama.

Teatr Passage är en liten salong, rymmande 600 personer. Endast en rad finnes. Den anlades 1905, har bekväma, stoppade fåtöljer. Parkettbiljetter kosta 3,60 rubel.Man uppför där pjäser af lättare innehåll, exempelvis bofpjäsen Rjedkaja parotschka, ett sällsynt par.

En dragningskraft, som understundom anlitas för gästroller, är Raissowa. Hennes specialitet utgöres af ryska sånger, bland andra Troikavisan, som är äkta rysk och medryckande.

Samma är förhållandet med Wjelschewa. Hon har gjort karriär. Från att ha varit tjänsteflicka har hon svingat sig upp till sångerska af rang. Hon sjungar romanser, men också lättare, vågade bitar. Sin första utbildning erhöll hon på Akvarium.

Kommissarschewskaja.

Hennes nuvarande käpphäst är zigenaresånger.

Kommissarschewskaja har öppnat egen teater vid Offizerskaja, *Teatr Kommissarschewskij.*

Man uppför där idel modärna stycken, och truppen anses af kännare öfverglänsa de officiella scenernas sällskap.

Spelsättet är dekadantiskt.

Hon själf spelar nervöst, spelar på sina nerver. Nora i ett Dockhem är hennes glansroll. Med stor förkärlek utväljer hon Ibsenpjäser, men också Gorkis drama. Det är en petersburgisk »intim teater».Ett franskt sällskap uppträder tre gånger i veckan på Theâtre Michel. Numera äro de franska skådespelen och komedierna ej så modärna, sedan man förändrat smakriktning.

Derval, Kemm och Molga äro välkända namn inom den franska komedien.

Derval.

Farser af alla grader spelas i Theâtre Pharse i bröderna Elisieffs hus, vid Panajewskij teatr m. m.

Palmeteatern är en tysk teater, där endast tyska stycken komma till uppförande.

Konservatoriet är afsedt för symfonikonserter.

Sådana ha arrangerats på föranstaltande af furst Scheremetieff och till fabulöst billiga priser (fr. 20 kopek till

1,25 rubel).

Fursten, som håller sig själf med orkester, använder inkomsten uteslutande till välgörande ändamål.

Konservatoriet.

Dylika symfonikonserter hållas dessutom i Svenska kyrkan och Stora Adelssalen.

Teatrarna ha sin egen tidning, som utkommer dagligen. Den heter Obosrjänie teatrow och innehåller allt teaternytt äfvensom recensioner och annonser.Cirkus Ciniselli.

Cirkus Ciniselli är ensam i sitt slag i Petersburg. Den har intet anmärkningsvärdt att uppvisa, utan liknar det stora flertalet af sina konkurrenter.

Koleraspöket.

DEN lägre folkklassen i Ryssland älskar smutsen. Man tycker, att den skänker hemtrefnad, och man är van vid den sen urminnes tider.

En rysk tidning skref på sin tid: »vi äro så vana vid smuts, att många gå ända därhän att betvifla om någon nytta vunnes genom att låta den försvinna.»

Begreppet är inympadt, och underligt är det väl ej häller, då smutsen så att säga legaliseras och detta af personer, hvilkas omdöme gäller mycket hos den lägre befolkningen.

»Den profet, som senast uppstått i landet, grefve Leo Tolstoi», skrifver Lanin, »är fullkomligt öfverens med den förste profeten i att upphöja orenlighet till ett sakramentalt bruk genom att skänka den filosofiens gillande och religionens helgelse.»

Samma författare bifogar den upplysning, att en af Tolstois mest aktningsvärda lärjungar efter flera fåfänga varningar afskedades från sin anställning i en butik i Petersburg, emedan han formligen förpestade rummet och dref bort såväl kunder som kamrater genom sitt våldförande mot personlig hygien.

Smutsen är inrotad, ett nationellt drag, och den sträcker sig långt utanför det europeiska Ryssland. Den följer karavanvägarna till Indien och utgör ett ständigt hot mot Europa, ty koleran följer samma väg och erhåller en riklig näring i den för sjukdomar så gynnsamma jordmånen.

Den stora, petersburgska allmänheten, de lägre samhällslagren, ha föga eller ingen aning om, att smuts och orenlighet befordra den hemskafarsoten. Ordet smitta förstås ej, utan man tillskrifver den helt andra orsaker — onda makters inflytande.

Och dock är det så, att allvarliga försök ha gjorts att öfvertyga den okunniga massan om sjukdomens verkliga orsaker. Allt strandar mot fördomar och plägseder.

Arbetarefamiljen äter ur samma fat, dricker ur samma mugg. Kyssandet äger rum i tid och otid. Man kysser de sjuka och dem, som dött i

Maria Magdalenasjukhuset, där fattiga kostnadsfritt erhälla värd.

smittosamma sjukdomar, man kysser samma ikonbild, som den kolerasmittade eller syfilitiske ögonblicket förut vidrört med sina läppar.

En vanlig människa skulle vämjas därvid: ryssens religiösa åskådning och vanorna från far och farfars tid göra, att detta faller sig naturligt för honom.

»Har bog (gud) en gång föresatt sig, att kolera bryter ut, hjälper intet, ej ens de noggrannaste hygieniska åtgärder», resonnerar muschiken. Alla läkare i hela världen stå rådlösa: de enda hjälparne äro helgonen och fromma människors böner, ja, man går understundom så långt, att man anser det hädiskt att genom

människopåfunder söka sätta sig emot den gudomliga viljan.

Lägg därtill att såväl barn som äldre vanligen äro undernärda, finner man många förklaringsgrunder till att koleran får fast fot i Petersburg; man rent af förvånas öfver, att den ej gjort större skada.Epidemien 1908 bortryckte 29 % af de insjuknade offrens antal. Att ej flera skattade åt förgängelsen berodde på myndigheternas kraftiga ingripande.

Oaktadt alla varningar under sommaren inträdde epidemien oförberedt.

Vi aflägga ett besök i ett hus, beläget i ett af fabrikskvarteren.

Gatan är smal, och luftväxlingen dålig. Husen stå så tätt intill hvarandra, att solen ej kan tränga ned. Detta jämte fukt och orenlighet göra gatstenarna slippriga, riktiga pesthärdar. Husen äro hopträngda, ofta af trä, halfruttna, rummen äro små, och fönstren öppnas sällan eller aldrig.

Utanför leka barnen i rännstenarna. Det har nyss regnat; och vattnet, ett stinkande, smutsgult vatten forsar nedåt kanalen, förande skal, mataffall och gamla trasbylten med sig. Här roa de små sig med att plumsa och uppfiska de rariteter, som komma seglande.

Vi gå in genom porten. När denna öppnas, träder en stank oss tillmötes, hvilken gör oss benägna att vända om, medan det ännu är tid. Låtom oss dock gå modigt på!

I korridoren stöta vi på folk.

Ett par karlar ha lagt sig bredvid dörren på någonting, som vi gissa oss till skall föreställa madrasser. De snarka trots springet och smällandet af dörrar.

Ty vi ha trädt in i en hyreskasärn, som är öfverfylld af folk.

Bredvid karlarne stå en barnvagn och ett par stolar, uppå hvilka man upptrafvat diverse bylten. Längs korridoren går en hylla. Äfven där förvaras effekter i brokig oordning.

Utan att fråga om lof öppna vi närmaste dörr. Klockan är ½ 8, och alla ha kommit hem från sitt arbete. Det lilla rummet är öfverfylldt af människor, som pladdra, men tystna vid vårt inträde.

Man undrar troligen hvad vi vilja.

I rummet, hvars längd uppgår till 5 och bredd till 4x/2 meter befinna sig 6 fullvuxna personer och 3 barn. Sängarnas antal är tre. I ett hörn stå två kistor, och de äro afsedda att tjänstgöra som liggplatser åt barnen. De fullvuxna ligga två i hvarje säng, och två af dessa stå tätt intill hvarandra.Under sängarna äro klädesbylten instufvade, på väggarna hänga trasiga, illaluktande klädespersedlar, och öfverallt stå skodon, de flesta knappast användbara.

På en hylla synes en låda. I denna ligger ett dibarn och suger på en napp af smutsigt linne. Med stora ögon stirrar den lilla varelsen på oss. Han ser brådmogen ut: kinderna ha ingen rundning, händerna inga valkar, en liten stackare dömd att plågas och detta af den värsta plågan af alla hungern — redan vid inträdet i lifvet.

Intet ljus, ingen luft, intet som kan mildra de arma människornas tillvaro.

Jämför detta med andra arbetare, hvilka klaga öfver sin lott. Och dock sitta många af de klagande med elektriskt ljus och försaka inte varmrätter till frukost, middag och kväll.

I rummet bredvid tjuta ett par barn af hunger. Modern grälar för att få dem tysta, och fadern svär därför att han icke får sofva, fastän han skall ut tidigt i morgon och arbeta.

Från gården kännes en kloakstank, som är vedervärdig, och den har bitit sig fast vid hvarje persedel. Äfven om man kunde öppna rummets enda fönster, skulle luften ej bli renare, snarare tvärtom.

Vi skänka några slantar, hvilka emottagas med glupsk begärlighet. Innan vi gått, räknar man dem och grälar om dem.

Vid dörren står kvinnan från rummet bredvid. Hon har hört hvad som försiggått därinne genom den tunna brädväggen, och hon vädrar här ett tillfälle att få en oförmodad inkomst. En smutsig hand framsträckes och tar emot allmosan, och under tiden stå barnen bakom och hålla krampaktigt fast i hennes klänning, med giriga blickar granskande slantarna, som kanske skola förvandlas till bröd — eller vodka.

Gården, hvarifrån kloaklukten utgått, är ett veritabelt snuskhål. Vattenledning, hvarmed man möjligen kunnat bortspola det värsta, saknas. Man hämtar sitt vattenbehof från Newa.

Vid de fyra största laboratorierna i Petersburg verkställdes 1908 undersökningar af newavattuet två gånger i veckan. Profven gällde såväl filtreradt som vanligt vatten, och det visade att kolerabaciller alltid förekommo och i ansenliga kvantiteter. Denna oerhörda spridning har endast en antaglig förklaring — bristen på ordentliga kloakledningar i just de försmittan mest utsatta stadsdelarna, hvarigenom föroreningar kommo ut i kanalerna för att sedermera spridas ut öfver alla vattenkommunikationerna.

En annan betänklig åtgärd ligger däruti att vattenledningen är belägen utåt Finska viken, dvs. dit all orenlighet från staden flyter. Där filtreras vattnet visserligen för att uppumpas, men detta är ej tillfyllest, i synnerhet som filtren äro långt ifrån förstklassiga.

Det icke filtrerade vattnet användes nu i dessa kvarter, som sakna vattenledningar. Sannolikheten af farsotens härjningar ökas således, och så mycket betänkligare blir det också, då arbetarne dricka vattnet okokt.

Sedan åratal tillbaka har man sökt råda bot för det usla vattnet. En kommitté har undersökt möjligheterna af att få vatten från Ladogasjön.

Man har fått en kostnadsberäkning, som uppgår till 50 millioner kronor. Arbetet beräknas taga en tid af 5 år i anspråk.

På gården ligger affall från köket bredvid de ytterligt primitiva bekvämlighetsanstalterna, hvilka trotsa all beskrifning i sin osnygghet och brist på ens de enklaste, hygieniska åtgärder. Blygsamhetskänslan borde ha förbjudit användandet af något sådant.

I denna smutshög, som kallas för bakgård, frodas utan tvifvel baciller i legio. Undersökningar ha gifvit vid handen, att gatsmutsen tack vare öfverspolningar med kolera-bemängdt vatten uppfångat smittämnet: hvad skola icke dessa härdar göra då?

Till en början togo myndigheterna epidemien mindre allvarligt. När faran ökades, fick vetenskapen ett ord med i laget.

Prof måste insändas vid alla misstänkta fall.

Ingen tilläts att lämna epidemisjukhusen, förr än upprepade undersökningar visat, att han var kolerafri.

Matvarorna äro ej häller af den beskaffenhet, att de utesluta tanken på dem som smittoöfverförare.

Kvassförsäljare.I dessa de fattigas stadsdelar utbjudas de ofta på smutsiga bord i salustånden. Födan verkar icke ren, ej häller frisk. Man känner äckel blott vid att betrakta den, och hvarje spår af möjligen kvarlefvande illusion försvinner, då man luktar på den. Må man också betänka, att dessa födoämnen slukas halfråa, anrättade i smittförande vatten och i stora kvantiteter.

Kvassen, den vanliga drycken, tillredes i bryggerier, hvilkas brist på renlighet är förvånansvärd.

En förpestad kanal.

Lanin beskrifver följande episod.

»På heta kvalmiga dagar, efter en procession eller annan religiös eller samhällig högtid förtäras ofantliga massor af kvass, och så snart krusen äro tömda, rusa gatpojkarne (hvilka tjänstgöra som försäljare) bort för att på nytt fylla dem, så hastigt att de nästan tyckas tillverka kvassen, medan de springa ... Tre små pojkar stodo på bron vid stränderna af floden, där smutsiga kläder tvättas och klappas; bredvid dem stodo deras tomma krus. En af

pojkarna tog ur barmen på sin blus ett par apelsiner, skar af några skifvor och släppte dem i kruset. De återstående skifvorna kramade han då och då med sina smutsiga fingrar, strödde socker öfver dem, hällde litet af flodens smutsgula vatten i kruset, togdärpå upp alltsammans och började ropa ut 'lemonad, lemonad!' af alla krafter midt bland en hop, som i ett ögonblick svalde hans preparat.»

Ochta, Newas biflod, sprider sommartid en obehaglig odör omkring sig. Till och med de föga kräsna arbetarefamiljerna sky dess vatten. Fontanka är en enda stor kloak, som absorberar det som åtskilliga sjukhus rata. Denna kanal upptar 300 kloakmynningar, Moika 200, Jektarina 210 och Newa ungefär en på hvar 25—30:de meter.

Försäljare af kvass och kakor.

Kanaliseringen af Petersburg är således en fråga af utomordentlig vikt. Också har man för ett tiotal år tillbaka utsatt ett pris af 8,000 rubel för det bästa förslaget.

Det blef en svensk, som eröfrade det, professor Richert.

Man beräknar att 1/7 af Newas volym består af affall.

Äfven i de finaste husen finnes åtminstone en pesthärd — dvornikens bostad.

Till skydd mot koleran hade man under senaste epidemi organiserat sanitetskårer och indelat Petersburg i 11 distrikt med hvar sin station och därtill hörande anstalter.Man hade utfärdat ordningsföreskrifter, verkställt desinfektion. Osläckt kalk fylde rännstenar och kloaker. Staden luktade af karbol och desinfektionsmedel.

Staben af läkare ökades och man hade ytterligare hjälp från studenterna. Sjuktransportvagnarnas antal voro ej tillfyllest, utan man anlitade istvoschikarna. Hospitalen voro öfverfyllda: man organiserade provisoriska sjukhus i Obuchowskaja vid Fontanka och baracker på Wiborgssidan.

Frågan uppställdes om skolorna borde stängas: man beslöt att ej göra detta för att icke gå miste om kontroll. På samma sätt vågade man ej införa obligatorisk ympning af barnen med antiserum, ty man fruktade för upplopp. Vaccinationen gjordes frivillig.

Inom de lägsta klasserna spred sig ryktet, att herrskap och läkarne arbetade tillsammans för att förgöra folket. Man sade, att läkarne utströdde kolerapulver på frukt och bröd.

Förbundet Ärkeängeln Michael sålde en slags kors med kedja att hänga om halsen till skydd mot koleran.

Man hade att kämpa ej blott mot sjukdomen, utan ock mot fördomar och inrotade ovanor.

Koleraspöket har ej försvunnit. Det skall säkert återkomma. Men hvad icke öfvertalning eller våldsåtgärder lyckats uträtta i Petersburg banar koleran väg för — en större renlighet, en bättre hygien, en revolution inom renhållningen.

Men nu drifver fruktan för koleran många, i synnerhet åldringar till kyrkorna. Där sitta de på trappan och vänta och hoppas, att de oaktadt sitt lifs ringa innehåll dock skola skonas.

Renhållningen.

DET kan vara svårt att få en rätt definition på renlighet. Denna är ett relativt begrepp. Fransmannen i de afrikanska kolonierna påbördar araben smutsighet, och dock tvätta denna Muhammeds bekännare sitt hufvud och fötterna för hvarje gång han i bön vänder sig till Allah, och detta sker minst två gånger om dagen. Européen, som klandrar, kanske låter vattnet komma i beröring med ansikte och händer, sedan han stigit upp; sedan är hvarje tvagning ett öfverflödsarbete.

Ryssen erhåller orlofssedeln att vara mindre renlig. Detta är nog orättvist. Förebråelsen drabbar de lägre samhällslagren, ej de bildade. Den i socialt hänseende högre stående ryssen förstår icke huru man kan skölja

hufvud och händer i samma vatten. Han vill ha ständigt rinnande vatten för sin tvagning.

Däremot kan nog så vara, att samma persons hem, klädsel och skodon skulle vinna på en mer ingående granskning med därtill hörande rättelser.

Om således den personliga renheten framstår som skarpa kontraster mellan muschiken och aristokraten, så följer den allmänna renhållningen icke några bestämda lagar.

»Ryska lifvet» skrifver:

»Invånarne i Rysslands städer och köpingar äro positivt dömda att vada i evig smuts. I Saratov oroas invånarne af tanken, att deras linne tvättas i Volga just på det ställe, där en smutsig, illaluktande, möglig ström af spillvatten uttömmes från Alexandersjukhuset och får blanda sig med flodens vatten.»Gatorna i Irkusk förpestas af ruttnande katt- och hundkadaver, staden Voronesch är mättad af smuts, och orenligheterna från kasärnerna sippra ut i floden, på hvars yta kadaver flyta omkring, staden Urnan lider af en oerhörd stank och moln af damm osv. Allt detta konstateras af »Nedelya».

Äfven i Petersburg hopas afskrädet, som förut blifvit påpekadt, i en del gator och gårdar. Något renhållningsväsende i samma stil som i Västerlandet existerar ej.

Gatuarbete. Nedläggande af en elektrisk kabelledning.

»I våra båda hufvudstäder», skrifver Nedelya, »är sättet för spillningens och afskrädets bortskaffande så antediluvianskt, att det vore ett missbruk af ordet att kalla det för en sundhetsåtgärd.

I bästa fall består 'systemet' i att gräfva en grop på gården till hvarje hus och i denna kasta allt afskräde, affall, sopor osv. samt lämna det orördt i hela månader och än längre, till dess att det omsider köres bort i lårar och tunnor till någon afstjälpningsplats utanför staden.»

Om än skildringen numera kan anses öfverdrifven, så ligger dock en portion sanning däri. Men man kan ej förneka, att en strömning tillförbättrandet af renhållningen inom Petersburg är rådande under senaste åren.

Gatuspolning är allmän.

Torra dagar ser man vattenstråle vid vattenstråle på Newskij. Det är dvornikarne, som kopplat till en slang på vattenposterna och öfvergjuta gatan med kaskader af vatten. Det rinner i floder ned mot rännstenarna, förande affallet med sig.

Dessa vagnar äro »civila».

Regndagar åter samlas dvornikarne, förstärkta med extra handräckning och beväpnade med stora kvastar. Systematiskt rycka de fram ledvis och sopa ned vattenmassorna, så att dessa icke skola bilda sjöar eller åstadkomma gungflyn på gatan, ett ansträngande arbete, som dock gör, att äfven under regnvädersdagar Petersburgs stora stråkvägar äro användbara för trafik.

Det är icke blott Newskij, som genomgår denna vattenkur: man upptäcker dylika vattumän litet hvarstädes inom stadens råmärken.

Gatsmutsen hopsopas till högar, hvilka uppläggas på tämligen regelbundna afstånd från hvarandra. Vanligen följas tvenne personer åt vid detta arbete, en sopar och den andra drar den på hjul gående cisternen, som uppfångar spillningen.Sopandet försiggår när som hälst om dagen. Dammet hvirflar omkring då det blåser — och när gör det ej så i Petersburg — och man insvepes i ett moln, som kommer en att hosta, som täpper till ögon, mun och näshålor.

Denna hänsynslöshet för de promenerande tillhör dock icke uteslutande Petersburg: man har det nog lika illa beställdt mångenstädes på andra sidan Rysslands västgräns.

I gatan finnas cementbrunnar, försedda med järnlock. Dessa upplyftas och affallet magasineras där nere, tills man kommer med vagnar och afhämtar detsamma.

Dessa vagnar äro »civila» dvs. äro ej gjorda efter någon särskild, reglementerad modell. De bestå för det mesta af vanliga gödselkärror, öppna upptill och ingalunda allt för täta i fogningarna. Hit samlas brunnarnas innehåll för att föras utanför staden och utstjälpas.

Vid Newas fashionabla strandpromenad ligga dessa brunnar i självfva kajmuren, täckta af stora plåtluckor, hvilka gnissla på sina gångjärn, då de öppnas för att emottaga sitt oaptitliga innehåll.

Septic tanks förekomma mer sällan. De förnämsta hotellen och ett försvinnande litet antal privathus kunna skryta med denna anordning.

I öfrigt äro dessa af det mest primitiva slag.

»Chacun pour soi, dieu pour nous tous», synes vara den lösen, renhållningen borde skrifva på sitt baner.

Renhållningskarlarne äro icke försedda med uniform i detta uniformernas land. Det är ju också det privata initiativet, som sköter om denna en stads kanske viktigaste detalj.

Vid redogörelsen för koleran omnämndes kloaksystemet. Detta kommer säkerligen att genomgå en reformation, hvilken endast kan anses välgörande för staden.

*

Iwanoffs tafla »Kristus visar sig för Magdalena».

Petersburg under påskhögtid.

Påsken är en betydelsefull kyrkofäst i Ryssland. Den betyder minst lika mycket, om ej mer än julen. Påsken är sammanhållningens tid, den del af året då man vandrar från bekant till bekant för att aflägga visit, allt under den fördolda men dock icke desto mindre kraftiga biafsikten att få emotse kontravisit. Under påsken skickas lyckönskningar mellan dem som vistas fjärran från hvarandra, och påskveckan är den sista länken i den 7 veckors långa fastan.

Det anses ej comme-il-faut att icke helt och hållet ägna sig åt de kyrkliga bruken under denna högtid. Man rör ej ens ett piano. Musiken får hvila, och på detta sätt ger man ännu en tribut till Alltets skapare, en tribut, som skall liksom fastare visa, att den troende är villig att försaka blott för att göra Skaparen sig behaglig.Alla nöjen äro bannlysta. De stora nöjesetablissementen äro stängda under många dagar, och Petersburg hvilar, tar sig en välbehöflig tupplur efter föregående veckors ansträngningar.

Den, som kommer till Petersburg en påsk, får se en stad, hvilken synes dö af ledsnad. Man lägger band på sig och fordrar, att främlingen skall göra detsamma, och tråkigt har man tillräckligt. Endast djup okunnighet om ryska förhållanden har kunnat narra den resande dit: han skall redan efter de första timmarna ha ångrat, att han någonsin satt sin fot i tsar Peters hufvudstad så länge påsken varar.

Den är dödande tråkig. Alla människor se ut som likbjudare. Man upptäcker endast ett fåtal, som vågar visa sig glada — om man undantar vodkabeundrarne — och de flesta stänga sig inne. Öfverallt stängda butiker! Svarta luckor eller persienner täcka de stora fönstren, där man förut sett lif och rörelse, allt synes vara utdödt.

Man lefver under ledsnadens tecken.

Kyrkklockorna tyckas vara de enda, som ännu ha lifvet i behåll, men de tala så mycket oftare och så mycket kraftigare med sina malmstämmor.

Vida omkring bäras tonernas vågor, för den troende täljande om Frälsarens död och uppståndelse. Man korsar sig andäktigt och återfaller i sitt kyrkliga nirvâna.

Med några sekunders mellanrum höras enstaka klämtningar från Isaks-kyrkan. Därpå faller den ena klockan efter den andra in i konserten, än med hög diskant, än med djup bas. Det är ett klockspel af singuljär beskaffenhet, i

hvilken den ena klockan söker öfverbjuda den andra. För örat låter det som ett kaos af ljud, och man har svårt att vänja sig vid detta.

Plötsligen tystna de djupa tonerna, och endast diskanten fortsätter men med ökad intensitet. De segrande klockorna tyckas jubla och dansa omkring: »nu är det vår tur, vår tur, och vi sjunga bäst.»

»Skrattar bäst, som skrattar sist», infalla bastonerna, och diskantklockorna sluta, förvånade öfver att deras antagonister våga falla in.

Så går det omväxlande en stund, hvarpå grafvens tystnad inträder för att med oregelbundna mellanrum ånyo brytas af klockspelet.

Alltid börjar man med de enstaka tonerna.En landtlig kyrka.Är detta afsedt för att träna nerverna på petersburgarne, har man valt ett dåligt medel. Det oupphörliga ringandet verkar i längden irriterande. Man drar sig så långt bort man kan, stoppar bomull i öronen, kryper under täcket: tonerna förfölja en ändå.

Så är det i dagar. Man kan ej komma undan, och man är dömd att stanna där man är. Påsken måste firas äfven af främlingen. Det är det absoluta vetot i dess mest ampra form.

Monument framför Ismailowkatedralen, uppfördt af artilleripjäser.

Före påskens inträde vidtager man förberedelser för dess firande. Sålunda bakas »kulitsch», runda bröd med sötaktig smak och fyllda med russin, »baba», gjorda i formar, »pas ha», ett slags yste i pyramidform, smyckadt med pappersblommor och »blinni» dvs. pannkakor, oftast fyllda med kaviar och den sedvanliga sura grädden.

Därjämte ökas husets förråd med skinka, kalfstek och rödmålade ägg.

Bordet, som står dukadt under hela påsken för att erbjuda de besökande förfriskningar, prydes med blommor, bordlöpare o. dyl.Hvar och en af dem, som aflägga besök, måste smaka af anrättningarna. Som man gör en rond, hvilken omfattar ett tiotal familjer hvarje dag, känner man sig till sist ganska väl undfägnad. Vodka och vin undgås ej häller, ty något skall maten sköljas ned med.

Kommer man strax före de officiella påskdagarna träffar man icke alltid familjen.

Brunis berömda tafla »Bönen vid Getsemane».

»Ursäkta», säger husets herre på ett ställe. »Min hustru och dotter kunna ej visa sig. De fasta.»

Fastan är ett sakrament hos de ortodoxa. Man fastar som sagdt 7 veckor före påsken, dessutom 2—3 veckor i juni, vidare från början af november till jul. Därtill äro alla ons- och fredagar fastedagar. Ätandet af kött är då förbjudet. Många dagar af året äro som synes ej anslagna till köttätande.Efter fastan tager man skadan igen.

Påskdagen och de därpå följande dagarna ära fästdagar. Då börjar man angreppet mot skinkor och kalfstekar. Strastnaja njedjelja (passionsveckan) är inne.

Något af stelheten börjar ge med sig. Vi äro dömda att aflägga visiter, och man känner sig glad öfver att inte behöfva ligga på sängen och läsa romaner, utan kommer i tillfälle att se något nytt, påskseder och bruk hos petersburgsfamiljer.

Vi sätta på oss visitdräkt och ställa kosan till en högaristokratisk, en af dem som bo på Franzusski Nabereshnaja och besitår sig med eget kapell och egen pop.

Droskan stannar utanför porten. Det är ett gammalt, ärevördigt hus med åldriga traditioner, som öppnar sina portar för oss. SchweitzarenTonvikten lägges på näst sista stafvelsen. uppsträckt i guldskimrande livré, öppnar glasdörrarna, och en hög vestibul med mattbelaga trappsteg träder oss till mötes. I trappan stå flera betjänter och vänta med militärisk hållning.

Innan vi stiga upp, befriar man oss från ytterplaggen, hvilka upphängas i kapprummet till höger. Detta är öfverfylldt af dam- och uniformskappor. Utanför stå rader af ekipager och vänta på sina ägare.

Det råder en förnäm tystnad. Betjänterna svara på frågorna med låg röst. Vestibulen doftar af rökelse, som förmodligen trängt ut från kapellet.

Någon måste ha anmält vår ankomst, ty värden kommer skyndande utför trappan och hälsar oss välkomna redan på afstånd. Han omfamnar oss och kysser vår följeslagare, en gammal krigskamrat. Under påsken öfverflödar Ryssland af kyssar, vänskaps- och broderlighetskyssar. Gamla gubbar kyssa hvarandra, unga pojkar likaså. Om öfverflödet hade sträckt sig till de unga, mer natursköna damerna, hade man kanske mer villigt fogat sig i det oundvikliga. Men att bli kysst af skäggiga läppar är ett relativt svagt nöje för en man.

Huset är gammalryskt, ett som håller mycket på urgamla seder och bruk. Det råder sorg, ty för några månader tillbaka har fadern dött, och man sörjer ännu. Änkan, en äldre, mycket sympatisk dam, är klädd i sin nunnelika, svarta änkedräkt och har hufvudet insvept i ett dok, ett sådant hvarmed madonnan brukar afmålas.Hon tar mycket hjärtligt emot oss.

»Min sons vänner äro mina vänner», säger hon, och så ställer hon om, att vi få en af husets söner att sörja för vårt lekamliga väl.

I ett hörn af matsalen står sakuska framdukadt. Där finnas många läckerheter; rökt stör, stufvad och tryfferad svamp, korf, rökt och kokt skinka, kroketter, kaviar m. m.

Vi måste smaka af allt och nedskölja det med vodka.

Vid ett stort bord i salens midt sitter redan ett tjugotal fruar. Framför hvarje kuvert stå flera vinglas, och dessa fyllas med champagne, öl eller vin. Det ena fatet efter det andra rycker fram med fisk och varma eller kalla rätter.

Alla äro angelägna, att man äter, alla se till att tallriken aldrig får stå tom.

Några af herrarne ha tändt cigarretter, hvilka de röka mellan rätterna. Man konverserar otvunget med sina grannar, ehuru man ej är presenterad.

»Huru länge har ni varit i Petersburg? Huru länge ämnar ni stanna?» äro de första, stående frågorna.

Den enda utom oss, som är civilklädd, är en äldre herre med hofmannautseende. Han är klädd i långrock och bär S:t Annaordens knapp i rockuppslaget. Intresserad af främlingarne kommer han fram och börjar ett samtal med oss. Det är värdens farbror, och han bär ett namn, som är mycket kändt i Rysslands politiska värld. Vi få reda på, att han besökt Stockholm, som han fann förtjusande.

Den gamle grefven hade något sirligt, något af forna tiders chevalereskhet med sig, och man skulle velat se honom i allongeperuk, knäbyxor och värja.

Det blifvande bröllopet mellan prins Wilhelm och Maria Pawlowna kommer på tal, och vi få veta, att de tusen hofekipagen ej räcka till, utan man hade nödgats rekvirera 400 från Petersburg och lika många från Moskwa.

Den ena gästen efter den andra troppar af. Många taga ej afsked för att inte störa, och vi följa deras exempel.

Före påsken hålles berba (marknad) på flera ställen i staden.Som genom trolleri uppstå tusentals salustånd, primitivt hopsatta af träribbor och duk, och innanför de grofhyflade diskarna lika väl som på desamma uppradas allehanda rariteter.

Ett stånd bjuder på guldfiskar, hvilka härbergeras i akvarier eller glas och burkar. Det är fiskar af alla storlekar, från yngel till fullvuxna. Oaktadt sitt trånga fängelse och det sällan skeende ombytet af vatten äro

En »berba».

de pigga och se föga berörda ut, då försäljarne plocka upp dem ur deras våta element.

I andra burkar ligga ormar, dåsiga, ty ännu är det kallt, och de silfverglänsande reptilerna ha ej tinat upp.

Ett par pojkar köpslå om en dylik tingest, och vi stanna för att åse kommersen. Efter en stunds prutande enas man om priset, och pojkarne få sin orm, som de fatta med händerna. En af dem stoppar honom innanför skjortan, och

så vandra ungdomarna vidare.

Det är ingen ovanlig syn att möta folk, som bär de obehagliga reptilerna i händerna. När värmen spridt sig i deras känsliga leder, började vrida på sig, och man springer skämtande omkring med de föga tilldragande djuren.

De, som ej ha smak för fiskar eller ormar, lägga sig kanske till med ödlor eller fåglar. Af de senare finnas såväl lefvande som uppstoppade, bofinkar, steglitsor, talgoxar, kanariefåglar. På ett ställe står en kolossal, uppstoppad björn med vidt utspärradt gap.

I andra stånd utbjudas nötter, sötsaker, blommor, linne- och yllevaror, vaxduk, skor, bric å brac, johannesbröd, lerkärl, hvilkas glasyr är bristfällig, konfekt, leksaker.

I de gator, som bildas mellan stånden, trängas besökande från alla stånd och klasser. Det är en slags julmarknad, som man besöker af gammal vana. Strömmen af folk sinar aldrig ut, och man går så packad, att man har svårt för att andas. Det doftar ej just behagligt.

Många af de promenerande bära konstgjorda fjärilar, blommor eller små apor i rockuppslagen. Andra ha klädt ut sig och pråla i alla regnbågens färger med pappersguirlander öfver hufvud, hals och skuldror.

Stämningen är ytterst animerad. Man väntar de tråkigare dagarna, då kyrkan lägger band på lifsglädjen, och man vill njuta medan det ännu är tid.

Barnen stå med tindrande ögon framför läckerheterna, sockervadden, de granna karamellerna eller de små fåren af smör med lång ragg.

En hofvagn stannar, och ett par damer hoppa ut. Skrattande blanda de sig med mängden, och man ser dem snart med frikostig hand dela ut sötsaker till höger och vänster under barnens jubel.

Dagen före långfredagen hämtar man eld från kyrkorna för att därmed tända lamporna under ikonbilderna. Man ser skaror af människor, hvilka komma vandrande med sina vaxljus, hvilka till skydd mot luftdraget omgifvas af pappersstrutar eller ock håller man handen för lågan. På kvällen ser det ut som ett fackeltåg, när alla dessa ljusbärare skrida fram genom gatorna.

Natten före påskdagen hålles en större gudstjänst i hvarje kyrka. Gatorna äro illuminerade och fyllda med promenerande, hvilka alla se glada ut. Det vimlar af ekipager och istvoschikar redan vid 11-tiden på kvällen, och alla skola till kyrkan.Herrarne äro klädda i parad, damerna i gala. För att komma in måste man ha biljett.

Vid kyrkorna stå bord. Folket har burit dit påskmaten, ägg, bröd och kakor. De stå tåligt väntande med ljus i händerna och söka skydda lågan mot vindfläktarna.

Isakskyrkan strålar i ljus som aldrig förr. Hit samlas man med förkärlek.

Utsikt från Isakskatedralen.

Man har bildat facklor af gaslyktorna, och de frigjorda lågorna stiga likt eldflammor upp mot himlen, jagade af vinden, girigt slickande omkring sig. På kyrkans granitväggar dansa ljusreflexer och skuggor fantastiskt om, begapade af tusentals åskådare, hvilka alla besjälas af en och samma känsla, påskfirandet. Den mäktiga domen blickar ned på dessa krälande varelser, stum, obeveklig som ödet självt.

Vi färdas vidare, till Smolenskijkyrkogården.

Den uppvisar en oerhörd folkmassa, som besöka sina anhörigas grafvar, en hyllnings- och minnesåtgärd. Tusentals ljus stråla oss tillmötes. Det är nu midnatt, och tecknet härtill gifves genom ett kanonskott.

Knappast har detta förtonat, förr än klockorna börja spela. Det är hundratals kyrkor och kapell, som uppstämma hymnen, och luften brusar så underligt, så mystiskt.Alla mössor och hattar flyga af från manliga hufvuden. Menigheten står med blottade hufvuden och lyssnar. Tigande gör man korstecknet, och evangelium uppläses i kyrkorna.

Därute är det så tyst, så tyst.

Nu höras åter klockslag, men tystnaden tar strax öfverhanden under några minuter.

Så försvinner stämningen med ens.

Några unga karlar börja prata och skratta. Längre bort ljuda barnröster. Ett fåtal står ännu kvar med koncentreradt intresse lyssnande till predikan, ty ljudet tränger då och då ut genom den öppnade kyrkdörren. Det är kallt, och de söka värma sig genom att hålla handen i ljuslågans närhet.

Alla vänta.

Ändtligen kommer den heliga processionen.

Man skönjer kors och ikonbilder, som höja sig öfver folkmassans hufvuden. Längre bort fladdra vackert broderade kyrkbanér. En kör hörs sjunga påskhymnen, och man skymtar då och då de praktfullt klädda prästerna.

Långsamt och gravitetiskt skrider processionen rundt omkring kyrkan.

Det är fästens höjdpunkt.

Kören har börjat stämma upp lofsången öfver Kristi uppståndelse.

»Kristus är uppstånden!» höres prästen ropa med sin djupa stämma.

»I sanning han är uppstånden», svarar folkmassan.

Maten, som står uppdukad bredvid kyrkan, skall nu hälgas. Prästen bestänker den med vigvatten, och sedan skynda några af ägarne att hopsamla den för att hasta hem, så fort de kunna.

Morgongudstjänsten är slut.

Släktingar och vänner kyssas tre gånger. De mest kyrkligt sinnade stanna ännu kvar för att höra liturgien till slut, och detta sker ej före kl. 3 fm.

Påskdagen får hvem som hälst ringa i kyrkorna. Man ger hvarandra smycken med ägg, blommor och konfekt.

Långfredagen anses ej så helig som påskdagen.

Under den förra äro butikerna ej stängda (men väl posten), under det att påskdagen allt är så godt som hermetiskt tillslutet.

För de döda ätas åminnelsemåltider. Hufvudrätterna äro pannkaka med sur grädde och smör och ofvanpå detta saftkräm.

Påskkyssandet har emellertid sina poänger med sig. Man hör folk på långt håll ropa, att de inte vilja bli kyssta, äfven sådana hvilkas utseende skulle berättiga en främling att tro, att en kyss mer vore en akt af barmhärtighet än föranledd af inre drift.

En fransysk Visit vid duman.

NÄR man i Petersburg hör ordet duma, bör man göra klart för sig hvad man därmed åsyftar. Det finnes nämligen tvänne dumor, stadsduman motsvarande stadsfullmäktige och riksduman, hvilken närmast motsvarar riksdagen.

I det följande behandlas endast den senare.

Duman har tillkommit »därtill nödd och tvungen». Den skall tjänstgöra som en afledare för de starka strömningarna hos folket, hvilket önskar att själf omhändertaga sina angelägenheter.

Den roll, som blifvit duman tilldelad, är anspråkslös. Dess beslut äro icke absolut bestämmande; käjsaren äger sista ordet, och många af de frågor, hvilka afgöras af duman, kunna således komma att stanna på papperet.

Vissa frågor, såsom anslag till armé och flotta, ha emellertid lagts i dumans händer.

Det är ingen lätt sak att slippa in i dumans fridlysta område. Med relationer öppnas dock dess portar, och vi försöka att få närvara vid en af dess sessioner.

Duman — vi mena denna gång dess samlingslokal — är en låg byggnad, uppförd som kasärn, i fyrkant. I dess ena sida befinner sig ett ej alltför högt torn med en kalott i samma stil som de, hvilka pryda observatorierna, och på andra sidan tornet fortsätter byggnadskomplexet med några byggnader, hvilka äro högre än förut omnämnda fyrkant.

Utanför ligger en park, en af stadens vackraste, med damm, den tauriska trädgården, ty det är det forna Tauriska palatset, som kommit att härbergera Rysslands allra nyaste riksdag.Duman är välbevakad.

Vi möta poster öfverallt, vid ingången, utanför och innanför porten. Man affordrar oss inträdeskorten, och sedan vi framvisat denna talisman, beviljar man oss rätt att inträda.

En ny examen vidtar emellertid. Tror man, att man sluppit från alla formaliteter, misstar man sig.

I korridorerna stå uniformsklädda vaktmästare, syrtut med dubbel rad af knappar, guldgaloner kring krage och ärmuppslag. Vi mönstras ånyo, och som vi befinnas vederhäftiga låter man oss passera, ja, man är nog vänlig att följa oss till sessionssalen, hvarigenom vi troligen befrias från ytterligare antastanden af en eller annan offerhungrig Cerberus.

Salen är fyrkantig, med bänkarna hopade terrassformigt öfver hvarandra. Raderna beskrifva halfbågar. Det verkar som en amfiteater.

I cirkelns medelpunkt har presidenten sin plats, och bakom honom hänger tsarens porträtt i olja, väl utfördt. Från denna punkt utstråla gångar radiellt, hvarigenom bänkarna delas i segment, af hvilka hvart och ett blifvit annekteradt af sin särskilda, politiska grupp.

Längst till höger sitta de reaktionära, och sedermera följa i tur och ordning nationalisterna (moderat-konservativa), oktobristerna, kadetterna, arbetare- och bond-partierna samt socialdemokraterna, den yttersta vänstern.

Samma skala råder hos dumamedlemmarne: man ser långrocken, redingoten, kavajen och rubasjkan eller röda blusen, hvars innehafvare prålar med långt, okammadt hår, ovårdade händer och mindre väl valdt språk.

Man får intrycket af att befinna sig i en församling, som ännu ej hunnit träna sig i parlamentariskt hänseende. De nyvalda dumamedlemmarne — det är den tredje duman vi tala om — ha ännu ej hunnit att få kläderna att passa. De reaktionära ha mer parlamentarisk vana; blusmännen lefva mer på inspiration.

Vaktmästare vid duman.Dumans sessionssal.

Duman. Exteriör.Också händer det inte sällan, att debatterna antaga en våldsam, privat karaktär och utmynna i duell mellan enskilda medlemmar, när man ej har andra medel att öfvertyga motståndaren.

En af kadettpartiets män, advokaten och godsägaren f. d. landtmarskalken Rodstscheff har ordet. Vi tro oss se August Strindberg uppträda på arenan. Likheten är stor, funnes ej binokeln.

Han tillhör guvernementet Tver.

Man hör och ser genast, att man har en talare framför sig, en energisk talare med utpräglat frisinnade åsikter. Adeln i Tver har alltid visat

Rodstscheff.

Furst Paul Dolgorukoff. prof på liberala tendenser och uppställt flera framstående dumamedlemmar såsom en af partiets ledare, professor Petrunkiewitsch, en f. d. artilleriofficer, som tagit juridisk examen och sedan anställts som professor vid Krigsakademien, och publicisten Kusmin-Karavajeff.

Det var Rodstscheff som fällde det bevingade yttrandet: »Regeringen har fört en sådan politik med afrättningar, att man borde tala om den stolypinska kragen, ej den muravieffska.»

Denna fras syftade på generalguvernör Muravieff, som med järnhand ingrep under polska upproret och hängde massor af folk. Detta kallades för Muravieffs krage.

Rodstscheff är nästan alltför energisk för att verka sympatisk. Hans rättrådighet lär vara utom allt tvifvel.

Advokaten Pergament tar därefter till ordet. Äfven han är kadett. Han är jude och hemmahörande i Odessa. Som talare står han knappt Rodstscheff efter, och hans redogörelse för sydryska förhållanden är glänsande.

Man påstår, att han är en mycket skicklig jurist och utgifvit afhandlingar om rumänisk rätt.

Kapustin är professor. Han kommer från Kazan och är nybörjare på den politiska banan. Han synes osäker, och hans anföranden verka ej så kraftiga som föregående talares.

Ett reporterrum i duman.

Mer liflighet utvecklas af Lerche, som varit i Mandschuriet, efter hvad man skyndar att framhålla.

Bankiren Gutschkoff från Moskwa, en mycket förmögen man, uppträder. Han har deltagit i boerkriget, i serbisk-bulgariska samt japanska krigen.

De senare talarne tillhöra oktobristerna.

»Oktobristerna», säger vår sagesman med förakt i tonen, »ha inga själfständiga åsikter. De omfatta alltid den sista regeringens åsikter, och det är ju också medlemmar inom detta, som bilda partiet.»Furst Paul Dolgorukoff tillhör Rysslands kanske förnämsta familj, som uppställt flera tsarer. Han och hans tvillingbror ha nedlagt en ej obetydlig insats i de senaste årens politiska rörelser och ställt ansenliga medel till förfogande för att befrämja desamma.

Brodern var med redan i första duman, och utvaldes då till den ene af vicepresidenterna.

Genom sina politiska sträfvanden ådrogo de sig högaristokratiens hat, och furst Paul Dolgorukoff, som var kammarherre, utströks från hofvet.

Samma öde drabbade baronerna Korff och Nabokoff, hvilka voro kammarjunkare.

Furst Peter Dolgorukoff deltog i det s. k. Viborgsbeslutet, hvilket åsamkade deltagarne 3 månaders fängelse och för alltid uteslöt dem från duman.

Efter hand uppträdde Bulat, arbetarepartiets ledare och Maklakoff, båda tillhörande oppositionen.

Kl. 1 afbrytes diskussionen, och man beger sig till matsalen för att intaga lunch.

Restaurangen är tillräckligt stor för att lämna plats för alla, och man kastar sig öfver maten, ty sessionen skall genast fortsätta. Och sedan gläder man sig åt en rök i samlingsrummet.

Inom duman finnes särskilda post- och telegrafbyrår, och den tyska telegrambyrån — den officiella nyhetsspridaren — har en hel liten våning, i hvilken ej blott ämbetsrum finnas att anteckna utan till och med tryckeri.

Man har visat stort tillmötesgående mot pressen. Nästan hvarje större petersburgstidning har fått eget expeditionsrum med telefoner och andra agremanger, och härifrån sprida sig med blixtens hastighet alla nyheter af mer eller mindre öfverraskande slag till en väntande, understundom oroligt väntande allmänhet.

Traktir.

UNDER en promenad längs Moika möta vi en arbetare, som vördnads-fullt tar af sig mössan.

»En slant, ers högvälborenhet», ber han.

»Hvad skall ni göra med den?»

»Skaffa mig något att äta och dricka.»

»Hvar då?»

»På en traktir.»

En idé, om man skulle gå med och studera en dylik krog på nära håll! Vi låta handling och beslut följas åt och inbjuda den stackars uslingen, tilläggande att han skall få äta och dricka så mycket han vill, blott han visar oss ett traktir, som är värdt att taga i betraktande. Af traktir finnas det nämligen många, vidt skilda slag från de sämsta till de bästa.

Han för oss genom en massa bakgator, om hvilkas existens vi ej haft den ringaste aning, till trakter där slöddret har sitt tillhåll, men han bifogar stolt, att vi kunna känna oss lugna. I hans sällskap kommer intet ondt att vederfaras oss.

Det lider mot skymningen. Gaslyktorna börja tändas. Vi möta några druckna, hvilka slingra sig fram med husväggarna som stöd, men ingen antastar oss.

Slutligen äro vi vid målet för vår färd, och där är »Sascha» stamkund. En slipprig, brant trappa för ned i underjorden, där krogen är belägen. Rop, skrål och skratt träda oss tillmötes jämte stanken från usel tobak och vodka. Ett och annat kvinnoskrik blandar sig med de bullrande rösterna därnere.Ett ögonblick kännes det kusligt, ty man kan ju inte veta hvad slags folk, som dväljes där nere.

Vid vårt inträde stirra glåmiga ansikten oss till mötes, och några glåpord fällas, hvilka Sascha besvarar flytande. Han tillägger, att han kommer med gäster, som antagligen skola bjuda på traktering.

Saschas löfte måste infrias, och vi lätta vår börs på några rubel, hvilket tillmötesgående emottages med acklamation, ja, dagen till ära sätter värden i gång den gamla, skrällande grammofonen borta i hörnet.

Vi se dörren till rummet bredvid stå öppen. Det är familjens bostad, och där hänger en brinnande lampa under ikonen, ty påsken nalkas.

Värden är en groflemmad karl med uppkaflade ärmar. Han serverar själf med biträde af sin 12-åriga dotter. På disken stå gurkor, ett fat med kål, smör, bröd, fisk och kallskuret.

Gästerna utgöras af arbetare och ett par soldater. Dessa ha rest sig upp och hälsa med ställningssteg, då vi träda in. Midt i den larmande hopen bibehålla de något reserveradt militäriskt och resonnera lugnt med de andra och hvarandra.

Skorstensfäjare.

Vid ett par af borden har man kvinnligt sällskap och icke af det vackraste slaget. Då och då uppge de gälla skratt eller skrik, då männen karessera dem, men glömma inte att tömma sina vodkaglas.

»Hvad du är snål!» utbrister den ena till den unge arbetaren, som sitter bredvid. »Bjud mig på ännu en gurka och en liten korf, en mycket liten korf, om du så vill.»

Mannen ropar på värden, som skyndar efter det begärda, och kvinnan kysser sin tillbedjare på kinden till tack. Därpå kastar hon sig öfver maten och fråssar, fråssar djuriskt, borrande de spetsiga tänderna i frukten, så att saften rinner i mungiporna.Vi ha rekvirerat »tjai» (te), och drycken är bra. Vore inte grannskapet, kunde man förtära den med nöje. Nu tycker man, att allt är snusk, orent, så, att man vämjes därvid.

Genom den trånga ingången anlända allt flera gäster. Borden äro fullsatta, men man makar åt sig för att bereda nykomlingarna plats.

Svetten rinner i floder från värdens panna, och dropparna bana sig väg i maten och drycken, som han bär fram.

En af karlarne sätter den lilla flickan i sitt knä och kysser henne. Hon skrattar och visar sig inte afvärjande. Fadern sneglar ditåt, men säger ej ett ord. Men då mannen börjar bli ömmare, synes modern i

En liten papyross smakar bra.

dörröppningen och öfveröser honom med ovett. Hennes svada kommer honom att släppa flickan, och han säger några urskuldande ord, men kastar kärliga blickar efter barnet, då det går.

Grammofonen spelar en bit ur Bohéme, därpå följer 'Sång till aftonstjärnan'. Tonerna låter hesa och spruckna och äro i stil med folkhopens stämmor.

Sascha berättar om de närvarande.

Mannen närmast disken har varit musikant. Han lär till och med ha spelat vid käjserliga orkestern, tills han började supa. Olycklig kärlek! Man påstod, att han förälskat sig i en operasångerska, som inte ens ville se åt den obetydlige mannen, och i sorgen började han dricka.

Till höger sitter en karl med stort, svart skägg och lurande blickar. Han har varit anklagad för rån, men frikändes af brist på bevis. Hansstora, håriga näfvar hvila på bordskifvan och trefva omkring liksom ville de ha något att gripa omkring. Det ligger något ormlikt i deras rörelser, något som väcker instinktmässig afsky.

Där borta sitter två bröder. Båda ha genomgått elementarläroverk, men så började de att slå sig på handel. Lurade bönder. Inkomsten var inte stor, men säker. Här var deras operationsfält.

»Men ni själf då, Alexander Alexandrowitsch», fråga vi.

»Jag har vaiit soldat», upplyser han, »har varit vid Semjenoffgardet och höll på att bli sergeant. Men så söp jag mig full några gånger, och så var det farväl med det nöjet.

Sedan blef jag arbetare, snickare. Det var svårt att börja ett nytt yrke, men jag var händig. Under goda tider har jag fullt upp att göra och förtjänar mycket pengar, ända till 2 rubel om dagen: nu råder arbetslöshet, och jag har inte något arbete.

Om jag är gift?

Nej, ers högvälborenhet, så dum är jag inte.

Under min soldattid hade jag många väninnor. En af dessa ville prompt gifta sig med mig, men jag var henne för slug.

Att gifta sig är ett otyg, och hvad skulle det tjäna till? Jag kan ju få så många kvinnor jag vill ha, blott jag har pengar. En hustru kostar mycket, och kommer det barn till . . .

Nej, jag är för klok att gifta mig.»

Sascha tömmer sitt ölglas och känner sig antagligen nöjd med sig själf.

Den forne musikanten har somnat i sitt hörn. Ljudliga snarkningar förkunna, att han glömt stundens vedermödor. Lycklig han, som kan förgäta sin eländiga tillvaro!

Traktirvärden mönstrar honom, men då han ser, att mannen ligger orörligt stödd mot bordet, går han vidare, sedan han tagit bort glaset. Han snäser åt flickan, öser upp en portion af den sura kålen med en träslef på en tallrik och fortsätter serveringen.

Soldaterna resa sig upp för att gå. Deras permissionstid är till ända. Man ropar några skämtsamma ord efter dem, och de försvinna.

Den ena kvinnan — hon som trakterats med gurka — rycker sin beundrare i rocken och vill, att de skola gå. Han har druckit mycketoch hon är rädd, att han skall göra slut på de sista kopek, han äger, och på hvilka hon vill lägga beslag, innan det blir för sent.

»Låt mig vara!» snäser han. Bachus får gå före Venus.

»Nej, kom!» envisas hon, men får en spark till svar.

Hon böjer sig vigt undan, som om hon förutsett hans vildsinthet, och drar honom i armen. Han protesterar och vill inte stiga upp, inbegripen i ett lifligt samtal som han är med sin bordsgranne, men hon ger inte efter. Med en rusigs hårdnackenhet vägrar han att röra sig från stället, oaktadt hon ömsom ber, ömsom hotar.

När intet hjälper, låter hon handen dyka ned i hans rockficka och tar ut börsen.

»Jag skall förvara pengarna åt honom, eljest super han upp dem», förklarar hon och stoppar på sig pungen. När hon tror sig obemärkt, smiter hon sin väg.

Arbetaren har slutat sin förklaring och ser sig omkring. Han upptäcker, att hon är borta, och drar sina misstankar, att inte allt står rätt till. I känslan häraf sticker han handen i fickan. Denna är tom. Han genomletar alla gömställen i rocken och konstaterar, att pengarna äro borta.

Svordom på svordom höras från hans läppar, och han reser sig upp, raglar åt sidan och faller omkull, dragande med sig bordet.

De andra, som skrattat åt hans missöde, bli i sin tur onda, ty han har slagit ut innehållet i deras glas, hvilka ligga krossade på golfvet. Värden rusar fram under en skur af ovett, ty han vet inte hvarifrån han skall få ersättning för skadan. Han fattar arbetaren i kragen och uppfordrar honom att betala. Den druckne ser på honom med själs-frånvarande blickar. Han vet inte hvad frågan gäller och har glömt allt utom att han är af med sina pengar.

»Det blir snart slagsmål af», säger Sascha. »Bäst är om ers högvälborenhet går nu.»

Mannen har tagit sitt kall som ciceron på allvar och vill infria löftet att skydda sin välgörare.

Vi gå ut på gatan. Luften kännes frisk, och man andas åter.

Snart ligger traktiret som ett minne bakom oss.

Vinterpalatset, sedt från Börsen. (Till vänster en af de två obeliskerna med deras fartygsstäfvar.)

Vinterpalatset.

HVEM har inte hört talas om Vinterpalatset, denna de ryska självhärskarnes ståtliga residens?

Man berättar, att på hösten 1703 kom ett holländskt handelsfartyg, lastadt med salt och vin, in i Newas mynning. Händelsen var ovanlig, och kaptenen inbjöds till en måltid hos guvernören. Dessförinnan hade han dock emottagit inbjudning till lotsen.

Holländaren fördes till en liten stuga, som låg vid högra flodstranden, och där fick han hålla till godo med den ringa, men dock äkta ryska kost, som lotsen och hans hustru bjödo på. Som gengåfva för den visade artigheten skänkte kaptenen lotshustrun en bit väf och en äkta, holländsk fetost. Han bad samtidigt att få omfamna henne.

»Låt honom hållas, Katja», anmärkte lotsen. »Väfven är bra, och du kan göra dig linnen sådana, som du aldrig ens drömt om i din ungdom.» En dörr öppnas, och en guldsmidd herre inträder, bugande sig till jorden. »Tsarewitsch», tronföljaren.

Den käjserliga familjen.Holländaren står slagen af förvåning och får ej fram ett ord.

Lotsen var tsar Peter, stugan hans vinterpalats.

Många öden och många år lågo emellan den lilla träkåken på högra och det ståtliga palatset på vänstra Newastranden. Tsar Peter skulle ej ens i tankarna hafva uppkonstruerat den luxuösa människoboning, som i åratal varit hans efterträdares vinterresidens.

Vinterpalatset, sedt från Dworzowytorget.

Vinterpalatset ligger midt i stadens centrum, i östra Amiralitetsstadsdelen. Dess nordvästra del begränsas af Dworzowaja och vetter utåt Newa, dess sydvästra af Peterstorget och Alexanderträdgården, dess sydöstra af

Dworzowytorget. I nordost sluter sig Eremitaget till palatset. Det var den nordöstra delen, som upptog skrotet från den granat, som från Peter Paulsfästningen riktades mot tsaren, då han invigde Newas vatten.

Det ofantliga komplexet bildar en rektangel, hvars längd uppgår till 152 och bredd till 117 meter. Höjden är dock endast 28 meter, hvarigenom det hela får ett nedpressadt utseende, hvilket ej vinner genom bristen påtorn. De talrika statyerna ock skorstenarna på taket bilda också ett virr-varr, som stör ögat.

Palatset byggdes i barockstil, efter Katarinas recept, talrika pelare som sträcka sig från mark till tak. Färgen är mörk terracotta, taket rödaktigt.

Vinterpalatset är uppfördt på det ställe, där under Peter den stores tid generalamiral Apraxin hade sin bostad. Denna nedrefs emellertid på käjsarinnan Annas befallning, och ett palats började uppföras efter ritning af Rastrelli. Bygget afstannade dock för att 22 år senare (1754) fortsättas under såväl Elisabets som Katarina II:s initiativ. Palatset var färdigbyggdt 1764.

I midten af december 1837 härjades det af en eldsvåda, men nyreparerades två år senare.

Främmande besökare inträda genom den ingång, som är belägen vid Dworzowaja eller ock från Dworzowytorget.

Från Newakajen kan man gå uppför parad- eller ambassadtrappan till statsgemaken. Denna trappa, som under vanliga omständigheter är afspärrad med ett trästängsel af föga tilltalande yttre, leder i tvenne afsatser uppåt från floden, och vid dess öfre del stå tvenne lejon, utförda nästan som pendanger till bronslejonen på slottsbacken i Stockholm. Trappstegen äro af carraramarmor.

Vi ämna aflägga ett besök i palatsets inre och inträda således.

Vestibulen uppvisar stuckaarbeten i renässansstil. Flera statyer hälsa oss välkomna, och vi upptäcka så kända namn som Pigalle och Falconet. Det är grupper och byster af marmor, som ståta likt hedersvakter. Man tycker sig vara i ett museum.

Men vi gå vidare.

Bredvid ligger gamla Eremitaget, uppfördt af Katarina II. Det var här hon mottog sina förnäma gäster.

Möblerna äro antika mästerverk. Bland annat granska vi med kännarblick florentinska mosaikinläggningar, hvilka liksom Rosaachats vaser äro af stort konstvärde.

Icke mindre än 13 rum tillhöra denna afdelning, och vi skynda således vidare. Efter att ha passerat ett litet kabinett komma vi in i ett rum, där vi upptäcka ett bord af mosaik. Vår guide upplyser, att det är gjordt

af sibiriska stenarter. I närgränsande rum beundra vi Maratlas och Bassanos målningar, och i budoaren och sofrummet det vackra, af tidens tand skonade blåa sidenet och Vanloos »Turkiska damer». Badrummet bjuder likaledes på en målning af samma målare, »Genier, som bringa Venus sin hyllning».

Praktsalen lyser af brun och svart marmor med hvita ådror och

Romanoffska galleriet.

konstsmide af förgylld brons. Spislarna, till antalet två, äro förfärdigade af jaspis. På väggarna hänga flera taflor, hvilka tillkännage den venetianska skolan.

De andra rummen ha att uppvisa målningar af Bloem, de Vos och d'Hondcoeter.

Vi ställa därefter kosan till Katarinas första Eremitage.

Då vi kommit till »Paviljongen», få vi se tvenne porträtt i olja af Katarina den II och Maria Feodorowna, det senare utfördt af madame Vigée.

Romanoffgalleriet är fylldt af porträttmålningar. De flesta föreställa medlemmar af huset Romanoff, såsom Peter den store af de Moor,Katarina I af Nattier, Elisabet I af Tocqué, Katarina II till häst i Preobraschenskigardets uniform af Falconet, Paul I med sina gemåler, Anna Pawlowna m. fl.

Georgievskaja sala (Georgssalen) prålar med hvita, korintiska pelare och sex oerhörda takkronor. Vid rummets kortsida står tronen, öfver hvilken riksvapnet är broderadt på röd sammet. I denna sal firas georgsfästerna den 9. december, och käjsaren mottog förr de främmande sändebudens nyårsuppvaktning härstädes. Salen har en längd af ej mindre än 47 och en bredd af 20 meter.

Tronsalen.

Gerdovaja sala (vapensalen) är ett större rum med krigare i gammalrysk dräkt i hörnen. De hålla baner med provinsvapen i sina händer. Pelarna äro förgyllda.

Peter den stores tronsal (Petrowskaja sala), lyser af röda sammetstapeter, på hvilka man broderat den ryska örnen i guld. Den käjserliga tronen ståtar vid en af väggarna och bakom densamma, mellan tvenne jaspis-pelare, har man upphängt en målning af Amigoni, »Peter den store firad af Ryktet».

Ljuskronor, kandelabrar och bord af gediget silfver komplettera inredningen.

Feldmarskalkskaja sala (fältmarskalksalen) inrymmer porträtt af de mer berömda, ryska fältmarskalkerna.För att komma till avantsalen passerar man det pompejanska galleriet med dess scener ur rysk-turkiska kriget.

I närheten af avantsalen ligga paradtrappan, vinterträdgården och den kolossala Nikolaisalen.

Det är här, som hofbalerna gå af stapeln.

Gula salongen.

Vidare inträder man i mohrrummet, pompejanska rummet och rotundan. »Den mörka korridoren» är smyckad med porträtt af riddare af Andreasorden.

Alexander II:s matsal inrymmer bland annat åtskilliga skeppsmodeller. Här var det, som explosionen 1880 ägde rum, ett tillfälle då käjsaren nätt och jämnt undslapp döden.

Vidare upptäcka vi lilla fältmarskalksrummet, käjsarinnan MariaAlexandrownas och Alexander II:s rum, hvaraf sängkammaren står i orördt skick med den säng, i hvilken härskaren utandades sin sista suck.

»Den gyllene salen» (solotaja sala) är hållen i byzantinsk stil med mosaik öfver spiseln.

»Hvita salen» är afsedd till matsal. Därpå följa sju rum med målningar af Bogoljuboff, Hess, Kotzebue, Aiwasowskij och Rosen, pelarsalen med brokiga marmorpelare m. fl.

Vakt vid Vinterpalatset.

Sedan vi beskådat denna prakt, vandra vi en trappa högre upp. Vi ha erhållit särskildt tillstånd härtill, ty man är rädd om de dyrbarheter, hvilka förvaras här.

Vi ämna beskåda kronjuvelerna, hvilka förvaras i glaslådor.

Spiran är värd 4,800,000 kronor, och vid densamma är fästad den ryktbara Orloffdiamanten, som väger 185 karat.

Denna juvel röfvades af en sepoy från en indisk furste och såldes till den armeniske köpmannen Lagareff. Grefve Orloff köpte den i sin tur i Amsterdam för att förära den till Katarina II.Han betalade den med 900,000 kronor jämte en lifränta på 4,000 kronor samt utverkade adelsdiplom för köpmannen.

Käjsarkronan beställdes af Katarina II hos juvelerare Loubié, men blef färdig först under Paul I. Den värderas till 2,200,000 kronor.

Korset på kronans öfre del består af 5 stora diamanter, hvilka hvila på en rubin, inramad af 7 diamanter. Från dess bas utgå bågarna, hvilka äro besatta med pärlor.

Kronan har formen af en mitra.

Käjsarinnans krona är äfven rikt diamantprydd.

Riksäpplet strålar af diamanter och en praktfull safir.

Dessutom märkes »Schahdiamanten», närmare 87 karat, en skänk från Persien, en andreasorden af 5 rosadiamanter och 2 sibiriska beryller, diadem osv.

Silfverkammaren rymmer tsarens oerhörda och enastående silfverskatter, hvilka ej blott representera metallvärdet utan äro verkliga konstverk. Bland dessa befinna sig öfver ett dussin terriner, modellerade af Germain 1761. På samma ställe förvaras porslinet.

Vi ha betraktat en del af de ägodelar, hvilka tillhöra världens rikaste man.

Muséer.

FÖR den som finner ett nöje i museer af allehanda slag är Petersburg rätta platsen. Ryssen finner ett behof uti att samla och ordna allt hvad han tycker vara konstnärligt eller intresseväckande, och han gör sina samlingar med ganska stor urskillning.

Vi hafva omnämnt Vinterpalatsets skatter, bland de rikaste i hela världen, men de äro icke de enda och kanske ej häller de märkvärdigaste, som finnas i metropolen. Också besluta vi att göra en rond bland muséerna för att se och döma, en rond, som tar dagar i anspråk, äfven om vi skulle besluta oss för endast ett flyktigt genomgående af samlingarna.

Vårt första besök gäller *Eremitaget,* eller som det på ryska heter Imperatorskij Ermitasch, beläget vid Millionaja, alldeles invid Vinterpalatset.

Eremitaget utgör en fortsättning af detta. Det står nämligen i förbindelse med tsarens residens medelst en öfverbyggd gång eller korridor i höjd med andra våningen. Från muséet kan man komma direkt in i Katarina II:s första Eremitage.

Byggnaden afsågs också ursprungligen att tjäna som bostad, men förändrades sedermera, — då Petersburg fick smak för konstskatter — till museum.

År 1765 lät Katarina II Valliére de la Mothe göra ritningar till och uppföra »det lilla Vinterpalatset», som byggnaden då hette. Sedermera erhöll den benämningen Käjsarinnan Katarina II:s första Eremitage eller Eremitagepaviljongen.

Tio år därefter tillbyggdes »Det gamla Eremitaget» af akademie-direktör Valter. Nuvarande Rafaelgalleriet uppfördes af italienaren Giacomo Guarenghi.Palatset hade dock icke då det utseende, det nu innehar. 1840 lät käjsar Nikolai I verkställa en genomgripande ombyggning, hvarvid den grekiska stilen blef förhärskande. Arbetet leddes af arkitekten Stakenschneider och byggmästaren von Klenze och var färdigt först 1852.

Namnet Eremitage antyder likväl dess ursprungliga bestämmelse och för tanken tillbaka till ett tidehvarf, då det ansågs för höjden af finess att leka herde och herdinna, efterhärma »naturfolkets» lefnadssätt och gå omkring med små lamm och bandbeprydda stafvar, allt så olikt herdelif,

Titangruppen vid Eremitaget.

som man gärna kan tänka sig, men enligt tidens åskådningssätt naturtroget ehuru förfinadt.

Af allt detta finnas endast några taflor kvar i Eremitaget, taflor, som visa kuttrande herdar och herdinnor i roccoco.

Eremitaget kan ej undvara 'podjäsd’, men här är denna i stället för att bestå af ett plåttak på ett par järnpelare förvandlad till en balkong uppburen af sex pelare, hvaraf fyra fristående. Vid dessa stå titaner och uppbära med uppåtsträckta händer det platta taket.Figurerna, som äro 6 meter höga och gjorda af grå granit, verka kanske allt för kraftigt för de smäckra, fyrkantiga pelarna. Detta stör intrycket, ehuru de äro kraftigt utmäjslade och icke sakna konstvärde.

Har man sett titangruppen vid Eremitaget, glömmer man den emellertid aldrig.

Eremitaget har rektangulär form med sidor, hvilkas längd och bredd äro respektiva 156 och 114 meter. Rektangeln tudelas i midten af en byggnad, rymmande Biblioteket, Venus- och muséernas salar m. m. Södra delen itudelas likaledes genom hufvudtrappan i tvenne gårdar.

På samma dualistiska sätt består sig Eremitaget med tvenne hufvud-fasader, den nordliga vid Newakajen och den sydliga vid Millionaja.

Vi våga försöket att inträda genom sistnämnda ingång.

Framför oss går en amerikansk familj. Att det icke är engelsmän höres på näsljuden, och vi följa tätt i spåren. Den inre glasdörren öppnas och schweitzaren, klädd i en lång, röd rock, som släpar på marken, med kappkrage, allt blänkande af guld, träder oss tillmötes. På hufvudet har han en diplomathatt af ansenliga dimensioner, och i handen för han en staf med en glänsande, globlik knopp i stället för handtag.

Han underrättar amerikanen om, att muséet är stängdt. Yankeen tar upp plånboken och drar fram en sedel. Museets trogne väktare vinkar afvärjande med stolt min. Han är inte fal för mutor.

Familjens fem medlemmar stå utestängda från nöjet den dagen.

Vi anse i vår tur, att mutandet skulle vara förgäfves, men vi måste in kosta hvad det vill. Äfven vi öppna plånboken, men taga ut ett visitkort i stället för sedlar och anmodar schweitzaren att lämna det till muséets konservator.

Så sker ock.

Några minuter därefter kommer konservator Liphardt ned för trappan. Han är en sympatisk herre och ställer sig genast till vårt förfogande med en älskvärdhet, som öfverträffar den vanliga miljön. Under hans sakrika ledning bli vi således i stånd att beskåda sevärdheterna.

»Vi ha ju åtskilligt, som duger», börjar han. »En gallring har ägt rum, först af min far, som var konservator före mig, sedan af mig själf. För att bekänna sanningen består en del af det mest värdefulla af krigsbyte, taget under napoleonska krigen, då vi marscherade in i Paris.Han talar flytande franska utan ens en dragning till brytning. Ögonblicket därpå kastar han sig på tyskan med samma lätthet, och vi få snart bevis på att han ej blott är konstkännare utan ock konstnär själf.

»Skola vi nu välja», börjar han. »Här på undra botten finnas egyptiska, assyriska, grekiska och romerska samlingar. Till höger ha vi afdelningen för vaser och kopparstick. En trappa upp inrymmas målningar med afdelningar för nederländska, tyska, italienska, spanska och franska skolorna.

Ni har blott att välja.»

Vi besluta oss för att inträda i den egyptiska afdelningen och berusas af tanken att förflyttas årtusenden tillbaka, till faraonernas tid.

En bild af guden Secht med sitt lejonhufvud blickar oss i ansiktet. Den förfärdigades för öfver 2500 år tillbaka under farao Amenhotep IV. Bredvid sitter Amenemhet III, som regerade 2300 år före Kristi födelse och uppförde »Labyrinten.»

En mörk sarkofag af granit innehåller mumien af fältherrn Amasis, och en annan innesluter de jordiska kvarlefvorna af öfversteprästen Nana i Memphis. Äfven Amasis moder, drottning Necht-Sebast-er-ro-u befinner sig i samma rum. Vi betrakta äfven nyfiket lämningarna af papyrusrullarna och de talrika skarabeerna (skalbaggarna), som medföljde de döda i grafven.

Assyriska basreliefer föreställande konung Assurnazirpal med en bevingad gud framför sig, krigare, präster och gudar föra minnet tillbaka till kilskriftens period.

Peter den store grundlade den grekisk-romerska samlingen, liksom han först väckte tanken på ett konstmuseum i Ryssland. 1717 beställde han flera arbeten i Florens, 1713 gjorde han inköp i Rom genom sin agent Kologrinov.

På så sätt förskaffade han sig Eremitagets tauriska Venus för 196 dukater, hon »som var vackrare än Venus i Florens och bättre bibehållen».

Senare, under Katarina II, ökades muséets konstskatter genom Schuwaloffs och Lyde-Browns samlingar. De flesta inköpen gjordes likväl under Nikolai I och Alexander II, hvilka senare förvärfvade ett åttiotal skulpturer från Galeria Campana i Rom. Nu senast har man lyckats få öfvertaga Galitzins och Bludoffs samlingar.Af byster märkas Antinous, Caligula, Agrippina, Antoninus Pius, Vespasianus och Titus, af statyer satyr, som tar ut en törntagg ur foten, Afrodite m. fl.

I de följande salarna finna vi Ares, Pallas, Dionysos, Augustus, Sokrates, Demosthenes, Brutus, Hadrianus, kortligen nästan hela den romersk-grekiska historien i marmor.

Gué, »Peter I och hans son».

Dessutom fängslas vår uppmärksamhet af antika lerkärl af terracotta, prydnadsföremål, dryckeskannor, svärd, vaser och tusentals andra föremål, som kunna komma en samlares hjärta att klappa i hastigare takt.

Galleriet, som upptar handteckningar af Michelangelo, Guardi, Rembrandt, Wouwerman, Hals, Rubens och dussintals andra konstnärer af högsta rang, liksom salen för kopparstick med dess 200,000 nummer, hinna vi endast flyktigt betrakta, och så stanna vi i den gammalskytisk-sibiriska salen.

Här äro fynd från Alexandropol, Nikopolis och Nowotscherkass hopade, guldkronor, graffynd, halsringar, dolkar.Från medelåldern och renässansen återfinnas gevär, harnesk, orientaliska föremål, spansk majolika och emaljarbeten. Vapnen intaga hedersplatsen.

Tafvelgalleriet grundlades likaledes af Peter I och tillökades af Katarina II medelst preussaren Gatzkowskis och grefve Bruhls samlingar. 1779 inköptes sir Robert Walpoles samlingar i Houghton Hall för 36,000 £. Dessutom inköptes konstverk genom agenter i Rom och Paris. Alexander I förvärfvade statyer af Canova och en större tafvelsamling, bland dem »Skyttar från Antwerpen» af Tenier, »De fyra årstiderna» af Claude Lorrain. 1814 inköptes 67 taflor af bankir Coesvelt i Amsterdam, 1829 åter 30 st. af hertiginnan St. Leu. Under Alexander II förvärfvades Madonna Connestabile, ett ungdomsarbete af Rafael.

Totalsumman af målningar torde uppgå till närmare 2,000 nummer.

Man kan påstå, att Eremitagets samlingar äro ovanligt fullständiga och en profkarta på olika tiders och folks skolor.

Katalogen uppvisar sådana namn som Botticelli, Lionardo, del Sarto, Rafael, Tintoretto, Bonifazio, universalgeniet Salvator Rosa, Velasquez, Murillo (22 nummer), van Eyck, van Eeyden, Rubens, van Dyck, Teniers berömda »Skyttegillena emotas af borgmästaren», Suyders, Jordaens, Frans Hals porträtter, Rembrandt, Wouwerman (Soop räddar Gustaf Adolfs lif), Poussin, Lorrain, Watteau, Boucher, djurmålaren Potter, Veronese, Garofalo, Caravaggio, Tizian, Moretto, Morrone, kortligen de förnämsta mästarne inom italienska, spanska, flamländska, holländska, franska och tyska skolorna.

Man fråssar i konstverk från gamla tider.

Men man bör låta intrycken växla.

Efter dessa konstskattnjutningar besluta vi att taga *Kronwerkskt Arsenal,* artillerimuséet, i betraktande.

Djärfva af framgången bege vi oss till Peter-Paulsfästningen, i hvars närhet arsenalen är belägen, oaktadt vi icke utverkat tillåtelse att inträda. Vi lita på vår tur och någon mån på vår tilltagsenhet.

Arsenalen är inhägnad af ett högt staket, hopfogadt af grofva järnstörar. Vid dörren står en soldat på post. Vi ryta åt honom att öppna porten. Han får den föreställning, att vi äro mäktiga herrar, hvilka en stackars obetydlig gardist ej vågar vägra inträde, men icke desto mindreser han tveksam ut, tills vi spelat ut vår sista trumf, uppvisandet af passet. Utan att läsa hvad det innehåller — det kunde lika gärna ha varit en okvitterad skräddarräkning — öppnar han med darrande hand och intar poststället för att betyga oss sin vördnad.

Vi vinka med handen och försöka att bana oss väg mellan de hundratals föreställare till fältkanoner, som ligga hopade på arsenalens gård. Troligen är det något mankemang med dem, eljest hade de väl kommit till användning. Kanske hjulen ej passade, kanske voro de kasserade.

Utan att bry vår hjärna med denna fråga nalkas vi själfva byggnaden. Tvärs genom densamma går en hvälfd port, och man skymtar ännu en gård med artilleripjäser.

En port, som står innanför järngrinden, hindrar oss att inträda. Vi visa passet. Förgäfves, och det ser ut, som om vi här skulle gå miste om vår goda tur.

Då framträder en underofficer. Vi förklara, att vi vilja bese muséet, och daglöjtnanten, en gendarmofficer, tillkallas. Då han hör, att vi äro svenska offcerare, svarar han artigt, att han skall söka utverka tillstånd för oss att inträda och försvinner. Kort därpå presenteras vi för en högre officer, få en lägre dito till vår ciceron och kunna inträde i muséet.

Formaliteterna äro undanstökade.

Vår följeslagare, en stabskapten, är höjden af älskvärdhet. Han låtsas till och med blunda, då vi fotografera poltavatroféerna trots alla förbud i den vägen.

Muséet är reserveradt för Mars; idel krigiska föremål och till på köpet sådana, som luktat krut på slagfältet.

Där finnas sibiriska, kinesiska, franska, tyska, svenska, japanska, turkiska vapen och andra föremål, ordnade i grupper för hvarje land.

Vi kasta först en blick på rysk-japanska kriget, som står i färskt minne.

Några japanska gevär och ett par arisakakanoner, men också ett par ryska, äro minnen från den blodiga striden på Prutiloffkullen. I inbillningen ser man de små, sega japanerna storma fram trots kulregnet, som mejar ned dem. Led för led falla de och täcka kullen med döda och sårade.

Solen går brandröd ned. Allt mer tystnar kanon- och gevärselden. Ettsista purpurtäcke af ljusstrålar kastas på de orörliga gestalterna, som hvila där, och det blir natt, de dödas natt.

Vi rycka upp oss ur drömmerierna. Här finnes mycket annat att se.

Gamla kinesiska och japanska krigsrustningar verka groteska, de turkiska fanorna måleriska. Man får en god föreställning om olika tiders och olika folks stridssätt, och det är onekligen intressant att jämföra de enkla kartaunerna, som ligga där i hörnet som minnesmärken från

Svenska minnen irån Poltava.

kanonernas barndom, med den nyaste ryska rekylkanonen, hvilken väl genom förbiseende presenteras för en sakkunnig besökande.

Men stabskaptenen tar saken långt från hemlig. Han har inte något emot både att förevisa pjäsen och låta oss tumma på den.

* *

*

En trappa upp, strax sedan man kommit upp för den smala trappstegen och till höger hand, synes en liten anspråkslös samling vapen. Ögat attraheras af en grof kanon, och vi gå närmare.C XII står det på densamma.

Detta är minnet af Poltava.

På väggen har man gjort en dekoration af flaggor, gevär och bajonetter. Ett par pukor hålla vakt bredvid trofén. Gevären bilda en sol, från hvars öfverkant strålar synas utgå — bajonetter.

Fanorna, till antalet högst ett dussin, stå där dammiga, illa sönderfrätta af kulor och tidens åverkan. Framför

synas två haubitzer.

På väggen midt emot befinna sig ett par hundra pistoler, vårdslöst fästade och kastade om hvarandra.

Poltava, den sista länken af Gustaf II Adolfs Sverige, af hans storhetsdrömmar, ligger framför oss i stum bön.

Med djupt vemod betraktar man relikerna. Man skulle vilja taga dem med sig, liksom om man härigenom kunnat utplåna följderna af nederlaget.

Och vid åsynen af dessa storhetens griftetecken känner man, att man bär ansvaret för att icke förödelsen skall gripa ännu djupare omkring sig, så att allt skall förintas och Sveriges förlorade frihet symboliseras af vapen och-flaggdekorationer i främmande länders muséer. *** Kronwerkski Arsenals samlingar äro ej stora. De kunna t. ex. ej mäta sig med artillerimuseums i Stockholm, men det lilla man har är ordnadt på ett tilltalande sätt.

Samma är förhållandet med *Marinmuséet.*

Detta är inrymdt i Amiralitetsbyggnaden, och samlingarna utgöras af fartygsmodeller från forna och nuvarande tider, kanoner, galjonsbilder och dylikt.

Mest intressant är tsar Peters rum. Man får där beskåda hans första modell till krigsfartyg, från den tid då han utförde sina sjömanslekar vid sjön Perejaslovl eller byggde sin första flotta i Voronesj vid Don. Men äfven hans yrkesskicklighet efter återkomsten från Holland är representerad.

Flera svenska flaggor finnas därstädes.

Af nyare tiders sevärdheter lysa målningar i olja öfver sjöstriderna vid Port Arthur. Otaliga modeller, ända till 6 meter långa, finnas afkrigsfartyg. Bland dessa utmärker sig modellerna af Poltava, Retvizan, Petropavlovsk m. fl. genom ett utomordentligt välutfördt arbete.

Från Kina har man samlat djonker och kanoner. Man betraktar ock med intresse modellerna och genomskärningarna af stora oceanångare och krigsfartyg.

Att ryssarne vid sina första båtbyggerier tagit starkt intryck af svenskarne framgår vid jämförelse mellan modellerna. Modeller af de svenska fregatterna Bernardus, Vänkär, Stor-Fenix och sluparna Gloria och Gäddan stå i Peter I:s rum.

Genom ett besök i muséet förskaffar man sig en helgjuten bild af flottans utveckling från Peter I till våra dagar.

Det Zoologiska muséet synes ordnadt med hänsyn taget till önskan att det skall tjäna som åskådningsmaterial vid undervisning.

Grupper ur djur-, fågel- och insekts världen ge illusoriska bilder ur denna. Man ser mullvadsgångar, ekorrbon, djurfamiljer i just den omgifning, där de vistas.

Isbjörnsgruppen står utom täflan. Djuren se lefvande ut, och man vore frestad att sätta på sig öfverrocken vid anblicken af isen och snön.

Den största sevärdheten och en sällsynthet, hvarmed intet annat museum kan skryta, är muséets Mammutdjur.

Några jägare kommo en dag till en sibirisk flod. Det var vår och islossningstid. Som vanligt hade stora stycken, af den branta flodbädden rasat, och de sågo ett stort, otympligt föremål sticka fram ur sanden.

Nyfikna begåfvo de sig närmare.

Det var ett djur med lång, 25—35 cm:s ragg af samma färg och kvalité som en björns.

Här förelåg utan tvifvel ett intressant fynd.

De satte sig i förbindelse med auktoriteter, och dessa konstaterade, att man här funnit en mammutunge.

Upptäckten väckte sensation inom den vetenskapliga världen.

Att finna ett så godt som antediluvianskt djur!

Med stor försiktighet gräfde man ut djuret och flådde det. Köttet var så väl bibehållet, att hundarna åto af det. Förut hade man visserligen funnit mammutdjur, men vargarna hade gått illa åt kadavren, så attendast en del af skelettet kunnat tillvaratagas. Inälfvorna utvisade, att nordens elefant lifnärt sig af barr.

Nu står mammutungen uppstoppad i ett stort glasskåp i muséet. Den är 3 meter hög och 4 meter lång. Närmast liknar den en elefant, men skiljer sig från densamma genom sina små öron, sina uppåtböjda, krokiga betar, sin ragg och sina fötter, hvilka sakna tår.

Mammutdjur.

Det sålunda funna exemplaret måste ha begrafts i flygsanden strax före isperioden. Isen har lagt en skyddande skorpa omkring kroppen och bevarat den i tiotusentals år, en is, som sträckte sig 200 fot ned under markens plan.

Betarna, som blifvit gula af ålder, äro 1,2 meter långa.

Etnografiska muséet är ordnadt utan genomgående system. De vanligaste föremålen saknas understundom, under det att de mera sällsynta äro väl representerade. Det *asiatiska muséet* erbjuder många föremål af intresse och synes vara väl försedt.

Stallmuséum, Imperatorno Konioschennij musei, uppbyggdes 1860 efter ritning af Ssadownikow.

Muséet innehåller en gobelängsamling, som kan kallas unik och anses mycket dyrbar. Motiven äro i de flesta fall mytologiska.

Hofvagnar i rödt och guld med målningar af Watteau och Boucher utvisa en lyx, hvarom man knappast har en aning. Här befinna sig de käjserliga galavagnarna.

Antokolskij, »Jermak».

En af dessa hade till en prydnad en medaljong, väl utförd och med en målning, inramad af ädla stenar. Man påstår, att en förmögen engelsman bjudit 30,000 rubel för densamma, och att hans anbud tillbakavisats Kort därpå försvann medaljongen och har sedermera ej kunnat återfinnas trots polisens alla ansträngningar.

Afsides står något som ser ut som en vanlig hyrvagn. Träder man närmare, ser man, att den är illa ramponerad. Golfvet är inslaget, rutor krossade, och man undrar hvarför denna ruin af en vagn fått sin plats därstädes.Detta är en relik, nämligen den vagn, i hvilken käjsar Alexander II mördades den 13. mars 1881.

Bland andra föremål återfinner man i museet Peter I:s och Katarina II:s karosser.

Schabrak och sadlar för galaeskorter, dyrbara föremål, hänga uppradade i flera skåp.

Samlingarna fullbordas genom porträtt af käjserliga stallmästare.

Kamensky, »Det första steget.»

Mineralogiska muséet är af mindre intresse för allmänheten än för fackmannen. Mest uppmärksammadt är den ichtosaurus, som finnes petrificerad i ett stenblock. Hvarje dess minsta del kan urskiljas. Längden uppgår till 4 meter.

Ett utmärkt skelett af ett annat förhistoriskt djur, en plesiosaurus, bör likaledes uppväcka den besökandes nyfikenhet. Detta särdeles väl bibehållna, kanske 100,000-åriga exemplar har upptäckts i Sibirien.

Barockpärlor, meteoriter, stenar af alla slag, diverse föga egendomliga metallarbeten finnas att se i de andra salarna.

Muséet anlades af Katarina den andra.Ett kopparstycke, funnet helt, och vägande 52.4 pud anses för ett mycket sällsynt fynd, enär kopparn ju under vanliga omständigheter icke uppträder annat än som förorenad malm.

»Det nya Michaelspalatset» har förvandlats till *Käjsar Alexander III:s museum.*

Rossi har uppgjort plan till byggnaden, som är en af Petersburgs vackraste och fullbordades 1819—25. Stilen är

toskansk. År 1875—98 förvandlades palatset till museum.

Alexandermuséet innehåller till skillnad från Eremitaget taflor äfven af yngre konstnärer. Här kan man studera den ryska skolan, som efter många irrfärder vill bryta sig egen väg framåt, men ännu ej tycks ha fått fast fot om än inspiration och god vilja ej felas.

Här återfinnas namnen Aiwasowskij, Repin, Edelfelt, Wereschtschagin, Jakoby, Antokolskij, Kamensky, Stavasser, alla ryska storheter.

Eremitaget utgör centralpunkten för de utländska konstprodukter, Ryssland lyckats förvärfva sig: Alexander-muséet är som sagdt reserveradt för rysk konst.

Inalles finnas 37 salar, i hvilka den ryska konsten uppvisar sin historik med början från Peter den stores tid. Denne sände Matwjeeff för att studera utlandets konst och verkställa inköp. Han förvärfvade bland annat »Slaget vid Mamajevo».

Borowiskowskis porträtt, Alexejeffs landskap, Wenezianows genrebilder, Repins glödande skildringar från Rysslands historia, Wereschtschagins bataljmålningar, Aiwasowskijs härliga, färgmättade vattenfeerier äro mästerstycken.

Käjserliga biblioteket anses för ett af Europas största. Det kommer nämligen i tredje rummet i hela världen.

En massa salar äro från golf till tak fyllda med böcker. Man änträr upp för järntrappor till gallerier, hvilka leda rundt omkring.

Bokskatterna äro dyrbara.

Samlingarna upptaga slaviska och gammalryska tryck, bland annat den första i Ryssland tryckta boken, apostlagärningarna, som utkom i Moskwa 1564 och den första ryska bibeln af 1581. Likaså finnes Wallensteins astrolobium.

Autografsamlingen af berömda män och kvinnor och handskrifter, oftaaf historisk betydelse, kalifen Osmans koran, äro kuriositeter, som locka till beskådande.

Voltaires bibliotek på 7,000 band har af Katarina II inköpts och förvaras i museet.

Den korffska salen innehåller alla verk, skrifna öfver Ryssland, till antalet 30,000. Man skall dock förgäfves söka efter något nyare arbete om Petersburg.

Uppbyggandet af biblioteket påbörjades 1794 af Ssokolow och var i sitt nuvarande skick färdigt 1902. Det innehåller c:a 1 1/2 million böcker, något öfver 20,000 kartor, närmare 90,000 kopparstick och fotografier, 33,000 handskrifter, ungefär 55,000 autografer och 5,500 urkunder.

Mottagningar, Visiter och bjudningar.

VID umgängeslifvet ges det vissa gemensamma, vedertagna bruk inom hela den civiliserade världen, men hvarje land har sin lilla afart, som skiljer det från andra. Om inte annat så variera visittider och skyldigheter att aflägga visit vid vissa tillfällen eller dylikt.

Den ryska societeten har tagit starkt intryck af Frankrike.

Seder och bruk ha genomgått en hel serie af revolutioner, och här liksom nästan inom alla områden är det Peter den store, som ingripit, mannen med det skiftande lynnet, den okufliga energien, älskaren af allt som var nytt, reformatorn.

Visit är naturligtvis obligatorisk i de familjer, där man vill umgås. Vill man medtaga en vän, är denne välkommen. Presentationen vid större bjudningar de inbjudna emellan är ej nödvändig, men man kan ogeneradt underhålla sig med hvem man vill och kanske ännu mer otvunget än om presentation försiggått.

Familjerna ha sina bestämda mottagningsdagar, då husets vänner äro välkomna i all enkelhet. Man kommer och

går utan tvång, och på så sätt kan man tillbringa aftonen på flera skilda ställen. Ju större vänskap man vill visa, desto oftare kommer man.

Dessutom bör man aflägga besök vid vissa högtider. Vi ha redan talat om påsk: äfven vid de andra, större kyrkofästerna träffas man.

Vi ha mottagit en middagsinbjudning i »hvardagslag». Familjen är rik, en bland Rysslands rikaste, men man har betonat, att man anser oss som barn i huset och därför icke förändrar den sedvanliga matordningen.

Schweitzaren har bugande öppnat glasdörren vid porten, ringt på en betjänt som redan i förstugan befriat oss från ytterplagg och galoscher,och vi vandra uppför den med tjocka mattor beklädda trappan och in i den egentliga tamburen eller skola vi kalla den hallen?

Husets värd välkomnar oss och för oss till värdinnan, som med ett älskvärdt leende räcker oss handen. Denna kyssa vi pliktskyldigast. Vi anses ju tillhöra husets intimare bekanta.

Hon frågar oss på flytande franska, om vi trifvas i Petersburg och om klimatet inte förefaller oss odrägligt. Vi bejaka det förstnämnda och förneka det senare.

Gäst på gäst inträder. Alla bära uniform utom vi själfva, som vid detta tillfälle äro dömda till fracken. Man samlas i grupper, diskuterar politik, talar om att man ämnar flytta till landet redan i maj, förespår en varm sommar, och så anmäler en bugande betjänt, att det är serveradt.

Vi inträda i matsalen, som badar i ljus. I ett hörn står sakuskan, som angripes med god aptit.

Betjänterna befria oss ifrån tallrikar, knifvar och gafflar nästan innan vi hunnit äta upp innehållet på fatet, värden och hans manliga släktingar lura med vodkaflaskorna i hand, vodka af minst ett halft dussin olika slag, och vi sucka vid tanken på att detta blott är förspelet till det som komma skall.

Ändtligen slå vi oss ned vid bordet. Framför oss står ett batteri med olika glas.

Middagen består af nässelkål (borschtschj), stor nors fångad i Newa, grytstek med maccaroni, järpe, glace och biscuit, frukt, ost.

Kavaljeren sitter till höger om sin dam. Man bjuder ej armen till denna hvarken då man träder in eller går ut ur matsalen.

En af herrarne har varit i Sverige. Han vill glänsa med sin kunskap i svenska förhållanden, höjer glaset och säger skål, hvarpå han tömmer det i botten. Alla se nyfiket på och göra efter manövern på precis samma sätt, under skratt och skämt.

Vi parera ögonblickligen med ett »sa vasche starovje» (dricker er skål), hvilket lifligt senteras.

De väldresserade betjänterna ila fram likt skuggor. En nick, om man inte kan äta välfägnaden, hvilken för en ovan gom ofta nog är svårt, och man tar bort tallriken, liksom vore de uppassande i maskopi medgästen, som inte vill visa värdfolket, att han har svårt att äta dess mat.

Efter slutad måltid går man ut i salongerna. I Frankrike tackar man inte för maten, i Tyskland säga alla »Mahlzeit» åt hvarandra, i Ryssland tackar man värdfolket för maten med ett »blagadarjousj», »merci» eller »spasibo».

Damerna servera kaffet, doftande mocca i tunna, genomskinliga koppar. Cigarrer lysa med sin frånvaro, cigarett får man hålla sig själf. Kaffeserveringsproceduren är engelsk och utföres med ett behag, som kommer den doftande drycken att smaka dubbelt angenäm.

Likörerna äro hemmagjorda. De härstamma från värdens gods i det mellersta Ryssland. Den likör, vi läppja på, är troligen förfärdigad af körsbär, och har en mild smak.

I sällskapet befinna sig många ungdomar. Det är studerande från lyceet, i ljusblå uniform med höga, broderade kragar och ärmuppslag. De ha inmundigat icke så litet vin vid middagen, och samlas nu i en vrå för att berätta

historier. Den ena skrattsalfvan aflöser den andra, men på ett diskret sätt.

Man ville gärna skratta med.

De äldre herrarne tala politik.

För vår del slå vi oss ned hos damerna, hvilka föra samtalet på ett sätt, som håller intresset uppe hela tiden, oaktadt ämnena för samtalet ej förete något egendomligt.

Ryska språket användes af de flesta. Inom landet går en stark strömning för allt ryskt. Språket har åter kommit till heders, man vill till och med återinföra ryska nationaldräkter — den gammalryska praktdräkten bäres obligatoriskt vid högtidliga tillfällen vid hofvet — och man vurmar för ryska seder.

Det franska, som intagit en dominerande roll, ungefär lika mycket som i slutet af 1700-talet litet hvarstädes i Europa var fallet, är på retur. Om man har smak för något utländskt är det för det engelska. Likaså är det modärnt att tala och läsa italienska.

Större soaréer börja vid 10-tiden, men det anses ej comme-il-faut att komma före klockan 11 em.Den diplomatiska kåren går i spetsen för dylika soaréer, och af alla utländska ambassader synes den österrikiska taga hederspriset genom raffinerad lyx och stora kostnader. Den väcker till och med de förmögnare ryssarnes förvåning.

Mottagandet hos nämnda ambassad är ytterligt pompöst.

Hofmästaren är klädd à la Louis XV.

Han har en stab af 30—40 betjänter under sig, alla i dräkter från samma tid med röda frackar, stora, pudrade allongeperuker med hårpungar, korta byxor, strumpor och lågskor med höga klackar.

I vestibulen ståtar en hedersvakt af husarer i pittoreska uniformer och dragna kroksablar.

Och ho kan skildra prakten inne i salarna?

Vi stiga nu in i ett enklare rum.

Här är all prakt bannlyst, och man har ordnat hemmet på ett praktiskt, mindre kostbart sätt.

En militär ordonnans öppnar. Han är betjänten, som kommenderats att gå värden-officeren tillhanda, och han skall antagligen en gång efter slutad värnplikt taga tjänst som betjänt.

Värden är klädd i litevka, ett uniformsplagg midt emellan kavaj och vapenrock. På bröstet bär han georgskorset.

Han är en framstående man, en af dem, som arbeta intensivt utan att synas så mycket. Hans kunskapers gedigenhet är oomtvistad, och vi finna snart, att han är kännare af svenska förhållanden och en stor svenskvän.

Han talar vårt modersmål och har sympatier för Sverige, där han rest mycket. Särskildt talar han om, att skolväsendet slagit an på honom, och han anser det som mönstergillt.

Det är fasta, och han urskuldar sig för supén. Han vet ju, att vi icke ha något som heter fasta, men han kan inte göra någon förändring i hushållet.

Värdinnan har dock väl sörjt för undfägnaden. Vi få rökt fisk af utmärkt beskaffenhet, kallskuret, frukt och te, som serveras med olika slags sylter, honung eller citron.

Visiterna börja vid 3-tiden. Det är artigt att genast aflägga kontravisit. Således kan det hända, att man vid hemkomsten träffar den person, hoshvilken man för en kvarts timme sedan gjort besök. Man får då hitta på nya ämnen för samtalet.

I nödfall kan man lämna sitt kort till schweitzarn eller dvorniken, ett surrogat för visit.

Sällskapslifvet i Petersburg har sina kraf, hvilka man ej får förbise. En främling förlåter man ju det etikettsvidriga, som en och annan gång begås: han kan ju inte känna till finesserna.

För att erkänna sanningen blir man, om man vill vara oklanderlig i i sitt uppträdande, en slaf under sällskapslifvet, men petersburgarne göra också allt för att ge detta den mest behagliga form.

Konversationen utser ämnen, hvilka intressera, och man behandlar dem på ett sätt som gränsar till virtuositet. Man söker hitta på förströelser för att roa gästerna, musik, deklamation, sång, sällskapslekar.

Också kommer man mer i beröring med hvarandra än vid de tillfällen, då spelborden lägga beslag på herrarne och damerna hänvisas till att tala om tjänstfolk, småskvaller och barn.

Sträfvan att förryska gör att man frågar främlingen — sedan man själf upplyst honom om sina egna förhållanden — om hans faders namn och hans eget. Antag, att man heter Carl och ens fader heter Iwan. Man tilltalas då Carl Iwanowitsch eller Iwanitsch, hvilket senare är den mest brukliga formen. Man tillägger således ej familjenamnet.

Detta tilltalssätt alstrar mer otvungenhet. Man använder det likaledes med damer exempelvis Anna Viktorowna, Ssonja Iwanowna osv.

Om en förnäm man nedlåtande räcker handen till en fattig underordnad, skyndar denne att kyssa den ädelmodige. Han tar det ej som en inbjudan att skaka hand, utan som ett tecken till att han får vidröra denna med sina läppar. Gränsskillnaden är således stor, och den gör sig särdeles märkbar i umgängeslifvet.

Vissa kretsar, i synnerhet de högsta, äro mycket exklusiva af sig, och dörrarna stå stängda för många, som genom börd och ännu mer genom förmögenhet anse sig berättigade att vinna inträde.

Men börden, den gamla traditionen, fäller utslaget och uppställer hårfina gränser, hvilka mången ehuru med svidande hjärta ej kan öfverskrida.

Småfolk.

FÖRETAR man en vacker söndag en promenad på Newsky, Morskaja eller Newakajen möter man ofta ett prydligt par, som arm i arm, med glädjestrålande ögon och leende läppar, drager förbi i strömmen af promenerande. Båda äro unga. Han är klädd i en omsorgsfullt putsad uniform, som sitter väl. Hon hänger vid hans arm och ser sig stolt omkring: »Se på oss två, äro vi inte lyckliga och se vi inte prydliga ut?»

Det är tschinovniken och hans hustru om söndagen.

»Tschin» är liktydigt med rang. Han är således en af de många, som arbeta i det stora maskineri, hvilket kallas för den ryska staten, en af dess otaliga arbetsmyror. Lönen är usel för de lägre tjänstemännen och räcker ej till för de två och ännu mindre, om det kommer än flera till hushållet. Båda slafva under arbetsdagarna, hvar och en på sitt håll, men när helgdagen kommer, uppträda de med pondus och veta att häfda sin ställning.

De svälta sex dagar af sju för att »kunna uppträda som folk», när de visa sig för populasen.

Många af dessa måste förskaffa sig »inkomster» på annat håll för att kunna existera.

I Petersburg finnes strängt taget ingen medelklass. Man kan däremot tala om ett proletariat af lägre tjänstemän, och dessa göra en ej oviktig insats i stadens historia.

Öfverallt träffar man på tschinovniken, då man kommer i beröring med ämbetsverken. Han har en ovanlig talang att genomskåda på hvad vis du kan vara honom nyttig, ty du är i själfva verket en förvärfskälla förhonom. Detta hindrar emellertid icke, att han kan visa dig den allra största älskvärdhet, äfven om han finner, att du betyder noll och intet för honom. Är du främling, betraktas du nämligen som en gäst i Petersburg, och den urgamla gästfriheten kan aldrig utrotas där — och väl är det.

Det berättas, att då tsar Peter I:s gemål, Eudoxia, inspärrades i Prokrovskij Djevitjij Monastir, den heliga jungfruns förböners kloster, och nekades äfven det minsta underhåll af sin höge gemål, som tröttnat på

henne, hon skref till sin bror Abraham: »Jag behöfver ej mycket, men jag måste dock äta. Jag dricker hvarken vin eller brännvin, men jag skulle dock vilja bjuda på sådant.»

Det är sublimt att höra henne glömma sig själf och blott tänka på utöfvandet af gästfriheten. Hon kan hällre tänka sig en inskränkning i sitt dagliga lif än att afstå från skyldigheten att taga väl emot de gäster, hon kanske kunde vänta sig i sin fångenskap.

Då mången af dess tschinovnikar ej kunna lefva af lönen, tillgripa de andra förvärfskällor, hvilka ej anses ohederliga, praktiserade som de äro sedan århundraden tillbaka.

Peter den stores gunstling Alexander Danilowitsch Mensjikov förskaffade sig en oerhörd förmögenhet genom icke fullt lagliga medel. Hansfalsarier upptäcktes, och han erhöll gång på gång förlåtelse. Kanslern Jalovkin emottog mutor af Mazeppa, Tolstoj, som var ambassadör i Wien, förvärfvade sig genom icke allt för vackra tjänster stora egendomar. Tatisjtjeff anklagades för försnillningar, kortligen en korruption rådde sedan lång tid tillbaka inom de högsta ämbetsmannakretsarna.

Men man är benägen att se allt genom förstoringsglas, då det gäller utlandets blick på Ryssland.

Kosackmusikkår.

Så är det nog också med de mycket omtalade tschinovnikarne. Inte alla af dem lefva som parasiter. Klassen skulle då ej vara så fattig som den är. Men i Petersburg liksom i så många andra storstäder ges det individer af olika läggning för det hederliga.

För dessa småfolk gäller det emellertid ej endast att få pengar: man finner äfven icke så få karriärister bland deras led, män, hvilka ej sky några medel för sin karriär och att nå befordran. Dessa kunna ofta för att göra sig behagliga för förmännen handla hänsynslöst, och därvid trampa de de andra kategorierna af småfolket under sina fötter.

Dessa äro de farligaste, ty för dem är penningen ej det, som fällerutslaget. Här gäller det ännu större intressen, och offrens antal kunna blifva större, följderna mer vidtgående.

Bland småfolket befinner sig äfven ett ej ringa antal uppkomlingar. Dessa förete den vanliga, kosmopolitiska typen, men med en tillsats af ryskt.

En köpman har lyckats förskaffa sig en förmögenhet, och genast vill han nå en högre samhällsställning. Han tycker, att adelns ställning är privilegierad och vill ernå något liknande. Penningen är medlet härtill.

Snart låter han uppföra ett imponerande hus eller köper ett dylikt. Reparationer och inredning sluka stora summor. Allt skall vara förstklassigt, så att han erhåller en skylt för sin rikedom och sig själf, en skylt, som dock icke visas annat än vid högtidliga tillfällen.

Då slås dörrarna upp på vid gafvel, då slösas med läckerheter, musik och agremanger.

Så snart gästerna aflägsnat sig, stängas dörrarna till praktrummen och de öppnas ej kanske på åratal.

Om hvardagarna lefver familjen enkelt, nästan pauvert, ja, man nekar sig ej blott hvarje lyx, utan man framsläpar ett lif af försakelse.

Besöker man dessa familjer i hvardagslag, äro taflor och möbler försedda med öfverdrag. Värden kommer in i nattrock och tofflor, värdinnan visar sig mer sällan. Men förfriskningar bjuder man på.

Mellan detta småfolk och handtverkarklassen är ett jättesteg.

Hos andra nationer ingår ett ganska stort antal arbetare just i medelklassen och utgör dess kärna. Så är det ej i Ryssland. Gränsen är dragen och kan ej öfverskridas. Ämbetsmannen i de lägre graderna vill ej ens se den rike uppkomlingen som en jämbördig. Dennes sociala ställning är alldeles för låg.

Just denna gränsskillnad mellan proletariatet och småfolket skapar en särställning inom det ryska samhället. Den hämmar de sociala rörelserna, ty innan klyftan kan öfverskridas, komma inga större förändringar att kunna försiggå i samhällsskicket.

Med okuflig energi arbetar detta småfolk att förbehålla sin ställning och vill ej att en nivellering skall försiggå.

Intelligensen åter söker sätta sig öfver ståndsfördomarna och sammanjämka de olika samhällslagren. Första steget uppåt är bildningens höjande.Småfolket är således reaktionens bäste bundsförvanter. De fasthålla segt vid det gamla och hälsa hvarje förändring af det bestående med ovilja — så framt det ej gäller något, som länder dem själfva till fromma.

Dessa små äro konservatismens bäste bundsförvant.

Dvorniken föreläser för en tacksam publik.**Petersburgskan.**

PETERSBURGSKAN är i allmänhet en sympatisk och älskvärd dam. Hennes sätt är karaktäristiskt, något af amerikanska och fransyska i förening.

Åtminstone gäller detta den bildade kvinnan: tillhör hon de lägre samhällslagren, står hon snarare under än öfver sina medsystrar i Västerlandet.

Man lägger mycket an på döttrarnas uppfostran. Det förefaller ofta, som om den väluppfostrade, unga damen satt inne med kunskaper, hvilka lämnade det stora flertalet af männen efter sig.

Att höra henne omväxlande tala tyska, franska, engelska, kanske också italienska och svenska, är icke så sällsynt som man kanske kunde tro.

Hennes älskvärdhet snarare stiger med hennes samhällsställning än motsatsen. Hon gör allt för att sätta sig på samma plan som mannen, hon samtalar med. Hon söker ut hvad som kan intressera honom och följer sedan med antingen som intresserad åhörerska eller som den där lämnar upplysningar.

Just denna smidighet i hennes sätt att lämpa sig efter samtalet alstrar något behagligt, något som gör att man alltid känner sig otvungen i hennes sällskap. Man befinner sig så att säga på fast mark och behöfver ej anstränga sig för att underhålla samtalet.

Lägg därtill att i hennes uppfostran ingår en stor portion kvinnlighet. Hon vill vara graciös och behaglig, och hon blir det. Det ligger något mjukt öfver henne, som kommer hennes sällskap att glömma både hennes ålder och hennes utseende.

Ansiktstypen är i regel ej vacker. De få skönheter man får se, äro dock så mycket vackrare. Här finns ej något mellanting.Hon är i allmänhet mörk och liknar den vanliga, franska typen. Ansiktsformen är dock oval, pannan bred och låg, håret mörkt.

Hyn är blek, ögonen bruna eller svarta, men sällan mörkblå.

Rösten är skolad med behagligt, mjukt tonfall, beroende på tungans gymnastik. Det ryska språket ger en tunggymnastik som kanske intet annat i hela världen, och härigenom låter språket välljudande. För en främling är det omöjligt att lära. Han kan vistats årtionden i Ryssland, och dock märkes hans brytning genast.

Träningen i utländska språk har uppdrifvit petersburgskans fattningsförmåga. Hon anar nästan på förhand hvad man ämnar säga. Lika stor är hennes förmåga att uttrycka sig, och hon behöfver ej söka efter ord.

Gammalrysk dräkt.

Tänderna äro vackra och välvårdade. Newa-vattnet utöfvar, huru dåligt det än är, intet skadligt inflytande på tänderna.

Bysten är utvecklad, fötter och händer äro ej alltid små,- men aflånga, eleganta till formen.

Men sällan målar petersburgskan sig, under det att detta i regel göres af fransyskan. Den senare verkar också ofta kokott, hvilket ej är fallet med den förra.

Med fransyskan företer hon det gemensamma i en tidig utveckling både andligen och kroppsligen.

I societeten är hon tongifvande. Frågan gäller, om hon inte också för härskarespiran i hemmet. Ryssen har nog anlag att dyrka och lyda det

täcka könet, i synnerhet som hans landsmaninnor föra spiran med så lätt hand, att han väl knappt märker det utan fogar sig i det oundvikliga utan allt för stora svårigheter.

»Vi vilja blifva själfständiga», förklarar en ung dam för oss. »Den tid då kvinnan intog en underordnad roll i samhället, är nu förbi.

Början till en omstörtning af de gamla, olidliga förhållandena har gjorts i Finland, och detta bevisar, att saken går för sig.

Är det inte medeltidsartadt att tänka sig en kvinna stå utanför sin tids viktigaste fråga, politiken?

Vår intelligens räcker nog till, och vi skulle kunna göra våra inlägg på en hel del områden, där männen ej äro så hemmastadda som vi.

Tro inte att vi skulle vilja låta vår kvinnlighet gå förlorad för det!

Nej, jag anser visst inte, att den typiska nutidskvinnan, hon som imiterar mannen i allt, vore eftersträfvansvärd. Tvärtom förefaller hon mig långt från tilltalande.

Men ni ser själf, att reformer behöfva göras i vårt land, och vi kvinnor deltaga i arbetet minst lika mycket som männen. Är det inte då rättvist, att vi också få vara med om att dela frukterna? Jag för min del håller före att så är.

Tanken härpå verkar också sporrande för oss, och vi inspirera i vår ordning männen. Ett godt samarbete leder fortast och bäst till målet.»

»Det är svårt att begränsa de olika områdena», invända vi. »Ägnar hon sig åt politiken, försummas kanske hemmet.»

»Hvarför det? Har hon inte nog pliktkänsla inneboende hos sig, lär hon allt försumma hemmet i alla fall. Modern-makan har viktiga intressen att bevaka, och hennes röst bör höras vid många tillfällen. Nu har hon faktiskt intet gehör, blott skyldigheter, ej rättigheter.»

Den unga dam, med hvilken vi talat, tillhör de studerande. Hon har med ifver kastat sig på sociala spörsmål, studerat all möjlig litteratur i detta ämne, bevistat föreläsningar och är entusiast för kvinnosaken, men endast för så vidt den står i samband med reformsträfvanden inom samhället i sin helhet.

Oaktadt sina högt flygande idéer har hon dock bibehållit tanken på hemmet som familjens helgade område, och hon vill icke ge efter något af sin kvinnlighet. Samtidigt med sina studier på kurserna lär hon sigatt dansa, deklamera, måla och brodera och genomgår en hushållsskola för att lära sig matlagning. Hon anrättar understundom familjens middag och deltar i arbetet inomhus.

Öfverallt inom petersburgsintelligensen möter man denna kvinnotyp.

I en modifierad form anträffas den äfven inom den högre societeten.

Kunskapsbegäret är den gemensamma driffjädern, men emancipations-sträfvandena äro ej desamma. Societetens damer eftersträfva ej politiska rättigheter, men de vilja ändock ha ett ord med i laget, då det gäller att bestämma. Båda ha initiativet gemensamt, båda förstå att ingripa och handla, och de göra sig alltid gällande hvar de än äro.

Den revolutionära ryskan ägnar hela sitt lif åt den sak, hon förkämpar: ryskan i det motsatta lägret är icke mindre handlingskraftig, när hon ingriper för att upphetsa de sina eller aktivt deltaga i försvaret af det, hon håller för rätt.

Att damer skatta åt modet är en erfarenhet sedan moder Evas tid. Åtminstone gäller detta som ett axiom bland allmänheten.

Man frapperas dock af, att petersburgskan fäster sig så litet vid toaletten. Vi undantaga de damer, hvilka tillhöra »the upper ten» och som varit i tillfälle att beställa sina kläder och hattar direkt från Paris. Dessa följa nog modets alla nyckfulla omväxlingar med en intensitet, som är minst lika stor som hennes systrars i utlandet.

Nej, vi afse med yttrandet petersburgskan i allmänhet.

Modeaffärerna synas ej hinna med så fort. Man ligger alltid några månader efter. Kanske detta beror på, att petersburgskan — lyckligt nog — ej gripits af den vilda febern, utan lugnt och stadigt låter det ena modet aflösa det andra utan att genast rusa åstad för att skaffa sig allt nytt.

Och hon pyntar ej ut sig så mycket. Hon föredrar att söka effekt ej så mycket genom kläder som fastmer genom sin personlighet, och detta må vara sagdt till hennes beröm.

På mottagningsdagarna kan ju hända, att de besökande sätta på sig en bättre klädning än vanligt. I gala klär man sig dock under alla omständigheter inte. Och det ser ut, som om man icke ville offra några större summor på toaletterna. Detta torde också mycket bero på dyrheten. Kläder kosta mycket i Petersburg, och man betänker sig två gånger, innan man kasserar hvad man redan har.Det är nog hennes förtjänst, att sällskapslifvet i Petersburg blifvit så utbredt som det är, och det är hennes talanger, som hålla det vid lif. Man ser ej där »damaftnar med bridge», »lunch för endast damer» eller kaffekonseljer med thy åtföljande skvallerhistorier: man träffar däremot på sällskap med båda herrar och damer, hvilka ömsesidigt sträfva att göra samvaron så behaglig som möjligt för hvarandra.

De lägre klasserna röna endast obetydligt inflytande af de högre. Skillnaden dem emellan är för stor.

Proletariatets kvinna är nog af samma ämne, som skapade den parisiska revolutionens skoningslösa furier. Dryckenskapen har också vunnit insteg, tiggeriet har banat väg för demoralisationen och fattigdomen för hatet.

Man ser dem understundom ge di på öppen gata, och kurtisen försiggår ogeneradt, ofta i en form, som endast kan väcka anstöt.

Badstu, karbad och familjebad.

FTER en lång resa, när man färdats i en rökig, dammuppfylld kupé,

ett tillhåll för baciller och kanske ännu större insekter, smakar det att taga sig ett bad.

Badet är väl också det första man uppsöker, den första angenäma bekantskap man vill formera vid ankomsten till Petersburg.

På förfrågan hvilka badhus anses bäst svaras Woronin vid Moika, Zelibejeff vid Basseinaja och Centralbadet vid Kasatschij Pereoulok, och vi taga en istvoschik till ett af dessa ställen för att bereda oss möjlighet att uppträda som nya människor.

Utanför en vanlig port stannar åkdonet. Vi ha haft en annan föreställning om något storartadt, palatslikt, och vi betänka oss två gånger, innan vi fatta det djärfva beslutet att inträda. Anblicken af entrén är föga lockande. En hög, mattbelagd trappa, en kvalmig atmosfär och en liten glugg i vestibulen för inköp af biljetter.

Man frågar hvad slags bad som önskas, familjebad, karbad eller finsk badstu. Till vår egen lycka besluta vi oss för det senare och undgå således genom en ren slump att mötas af de öfverraskningar, som familje-badet medför.

Sedan biljett blifvit löst, klättra vi uppför trappstegen och emottagas af en karl, hvilken roat sig med att öfva addition på en räknemaskin af enklaste beskaffenhet, en sådan där tingest med svarta och ljusa kulor, som vi påminna oss ha ökat vårt vetande i de förberedande klasserna.

Han hjälper oss af med öfverrocken, lämnar oss ett lakan, för hvilket han begär 15 kopek, och så släppas vi in i ett stort rum med en massa soffor och förhängen; de förra betäckas af linneväf.518

Så mycket veta vi, som att vi måste taga oss till vara för de mång-benta vänner, hvilka lurande i soffornas veck blott vänta på att ingå fosterbrödralag med oss, och vi hänga för den skull upp våra kläder med en viss försiktighet, undvikande att komma i beröring med öfver-dragen.

Förutom oss finnes för så vidt vi se ingen främling i hela lokalen, endast tjänstepersonalen.

Nej, där borta ligger en hög civila kläder: alltså måste det ges ännu en person, som vill idka renlighetens dygd.

Vi stå snart i den habit, som bäst lämpar sig, då man vill bli skulpterad som Apollo di Belvedere, och så för man oss in i ett badrum, stort och rymligt med en bassäng vid ena kortändan. Försiktigheten manar oss att betrakta de böljor, i hvilka vi skola tumla om, sedan vi genomgått värmebehandling, och hvad vi upptäcka väcker en rysning.

Ett smutsgult vatten, newavatten, och som till på köpet synes taget direkt ur Moika, hvilken likt en dypöl ligger strax utanför.

Men vi måste taga konsekvenserna af vår djärfhet.

Sedan man spolat oss med ljumt vatten, öppnar man självfva badstun för oss, ett litet rum efter sedvanlig modell med en rad af hyllor för att bereda olika värmegrader.

Vår första anblick kastas på en herre, hvilken utan tvifvel en god stund fråssat af vattenångorna därinne, ty han är röd som en kokt kräfta. Med fotterna instuckna i en balja, innehållande kallt vatten, har han krupit ihop i ett hörn och njuter så som vi komma att njuta om en stund.

En äntring upp för terrassen, värre än om vi bestigit pyramiderna, för oss upp mot taket, och väl komna på vår plats kunna vi odeladt hänge oss åt filosofiska betraktelser.

»Petersburgarne synas inte vara vidare lystna på bad. Här sitta vi solo», anmärka vi till vår följeslagare. Vi tala ogenerad t, ty mannen med baljan förstår antagligen icke ärans och hjältarnes språk.

»Hvad menar du?» frågar följeslagaren.

»Endast en ryss på 1,700,000 badar i dag», fortsätta vi. »För att vara rättvis vill jag säga, att sannolikheten talar för 1 på 567,000, ty det ges ju tre badhus i staden.»

Mannen med badbaljan hoppar till.»Tillåt mig presentera mig», säger han på vårt fäderneslands välkända västgötadialekt, »mitt namn är X.»

Och han bifogar ett namn, som kommer oss att tänka på våra kära landsmän, Andersöner, Pettersöner och mer sådant.

Den sista illusionen är borta, och vi anteckna, att inte någon peters-burgare visade håg för att blöta sig denna härliga aprildag.

Vi bilda således en svettande, fosterländsk trio, som hjälps åt att analysera den ryska renligheten. Emellertid kunna vi inte anmärka något mot badstun. Den fungerar ypperligt, och våra lemmar bli smidiga, våra kroppar återfå spänstighet och känslan af välmåga.

Några minuter till, och vi bege oss ut i det stora bassängrummet.

Här stå knådarne färdiga att ingripa, magra, seniga karlar med ett skynke å la negerhöfding om höfterna och de obligatoriska amuletterna hängande om halsen.

Man fattar oss med mildt våld, häller öfver oss allt kallare vatten och slungar oss oförberedt ned på en träbänk, sedan man lagt några ruskor under vårt hufvud, en hufvudkudde, hvars sammansättning vi försöka tro vara hygienisk.

Viljelösa öfverantvarda vi oss åt amulettbärarne, som ingnida oss med tvål från hufvud till fot. Vi tycka oss smälta, förintas, men draga suckar af välbehag. Man gnider, knådar, masserar oss, och det förefaller, som om vi passerade en sådan där köttmalningskvarn, hvilken utgör en nödvändighetsartikel i hvarje välsorteradt hem.

Tanken ledes osökt på en gammal dalmålning, där man ser huru gamla käringar stoppas ned i ett hål, passera en kvarn och komma ut som unga, vackra flickor, hvilka genast vid sin sortie emottagas af jublande friare.

Den första afdelningen är öfver.

Man gör en attack på badhusets växtfiberförråd, och försedd med detta nya vapnen nalkas vår badman. Han gnor

oss ånyo, tills skinnet hotar att gå af oss, och så kör han oss till duschen, som i ymnig mängd spolar från alla håll och kanter, uppifrån, nedifrån och från sidorna.

Till slut rå vi oss självfva och kasta oss i bassängen, där vi simma omkring undvikande de kaviarbärande störar, som utplanterats till de badandes fromma.

Torka sig får man göra själf.Nöjet kostar: badet 50 kopek, lakan 15 och drickspengar 25 kopek. Och det priset är badet värdt.

Vi ha varit en tid på platsen, då vi besluta att pröfva ett karbad.

En middag gå vi till samma badhus, som sett oss som en säker och trogen kund och lyckas mot en nedprutad afgift af en rubel få det begärda badet.

För den afgiften få vi bada ensamma, och man visar oss till ett litet rum, i hvilket vi bakom ett förhänge upptäcka ett badkar af granit, påminnande om en fontänbassäng eller något i den stilen.

Mannen, som passar upp oss, ser vresig och sur ut. Han slänger ett lakan på en stol, och säger, att han skall komma, om vi trycka på ringknappen.

Vi å vår sida bevärdiga honom inte med ett ord.

Vår första erfarenhet af badet är, att det håller knappa 28 grader C. Någon kran att insläppa varmt vatten finnes ej.

En ringning.

Ingen kommer, hvarför vi förnya försöket. Eika dåligt resultat, och dock höra vi ringklockans genomträngande klingande. Nåja, karlen är kanske borta.

Resigneradt krypa vi i. Ingen tvål finnes. Detta är ju parodi på ett bad. En halftimmes ringning förblir resultatlöst, och vi stiga upp och kläda oss med ett humör, som lossat ur sina gängor. Vi besluta att smyga oss bort utan att ge drickspengar, ty något straff skall den försumlige ha, och har han varit borta hela tiden, kan han stå risken att gå miste om sina kopek.

Alltså öppna vi försiktigt dörren.

Karlen sitter på en bänk utanför, och han har setat där hela tiden.

Nu får han lif. Han kommer fram och pockar på 30 kopek för lakanet. Han har rätt till 15, men vi låtsas icke förstå honom utan gå utför trappan. Steg för steg följer han oss, skrikande, bedjande, hotande, men vi förhärda oss i vårt hjärta och svara: »nje panimajou» (förstår inte).

Från alla håll strömmar personalen fram. Man viker sig af skratt öfver mannens fåfänga ansträngningar. Han fordrar nu 15 kopek, då han har åhörare, men hans forne badgäst fattar inte hvad han säger.

Till slut knyter han näfven i ilska, men då gå vi emot honom medhotande uppsyn, och han flyr uppåt trappan, jämrande sitt »15 kopek, jag skall ha 15 kopek».

En dag träffa vi en landsman, som är ny på orten, en yngling, för hvilken mycket af Petersburgs mysterier äro förborgade. Och han berättar sina erfarenheter.

Liksom vi önskade han taga ett bad, men han fastnade i sin oskuld för familjebad. Priset, sex rubel, föreföll honom skäligeu högt, men han var van att bli klådd i Petersburg och betalade utan att knota, ty ett bad skulle han ha. I parentes sagdt förstod han inte det komplicerade språket.

Han träder in rummet, där badet skulle gå af stapeln. Det var luxuöst inredt, men någon valuta för pengarna skulle han ha, tyckte han, och denna bestod väl i lyxen. Bland rummets möbler befann sig en präktig säng.

»Jaså, man kan ta sig en tupplur efter badet. Kan aldrig skada», tänkte han.

Badet är serveradt och han kryper i. Ingen betjäning är synlig, hvarför han ringer. En karl inträder och säger

några obegripliga ord, hvars totalinnehåll tycks vara, att han skall ge sig till tåls.

Mannen går.

En stund därefter öppnas dörren ånyo, och en ung, extravagant dam inträder.

»Hon har gått fel», förmodade han och kröp ned, endast visande näs-tippen öfver badkarets kant och vinkade afvisande med handen.

Hon småler och nickar.

»Ah, det är en baderska», tänker han. »Men det må jag säga, att hon inte liknar våra badmadamer därhemma. Ett sådant sätt att ha unga kvinnor, som bada en härute!»

Hon tar hatten och kappan af sig. Därpå lossar hon häktorna i lifvet. Han tittar förstulet öfver badkaret och försöker att se ogenerad ut.

»Hon måste ta af sig lifvet för att inte väta ned sig», resonnerar han. »Men ruskigt är det i alla fall. Anagga det, att de använda unga flickor till sådant.»

Hon säger några ord till honom på ryska, men han skakar blott på hufvudet. Lika gärna kunde hon ha talat malajiska.

Plötsligen lossar hon på klädningen och syns där tämligen lätt klädd.Nu reser han sig rätt upp i badkaret och hojtar. Detta kan aldrig stå rätt till.

Till hans lycka förstår hon tyska, och han använder sitt glosförråd, hvarigenom den upptäckt göres, att hon icke var baderska.

Han tröstar hennes vredgade min, som uppstår, då han ber henne af-lägsna sig, med en 3-rubelsedel, och han är räddad.

Efter den betan lofvade han sig själf dyrt och heligt, att aldrig taga familjebad för framtiden.

I Newa ligga badhuspråmar i långa rader längs kajerna. Baden äro af enklaste slag och betinga ett pris af 5—10 kopek; lakan kosta 10, handduk 5 kopek extra.

Lördagen är allmän baddag. Man sparar sig till helgdagsaftonen, då de finska badstugorna bli öfverfulla af badgäster.

En del af privathusen äro försedda med badrum. Badkaren äro försedda med lock, som fastlåsas, en som man kan tycka onödig försiktighetJudar.

ni tänker skrifva om Petersburg, måste ni nämna några ord om judarne», anmärkte en af mina bekanta bland ryssarne.

»Motivera det närmare! Judarne ha väl inte mycket att säga.»

»Just därför. I Ryssland intaga judarne en särställning som i intet annat land, och i Petersburg och Moskwa är det kanske värst. Studera frågan! Jag skall sätta er i förbindelse med en person, som kan lämna upplysningar.»

Man skall aldrig förakta ett råd. Alltså uppsöka vi den anvisade personen och få del af hans vishet.

»Riktigt», anmärker han efter att ha hört vår förklaring. »Om ni vill komplettera er skildring af Petersburgsförhållanden, bör ni låta judarne ha ett ord med i laget.»

»Man tror allmänt», börjar han, »att judarne i Ryssland äro hatade af befolkningen, och att detta är orsaken till förföljningen. Intet kan vara större misstag än detta. Sant är, att det ges icke så få antisemiter, men de tillhöra minoriteten. Oppositionen har upptagit judarne inom sina led och förskaffat dem det skydd de inte åtnjuta annorstädes.

Vi börja med en belysande historik.

Under storfurstendömet Moskwa fanns ej en jude i hela Ryssland. Först då Uill-Ryssland införlifvades med landet följde den förste judeinvasionen, ty i denna provins bodde talrika judefamiljer. Dessa skulle enligt en ukas af 1727 förvisas ur landet, men man lyckades ej nå detta mål. De ryska härskarne efter denna tid gjorde än eftergifter än till-stramade de förhållandena, alltid utan resultat.

Så kom året 1835, då nya lagar utfärdades. Enligt dessa tillätos judarneatt i handelssyfte besöka marknaderna i Charkov, Nischni-Nowgorod m. fl., hvarjämte försök gjordes att förmå dem blifva jordbrukare. Samtidigt bjöd man till att isolera dem från de kristna. Till en början meddelades undervisning i de kristna skolorna jämväl åt judarne: 1844 gafs befallning, att judiska skolor skulle upprättas.

Alexandes II ömmade för de förtryckta. Han gjorde försök att upp-häfva de undantagslagar, under hvilka de lefde^och guvernörerna i en del provinser, Minsk, Mohilev och Vitebsk, förklarade, att judarne ledo stor skada af verkningarna af en lag, som ställde dem utanför ryska, medborgerliga rättigheter, men väl påbördade dem alla skyldigheter. Därtill kom, att de judarne tilldelade, begränsade områdena voro öfverbefolkade*

I samma stil uttalade flera guvernörer sig.

Följden blef en lättnad. Lagarna tillämpades mindre strängt, men detta tillstånd varade ej länge.

Jag nämnde nyss, att judarne äro hänvisade till vissa områden. Dessa äro Grodno, Jekoterinoslav, Kovno, Minsk, Mohilev, Podolsk, Poltava, Tschernigov, Vilna, Vitebsk och Volhynien.

För att komma hit till Petersburg fordrades många och svåra omvägar.

För några år sedan utfärdades befallning, att inga judar finge lämna de byar eller köpingar, där de bott till den 15. maj 1882. Ukasen utkom 1889. Under de närmast föregående sju åren hade många ut- och inflyttningar ägt rum, och man kan tänka sig hvad ukasen medförde, då alla måste återvända.

Skickliga handtverkare få flytta utom distrikten. Man lider brist på sådana i Ryssland. Vi ha en hel del dylika judar i Petersburg. Deras yrkesskicklighet måste dock först undersökas af polisen, men någon bestämd norm för denna undersökning föreligger ej. Alltså händer det i vår goda stad, att vi få en hel del judiska arbetare, som gjort bättre i att kvarstanna i landsorten, och många präktiga karlar afvisas.

De inflyttade arbetarne bero emellertid äfven allt framgent af polisen men också af kommunen, som kan vägra dem pass och ställa dem försvarslösa.

Dör fadern, måste familjen flytta tillbaka till den »zon» den tillhör, och ofta är detta liktydigt med en säker ruin.

Judarne tillåtas vidare ej att göra affärer om sön- eller helgdagar.Detta tvång alstrar revolutionärer af judarne, och dock betala de exem-plariskt sina skatter och tillhöra statens mest laglydiga undersåtar. Man påstår, att det är judarne, hvilka understödja den revolutionära rörelsen, och därmed följer motivering hvarför de förföljas.

Ni skall få en anekdot till lifs.

En ung judeflicka önskade studera i Petersburg. Hon fick den upplysning, att hon ej kunde få uppehålla sig i staden, och därmed tycktes saken förfalla.

Emellertid finnes intet, som hindrar judekvinnor att vinna inträde vid Petersburgs bordeller. Hon behöfver blott inskrifva sig, och stadens portar öppna sig.

Flickan blef prostituerad.

Hon var emellertid inte medveten om de skyldigheter, som medföljde.

En vacker dag kallades hon in för undersökning. Man fann lätt, att hon inte utöfvat yrket.

Hon fick undergå korsförhör, hvarvid hon bekände, att hon tillgripit medlet för att komma i tillfälle att studera. Följden blef straff därför att hon bedragit myndigheterna, och så skickades hon hem till sin zon igen.

En välbekant, 70-årig orientalist besökte staden i ett ärende, som han emellertid ej hann med, förr än natten

öfverraskade honom. Han sökte logi, men ingen vågade härbergera honom.

Endast en plats kunde ta emot honom, bordellen, och där tillbragte han natten för att ej frysa ihjäl, sittande på en stol.

Judarne få ej bli medlemmar af semstvos, men äga i de mindre städer, där de vistas, att delta i rådet till ett antal af högst en tredjedel. De få ej anställning vid staten.

En jude får inte välja bostad hvar han vill i Petersburg, ej häller resa hvart han vill.

Likväl måste han förrätta militärtjänst, men han får ej bli officer.

Hans skatter äro desamma som andra ryssars, men därtill komma vissa pålagor.

För bärandet af den kalott han har på sig, under det att han förrättar sin bön, måste han erlägga 5 silfverrubler och likaledes för den judiska dräkten. För lördagsceremoniernas ljus betalas afgift.Judarne ha särskild ritual vid slakt, och för hvarje djur, fågel eller fisk, som slaktas enligt judiska föreskrifter, betalas skatt. Dessutom tillkommer ett särskildt tillägg för hvarje kilogram vid försäljningen. Examinerade judar kunna befrias från skatten, intill ett visst kvantum kött.

Åtskilliga procent betalas af de inkomster, de ha af sina affärer, hus, landtbruk och bruttot af vinförsäljningen vid traktir och värdshus. En årlig skatt erlägges för destilleringsverk, bryggerier, koppar- och järnbruk, kreatursförsäljning m. m.

Vid arfskiftning afgår vissa procent till en gemensam fond.

Det ges icke så få tidningar, hvilka upphetsa allmänheten mot judarne. Värst af alla är Novoje Wremja. Lyckligsvis bry myndigheterna sig inte om tidningsutttalanden. De äro idel luft.

Alla judar behandlas emellertid icke lika.

De, som tillhöra första kategoiien — och den omfattar omkring 500,000 personer i hela Ryssland — sedan 5 år tillbaka, få Jämna sitt ghetto och välja annan boningsplats. Tillstånd till utflyttningen måste sökas för hvarje familjemedlem. Födes ett barn efteråt, uppstå stora svårigheter. Barnet kan ej intagas i skolan.

Betalar juden uppstår ett annat förhållande. Med pengar kan han köpa mycket, men aldrig medborgerliga rättigheter.

En jude, som aflagt universitetsexamen och således tillhörde den privilegierade kategorien och fick bo i egentliga Ryssland, ville öfverlåta ett hus till sin hustru. Oaktadt handlingarna voro uppsatta enligt alla lagens fordringar, kunde han ej få lagfart på dem. Han åberopade sig på, att den äkta mannen kan på hustrun öfverlåta alla medborgerliga rättigheter.

Vederbörande meddelade, att på judarne måste lagen tolkas i mer inskränkt mening, oaktadt den ej stadgade något härom.

Antisemiterna framdraga, att judarne inneha en ställning, som är kosmopolitisk. De sakna fädernesland, deras religion är fientlig mot de kristnas, deras ekonomi är en Moloch, som uppslukar allt.

Juden har praktiskt visat, att han är patriot i de länder, där han får vara det. Hans religion har aldrig värfvat proselyter, han är kanske mer ägnad för köpmannens yrke än någon annan, men de värsta schy-lockarne finnas nog bland de kristna.Att de icke stå illa hos den stora massan framgår af följande tidningsurklipp ur Novoje Wremja. Jag citerar med flit detta antisemitiska organ.

»I stället för att drifva ut judarne, gör ryska bondfolket helt och hållet motsatsen. Man härbergerar och gömmer dem undan rättvisan, och då bonden tillfrågas, nekar han, att de efterspanade judarne äro bofasta där. Man försäkrar, att de endast kommit på besök.

En jude behöfver blott bjuda på ett glas vodka och därjämte lofva att skänka en bagatell, för att de ryska bönderna nästan alla skola ljuga, då de tillfrågas inför rätta; ja, ljuga på det fräckaste sätt, ehuru de ofta höras på

ed.»

»Baron Giinzburg i Petersburg», skrifver en författare, »var mångmillionär och rysk baron, som väl dock bort våga göra mycket, som inte var till-låtet för hans fattiga trosförvanter.

Han hyste dock en dödlig skräck för att säga och göra — eller underlåta att säga eller göra något — som möjligen kunde reta någon liten, rysk ämbetsman. Han vågade ej ens uttala sig till förmån för den ryska styrelsen, ty detta skulle se ut, som om han gjorde ett försök att pro-tegera densamma, och hällre skulle han ha låtit skära tungan af sig än yttra ett ord mot den.

För några år sedan lät han på sin bekostnad trycka alla lagar, som angingo judarne och sammanställa dem i en volym, men då arbetet var färdigt, fruktade han, att hans bevekelsegrunder kunde misstydas, hvarför han inte släppte ut boken i marknaden.»

Den strid på lif och död, som föres mot judarne, eggar upp denna intelligenta nation till öfvermänskliga kraftansträngningar. Det gäller ju deras vara eller icke vara. Listen är deras bästa vapen, men många andra, icke alltid de bästa egenskaper uppammas samtidigt. Det är intelligensens kamp mot våldet.

Man må betänka, att alla judens företag synas i sömmarna. Hvad han än gör, misstänker man honom. Allt omgärdas med lagar och föreskrifter, som hämma hans verksamhet.

Lanin anför bland andra följande exempel.

Då en jude ämnar afsluta en affär, af hvilken beskaffenhet den än vara må och hvars giltighet kan ifrågasättas af motparten, ger han sig först sken af att låna honom något af värde och kräfver honom sedan härför.Affären drages inför rätta. Ryska domstolarna äro öfverhopade af sådana skenkraf. Svaranden bestrider, men dömes att betala det fordräde beloppet, som just är detsamma, som skulle motsvara kärandens förlust, om en gång i framtiden svaranden skulle bestrida giltigheten af det kontrakt, som de ännu ej afslutat. Han skall då begära ett verkställighets-utslag för att erhålla den summa, som domstolen tilldelat honom.

Lån mot inteckning kan ej försiggå. Låntagaren måste, innan han erhåller beloppet, utskrifva en löpande revers på både kapital och ränta, hvarpå han kan lagsökas.

Vill en jude bege sig till en stad, dit han ej har tillträde, ställer han om, att ett par af hans vänner på nämnda ort öppnar skenrättegång, hvarvid han instämmes som vittne. Han kan då nå sitt mål.

Petersburg påstås vara en »juderen» stad. I själfva verket bo därstädes flera judar än man tror. Men deras tillvaro är icke den mest angenäma.

Visserligen finnas här inga svarta band, som i provinserna, där i 30 städer på en gång massmord på judarne ägde rum, men de arma människorna äro ju dock fridlysta så till vida, att de aldrig kunna veta, hvilket deras öde skall bli nästa dag.

Petersburgspolisen är human af sig i sin behandling af judarne. De personer, hvilka utöfvat det farligaste inflytandet till deras förföljande,

äro borta.»

Så långt vår sagesman. Studenter, revolutionärer och sekterister.

ETT land, som hotas af öfversvämningar, gör klokt uti att uppföra fördämningar. Härigenom hålles den hotande vattenmassan på afstånd. Man handlar ännu klokare, om man därjämte gräfver kanaler för att afleda floden, om den skulle antaga proportioner, hvilka öfverstiga den dagliga nivån.

Petersburg i vinterskrud.

Men trots alla försiktighetsmått, så kommer en dag den stora flodvågen, som ej kan hejdas. Med ens brytas alla fördämningar, bankar ochpålverk slitas bort med våldsam kraft. Äro försiktighetsmåtten tillräckligt förutseende

kan ju vågen kanske förmås att bryta sin udd.

Den ryska regeringen för en oafbruten kamp mot de element, hvilka sträfva att omgestalta det bestående. Å tvenne håll utvecklas en okuflig seghet, anstränger man sin intelligens till det yttersta.

Regeringen äger auktoriteten till sin hjälp: de revolutionära operera i tysthet och äga fördelen af att deras företag planläggas och utföras i tysthet.

Hårdt mot hårdt.

Oberäknadt på hvilken sida sympatierna stå, må man dock skänka sitt erkännande åt båda parternas energi.

Det' ligger något af oerhörd kraft i detta, att ett fåtal kan tygla ett af jordens största folk genom sin järnvilja. Men det ligger också något storartadt i dessa upprepade försök från de kufvade massorna att resa sig, försök hvilka alltid äro kostsamma för revolutionärerna, som hittills väl i regel dragit kortaste strået.

Under det att fröet till revolutioner i andra länder endast kan gro periodvis, har det fattat fast fot i Ryssland och gripit omkring sig, så att utsädet ej kan begränsas.

Petersburg är centralpunkten, kanske icke så mycket därför att attentatens antal eller storlek här vore öfvervägande. Snarare äro de relativt få. Men i Petersburg hopar sig centralforvaltningen. Härifrån utgå inrikesministerns order, hvilka omsättas i landsorten, hit koncentrera sig alla de motåtgärder, som komma till stånd gentemot de revolutionäras stämplingar.

De revolutionära åter måste med en aldrig svikande uppmärksamhet följa hvad regeringen gör. Deras observationer ha således sitt centrum i Petersburg. Här står hufvudstriden, äfven om verkningarna skulle yppa sig i Warschau, Odessa eller Vladivostok.

För den oinvigde förefaller det rent af barnsligt, med hvilken öppenhet båda lägren tala ej blott om sina motståndare utan ock om sina planer.

Bn revolutionär kan således öppet säga; »jag är motståndare till nuvarande system». Han kan också i »de svartes» närhet fördöma ej blott dem utan ock det bestående samhällsskicket och hota att det skall taga en ända med förskräckelse.Då konungen af Sverige bevistade sin sons bröllop i Petersburg våren 1908, hyste man farhågor, att ett attentat skulle förehafvas, enär tillfället var gynnsamt, och kärnan af de reaktionära samlats på Tsarskoje Sselo.

Från revolutionärt håll betonade man dock med skärpa, att dessa farhågor voro fullständigt ogrundade. Man hade ej hyst ens en tanke att tillgripa bomben. Den svenske kungen var Rysslands gäst, och man ville •ej kränka gästfriheten, en af landets vackraste plägseder.

Det rådde således ett stillestånd.

Bitterheten är å ömse sidor mycket stor. Det är icke här frågan om ett klasshat, hvilket ju i och för sig är en sorglig företeelse, utan om ett hat mellan två politiska läger, hvilka ej sky att använda alla våldsmedel, som stå till buds.

Vi vända oss till en revolutionär, som icke sticker under stolen med sina åskådningssätt och som är fullt inne i situationen, med en begäran att få höra något om nihilisterna.

»Nihilister», svarar han. »Den benämningen tillhör forna dagar. Nihilisten handlade icke målmedvetet. Han ville blott krossa. Det var ormen, som stack till, då man trampade på honom. Nihilistens hufvuduppsåt var i själfva verket hämnd, och för att nå detta använde han terrorismen som sitt förnämsta vapen. Men oklart stod för honom tanken att reformera, att skapa ett samhällsskick, som kunde äga bestånd. Nihilisten och sansculotten kunde taga hvarandra i handen.

Så är det inte nu: vi ha valt ett annat tillvägagångssätt, som vi hoppas skall bära rika skördar. Det är ju orätt att fälla ett träd för att komma åt frukterna eller hur? Sedermera kan man icke begagna det till annat än ved. Ställer

man upp en stege mot stammen, kan man plocka och få skörd år från år.

Kanske hade man blifvit vis af skadan. Regeringens undertrycknings-försök blef en god skola för oss. Vi lärde oss, att våldet aldrig kan ge något positivt resultat. Alltså måste man söka ett medel, hvilket var mer tjänligt för ändamålet, och det fann man vara upplysningsarbetet.

Orsakerna till alla misslyckanden låg i bristande kunskaper och sammanhållning inom partiet. Dessutom fick man inte massan med sig. Denna åsåg lojt och likgiltigt hvad nihilisterna gjorde, men kunde ej förmås att deltaga, enär de inte ansågo sig vara part i målet.Taktiken ändrades således.

De första nihilisterna rekryterades bland intelligensen. Pluraliteten af partiet bestod af intelligens, endast ett fåtal af andra kategorier, och dessa senare voro ej af bästa sort, folk födda till att bli anarkister, svärmare och brottslingar.

Bland de intelligenta intogo studenterna och studentskorna en framstående plats. Ni har nog hört talas om de jäsningsprocesser, som uppstått vid universiteten. Ni har också läst om huru studenterna ställt sig i täten vid upploppen, och huru massor af dem arkebuserats, hängts, deporterats till Sibirien eller relegerats från högskolorna.

Nu har man kommit till insikt om, att arbetet kan och bör utföras på ett annat sätt.

Man söker här i -Petersburg sprida bildning inom de råa lagren, det stora, oplöjda fältet där okunnigheten frodas som ett ogräs, hvilket knappt kan utrotas. Man för steg för steg tanken framåt, visar dessa apatiska varelser huru de tryckas ned och huru mycket bättre de skulle ha det, om de finge ökad frihet.

Man väcker deras begär efter frihet. Ofta förespeglar man dem saker, hvilka icke äro sanna. Detta är afvigsidan af det stoia problemet, och som vi inte gilla, vi, som bära ansvaret.

Slöddret’ börjar tänka.

Förstår ni hvad detta innebär? Väckes en slumrande passion kan den blifva farlig nog.

Ni vill veta något om vår organisation här.

Ja, det är i vissa punkter ingen hemlighet, som strängt bör bevaras för icke utomstående. Vederbörande känna den till punkt och pricka, ty vi hafva massor af spioner omkring oss och kunna ej hålla dem från lifvet.

Men det är icke häller så farligt att vara revolutionär nu som förr. Man arresterar ej hvem som hälst utan grava bevis, ty vi ha skapat något som heter allmän opinion, och den för vår talan. Läs själf pressen! Den liberala pressen säger ifrån sin mening skarpt nog ibland, och för opinionen händer det, att mången af motpartiets främste män måste böja sig.

Kommer därtill duman, som icke alldeles kan lämnas ur räkningen. Så mycken nytta gör den alltid, att den skapar en om än obetydliggaranti mot godtycke. Enskilda individer kunna krossas, de stora massorna däremot ej.

Finnarnes kamp är ett bevis på, att man här hyser mer respekt för ett motparti, än man är benägen inbilla sig i utlandet.

Vår organisation?

För hvaije parti står naturligtvis en eller flera ledare.

Det värsta är, att partiernas antal ej blott är relativt stort, utan de ha ej gemensamma intressen i alla punkter. Vi veta mer än väl, att det ligger i de reaktionäras intresse att söndra oss, ty härigenom beröfvas vårt anfall den kraft, som ligger i sammanhållningen. Därför måste vi enas, och följden blir en kompromiss.

Då alla partier nämligen ej kunna få sina program genomförda, måste afprutningar ske än i ett än i ett annat hänseende. Man beaktar en del fordringar från dem hvar och sammanföra dem till ett gemensamt program. Önskligt vore, att detta konsekvent kunde tillämpas, men så är icke händelsen. Vore man öfverallt begifven på eftergifter för det allmänna bästa, vore frågan snart löst, men så är tyvärr ej fallet. I perioder af fara är man mer

medgörlig: då lugn råder uppstå in-

bördesstrider.

Detta vet regeringen, och man kan häruti spåra en af orsakerna till den passiva hållning, man iakttager för tillfället.»

Au diatur et altera pars!

Med det gamla latinska ordspråket, som uppmanar en att jämväl höra motparten, för ögonen uppsöka vi en af reaktionens män för att höra hans åsikter.

»De revolutionära», säger han, »veta inte hvad de vilja i mångt och mycket. De skrika på reformer, men då det gäller, veta de ej ens hvad de vilja begära.

Vi äro inte förstockade nog att tro, att världen kan bestå som den nu är. Utvecklingen har sina lagar, hvilka man ej kan ostraffadt kränka. Alltså äro vi principiellt inga motståndare till ett framåtskridande, men vi vilja reglera det.

Utlandets förhållanden äro inte analoga med våra. En främling dömer oss gärna efter sina erfarenheter från hemlandet, men det vore lika galet som att mäta en landsväg med litermått.Er nation har bildning, och den sträcker sig äfven till de lägre samhällsklasserna hos er. Man är sedan urminnes tider van vid frihet och förstår att utnyttja den. Till och med bonden är politiker, och för att bli detta fordras träning.

Vi ha däremot att räkna med ej blott en utan flera nationer, hvilka äro ej blott okunniga utan fulla af fördomar sedan sekler tillbaka. Lämnar man dem med ens den åtrådda friheten, kommer den att missbrukas.

Hos oss har man också studerat historia, och den ger oss många hållpunkter. Vi vilja inte ha en fransk revolution inom landet med ett kull- störtande af allt bestående, en slags socialistisk framtidsstat, som beröfvar oss äganderätten öfver våra ägodelar.

Börsen.

Och gåfvo vi denna stund med oss, skulle intelligensen, bland hvilka ni finner ledarne, inte kunna styra det lössläppta kopplet, utan det skulle hänsynslöst rusa i väg till ej blott andras utan ock sitt eget fördärf.

Därför öfvervaka vi våra motståndare och ge blott efter, då reformerna gå i den af oss önskade riktningen.

Nu råder lugn för tillfället. Man har sökt terrorisera oss för att skrämma, ett medel, som inte kan anses honett, men som ej häller leder till önskad effekt. Vill man vinna något, skall det icke ske med bomber.De revolutionära hvila sig för tillfället, men vi veta, att deras utbrott äro spontana. Snart nog tillgripa de våld, och härpå äro vi beredda, men vår plikt säger oss, att utvecklingen skall gå metodiskt tillväga.

Så var det i Japan. Där vågade man ej med ens bevilja folket politiska rättigheter. Man gaf dem först kommunala för att vidga deras blick och förskaffa dem öfning. Sedan har man utsträckt den politiska friheten bit för bit.

Narvaporten.

I intet annat land — kanske med undantag af Norge — har politiken tagit ett så förlamande ingrepp i det sociala lifvet som i Ryssland. Den sätter sin stämpel på allt och på alla, den ligger i luften.

Midt under en vanlig konversation föres talet på politik. Man blir entusiasmerad, vredgad, förvånad, modfälld, ironisk, sorgsen.

Båda parterna tillskrifva sig här som öfverallt rätten, och båda slåss till sista man i känslan af att rätten är på deras sida.

För mycket politik skapar ej alltid folkets lycka.»

Peter den stores staty vid Peterhof. Petersburgs omgifningar. Peterhof.

NAMNET uttalas ej sora Peterhof utan Petergoff på ryska. H saknas nämligen i det ryska alfabetet.

Peterhof är som ni vet historiskt ryktbart. Det anlades af Peter den store, som därvid helt och hållet bröt med sina principer om enkelhet.

Han bodde i sin lilla koja på Petersburgskaja eller i sitt hus i Letnij Sad, båda inredda på ett sätt, hvilket ej antydde, att en furste där tagit sin bostad. Han anställde ej häller i sitt hem några större fäster eller gästabud, men väl enklare tillställningar. Skulle någon galadiner hållas, anbefallde han dylika hos gunstlingen Mensjikoff.

En nyck lät Peterhof uppstå som ett palats efter mönster från Versailles. Troligen hade Peter velat öfverglänsa den franske monarken, väl vetande, att man höll allt hvad ryskt hette för barbariskt och knappt ville taga alla ryssars själfhärskare på allvar.Själf ville Peter icke taga sin bostad i det nyuppförda palatset, utan han inhyste sig i ett hus i närheten, uppbyggdt efter holländskt mönster, ty han älskade allt, som hade samband med denna nation. Den lilla sängkammaren i detta hus har väggarna beklädda med glaseradt kakel. På golfvet ligger en vaxduksmatta och kakelugnen är prof på Delfts porslinsindustri. Genom fönstret njöt den store tsaren af anblicken af fartygen vid Kronstadt.

Peterhof uppfördes 1720 och utvidgades senare af käjsarinnan Elisabet Petrowna.

Det käjserliga palatset i Peterhof.

Palatset består af en hufvudbyggnad med tvenue flyglar, hvilka stå i förbindelse med hvarandra medelst gallerier. Hufvudintrycket är rödt och guld.»

Under resan upplyser vår följeslagare oss om dessa fakta. Vi ha stigit på vid Baltiska bangården och färdas nu längs Eigovskij kanalen för att strax därpå vika af i nordvästlig riktning, längs den södra stranden af Kronstadtsbukten. Förbi oss flyger Gamla Pauovo, strax därpå Sstrjelna, öcli vi skola snart inträffa vid Peterhof.

Järnvägsvagnarna äro breda och bättre än dem, vi förut gjort bekantskap med.

Nu äro vi vid målet för färden.

På spåret bredvid står ett trupptåg. Ett par hundra ulaner äro sysselsatta att stiga in i vagnarna. Deras hästar har redan införts i sina båsoch gnägga af oro. Uniformerna lysa i alla regnbågens färger och bilda en skarp kontrast till infanteristernas, hvilka stå uppställda på perrongen med kapporna rullade en bandoliére öfver ena axeln och en mattornister hängande öfver den andra.

Vi stiga ur och se oss frågande omkring. Dagen är varm och lockar ej just till ansträngande promenader. Vid stationen står emellertid ett halft dussin istvoschikar, och vi bölja ackordera om priset.

Till sist enas vi om tre rubel, och den gamle istvoschiken, en klassik, bedyrar vid alla helgon, att han för det priset skall köra oss öfver-allt och inte glömma ett enda ställe. Han känner till hvarje fläck.

Vi frågade honom, om vi möjligen kunde få se tsaren.

»Nej», svarar han. »Käjsaren vågar inte gå utanför muren, sedan attentaten börjat. Förr promenerade han omkring i parken.»

Han pekar på en hög tegelmur, som omger palatset.

»Om man skall in där», upplyser gubben vidare, »måste man först undersökas. De känna på ens kläder och kropp, om man har vapen på sig.

Mig känna de förstås förut», bifogar han med en viss stolthet. »Jag kan bege mig hvart som hälst här utan att bli antastad af polisen.»

»Finns det polis här?»

»Om det finns! Bara på den här vägbiten ha vi mött tre stycken. Herrarne kunna vara lugna. Då ni äro i mitt sällskap, komma de inte att säga ett knyst till er.»

Den gamle är pratsjuk. Han ser jovialisk ut, och då han skrattar, kniper han hop de små ögonen, så att de se helt illmariga ut.

»Förr var det roligare», bifogar han. »Då gick tsarewna hvarje dag till sitt mejeri. Vi komma dit för resten om en stund. Nu måste hon också stanna därinne.»

»Hvad är detta för ett praktslott?» fråga vi och peka på en samling byggnader med torn i Tudorstil, hvilka pråla af guldförgyllning. Det gör ondt att se på dem i solljuset.

»Äsch, de där!» svarar han. »Det är bara stallbyggnaderna.»

Och vi som trott det vara själfva palatset!

Han kör oss ned till slottsterrassen, och vi kasta därifrån en blick öfver viken. Det blåser friskt, och vågorna gå med hvita kammar. Somdjupet endast är ett par meter, rycker vattnet sanden med sig och förvandlar hela viken till en enda upprörd, sammetsgul massa, som kokar likt vatten i en kittel.

Längre ut går Morskoikanalen. I dess närhet ligger ett par kanonbåtar af mycket gammal modell förankrade, och i deras närhet klyfva några torpedbåtar böljorna i hastig fart. Öfverallt guppa bojar med röda och hvita flaggor upp och ned. På en af de usla två bryggorna balansera några kadetter för att komma i land. Komna i land kasta de sig upp på sina velocipeder och kila bort, inåt parken.

Peterhof. Fontänen.

Vi vända blicken åt motsatt håll. Där möter oss återigen guld, guld i sådana massor, att man rent af får afsmak därför.

Det är Simsonfontänen, kopian från Versailles.

Från kullens topp — vi stå ungefär 300 meter därifrån — och ned till dess fot går vattenkonsten i terrassformiga afsatser. Ett femtiotal förgyllda statyer utmärker dess väg. Anblicken är prålig, ty det är rent af för mycket ståt.Når vattenkonsterna spela och vattnet nedfaller i de brokiga marmor-cisternerna. dämpas likväl glansen af gnidet och det hela tar sig mvcket

praktfullt ut

Vi ika några steg vidare, till Monplaisir. Den lilla paviljongen har likaledes Peter I att tacka för sin tillkomst Den är uppförd i holländsk landtlig stil och invändigt prydd med många målningar af olika målare.

Dlnnne befinner sig Peters so frum och kök äfvensom Katarinas rum. Utanför står en staty i brons öfver Peter, utförd af Antokolskoij.

Efter en stund komma vi till mejeriet en träbyggnad i schweizisk stil.

Vi färdas emellertid på en knagglig, brant väg upp mot själfva byn, ' . ars hus äro små och oansenliga. Understundom framskvmta smärre villor, alla smaklösa, mellan löfverket

Här bo sommargäster eller ock sådana, som äga egna villor. Dessa besti utan undantag af två våningshus, uppförda i lieform. Framför hvarje te-finner sig ea glasveranda, likaledes i två våningar. Ej nog med alt t5 ggnadsstilen — om man ens kan tala om en sådan — är renons på hvame fägrtng. liven färgerna äro blacka. intetsägande. Men Peterhof är icke ensamt : s::t slag i detta hänseende, utan delar smaklösheten i villa stilen med alla Petersburgs omgifningar.

»Här ha vi engelska parken», upplyser istvoschiken. som en stund setat tyst

På en kulle ståtar en stor kasåml:knance byggnad. Den ser icke alls

rysk ut snarare västerländsk. Det är det engelska palatset uppfördt af Guarengri *

>Där finnes också ett fasaner:». fortsätter den gamle. »Det an lades på cea tiden, di man hade smak iöc det engelska.»

Geaom parken snötva vi vidare, sedan vi stigit ur droskan. Där lyser en egesdomlig. hvitgrå byggnad fram mellan träden. Det ser ut som om miofegir nppCrt det runda huset med dess halmtak men i själfva vsket är da en fcjöckhydoa. uppförd af Peter L Vi titta nyfika genom S-Ustti. Antika r»>bier i min och ett fåtal prydnadsföremål stå npp-radaöe längs väggarna ett enkelt bohag för en furste.

på Luft edet Xigra militärer, att döma rmar sig. De bérs ri tiraden på sysselsatta med topografiska öf-

ce äroningar. Arbetet visar, åtminstone vid den flyktiga blick vi hinna kasta på brädan, inga vidare prof på färdighet, men karlarne äro väl också nybörjare.

Efter dem kommer en officer. Han tillsäger dem med barsk stämma att fortsätta, och de styra ned mot den vid sjöstranden liggande parken.

Öfverallt byggnader i olika stilar, tsarens kvarn och Nikolskoje.

På en kulle midt i en damm reser sig ruinen efter något som fordom varit ett grekiskt tempel. Vi hoppa ur vagnen och gå på en smal spång öfver till kullen. Det ser rent af lifsfarligt ut att passera pelarna. Vid deras fötter ligga marmorblock, söndersplittrade genom fallet. Man upptäcker vid närmare skärskådande, att det är väl utförda reliefarbeten, som hålla på att vandaliseras. Här ligger en figur, hvars näsa blifvit afslagen, där en platta med en hednisk gudomlighet, som förlorat ett ben. Hvilket slöseri att ej taga till vara konstverken.

Det är ett minnesmärke af det som varit. Man tycker sig se herrar i allongeperuk och damer i vida kjolar ströfva omkring i de små gångar, hvilka omslingra templet, man hör sakta hviskanden, kärleksbedyranden och ömma löften. Alla dessa äro nu döda, alla dessa, som svurit evig kärlek och sedan lika hastigt glömt.

Och liksom förhoppningarna grusats, ligga nu de dyrbara konstverk, som prydde templets tinnar, sönderkrossade, grusade på marken.

»Där lär man haft ordentliga fäster», upplyser istvoschikeu. »Och på vodkan sparade man då inte.»

Anmärkningen återför oss till jorden igen.

Vi göra ett besök vid Babigon eller som det egendomliga stället också kallas Belvederen. Detta är en hög, hermafroditisk byggnad, hvars öfre del utgöres af ett grekiskt tempel, dess nedre af ett vanligt lådliknande boningshus.

Babigon räknar en ålder af något öfver ett halft sekel. Det anlades 1857 Stakenschneider på Nikolai I:s befallning. Byggnadsstilen är som sagdt delvis gammalgrekisk.

Största sevärdheten utgöres af tvenne hästar, hvilka ledas af sina skötare. De äro väl utförda. Baron von Klodt, upphofsmannen till Anitchkoffbrons bronshästar, har äfven här rest sig ett minnesmärke.Vårt besök har dragit ut på tiden, och hungerns kval göra sig kännbara. Vi fråga istvoschiken hvar man kan få sig ett mål mat, och han kör i rask takt till byns — eller om man så vill kalla den stadens — förnämsta hotell.

»Där äter allt fint folk», förklarar han.

Vi stanna utanför dörren, och värden träder ut.

»Om ni kunna få mat, ja, allt hvad herrarne önska.»

Underrättelsen gläder oss, och vi träda in. Medan vi vänta på anrättningen, samtala vi. Bäst som det är träder värden fram.

»Ursäkta min fråga», börjar han. »Äro herrarne inte svenskar?»

Vi bejaka detta och bifoga den anmärkning, att vi förvånas öfver hans kunskap i vårt modersmål.

»Min hustru är svenska», förklarar han. Ögonblicket därpå kommer hon fram till bordet för att prata. Det gläder henne att se landsmän, ty det är sällan sådana gästa Peterhof. Någon gång erhåller man besök af sjökaptener, hvilka lossa eller lasta i Kronstadt. Hon förklarar, att Peterhof är ett utmärkt ställe. Af polisbevakningen har man

inte det ringaste obehag, och käjsarens närvaro ändrar ingenting af lefnadssättet för byns invånare.

Tråkigast var det, att ångbåtskommunikationerna voro så dåliga. Detta berodde på de usla bryggorna, hvilka till en längd af ett par hundra meter stodo ut i det grunda vattnet. Plankorna voro ruttna, och ingen ville låta reparera dem, oaktadt så mycket rikt folk bodde där. Förr afstod man från behaget af en ordnad vattenkommunikation med Petersburg.

Detta var enligt hennes förmenande typiskt ryskt.

Istvoschiken sticker in sitt hufvud genom dörren.

»Jag far hem ett ögonblick», säger han i förtrolig ton. »Gumman har maten i ordning, och jag vågar inte låta henne vänta. Jag kommer tillbaka genast, innan herrarne hunnit sluta middagen.»

Han nickar, ler ett bredt leende och försvinner och med honom doften af hvitlök och tobak.Oranienbaum.

Oranienbaum kallades en villa, som uppbyggdes 1727 af furst Mensjikoff, men som efter gunstlingens fall öfvergick till kronan som dess egendom. Det är beläget vid Finska viken på ungefär halfva afståndet mellan Peterhof och Kronstadt och tillhör härtig Georg Alexander af Mecklenburg-Strelitz.

Slottsträdgården är delad i en nedre och en öfre del på samma sätt som Peterhofs och uppvisar alléer, lusthus och planteringar ungefär i samma stil.

Ursprungligen var Oranienbaum en by, som dock 1783 förklarades för stad inom Petersburgs guvernement. Den räknar ungefär 5,300 invånare.

Slottets hufvudbyggnad höje sig öfver flyglarna genom sitt kupoltak och sammanhänger med de paviljongliknande flyglarna genom kolonnader.

I parken står »porslinstornet», så kalladt för den porslinssamling, som är inrymd därstädes. Dessutom finnes därstädes Peter den III:s hus och ruinerna af de af honom anlagda befästningarna.

Förr inrymdes i trädgården en rutschbana af den sort, som var så mycket på modet i slutet af 18:de seklet. Hvarje lustslott med anspråk på förnämlighet måste då hafva en »katalaja gora», bestående af en rutschbana af 10—15 meters höjd med lusthus och gallerier.

Man åkte utför rutschbanan i förgyllda vagnar, hvilka föreställde gondoler, djurfigurer eller triumfvagnar.

Katarina II lät redan som storfurstinna uppföra ett af sina eremitager i parken. Formen var rektangulär, och byggnaden innehöll 12 rum, hvilka utsmyckades med dyrbara tapeter och målningar af Martinoff.

Bredvid parken anlades samtidigt en graf, i hvilken man förvarade miniatyrfartyg af en storlek, motsvarande en mindre jakt, och föreställande krigsskepp, linjeskepp, fregatter och galärer, alla förgyllda. Bredvid uppfördes en miniatyrfästning med vallar, grafvar, utanverk, vindbrygga, kasärner och arsenal, allt till hoffolkets uppbyggelse.

Likaledes anlades en djurgård.

Trots de nedlagda kostnaderna besöktes slottet sällan af hofvet. Det underhölls emellertid af en särskild personal under en general, som ståthållare.Gatschina.

Riksfursten Gregor OrloffUttalas Arloff. anlade 1770 söder om Petersburg ett lustslott, som kallades Gatschina. Käjsarinnan inköpte det emellertid efter hans död och skänkte det 1784 till storfursten Paul Petrowitsch.

Slottet är beläget vid de »Duderhofska bergen», 47 km. från Petersburg. Det består af en byggnad i tre våningar, förbunden med flyglarna medelst en arkad af finsk marmor.

Palatset i Gatschina.

Trädgården är anlagd i engelsk stil.

Staden Gatschina räknar 15,000 invånare och är den käjserliga familjens privategendom. Husen äro uppbyggda i villastil, gatorna försedda med trädplanteringar.

Slottet är stort. Det påstås, att det inrymmer ej mindre än 600 rum. Parken är vacker och sträcker sig ända ned mot sjön. Ischora bildar nämligen här tvenne smärre sjöar, den hvita och den svarta.Pavlovsk.

När petersburgaren ej har råd eller tillfälle att förskaffa sig sommarbostad ute på landet, uppsöker han tillfälligtvis, då han vill skaffa sig ett surrogat härför, en liten stad, belägen något öfver 25 km. söder om Petersburg.

Denna hans tillflyktsort ligger idylliskt inbäddad i grönska och lockar honom dessutom till sig genom folklif och musik.

Pavlovsk är också ett af de ställen i Petersburgs omgifningar, hvilka äro mest bekanta och natursköna. Att en sommarkväll njuta af vistelsen där lönar sig, i synnerhet om man vill studera lifvet sådant det ter sig, då petersburgaren lämnar stadens kvalm bakom sig för att blifva naturbarn.

Endast Peterhof kan för öfrigt i naturskönhet mäta sig med detta ställe.

Man stiger på vid Tsarskoje Sselobangården, en af stadens bästa stationer, och för en afgift af 40 kopek till 1.10 rubel färdas man dit på 40 minuter intill ir/2 timme.

Tsarskoje Sselobangården tillgodoser äfven det arkitektoniska. Dess linjer smeka ögat, och några väl utförda freskotaflor föra tanken tillbaka till det gamla Petersburg.

Tre gånger i veckan hållas musikaftnar i Pavlovsk. Då afgå tåg på tåg i en oafbruten ström och äro sön- och helgdagar öfverfyllda med resande, när väderleken är gynnsam.

Petersburgs elegantaste publik drar sig icke för resan. Musiken anses nämligen ej blott för god utan till och med konstnärlig och lockar massor af musikvänner ur alla klasser. Söndagarna är tillströmningen oerhörd af en publik, hvilken dagen till ära är högtidsklädd, ty man vill nu visa hvad man förmår åstadkomma i elegans.

Öfverallt höras prat och skratt. Man lägger ej band på lifsglädjen.

Under resan passerar man först stadens fabrikscentra. Sedan kommer man ut på landet, som är flackt och enformigt. Här upptäcka vi luftskeppsparken, där kullarna vid Polkova och nu göra vi en kort halt vid Tsarskoje Sselo, tsarens nuvarande residens.

Aminoff, Petersburg.Några minuter därefter äro vi vid resans mål. Folket rusar ut ur kupéerna och styr utan tvekan kosan till musiksalen.

Vi upptäcka en stor byggnad, målad med ljus oljefärg. Den är kantad med elektriska lampor, men vi ha inte tid att dröja, ty man kappspringer för att få plats på bänkarna. Många, som ej få rum på dessa, skaffa sig, tack vare medfödt födgeni, stolar, hvilka de upprada hvarhälst ett tomt ställe kan uppletas, och blir man utan sittplats, får man stå eller promenera.

Musiken har ännu ej börjat. Sorlet är på sin höjdpunkt och verkar söfvande.

Med en gång blir det dödstyst.

Allas ögon riktas mot den nisch, i hvilken orkestern placerats. Dirigenten har knackat med taktpinnen och håller den höjd i luften. Nu för han den nedåt, och musiken börjar.

Det är en liflig offenbachiad, som serveras söndagspubliken. Knappt har man slutat, för än en storm af applåder utbryter och ropet »bis» ljuder först af några enstaka röster, sedan af hundratals.

Medan man ännu ackorderar med orkestern om styckets tagande da capo, inträder det eleganta Pavlovsk, gästerna i villorna rundt omkring.

Dessa äro klädda i galatoalett och samtala, under det att musiken ljuder. Och exemplet följes öfverallt. Man har kommit dit för att höra och sätta i gång litet skvaller.

Pausen kommer. Alla störta upp för att nå byffén i parken. Det ligger en restaurang på den terrass, som omger

musikplatsen.

De elektriska lamporna äro tända och sända ut ljuskaskader. Sporrar klinga, uniformer i brokiga färger skymta fram mellan löfverket, eleganta toaletter dyka upp bakom blad och buskar, fnitter och skratt höras, allt är ett kaos af ljud och ljus i förening.

Ungdomen flirtar vildt. Man söker icke lägga en hämsko på känslorna. Pavlovsk är en rendez-vousplats, flitigt anlitad af det unga Petersburg, som i kolonier drager ut för att söka förströelse.

Par om par försvinna i parkens härliga alléer, hvilkas gamla, knotiga stammar talar om tillvaro under sekler. Det är ekar, lönnar, tallar, granar, popplar i rik blandning, och mellan dessa växa buskar och grönska liksom för att höja effekten.

Genom staden flyter Sslawjanka och bildar här och där sjöar ellerrättare dammar, på hvilkas yta båtar långsamt flyta. Från dem ljuda folkvisor eller zigenaresånger.

På de små öarna och kullarna ligga villorna.

Om dagen leka barnen dussintals på gräsmattorna, öfvervakade af barnjungfrun, guvernanten eller amman. När musiken spelar är det högtidsstunder för de små. På söndagarna utpyntas de af ömma mödrar för att förevisas och gå illa åt sina ljusa, spetsprydda klädningar och stora hattar, ty de välja inte alltid sina lekar med urskillning. Mödrarna äro långt mindre utsmyckade än barnen.

De små stackare, som ej få tumla om fritt, se med afund på sina mer lyckligt lottade kamrater.

Pausen är emellertid slut, och orkestern spelar åter upp, och man intar sina platser.

När midnattstimman slår, vända främlingarna åter till Petersburg. Pavlovskborna åter äro föga sömniga af sig utan fortfara att promenera till fots eller i vagnar i parken, där månget drama utspelat sig.

Tvenne gånger i veckan hållas symfoniaftnar i Pavlovsk, en afton är reserverad för rysk musik. Man utför klassiska symfonier. Publiken är då fåtalig, men den pratar icke, utan lyssnar allvarligt. Skulle någon oförsiktig yttra ett ord, nedtystas han genast af dessa musikkännare, hvilka icke tillhöra söndagspubliken.

Knappast har musiken tystnat, för än kritiken tar vid. Man kritiserar själfva stycket, men också uppfattning och utförande. Mången gång uppträda berömda dirigenter eller solister med världsrykte.

Musiken är ej den enda dragningskraften. Parken är en kokett, som vet att kläda sig i en skrud, som passar för olika årstider, och inbäddade i löfverket ligga alla dessa paviljonger och palatser, med hvilka deras tsariska majestäter brukade smycka sina ägor.

Pavlovsk var en by, som Katarina II skänkte sin son Paul och dennes gemål Maria Feodorowna 1777.

Slottet, som äges af storfurst Konstantin Konstantinowitsch, grundlädes i början af 1782 och erhöll sitt nuvarande utseende, sedan det restaurerats efter en brand 1803.

I parken finnas en obelisk och ett minnesmärke af storfurstinnan HelenaPawlowna. Bland tempel må nämnas Apollo- och Vänskapstemplen, båda i gammalgrekisk stil.

I Pavlovsk finnes en liten fästning, uppförd på den plats, där fordom en svensk skans varit belägen. Denna raserades af Peter I.

Pavlovsk. Fästningen.

På ett annat ställe af parken ligger det magnetisk-meteorologiska Konstantin-observatoriet.

Rosenpaviljongen fyllde samma uppgift som Oranienbaums nöjespark. Där uppfördes nämligen gungor, karuseller och rutschbanor till hofvets förströelse.

Något aflägsnad från parken ligger en »farm», i hvilken allt tjänstefolk uppträder i ryska nationaldräkter. Den besökes ej blott af »hela Petersburg» utan ock af de käjserliga.

Tennisplaner och gymnastikplatser kunna få disponeras af de besökande.Tsarskoje-Sselo.

Ett par kilometer norr om Pavlovsk påträffar man Tsarskoje-Sselo, detta käjserliga slott, som låtit så mycket tala om sig, sedan käjsar Nikolai II där tagit sin bostad.

Tsarskoje Sselo betyder käjsarens by, men gör kanske inte alldeles skäl för namnet. Det är nämligen en stad med i det närmaste 23,000 invånare, hvartill komma alla de regementen, som blifvit kasärnerade därstädes.

Marmorbryggan i Tsarskoje Sselo.

Det militära gör sig här framför allt gällande, åtminstone till det yttre. Mäktiga inre krafter arbeta samtidigt, ehuru i tysthet, för att skaffa tsaren det skydd gent emot revolutionära element, hvaraf han är i behof. I Tsarskoje-Sselo lika litet som i Peterhof märker man emellertid något af detektivernas närhet.

Man skulle tro, att bevakningen vore ytterst sträng. I självfva verket kan turisten mot några kopek förskaffa sig tillstånd att bese »det stora slottet», och man gör inga formaliteter af en sådan historia.

Till staden föra tvenne järnvägslinjer, den ena följande Pulkowovägen; den andra går rak som en linjal från bangård till bangård.

Det är käjsarens egen linje, som slutar vid Pavlovsk.Staden Tsarskoje-Sselo har ett inbjudande utseende. Dess gator äro breda. Man räknar ända till åtta kyrkor, af hvilka sex äro ortodoxa. En luthersk och en katolsk kyrka utfylla antalet.

Kasärnerna äro låga baracker, hvilka ligga i rader rundt slottet. De äro uppförda med matematisk noggrannhet.

Moskwatriumfbågen.

Öfverallt möta uniformer af alla slag, En kosack håller på att leka med några barn. Han är klädd i sin långa syrtutliknande lifrock med patronfickor, på hufvudet bär han en hög mössa med röd kulle. Där-bredvid står en infanterist och kurtiserar en landtlig skönhet, som tycks visa sig långt ifrån gensträfvig.

På trappan framför en af barackerna sitta några kavallerister och röka sina papyross, under det att de prata. Vi vika in på en sidogång och upptäcka en skvadron, som håller på att exercera ute på fältet.

Där går en gendarm! Han har brådtom, men hinner icke desto mindre att i förbifarten kasta ett par ord till en bekant.

Det stora slottet räknar sina anor från Elisabets och Katarina II:s tid. Rastrelli har här liksom på så många andra ställen uppgjort ritningarna.Färgen på slottet är svagt grön med stuckarbeten i brons. Stilen är roccoco.

Parken är uppförd i engelsk stil och företer de vanliga paviljongerna, fontänerna, statyerna och grottorna. Bland sevärdheterna uppsöka vi den kinesiska byn och de konstgjorda ruinerna, hvarifrån man kan erhålla god utsikt öfver exercisfältet.

En antik brunn.

Strax norr om husarkasärnerna ligger en konstgjord sjö, bildad af bäcken Kusminska. Öster om densamma befinner sig storfurst Wladimir Alexandrowitschs villa och ännu längre bort den lilla schwabiska kolonien Friedenthal, som tillkom under Alexander I:s regering.

Nya palatset, eller som det också heter Alexanderpalatset, uppkalladt efter kejsar Alexander I, uppfördes 1796.

Strax bredvid Tsarskoje-Sselo ligger Polkowo, en by, som räknar ett par tusen invånare. Den är mest bekant för sitt observatorium, som star under uppsikt af den svenska astronomen O. Backlund.

Kostnaden för observatoriets anläggande 1838 uppgick till 4,000,000 kr.

Observatoriets inre rymmer intressanta fotografier från stjärnvärlden och en samling porträtt af astronomer.Har inan tillfälle att från Polkowo företaga åteiresan med skjuts på stora landsvägen till Petersburg, bör man icke försumma detta tillfälle.

Denna väg, som allmänt påstås varit ett mönster för landsvägarna i Ryssland, anlades 1626.

Innan järnvägslinjerna tillkommo, företogo de käjserliga och deras uppvaktning sina resor till Tsarskoje-Sselo på denna landsväg. Man hade då uppsatt ej mindre än 1,100 lyktor för dess belysning. I och med detsamma som järnvägen uppläts till trafik lät man landsvägen förfalla. Den grenar sig understundom i tvenne parallellt med hvarandra löpande vägar, hvilka knappast skiljas åt genom smärre diken.

En unik milstolpe.

Längs vägen stå unika brunnar, skulpterade i olika mönster och antagligen ej blott af kuriositetsvärde. Milstenarna äro också af egendomlig form. Den första verstpålen är uppsatt strax sedan man passerat Fontanka.

Alldeles vid staden står Moskwatriumfbågen.

Tolf doriska pelare af ir/a meters diameter och 23 meters höjd uppbära gesimsen, som i sin ordning är prydd af ett dussin änglar och fyra trofé-grupper. Den skall påminna om fälttågen 1826—31 i Persien, Turkiet och Polen.

Tschesma heter en invalidinrättning, som har segern öfver turkarne vid Tschesme 1770 att tacka för sin tillkomst. Ursprungligen ett slott har stället förvandlats till en tillflyktsort för invalider af alla grader, och det ger ett vemodigt intryck att se dessa uniformsklädda gubbar röra sig på landsvägen eller i trädens skugga i den lilla park, som omger byggnaderna. Dessa förete tack vare tillbyggnader en prof karta på olika byggnadsstilar.

Kurort.

Det är en vacker vårmorgon, just i den första löfsprickningsperioden. då vi besluta att göra en utfärd i riktning mot finska gränsen. Denna är belägen något öfver en nymil norr om Petersburg och således betydligt närmare än man vanligen är benägen att tro.

Vi välja emellertid icke den finska linjen för vår resa utan taga den nya spårvägen, tvärs igenom Peterburgskaja och öarna och hamna vid Nowaja-Derewnja, där vi stiga ur för att i språngmarsch bege oss till den lilla bangården. Tåget skall strax afgå.

Banan går alldeles efter sjöstranden. Vi komma att passera Lachta, beläget midt emot Kronstadt och besluta att göra en visit där för att se på utsikten öfver Finska viken.

Knappt ha vi hunnit utanför förstaden förr än tåget saktar farten och kör med snigelfart. Banan är privat och ej af bästa beskaffenhet. Då vi fråga konduktören om orsaken, upplyser han, att vi passera en gammal träbro, om hvars soliditet man icke är fullt säker.

En skön känsla!

Vi komma dock öfver utan olyckshändelse, och lokomotivet drar stånkande sin börda vidare.

Trakten är enformig, innan vi hinna så långt, att hafvet blir synligt. Att Petersburg är byggdt i en sumpterräng, varseblir man nu tydligt. Marken är kärrartad, icke en kulle är synlig, allt förefaller försumpadt, surt.Vid Laclita stiga vi ur. Byn ser föga inbjudande ut. De flesta husen äro hermetiskt tillslutna, ty sommargästerna ha ännu ej flyttat ut. Någon trefnad synas de icke bjuda på, där de ligga så tätt invid hvarandra, att man godt kunde höra grannarnas hviskningar utan att anstränga hörseln. Husen äro alldeles inte eller smaklöst målade, riktiga lådor.

Smutsen stiger oss öfver fotknölarna, men vi vada oförskräckt på. Skogsparken skall, efter hvad man upplyser oss om, ge oss riklig belöning för vår möda.

Och man har inte så orätt i detta påstående.

Träden se friska ut. Mellan tufvorna titta vårblommor fram, och det sumpartade har flytt sin kos. Mellan trädstammarna glänser hafvet, och vi påskynda stegen.

Där framskymtar Kronstadt, ett Fata Morgana!

Stadens kyrktorn afspegla sina konturer mot himmeln. Otaliga master från fartygen sticka upp likt nålspetsar, och

röken slingrar sig ned mot Petersburgshållet.

En ångare är stadd i ingående och följer troget Morskoikanalen, under det att ett par torpedbåtar röra sig fritt och oberoende af densamma. Seglen från fiskarbåtarna afteckna sig pittoreskt mot dyningen, måsarna sätta lif i sceneriet, där de kretsa omkring på jakt.

Några kullar tyckas liksom uppväxa ur vattnet. Det är de sjöfort, hvilka utgöra Kronstadts yttre försvarsgördel. Att döma af formen bestå de endast af jordvallar.

En rad af pråmar bogseras in till Petersburg. I täten arbetar en liten bogserbåt energiskt, och pråmarna följa villigt mot målet för färden, den stora hufvudstaden, hvilken bekransar den södra horisonten med ett virr-varr af linjer och ytor.

Några skott ljuda. Man är ute och jagar, ehuru det är förbjuden tid. På en landtunga står ett kapell, och det går en soldat på vakt vid detsamma. När vi betrakta det lilla minnesmärket, se vi, att det är uppfördt som ännu ett ärominne för ryssarnes störste härskare, grundaren af det nuvarande Ryssland.

Peter har nämligen, efter hvad sägen vill göra troligt, med egen lifsfara i en liten öppen båt, under stark storm räddat besättningen på en jakt, som lidit haveri därute i viken.Kurort är den vanliga benämningen på badorten Ssestroretzk. Förstnämnda namn har tydligen svensk härstamning.

Närmast liknar badorten Saltsjöbaden vid Stockholm, men är långt ifrån så elegant. Dessutom har det genom sina badvagnar och »les plages», de låugsluttande sandstränderna, något af Trouville eller andra franska badorter med sig.

Kurort ligger på en smal landremsa, som i väster begränsas af Finska viken, i öster af en trekantig sjö, Ssestroretzkbukten, med ungefär 6 kms sida, och som har sitt tillflöde genom ån Tschornaja.

Vid norra delen af badorten vidtar den finska gränsen med sin militärbevakning.

Längs med stranden följer en envåningspaviljong, flera hundra meter lång. Den liknar en enda, stor korridor. Mellan denna och stranden ligger promenaden, kantad med talrika bänkar.

Hundratals åskådare samlas här för att i oafbruten ström gå fram och tillbaka eller ock från bänkarna taga en öfverblick af hafvet, som i långa, matta dyningar vältrar sig in mot stranden. Vattnet lägger sig i mjuka veck. Vid den gamla, uppruttnade träbryggan, som sträcker sig ett par hundra meter ut i vattnet, en riktig molo, lägga några fiskare till. Deras svartfärgade, groft byggda båtar i slupform, med raka stäfvar och Y-for-made aktrar glänsa i solskenet. Karlarne äro klädda i usla paltor och tala finska.

Innan man landar, vill man göra ännu ett försök att få litet fisk och kastar ut en vad. Denna föres omkring, så att den bildar en ring, hvars periferi minskas i samma mån som man halar in noten. Nu bildar denna en kasse, i hvilkens midt ett tjog abborrar sprattla för att komma ut i sitt våta element, men omilda händer gripa de blifvande offren för grytor eller stekpannor.

Bakom paviljongen spelar en regementsorkester. Musikanternas prestationer äro under den ryska medelmåttan, men därmed är ej sagdt, att utförandet är dåligt. Griegs »Landkänning» utgör en ypperlig illustration till solnedgången.

Långt ute till hafs glänser solskifvan röd och uppsvälld bland mörkvioletta moln. Det glittrar i vattnet, tusentals reflexer från de prismatiska färgerna på himmelen, rödt, gult, blått, violett. Böljorna äro färgmättade,strandens vanliga bleka färg har blifvit skarpt röd, fönstren i paviljongen se ut som om de gömde ett eldhaf bakom sig.

Vi stå ute på den rankiga träbron, dit vi lyckats balansera oss efter många vedermödor. I hamnen bredvid, en i fyvkant uppförd palisad af pålar som nedslagits i den mjuka hafsbotten, ligger fiskflottiljen. Man räknar dagens skbörd och uppläggar fiskarna i backar. Piporna hänga svarta och tobaksmättade, på de väderbitna karlarnes mungipor. Långt ute, vid horisonten, lysa blodröda segel på hemvändande fiskarbåtar.

Kurort. Strandpromenaden.

Det bådar storm, detta röda töcken.

På stranden afteckna sig damernas ljusa vårtoaletter likt snöfläckar. De ha spänt ut parasoll till skydd mot solstrålarna, och de glänsa likt små hallinger bland buskar, sanddyner och träd.

Restaurangen vid Ssestpuretnik är god, en bland de bättre. Ehuru badvattnet gör anspråk på att vara fashinonabel, påträffar man likväl ingen af betjäningen, som är mäktig annan än sitt eget modersmål.

Man kan där erhålla inackordering från 35—40 rubel per månad, och man äter godt. Vinerna äro också af den bättre sorten.

Badorten anlades 1900.Schlüsselburg.

BLOTTA namnet kommer många att rysa. Detta fängelse, som varit och fortfarande är en skräck för så många, förvaringsorten för politiska förbrytelser!

Öfver den port, där fångarne lämna friheten bakom sig, borde samma inskrift, hvarmed Dante lät smycka helvetets ingång, stå präntad:

»I, som här inträden, låten hoppet fara!»

Peter-Pauls och Schliisselburgs fästningar ha båda historiska namn. De äro båda nycklar till Newa; den förra i dess utlopp, den senare i dess mynning. Utan dessa befästningar hade Petersburg aldrig funnits till. De kunna anses som tillhörande den stora metropolen.

Schliisselburg är uppfördt på ruinerna af den svenska fästningen Nöte-borg. Den n. december 1702 kapitulerade den lilla garnisonen, 450 man, och Peter gaf sin nya besittning det betecknande namnet »hafvets nyckel». Strax därpå, i april 1703, föll Nyenskans, och därpå följde uppförandet af Peter-Paulsfästningen.

Den 16. maj upptimrades det första trähuset, som ledde till Petersburgs skapande.

I Schliisselburg insattes Peters första gemål, Eudoxia, och hon fick till bostad ett fängelsehål, fullt af råttor med en dvärginna som uppasserska. Där satt hon i två år.

»Möter det några svårigheter att komma dit?»

»Nej», svarar man, »resan dit går på 4 timmar. Staden kan ni bese. På fästningen sätter ingen däremot sin fot, som ej föres dit med våld eller tillhör bevakningen.»

»Lönar resan sig?»»Ja, Newa måste ni se och Ladoga också. Självfva fästningen är äfven intresseväckande.»

Vi stiga följaktligen ombord på en af de långa, smala ångbåtar, som befara Newa. Det är icke mycket folk, som följa med, ty man reser ej gärna frivilligt till den skräckinjagande orten, men vi konstatera, att vi ha sällskap med tre unga, engelska turister, hvilka äro försedda med kameror.

Ångbåten lägger ut och backar. Newa hjälper till att svänga den rätt. Den kilar kvickt under Alexanderbron, och vi närma oss Ochta. Där framskymtar varfvet, platsen där Nyenskans fordom låg, och en ofantlig färja »krossar» floden. Den är fylld med vagnar och hästar. Här har man inga broar.

En stark solrök insveper fabrikskvarteren i en slöja, vid kronans varf ligger ett par kryssare, som aldrig hunnit bli så färdiga, att de kunnat deltaga i kriget mot Japan. De äro delvis rostiga, hafva skarpa former och ovanligt höga fördäck. På varfvet är det tomt. Det verkar spökligt att se alla dessa järnskrotsarmar, som peka mot himlen, spanten till fartyg, hvilka kanske aldrig skola bli färdiga. Bredvid har man hopat plankupplag, hvilka hålla på att ruttna. En rad sönderbrutna propellrar kransa stranden, några spillror af pråmar tränga upp ur vattenytan och blottas ytterligare, sedan svallvågorna af vår båt nått dem.

Floden vimlar af alla slags farkoster, ångslupar, bogserbåtar, pråmar, roddbåtar, segelbåtar. På ett ställe ha fiskare kastat ut sina not och varpa in dem. Det fordras navigeringsförmåga för att taga sig fram, och roddbåtarna väja ej för vår båt utan fortsätta ogeneradt som om floden vore till blott och bart för dem.

Fabrikerna äro afgjordt fula. De verka smuts, med höga, sotiga skorstenar och nedsvärtade brandmurar.

När vi passera äfven trängre passager, gå vi med full fart oaktadt »sugen», hvilken hotar att rycka loss allt, som är förtöjdt vid bryggorna. Då vi åter möta en kanonbåt, minskas farten, och flaggan sänkes till ett underdånighetens tecken.

Röken ligger tjock och intensiv öfver floden trots den friska vinden.

Vi ha svårt att andas.

Landet är till en början flackt och enformigt. Till höger om oss se vi spårvagnar. Dessa komma från Newskij och verka som ett tecken till civilisation i dessa civilisationens utkanter.En timmes väg från staden möta vi timmerflottar. Dessa komma från det inre af Ryssland och ha behöft veckor, kanske månader för sin färd. Stranden blir nu brantare.

Newa utgjorde fordom den enda, handelsvägen inåt norra delen af Ryssland. Vikingaskeppen trängde fram här, och det lider intet tvifvel om, att Rurik vid sitt segertåg begagnat sig af floden. Denna står genom kanalnät i förbindelse med Wolga, och transporter kunna således i samma pråmar försiggå från Östersjön ända ned mot Svarta, Kaspiska och Hvita hafven.

Man tycker sig färdas på Ångermanälfven.

Tossna, en biflod, stöter till. Öfver denna leder en 7—8 meter hög träbrygga, hvilken genom sin höjd ser ut som en byggnadsställning.

Newa gör här en skarp krök, nästan i rät vinkel, och strömhastigheten är ansenlig. Till höger varseblifva vi kasärner, till vänster är trakten tätt bebyggd och liknar en samling byar.

När vi passera kröken, befinna vi oss i en veritabel malström. Det kokar och fräser omkring oss, och ångbåten drifver hastigt åt sidan, men lyder till slut rodret. Midt i strömfåran ligga hvita båtar förankrade. De äro räddningsbåtar, hvilkas hjälp anlitas vid olyckshändelser.

Sceneriet blir allt mera landtligt. Vi skrida fram mellan de präktigaste barrskogar. Här och där har man uppfört sågverk, och man tycker sig färdas uppför Ångermanälfven; det ser så svenskt ut, och det har ju också för ett par sekel tillbaka varit en svensk besittning.Nu skymta vi långt borta i fjärran något hvitt.

Det är fästningen Schliisselburg.

Engelsmännen rycka fram med sina kameror och taga plåt på plåt. Hvem vet, om man får fotografera, sedan man kommit fram, och en fotografi af den beryktade fästningen har ju stort värde. Vi äro tvehågsna, om vi skola följa exemplet. Plåtarnas antal är ej stort, och vi vilja ha fästningen affotograferad på närmare håll, kosta hvad det vill.

På kajen svärmar det af poliser, gendarmer och sjåare, under det att på molon till vänster en grupp fiskare står' och stirrar på oss, underliga gestalter med långt, raggigt hår, trasiga tröjor och med i trasor lindade ben. De se halfvilda ut, och man tycker sig förflyttad tillbaka till de gamla germanernas tid. Nutid kan väl inte detta vara? Något dylikt ha vi ej sett förr. Intet antyder deras ryska nationalitet. I själfva verket äro de också finnar och klädda på samma sätt som deras förfäder för tusen år tillbaka.

Vi återkallas till verkligheten genom det buller, som uppstår då landgången slungas ut från kajen. Gendarmerna taga plats vid densamma för att mönstra dem, som gå i land, och vi känna oss skuldmedvetna med vår kamera. Som en sista resurs ha vi emellertid polismästarens i Petersburgs tillståndsbevis att få fotografera, men vi äro ej fullt säkra på, att man skall tillämpa dess bestämmelser, när det gäller att »knäppa» fästningar.

Ladoga, den ofantliga sjön, ligger rakt framför oss. Långt, långt ute synes ett fyrtorn och bakom detta endast vatten. Vi tycka oss se hafvet. Newa bildar här pipen i en tratt, hvars öfre del består af sjön. Midt i Newas mynning ligger en liten ö och på denna fästningen, omgifven af sina bastanta och hotande stenmurar.

Där sitta alltså hundratals olyckliga fångar, och där ha tusentals lidit och komma väl ock att få lida!

Den lilla, idoga staden borttar en del af det hemska intrycket. Det är eu äkta småstad med kälkborgerliga element och hundra år efter sin tid. Den är liten och ful. Öfverallt möter man polis och gendarmer, men vi antastas icke en enda gång, ehuru man tittar på oss, efter hvad vi tycka, på ett misstroget vis.

Längs stranden har man uppfört höga vallar. Vi tro oss nästan vara i Holland, där man på så sätt skyddar sig mot öfversvämningar, men häräro dessa konstbyggnader i det stället uppförda till skydd mot isen, hvilken ofta gör våldsamma angrepp mot den lågt liggande staden.

Genom densamma går en kanal med slussar, hvilken förmedlar vattentrafiken mellan Newa och Eadoga.

Hamnen är öfverfylld af bogserbåtar och pråmar, hvilka utgöra ett kraftigt bevis på den lifliga frekvens, som råder på floden. Farkosterna kunna räknas i hundratal, och alla vänta på att få passera i den ena eller andra riktningen. Fattigdom och fästning!

Se där huru Schlüsselburg verkar.

Schlüsselburgs fästningsmurar.

Som ett försonande element framträder kyrkan med sitt höga, smäckra, grönmålade torn. Öfver vallarnas krön uppsticka hustaken.

Afståndet mellan staden och fästningsön är ungefär 200 meter, men strömmen rusar förbi i våldsam fart och synes omöjliggöra alla kommunikationer. Närmare måste vi dock komma, ty vi nöja oss ej med de fotografier, vi redan tagit.

Månne urmänniskorna nere vid molon skulle våga föra oss öfver?

Vi uppsöka dem, och de svara genast jakande. Deras ryska är sämre än vår, och det vill inte säga litet.

Vi föras ned i en rank båt, förfärdigad af ohyflade bräder. Aldrig har en farkost gjort större skäl för benämningen nötskal än denna. Och åt den skola vi anförtro våra dyrbara lif! En blick på den ilskna Newa verkar långt ifrån uppmuntrande, men vi besluta att stå risken.

Aminofj‘ Petersburg.Två man följa med; en ror och en annan stakar, ty vi följa tätt efter den långgrunda stranden. Vattnet forsar om fören. Botten är stenig, ty all sand har för länge sedan spolats ned till Newas utlopp vid Kronstadt.

Tum för tum vinna vi terräng. Det verkar som en mardröm, som om vi rörde oss i tjära, men framåt komma vi dock.

Plötsligen vänder båten stäfven i skarp vinkel mot floden. Vi ha hunnit ett godt stycke upp; och i ilande, ursinnig fart skär den lilla farkosten vattnet. Roddaren tar i, så att han blir röd i ansiktet, och svetten dryper af honom, men vi nalkas dock ön, om vi än slungas söderut med en svindlande hastighet. Det kokar och sjuder omkring oss, och båten vaggar, så att relingarna doppa sig i vattnet.

»I, som här inträden, låten hoppet fara!» Schlüsselburgs fästningsport.

Vi ha ordnat kameran, ty vi befinna oss på knappa hundra meters af-stånd från fästningen.

Ett knäpp, och första plåten tages. Kort därpå följer den andra.

På vallarna synes ej en lefvande varelse. Allt är dödsstilla utom det brusande vattnet. Vi drifva ned mot öns sydspets och komma i bakvattnet, hvilket för oss mot fästningens sydsida. Det är här man landar, ty här råder lugnvattnet.Under ett skjul ligger en stor, hvit slup. På den föras fångarna till ön, men nu får båten hvila för ett ögonblick. En rankig träbro sticker en bit ut i vattnet, och där står en soldat och synar oss, så att vårt onda samvete börjar slå oss. Vi äro ej ens 20 meter från land och tro oss skåda den port, hvarigenom fångarne föras in, åtminstone se vi den punkt, hvarifrån de för sista gången få skåda friheten.

Vår kamera gör åter sin tjänst, men det gör också posten. Han höjer geväret och lägger det hotande till kinden. Skall skottet gå eller ej? Vi ha hört, att de ryska soldaternas förnämsta egenskap åtminstone ej består i

välskjutning, och vi riskera att taga ännu en plåt, hvarefter vi vända stäfven på båten och uppsöka staden, hvars brygga nu är upptagen af ett tiotal fiskare med långa bambuspön och ifrig trängtan efter att få napp.

Till vår öfverraskning se vi, att bryggorna äro flytande. Att så är fallet beror på det olika vattenståndet.

Vår kupp har lyckats: vi ha sett fästningen.

***

Det går en saga om, att varjägerna hade sin utfart från sitt haf, Ladoga, genom Newa, och att de hemsökte till och med Rom under sina röfvar-tåg. »Novgorodkrönikan» förmäler vidare, att svenskarne år 1290 anlade en stad, Landskrona, sedermera kallad Nyen, vid Ochtas mynning, och att 1325 nowgoroder under sin furste, Juri, byggde en stad på Orjechow (Nötön).* Dit kommo sändebud från svenskarne för att sluta evig fred med sina grannar. Det oaktadt försökte sveakonungen bemäktiga sig Orjeschik (Lilla Nötön), och detta lär ha lyckats 1346, men två år senare fingo ryssarne fästningen tillbaka.

1353 lades höga murar rundt om Orjechow, som några år därefter förstördes genom en eldsvåda.

1617 återeröfrade svenskarne Orjeschik, som erhöll namnet Nöteborg, tills den eröfrades af Peter I den 11. oktober 1702.

»Oaktadt nöten var mycket hård», skrifver han till en af sina vänner, »ha vi likväl krossat den, men icke utan svårighet, ty många tänder gingo förlorade.»

»Nöten var hård», skrifver senare Juvatscheff, som en gång skulle inspärras i samma fästning som politisk fånge och som lämnat en redo-

Där Schlusselburg nu ligger.görelse öfver Schlusselburg först i en historik och sedermera i form af populär beskrifning, »men ännu hårdare blef den för dem, som i ordets fulla bemärkelse skadat sina tänder, sedan de inspärrats och ådragit sig svåra sjukdomar, därför att de ej velat kompromissa med sitt samvete och ej låtit böja sig, martyrer för sina idéer.»

Schlusselburg blef nyckeln till Östersjön. Peter lät fästa fästningsportens uyckel, som han erhållit af kommendanten, Schlippenbach, på taket af det torn, hvilket var beläget vid Newas mynning. Den har för länge sedan borttagits och blifvit ersatt med en väderflöjel i form af en nyckel, under det att originalet förvaras hos fästningskommendanten.

Strax före middagen höres dagligen en klockringning. Denna skall påminna ryssarne om den stund, då de åter kommo i besittning af fästningen.

Mycket af dennas utseende har ej ändrats.

Man kan se detta vid en jämförelse med gamla gravyrer, exempelvis »Intagandet af Nöteborg» i Mausboken.

Murarna voro fordom något högre och försedda med embrasyrer för kanonerna, och 7 torn höjde sig öfver vallarna. Det ryska belägrings-artilleriet demolerade en del af tornen, särskildt på sydvästsidan. Vid reparationen lät Peter omge murarna med jordvallar och uppförde ett par bastioner.

Under kriget mot Sverige 1808 ombyggdes fästningen något. Tornen gjordes lägre och flera embrasyrer och kasematter uppfördes; efter kriget förlorade Schlusselburg sin betydelse som fästning, och man förde artilleriet därifrån.

Den blef nu Rysslands Bastilj.

Schlusselburgs fästning har formen af en triangel med basen riktad mot Ladoga och spetsen mot Newa. Anblicken är pittoresk, om man än ej kan fria sig från en rysning, när man ser den.

Murarna äro bländande hvita, och öfver dessa sträcka sig de röda plåttaken och det gröna kyrktornet.

Vid sydsidan ligger »Käjsarens torn» med inskrift, som visar namnet och dessutom är försedd med Alexander II:s

initialer.

Tvenne gendarmer stå vid porten, den enda, genom hvilken man kan komma in. I närheten hänger en madonnabild, och man läser:

Anno 1649 den 18 May Less.En svart och hvit dörr! Ryktet går, att den leder till hemliga, underjordiska hvalf och gångar. Folket tror, att här finnas cellar och gångar, hvilka ligga under vattnet.

1880 erhöll Prygravin tillstånd att bese fästningen. Han steg in genom ett hål i väggen och fick klifva ned för en smal trappa, bildad af hvita stenplattor, tills han nådde botten af hålan. Dess sidor bestodo af murade tegelstenar.

»Det är massivt», upplyste officern, som följde med, men då man knackade, gaf väggen ett ihåligt ljud ifrån sig.

I fästningens inre ligger ett stort antal byggnader. Midt på den steniga gården står kyrkan, till höger befinna sig officersbostäderna och i västra hörnet manegen, en träbyggnad. Till vänster, längs vägen till citadellet är en kasärn uppförd i två våningar. Dylika kasärner påträffas äfven bakom officerarnes bostäder.

På flera ställen växa träd, och det finnes till och med en större trädgård framför kommendantens hus och flera smärre vid officersbostäderna.

Vid den förstnämnda kasärnen reser sig Philippskyrkan med sin »broder -graf», kyrkogården, där de ryska soldater, som stupat vid Nöteborgs intagande, ligga begrafna.

På ömse sidor om vakten sträcker sig en lång tegelmur, som sedan 1884 uppdelar området i tvenne hälfter, hvaraf den ena inrymmer det nya fängelset. En järnport afstänger detta från den yttre världen.

Citadellet återfinnes på nordsidan, där äfven det gamla slottet och de äldre fängelserna äro belägna. Det bildar en värld för sig, inneslutet som det är af kolossala murar. Fordom gick en vallgraf rundt om med vindbryggor, men dessa ha försvunnit, och man känner ej ens till platsen där de legat.

Fordom lär den svenska kyrkan ha befunnit sig i citadellets närhet.

Här återfinnas de historiska ställena, och de som injaga den största fasan hos fästningens ofrivilliga gäster.

På platsen ligga många ryktbara, politiska förbrytare begrafna. Här försiggingo äfven afrättningarna, sedan man funnit, att folk vallfärdade till Preobraschenskikyrkogården, där liken förr jordades.

Inom området inrymmas vidare de beryktade »stensäckarna», gamla, underjordiska fängelser, där hundratals människor blifvit lefvande begrafnaoch dömda till lifstids mörker. Det är dessa hålor, hvilka gömma på de största och de mest fasansfulla hemligheterna.

Huru många, unga, förhoppningsfulla människor ha ej här framsläpat sin tillvaro, tills håret hvitnat och de med möda släpade sig fram! Huru många skarpt tänkande hjärnor ha ej här förvandlats till idioter, och huru många högtflygande planer ha ej krossats, innan de någonsin realiserats.

I Schwettitschnajatornet finnas ännu gamla trappor och celler kvar i form af ruiner, hvilka ingen vågar undersöka. Det ligger något mystiskt i dem, och man talar om dolda skatter där nere i djupet.

Tornet inrymde bland annat Birons rum, Anna Iwanownas ryktbare, hatade och fruktade gunstling, som till slut måste följa sina offer. Här satt Iwan VI Antonowitsch i en cell och framsläpade sina sista år.

Då han var 2 månader gammal, 1740, kom han med sina föräldrar till Ryssland för att utropas till käjsare på Anna Iwanownas önskan. Hon ville, att tronen skulle stanna inom hennes släkt, ty den blifvande fången härstammade i tredje led från Iwan V, Peter I:s bror.

Modern, Anna af Braunschweig-Luneburg utsågs också till regentinna, och som sådan fortsatte hon den tyska politik, som utmärkt Anna Iwanownas regering, och som var allmänt hatad.

Hennes regering varade ej länge. 1741 uppsteg Elisabeth, Peter I:s dotter, på den tron, hvarifrån Anna af Braunschweig förjagats med gardesregementenas hjälp, och såväl moder som barn fängslades.

Afsikten var att skicka dem tillbaka till Tyskland, men man ångrade sig och inneslöt dem först i Riga, sedan i Diinaborg och slutligen i Rjasan. Därifrån flyttades de ånyo. Under en af dessa flyttningar dog modern, och barnet hölls i fångenskap. 16 år gammal fördes han till Schliissel-burg och till den cell, där han slutade sitt lif.

Ett enda fönster med järngaller insläppte ett svagt ljus; man hade ett vedupplag framför detsamma. Ingen fick se eller tala med honom. Då väktaren städade hans rum, befalldes han gömma sig bakom en skärm, som var uppförd i ett af hörnen. De järnhakar, i hvilka denna fästades, finnas ännu kvar.

Den yttre världen hade ej helt och hållet upphört att tala om honom. Ryktet gjorde honom än till idiot, än begåfvade det honom med tilldragande utseende, klokhet, godhet och moralisk styrka, hvilket gjorde att han bar sitt öde med den största själsstorhet.1762 erhöll den olycklige besök af Peter III, hans lycklige rival till tronen. När tsaren frågade honom, om han önskade något nådebevis, bad han om mera luft och ljus.

Ingen vet hvad de vidare talade om. Deras samtal är en för alltid fördold hemlighet.

Peter III besöker den fångne Iwan VI.

Att Peter III ville förmildra hans öde är allmänt bekant, men han fick aldrig utföra sin föresats, ty äfven hans lycka vände sig. Han var ej normal, lekte som fullvuxen med marionetter och hundar och hade intet intresse för något, som rörde hans käjserliga kall. Han störtades till sist af Katarina II, arresterades och skickades till Oranienbaum »tandis qu’on préparait des chambres honnétes et convenables å Schlysselbourg», som hon skref till Pohjatowsky.

Peter kom aldrig till Schliisselburg, ty han afled innan befallningen hunnit verkställas.

Iwan VI är en af historiens mest tragiska personer.Man hade gifvit order att han skulle förgiftas, och försök gjordes att befria honom. En ung officer, Mirowitsch, hade uppgjort en plan att få honom fri, men denna upptäcktes, och Iwans »trogne» väktare slogo ihjäl honom.

I ett hörn bredvid gamla fängelset finnes en lång, hvit byggnad. Många fördes dit för att afrättas. Det säges, att fordom båtarna, hvilka öfver-förde de dödsdömda till Schliisselburg, buro en röd flagg om dagen, en lykta med rödt sken om natten.

Arkivet, som inrymts här sedan 1879, gömmer på många historiska hemligheter, hvilka skulle bringa ljus i mycket, som nu är dunkelt.

Samma år förlorade fästningen sin egenskap af politiskt fängelse. Den öfvergick till att inrymma disciplinbataljonerna dvs. de soldater, hvilka blifvit utstraffade vid sina regementen.

Förändringen varade emellertid ej länge. Schliisselburg kom snart att få återtaga sin förra bestämmelse som förbrytarefängelse, men denna gång skulle citadellet ej återfå sin forna roll. Nya byggnader, uppförda efter humana fordringar uppfördes.

Dessa ligga midt i fästningen, men äro omgifna af höga stenmurar med järnportar. Cellerna äro stora och ljusa och ligga längs långa korridorer. Dörrarna ha tittgluggar. Den öfre våningen är afdelad från den nedre med ett nät för att hindra fångarna att kasta sig ned.

Cellens möblemang består af en säng, ett bord och en stol, alla fast-satta vid golfvet. På väggen läses ett anslag med ordningsregler, och under desamma uppräknas de straff, som följa vid brott mot desamma. Det påstås, att många fångar med flit brutit mot föreskrifterna, ja, begått excesser för att erhålla dödsdom och på så sätt undgå ett långvarigt fängelsestraff.

I Schliisselburg afrättas fortfarande en del politiska förbrytare, och domen verkställes mer eller mindre officielt, oftast efter föregången ståndrätt.

Det är dock ej alltid lifstidsfångar, som inspärras i Schliisselburg. Understundom händer det, att fångar dittransporteras, hvilka erhållit några års fängelse eller som sedermera benådas, och följaktligen är lifvet inom fästningens murar ej alldeles obekant.Natten är mörk. Vinden blåser friskt från Ladoga ned mot Newa, och

skyarna jaga hvarandra, ofantliga, svarta fantomer, hvilka rastlöst ila efter hvarandra, men då och då lämna en öppen glänta, genom hvilken månen kan titta fram.

I staden Schlusselburg är allt tyst. Invånarne ha för länge sedan lagt sig till hvila, och de små envåningshusen kasta melankoliska skuggor på de knaggliga gatstenarna.

Då höres plötsligt ett slammer och trampet af fotter.

Vid kajen kommer en lång procession tågande utför landgången från flodbåten. Bland soldater och gendarmer synas några civila, hvilka med förtviflade, förvånade eller apatiska blickar skåda omkring sig. De ha nattetid förts uppför Newa från Peter-Paulsfästningen, och strax efter midnatt har man nått målet för färden — Schlusselburg.

Midt ute i den månbelysta, glittrande floden, som brusar och kokar, lyser en lång, hvit strimma. Det är fästningens murar, och inom dessa skola fångarne härbergeras.

Om armarna bära fångarne handklofvar eller kedjor. En ljusmålad slup nalkas stranden. Den drifver ett långt stycke nedåt strömmen, men stakas sedan upp med årorna, ty botten är stenig och djupet obetydligt. Nu lägger den till vid bryggan.

Fångarne ha stått orörliga och stumma. Ett par gendarmofficerare öfvervaka transporten och utdela med lågmäld stämma sina befallningar. Så snart slupen förtöjt, ger man tecken åt fångarne att en i sänder stiga ned, men då kedjorna hindra dem i deras rörelser, få de hjälp af gendarmerna. De olyckliga, som skola straffas, skåda medlidsamt och nyfiket på hvarandra. Det är idel obekanta ansikten, som mötas. En rysning far genom deras lemmar, och blickarna suga sig fast vid hvarje föremål. Ännu så länge skåda de friheten: sedan komma endast kala murar eller en och annan skymt af fästningens inre att visa sig för deras syn.

Båten kastas loss. Roddarne hugga i af alla krafter och ro längs fastlandet uppåt mot Ladoga, ty här är bakström, och man vill draga fördel af densamma. Sedan styr man utåt floden. Den lilla farkosten drifver likt ett spån utför floden. Tum för tum arbetar man sig tvärs öfver, man drifver en meter för hvarje decimeter, man vinner. Till slut är man i lä om fästningens södra udde och glider in mot bryggan.Här möter en stark patrull. Redan på afstånd synes glittret från bajonetterna. Fånge efter fånge föres upp, och så aflämnas de till fästningens personal.

En smed lossar kedjorna eller handklofvarna, hvarvid en af fångarne uppger ett rop af smärta.*

Därpå ställes kosan till vaktlokalen.

»Kläd af er!» befaller en barsk stämma, och samtliga fångar tvingas att aftaga hvarenda plagg. Dessa liksom de nakna fångarne undersökas noga, och först därefter tillåtas de att åter sätta på sig kläderna.

Man ser efter i en förteckning och fördelar dem till de olika cellerna. En efter annan föres undan och inknuffas i en cell, hvars dörr sluter sig efter honom.

Han är nu ej längre en individ, utan ett nummer, öfverlämnad åt sig själf och sin förtviflan.

Dag efter dag förflyter. Enformigheten är först dödande, sedan väcker den farhågor för vansinne.

***

Mellan fångarne användes knackning som telegraf, oaktadt detta är strängt förbjudet. För förseelser föres man först till »carcer», en äldre cell, i hvilken den försumlige måste undvara alla bekvämligheter till och med madrass.

Fången kan ej ett ögonblick förbli undandragen vaktbetjäningens kontroll. Genom cellgluggen kan man städse öfvervaka deras görande och låtande. En gång i månaden klippes deras hår af gendarmerna, och såväl kläderna som cellen undersökes minutiöst noga.

En dag utträngde en afskyvärd lukt genom en af celldörrarna. Man skyndade att öppna densamma och fann den där inhysta fången ligga medvetslös på golfvet. Han hade tömt fotogen på sänghalmen och an-tändt densamma

för att på så sätt kväfva sig till döds.

Händelsen väckte stor uppståndelse, och en revision kom till stånd på order från Petersburg.

Från denna tid ha drägligare förhållanden inträdt i Schlüsselburg.

Peter den stores staty vid Peterhof. Petersburgs omgifningar. Peterhof.

NAMNET uttalas ej sora Peterhof utan Petergoff på ryska. H saknas nämligen i det ryska alfabetet.

Peterhof är som ni vet historiskt ryktbart. Det anlades af Peter den store, som därvid helt och hållet bröt med sina principer om enkelhet.

Han bodde i sin lilla koja på Petersburgskaja eller i sitt hus i Letnij Sad, båda inredda på ett sätt, hvilket ej antydde, att en furste där tagit sin bostad. Han anställde ej häller i sitt hem några större fäster eller gästabud, men väl enklare tillställningar. Skulle någon galadiner hållas, anbefallde han dylika hos gunstlingen Mensjikoff.

En nyck lät Peterhof uppstå som ett palats efter mönster från Versailles. Troligen hade Peter velat öfverglänsa den franske monarken, väl vetande, att man höll allt hvad ryskt hette för barbariskt och knappt ville taga alla ryssars själfhärskare på allvar.Själf ville Peter icke taga sin bostad i det nyuppförda palatset, utan han inhyste sig i ett hus i närheten, uppbyggdt efter holländskt mönster, ty han älskade allt, som hade samband med denna nation. Den lilla sängkammaren i detta hus har väggarna beklädda med glaseradt kakel. På golfvet ligger en vaxduksmatta och kakelugnen är prof på Delfts porslinsindustri. Genom fönstret njöt den store tsaren af anblicken af fartygen vid Kronstadt.

Peterhof uppfördes 1720 och utvidgades senare af käjsarinnan Elisabet Petrowna.

Det käjserliga palatset i Peterhof.

Palatset består af en hufvudbyggnad med tvenue flyglar, hvilka stå i förbindelse med hvarandra medelst gallerier. Hufvudintrycket är rödt och guld.»

Under resan upplyser vår följeslagare oss om dessa fakta. Vi ha stigit på vid Baltiska bangården och färdas nu längs Eigovskij kanalen för att strax därpå vika af i nordvästlig riktning, längs den södra stranden af Kronstadtsbukten. Förbi oss flyger Gamla Pauovo, strax därpå Sstrjelna, öcli vi skola snart inträffa vid Peterhof.

Järnvägsvagnarna äro breda och bättre än dem, vi förut gjort bekantskap med.

Nu äro vi vid målet för färden.

På spåret bredvid står ett trupptåg. Ett par hundra ulaner äro sysselsatta att stiga in i vagnarna. Deras hästar har redan införts i sina båsoch gnägga af oro. Uniformerna lysa i alla regnbågens färger och bilda en skarp kontrast till infanteristernas, hvilka stå uppställda på perrongen med kapporna rullade en bandoliére öfver ena axeln och en mattornister hängande öfver den andra.

Vi stiga ur och se oss frågande omkring. Dagen är varm och lockar ej just till ansträngande promenader. Vid stationen står emellertid ett halft dussin istvoschikar, och vi bölja ackordera om priset.

Till sist enas vi om tre rubel, och den gamle istvoschiken, en klassik, bedyrar vid alla helgon, att han för det priset skall köra oss öfver-allt och inte glömma ett enda ställe. Han känner till hvarje fläck.

Vi frågade honom, om vi möjligen kunde få se tsaren.

»Nej», svarar han. »Käjsaren vågar inte gå utanför muren, sedan attentaten börjat. Förr promenerade han omkring i parken.»

Han pekar på en hög tegelmur, som omger palatset.

»Om man skall in där», upplyser gubben vidare, »måste man först undersökas. De känna på ens kläder och kropp, om man har vapen på sig.

Mig känna de förstås förut», bifogar han med en viss stolthet. »Jag kan bege mig hvart som hälst här utan att bli antastad af polisen.»

»Finns det polis här?»

»Om det finns! Bara på den här vägbiten ha vi mött tre stycken. Herrarne kunna vara lugna. Då ni äro i mitt sällskap, komma de inte att säga ett knyst till er.»

Den gamle är pratsjuk. Han ser jovialisk ut, och då han skrattar, kniper han hop de små ögonen, så att de se helt illmariga ut.

»Förr var det roligare», bifogar han. »Då gick tsarewna hvarje dag till sitt mejeri. Vi komma dit för resten om en stund. Nu måste hon också stanna därinne.»

»Hvad är detta för ett praktslott?» fråga vi och peka på en samling byggnader med torn i Tudorstil, hvilka pråla af guldförgyllning. Det gör ondt att se på dem i solljuset.

»Äsch, de där!» svarar han. »Det är bara stallbyggnaderna.»

Och vi som trott det vara självfva palatset!

Han kör oss ned till slottsterrassen, och vi kasta därifrån en blick öfver viken. Det blåser friskt, och vågorna gå med hvita kammar. Somdjupet endast är ett par meter, rycker vattnet sanden med sig och förvandlar hela viken till en enda upprörd, sammetsgul massa, som kokar likt vatten i en kittel.

Längre ut går Morskoikanalen. I dess närhet ligger ett par kanonbåtar af mycket gammal modell förankrade, och i deras närhet klyfva några torpedbåtar böljorna i hastig fart. Öfverallt guppa bojar med röda och hvita flaggor upp och ned. På en af de usla två bryggorna balansera några kadetter för att komma i land. Komna i land kasta de sig upp på sina velocipeder och kila bort, inåt parken.

Peterhof. Fontänen.

Vi vända blicken åt motsatt håll. Där möter oss återigen guld, guld i sådana massor, att man rent af får afsmak därför.

Det är Simsonfontänen, kopian från Versailles.

Från kullens topp — vi stå ungefär 300 meter därifrån — och ned till dess fot går vattenkonsten i terrassformiga afsatser. Ett femtiotal förgyllda statyer utmärker dess väg. Anblicken är prålig, ty det är rent af för mycket ståt.Når vattenkonsterna spela och vattnet nedfaller i de brokiga marmor-cisternerna. dämpas likväl glansen af gnidet och det hela tar sig mvcket

praktfullt ut

Vi ika några steg vidare, till Monplaisir. Den lilla paviljongen har likaledes Peter I att tacka för sin tillkomst Den är uppförd i holländsk landtlig stil och invändigt prydd med många målningar af olika målare.

Dlnnne befinner sig Peters so frum och kök äfvensom Katarinas rum. Utanför står en staty i brons öfver Peter, utförd af Antokolskoij.

Efter en stund komma vi till mejeriet en träbyggnad i schweizisk stil.

Vi färdas emellertid på en knagglig, brant väg upp mot självfva byn, ' . ars hus äro små och oansenliga. Understundom framskvmta smärre villor, alla smaklösa, mellan löfverket

Här bo sommargäster eller ock sådana, som äga egna villor. Dessa besti utan undantag af två våningshus, uppförda i lieform. Framför hvarje te-finner sig ea glasveranda, likaledes i två våningar. Ej nog med alt t5 ggnadsstilen — om man ens kan tala om en sådan — är renons på hvame fägrtng. liven färgerna äro blacka. intetsägande. Men Peterhof är icke ensamt : s::t slag i detta hänseende, utan delar smaklösheten i villa stilen med alla Petersburgs omgifningar.

»Här ha vi engelska parken», upplyser istvoschiken. som en stund setat tyst

På en kulle ståtar en stor kasåml:knance byggnad. Den ser icke alls

rysk ut snarare västerländsk. Det är det engelska palatset uppfördt af Guarengri *

>Där finnes också ett fasaner:». fortsätter den gamle. »Det an lades på cea tiden, di man hade smak iöc det engelska.»

Geaom parken snötva vi vidare, sedan vi stigit ur droskan. Där lyser en egesdomlig. hvitgrå byggnad fram mellan träden. Det ser ut som om miofegir nppCrt det runda huset med dess halmtak men i självfva vsket är da en fcjöckhydoa. uppförd af Peter L Vi titta nyfika genom S-Ustti. Antika r»>bier i min och ett fåtal prydnadsföremål stå npp-radaöe längs väggarna ett enkelt bohag för en furste.

på Luft edet Xigra militärer, att döma rmar sig. De bérs ri tiraden på sysselsatta med topografiska öf-

ce äroningar. Arbetet visar, åtminstone vid den flyktiga blick vi hinna kasta på brädan, inga vidare prof på färdighet, men karlarne äro väl också nybörjare.

Efter dem kommer en officer. Han tillsäger dem med barsk stämma att fortsätta, och de styra ned mot den vid sjöstranden liggande parken.

Öfverallt byggnader i olika stilar, tsarens kvarn och Nikolskoje.

På en kulle midt i en damm reser sig ruinen efter något som fordom varit ett grekiskt tempel. Vi hoppa ur vagnen och gå på en smal spång öfver till kullen. Det ser rent af lifsfarligt ut att passera pelarna. Vid deras fötter ligga marmorblock, söndersplittrade genom fallet. Man upptäcker vid närmare skärskådande, att det är väl utförda reliefarbeten, som hålla på att vandaliseras. Här ligger en figur, hvars näsa blifvit afslagen, där en platta med en hednisk gudomlighet, som förlorat ett ben. Hvilket slöseri att ej taga till vara konstverken.

Det är ett minnesmärke af det som varit. Man tycker sig se herrar i allongeperuk och damer i vida kjolar ströfva omkring i de små gångar, hvilka omslingra templet, man hör sakta hviskanden, kärleksbedyranden och ömma löften. Alla dessa äro nu döda, alla dessa, som svurit evig kärlek och sedan lika hastigt glömt.

Och liksom förhoppningarna grusats, ligga nu de dyrbara konstverk, som prydde templets tinnar, sönderkrossade, grusade på marken.

»Där lär man haft ordentliga fäster», upplyser istvoschikeu. »Och på vodkan sparade man då inte.»

Anmärkningen återför oss till jorden igen.

Vi göra ett besök vid Babigon eller som det egendomliga stället också kallas Belvederen. Detta är en hög, hermafroditisk byggnad, hvars öfre del utgöres af ett grekiskt tempel, dess nedre af ett vanligt lådliknande boningshus.

Babigon räknar en ålder af något öfver ett halft sekel. Det anlades 1857 Stakenschneider på Nikolai I:s befallning. Byggnadsstilen är som sagdt delvis gammalgrekisk.

Största sevärdheten utgöres af tvenne hästar, hvilka ledas af sina skötare. De äro väl utförda. Baron von Klodt, upphofsmannen till Anitchkoffbrons bronshästar, har äfven här rest sig ett minnesmärke.Vårt besök har dragit ut på tiden, och hungerns kval göra sig kännbara. Vi fråga istvoschiken hvar man kan få sig ett mål mat, och han kör i rask takt till byns — eller om man så vill kalla den stadens — förnämsta hotell.

»Där äter allt fint folk», förklarar han.

Vi stanna utanför dörren, och värden träder ut.

»Om ni kunna få mat, ja, allt hvad herrarne önska.»

Underrättelsen gläder oss, och vi träda in. Medan vi vänta på anrättningen, samtala vi. Bäst som det är träder värden fram.

»Ursäkta min fråga», börjar han. »Äro herrarne inte svenskar?»

Vi bejaka detta och bifoga den anmärkning, att vi förvånas öfver hans kunskap i vårt modersmål.

»Min hustru är svenska», förklarar han. Ögonblicket därpå kommer hon fram till bordet för att prata. Det gläder henne att se landsmän, ty det är sällan sådana gästa Peterhof. Någon gång erhåller man besök af sjökaptener, hvilka lossa eller lasta i Kronstadt. Hon förklarar, att Peterhof är ett utmärkt ställe. Af polisbevakningen har man inte det ringaste obehag, och käjsarens närvaro ändrar ingenting af lefnadssättet för byns invånare.

Tråkigast var det, att ångbåtskommunikationerna voro så dåliga. Detta berodde på de usla bryggorna, hvilka till en längd af ett par hundra meter stodo ut i det grunda vattnet. Plankorna voro ruttna, och ingen ville låta reparera dem, oaktadt så mycket rikt folk bodde där. Förr afstod man från behaget af en ordnad vattenkommunikation med Petersburg.

Detta var enligt hennes förmenande typiskt ryskt.

Istvoschiken sticker in sitt hufvud genom dörren.

»Jag far hem ett ögonblick», säger han i förtrolig ton. »Gumman har maten i ordning, och jag vågar inte låta henne vänta. Jag kommer tillbaka genast, innan herrarne hunnit sluta middagen.»

Han nickar, ler ett bredt leende och försvinner och med honom doften af hvitlök och tobak. Oranienbaum.

Oranienbaum kallades en villa, som uppbyggdes 1727 af furst Mensjikoff, men som efter gunstlingens fall öfvergick till kronan som dess egendom. Det är beläget vid Finska viken på ungefär halfva afståndet mellan Peterhof och Kronstadt och tillhör härtig Georg Alexander af Mecklenburg-Strelitz.

Slottsträdgården är delad i en nedre och en öfre del på samma sätt som Peterhofs och uppvisar alléer, lusthus och planteringar ungefär i samma stil.

Ursprungligen var Oranienbaum en by, som dock 1783 förklarades för stad inom Petersburgs guvernement. Den räknar ungefär 5,300 invånare.

Slottets hufvudbyggnad höje sig öfver flyglarna genom sitt kupoltak och sammanhänger med de paviljongliknande flyglarna genom kolonnader.

I parken står »porslinstornet», så kalladt för den porslinssamling, som är inrymd därstädes. Dessutom finnes därstädes Peter den III:s hus och ruinerna af de af honom anlagda befästningarna.

Förr inrymdes i trädgården en rutschbana af den sort, som var så mycket på modet i slutet af 18:de seklet. Hvarje lustslott med anspråk på förnämlighet måste då hafva en »katalaja gora», bestående af en rutschbana af 10—15 meters höjd med lusthus och gallerier.

Man åkte utför rutschbanan i förgyllda vagnar, hvilka föreställde gondoler, djurfigurer eller triumfvagnar.

Katarina II lät redan som storfurstinna uppföra ett af sina eremitager i parken. Formen var rektangulär, och byggnaden innehöll 12 rum, hvilka utsmyckades med dyrbara tapeter och målningar af Martinoff.

Bredvid parken anlades samtidigt en graf, i hvilken man förvarade miniatyrfartyg af en storlek, motsvarande en mindre jakt, och föreställande krigsskepp, linjeskepp, fregatter och galärer, alla förgyllda. Bredvid uppfördes en miniatyrfästning med vallar, grafvar, utanverk, vindbrygga, kasärner och arsenal, allt till hoffolkets uppbyggelse.

Likaledes anlades en djurgård.

Trots de nedlagda kostnaderna besöktes slottet sällan af hofvet. Det underhölls emellertid af en särskild personal under en general, som ståthållare. Gatschina.

Riksfursten Gregor OrloffUttalas Arloff. anlade 1770 söder om Petersburg ett lustslott, som kallades Gatschina. Käjsarinnan inköpte det emellertid efter hans död och skänkte det 1784 till storfursten Paul Petrowitsch.

Slottet är beläget vid de »Duderhofska bergen», 47 km. från Petersburg. Det består af en byggnad i tre våningar,

förbunden med flyglarna medelst en arkad af finsk marmor.

Palatset i Gatschina.

Trädgården är anlagd i engelsk stil.

Staden Gatschina räknar 15,000 invånare och är den käjserliga familjens privategendom. Husen äro uppbyggda i villastil, gatorna försedda med trädplanteringar.

Slottet är stort. Det påstås, att det inrymmer ej mindre än 600 rum. Parken är vacker och sträcker sig ända ned mot sjön. Ischora bildar nämligen här tvenne smärre sjöar, den hvita och den svarta. Pavlovsk.

När petersburgaren ej har råd eller tillfälle att förskaffa sig sommarbostad ute på landet, uppsöker han tillfälligtvis, då han vill skaffa sig ett surrogat härför, en liten stad, belägen något öfver 25 km. söder om Petersburg.

Denna hans tillflyktsort ligger idylliskt inbäddad i grönska och lockar honom dessutom till sig genom folklif och musik.

Pavlovsk är också ett af de ställen i Petersburgs omgifningar, hvilka äro mest bekanta och natursköna. Att en sommarkväll njuta af vistelsen där lönar sig, i synnerhet om man vill studera lifvet sådant det ter sig, då petersburgaren lämnar stadens kvalm bakom sig för att blifva naturbarn.

Endast Peterhof kan för öfrigt i naturskönhet mäta sig med detta ställe.

Man stiger på vid Tsarskoje Sselobangården, en af stadens bästa stationer, och för en afgift af 40 kopek till 1.10 rubel färdas man dit på 40 minuter intill ir/2 timme.

Tsarskoje Sselobangården tillgodoser äfven det arkitektoniska. Dess linjer smeka ögat, och några väl utförda freskotaflor föra tanken tillbaka till det gamla Petersburg.

Tre gånger i veckan hållas musikaftnar i Pavlovsk. Då afgå tåg på tåg i en oafbruten ström och äro sön- och helgdagar öfverfyllda med resande, när väderleken är gynnsam.

Petersburgs elegantaste publik drar sig icke för resan. Musiken anses nämligen ej blott för god utan till och med konstnärlig och lockar massor af musikvänner ur alla klasser. Söndagarna är tillströmningen oerhörd af en publik, hvilken dagen till ära är högtidsklädd, ty man vill nu visa hvad man förmår åstadkomma i elegans.

Öfverallt höras prat och skratt. Man lägger ej band på lifsglädjen.

Under resan passerar man först stadens fabrikscentra. Sedan kommer man ut på landet, som är flackt och enformigt. Här upptäcka vi luftskeppsparken, där kullarna vid Polkova och nu göra vi en kort halt vid Tsarskoje Sselo, tsarens nuvarande residens.

Aminoff, Petersburg.Några minuter därefter äro vi vid resans mål. Folket rusar ut ur kupéerna och styr utan tvekan kosan till musiksalen.

Vi upptäcka en stor byggnad, målad med ljus oljefärg. Den är kantad med elektriska lampor, men vi ha inte tid att dröja, ty man kappspringer för att få plats på bänkarna. Många, som ej få rum på dessa, skaffa sig, tack vare medfödt födgeni, stolar, hvilka de upprada hvarhälst ett tomt ställe kan uppletas, och blir man utan sittplats, får man stå eller promenera.

Musiken har ännu ej börjat. Sorlet är på sin höjdpunkt och verkar söfvande.

Med en gång blir det dödstyst.

Allas ögon riktas mot den nisch, i hvilken orkestern placerats. Dirigenten har knackat med taktpinnen och håller den höjd i luften. Nu för han den nedåt, och musiken börjar.

Det är en liflig offenbachiad, som serveras söndagspubliken. Knappt har man slutat, för än en storm af applåder utbryter och ropet »bis» ljuder först af några enstaka röster, sedan af hundratals.

Medan man ännu ackorderar med orkestern om styckets tagande da capo, inträder det eleganta Pavlovsk, gästerna i villorna rundt omkring.

Dessa äro klädda i galatoalett och samtala, under det att musiken ljuder. Och exemplet följes öfverallt. Man har kommit dit för att höra och sätta i gång litet skvaller.

Pausen kommer. Alla störta upp för att nå byffén i parken. Det ligger en restaurang på den terrass, som omger musikplatsen.

De elektriska lamporna äro tända och sända ut ljuskaskader. Sporrar klinga, uniformer i brokiga färger skymta fram mellan löfverket, eleganta toaletter dyka upp bakom blad och buskar, fnitter och skratt höras, allt är ett kaos af ljud och ljus i förening.

Ungdomen flirtar vildt. Man söker icke lägga en hämsko på känslorna. Pavlovsk är en rendez-vousplats, flitigt anlitad af det unga Petersburg, som i kolonier drager ut för att söka förströelse.

Par om par försvinna i parkens härliga alléer, hvilkas gamla, knotiga stammar talar om tillvaro under sekler. Det är ekar, lönnar, tallar, granar, popplar i rik blandning, och mellan dessa växa buskar och grönska liksom för att höja effekten.

Genom staden flyter Sslawjanka och bildar här och där sjöar ellerrättare dammar, på hvilkas yta båtar långsamt flyta. Från dem ljuda folkvisor eller zigenaresånger.

På de små öarna och kullarna ligga villorna.

Om dagen leka barnen dussintals på gräsmattorna, öfvervakade af barnjungfrun, guvernanten eller amman. När musiken spelar är det högtidsstunder för de små. På söndagarna utpyntas de af ömma mödrar för att förevisas och gå illa åt sina ljusa, spetsprydda klädningar och stora hattar, ty de välja inte alltid sina lekar med urskillning. Mödrarna äro långt mindre utsmyckade än barnen.

De små stackare, som ej få tumla om fritt, se med afund på sina mer lyckligt lottade kamrater.

Pausen är emellertid slut, och orkestern spelar åter upp, och man intar sina platser.

När midnattstimman slår, vända främlingarna åter till Petersburg. Pavlovskborna åter äro föga sömniga af sig utan fortfara att promenera till fots eller i vagnar i parken, där månget drama utspelat sig.

Tvenne gånger i veckan hållas symfoniaftnar i Pavlovsk, en afton är reserverad för rysk musik. Man utför klassiska symfonier. Publiken är då fåtalig, men den pratar icke, utan lyssnar allvarligt. Skulle någon oförsiktig yttra ett ord, nedtystas han genast af dessa musikkännare, hvilka icke tillhöra söndagspubliken.

Knappast har musiken tystnat, för än kritiken tar vid. Man kritiserar självfva stycket, men också uppfattning och utförande. Mången gång uppträda berömda dirigenter eller solister med världsrykte.

Musiken är ej den enda dragningskraften. Parken är en kokett, som vet att kläda sig i en skrud, som passar för olika årstider, och inbäddade i löfverket ligga alla dessa paviljonger och palatser, med hvilka deras tsariska majestäter brukade smycka sina ägor.

Pavlovsk var en by, som Katarina II skänkte sin son Paul och dennes gemål Maria Feodorowna 1777.

Slottet, som äges af storfurst Konstantin Konstantinowitsch, grundlädes i början af 1782 och erhöll sitt nuvarande utseende, sedan det restaurerats efter en brand 1803.

I parken finnas en obelisk och ett minnesmärke af storfurstinnan HelenaPawlowna. Bland tempel må nämnas Apollo- och Vänskapstemplen, båda i gammalgrekisk stil.

I Pavlovsk finnes en liten fästning, uppförd på den plats, där fordom en svensk skans varit belägen. Denna raserades af Peter I.

Pavlovsk. Fästningen.

På ett annat ställe af parken ligger det magnetisk-meteorologiska Konstantin-observatoriet.

Rosenpaviljongen fyllde samma uppgift som Oranienbaums nöjespark. Där uppfördes nämligen gungor, karuseller och rutschbanor till hofvets förströelse.

Något aflägsnad från parken ligger en »farm», i hvilken allt tjänstefolk uppträder i ryska nationaldräkter. Den besökes ej blott af »hela Petersburg» utan ock af de käjserliga.

Tennisplaner och gymnastikplatser kunna få disponeras af de besökande. Tsarskoje-Sselo.

Ett par kilometer norr om Pavlovsk påträffar man Tsarskoje-Sselo, detta käjserliga slott, som låtit så mycket tala om sig, sedan käjsar Nikolai II där tagit sin bostad.

Tsarskoje Sselo betyder käjsarens by, men gör kanske inte alldeles skäl för namnet. Det är nämligen en stad med i det närmaste 23,000 invånare, hvartill komma alla de regementen, som blifvit kasärnerade därstädes.

Marmorbryggan i Tsarskoje Sselo.

Det militära gör sig här framför allt gällande, åtminstone till det yttre. Mäktiga inre krafter arbeta samtidigt, ehuru i tysthet, för att skaffa tsaren det skydd gent emot revolutionära element, hvaraf han är i behof. I Tsarskoje-Sselo lika litet som i Peterhof märker man emellertid något af detektivernas närhet.

Man skulle tro, att bevakningen vore ytterst sträng. I själfva verket kan turisten mot några kopek förskaffa sig tillstånd att bese »det stora slottet», och man gör inga formaliteter af en sådan historia.

Till staden föra tvenne järnvägslinjer, den ena följande Pulkowovägen; den andra går rak som en linjal från bangård till bangård.

Det är käjsarens egen linje, som slutar vid Pavlovsk.Staden Tsarskoje-Sselo har ett inbjudande utseende. Dess gator äro breda. Man räknar ända till åtta kyrkor, af hvilka sex äro ortodoxa. En luthersk och en katolsk kyrka utfylla antalet.

Kasärnerna äro låga baracker, hvilka ligga i rader rundt slottet. De äro uppförda med matematisk noggrannhet.

Moskwatriumfbågen.

Öfverallt möta uniformer af alla slag, En kosack håller på att leka med några barn. Han är klädd i sin långa syrtutliknande lifrock med patronfickor, på hufvudet bär han en hög mössa med röd kulle. Där-bredvid står en infanterist och kurtiserar en landtlig skönhet, som tycks visa sig långt ifrån gensträfvig.

På trappan framför en af barackerna sitta några kavallerister och röka sina papyross, under det att de prata. Vi vika in på en sidogång och upptäcka en skvadron, som håller på att exercera ute på fältet.

Där går en gendarm! Han har brådtom, men hinner icke desto mindre att i förbifarten kasta ett par ord till en bekant.

Det stora slottet räknar sina anor från Elisabets och Katarina II:s tid. Rastrelli har här liksom på så många andra ställen uppgjort ritningarna.Färgen på slottet är svagt grön med stuckarbeten i brons. Stilen är roccoco.

Parken är uppförd i engelsk stil och företer de vanliga paviljongerna, fontänerna, statyerna och grottorna. Bland sevärdheterna uppsöka vi den kinesiska byn och de konstgjorda ruinerna, hvarifrån man kan erhålla god utsikt öfver exercisfältet.

En antik brunn.

Strax norr om husarkasärnerna ligger en konstgjord sjö, bildad af bäcken Kusminska. Öster om densamma befinner sig storfurst Wladimir Alexandrowitschs villa och ännu längre bort den lilla schwabiska kolonien Friedenthal, som tillkom under Alexander I:s regering.

Nya palatset, eller som det också heter Alexanderpalatset, uppkalladt efter kejsar Alexander I, uppfördes 1796.

Strax bredvid Tsarskoje-Sselo ligger Polkowo, en by, som räknar ett par tusen invånare. Den är mest bekant för

sitt observatorium, som star under uppsikt af den svenska astronomen O. Backlund.

Kostnaden för observatoriets anläggande 1838 uppgick till 4,000,000 kr.

Observatoriets inre rymmer intressanta fotografier från stjärnvärlden och en samling porträtt af astronomer.Har inan tillfälle att från Polkowo företaga åteiresan med skjuts på stora landsvägen till Petersburg, bör man icke försumma detta tillfälle.

Denna väg, som allmänt påstås varit ett mönster för landsvägarna i Ryssland, anlades 1626.

Innan järnvägslinjerna tillkommo, företogo de käjserliga och deras uppvaktning sina resor till Tsarskoje-Sselo på denna landsväg. Man hade då uppsatt ej mindre än 1,100 lyktor för dess belysning. I och med detsamma som järnvägen uppläts till trafik lät man landsvägen förfalla. Den grenar sig understundom i tvenne parallellt med hvarandra löpande vägar, hvilka knappast skiljas åt genom smärre diken.

En unik milstolpe.

Längs vägen stå unika brunnar, skulpterade i olika mönster och antagligen ej blott af kuriositetsvärde. Milstenarna äro också af egendomlig form. Den första verstpålen är uppsatt strax sedan man passerat Fontanka.

Alldeles vid staden står Moskwatriumfbågen.

Tolf doriska pelare af ir/a meters diameter och 23 meters höjd uppbära gesimsen, som i sin ordning är prydd af ett dussin änglar och fyra trofé-grupper. Den skall påminna om fälttågen 1826—31 i Persien, Turkiet och Polen.

Tschesma heter en invalidinrättning, som har segern öfver turkarne vid Tschesme 1770 att tacka för sin tillkomst. Ursprungligen ett slott har stället förvandlats till en tillflyktsort för invalider af alla grader, och det ger ett vemodigt intryck att se dessa uniformsklädda gubbar röra sig på landsvägen eller i trädens skugga i den lilla park, som omger byggnaderna. Dessa förete tack vare tillbyggnader en prof karta på olika byggnadsstilar.

Kurort.

Det är en vacker vårmorgon, just i den första löfsprickningsperioden. då vi besluta att göra en utfärd i riktning mot finska gränsen. Denna är belägen något öfver en nymil norr om Petersburg och således betydligt närmare än man vanligen är benägen att tro.

Vi välja emellertid icke den finska linjen för vår resa utan taga den nya spårvägen, tvärs igenom Peterburgskaja och öarna och hamna vid Nowaja-Derewnja, där vi stiga ur för att i språngmarsch bege oss till den lilla bangården. Tåget skall strax afgå.

Banan går alldeles efter sjöstranden. Vi komma att passera Lachta, beläget midt emot Kronstadt och besluta att göra en visit där för att se på utsikten öfver Finska viken.

Knappt ha vi hunnit utanför förstaden förr än tåget saktar farten och kör med snigelfart. Banan är privat och ej af bästa beskaffenhet. Då vi fråga konduktören om orsaken, upplyser han, att vi passera en gammal träbro, om hvars soliditet man icke är fullt säker.

En skön känsla!

Vi komma dock öfver utan olyckshändelse, och lokomotivet drar stånkande sin börda vidare.

Trakten är enformig, innan vi hinna så långt, att hafvet blir synligt. Att Petersburg är byggdt i en sumpterräng, varseblir man nu tydligt. Marken är kärrartad, icke en kulle är synlig, allt förefaller försumpadt, surt. grupper. Den skall påminna om fälttågen 1826—31 i Persien, Turkiet och Polen.

Tschesma heter en invalidinrättning, som har segern öfver turkarne vid Tschesme 1770 att tacka för sin tillkomst. Ursprungligen ett slott har stället förvandlats till en tillflyktsort för invalider af alla grader, och det ger ett vemodigt intryck att se dessa uniformsklädda gubbar röra sig på landsvägen eller i trädens skugga i den lilla park, som omger byggnaderna. Dessa förete tack vare tillbyggnader en prof karta på olika byggnadsstilar.

Kurort.

Det är en vacker vårmorgon, just i den första löfsprickningsperioden. då vi besluta att göra en utfärd i riktning mot finska gränsen. Denna är belägen något öfver en nymil norr om Petersburg och således betydligt närmare än man vanligen är benägen att tro.

Vi välja emellertid icke den finska linjen för vår resa utan taga den nya spårvägen, tvärs igenom Peterburgskaja och öarna och hamna vid Nowaja-Derewnja, där vi stiga ur för att i språngmarsch bege oss till den lilla bangården. Tåget skall strax afgå.

Banan går alldeles efter sjöstranden. Vi komma att passera Lachta, beläget midt emot Kronstadt och besluta att göra en visit där för att se på utsikten öfver Finska viken.

Knappt ha vi hunnit utanför förstaden förr än tåget saktar farten och kör med snigelfart. Banan är privat och ej af bästa beskaffenhet. Då vi fråga konduktören om orsaken, upplyser han, att vi passera en gammal träbro, om hvars soliditet man icke är fullt säker.

En skön känsla!

Vi komma dock öfver utan olyckshändelse, och lokomotivet drar stånkande sin börda vidare.

Trakten är enformig, innan vi hinna så långt, att hafvet blir synligt. Att Petersburg är byggdt i en sumpterräng, varseblir man nu tydligt. Marken är kärrartad, icke en kulle är synlig, allt förefaller försumpadt, surt.Vid Laclita stiga vi ur. Byn ser föga inbjudande ut. De flesta husen äro hermetiskt tillslutna, ty sommargästerna ha ännu ej flyttat ut. Någon trefnad synas de icke bjuda på, där de ligga så tätt invid hvarandra, att man godt kunde höra grannarnas hviskningar utan att anstränga hörseln. Husen äro alldeles inte eller smaklöst målade, riktiga lådor.

Smutsen stiger oss öfver fotknölarna, men vi vada oförskräckt på. Skogsparken skall, efter hvad man upplyser oss om, ge oss riklig belöning för vår möda.

Och man har inte så orätt i detta påstående.

Träden se friska ut. Mellan tufvorna titta vårblommor fram, och det sumpartade har flytt sin kos. Mellan trädstammarna glänser hafvet, och vi påskynda stegen.

Där framskymtar Kronstadt, ett Fata Morgana!

Stadens kyrktorn afspegla sina konturer mot himmeln. Otaliga master från fartygen sticka upp likt nålspetsar, och röken slingrar sig ned mot Petersburgshållet.

En ångare är stadd i ingående och följer troget Morskoikanalen, under det att ett par torpedbåtar röra sig fritt och oberoende af densamma. Seglen från fiskarbåtarna afteckna sig pittoreskt mot dyningen, måsarna sätta lif i sceneriet, där de kretsa omkring på jakt.

Några kullar tyckas liksom uppväxa ur vattnet. Det är de sjöfort, hvilka utgöra Kronstadts yttre försvarsgördel. Att döma af formen bestå de endast af jordvallar.

En rad af pråmar bogseras in till Petersburg. I täten arbetar en liten bogserbåt energiskt, och pråmarna följa villigt mot målet för färden, den stora hufvudstaden, hvilken bekransar den södra horisonten med ett virr-varr af linjer och ytor.

Några skott ljuda. Man är ute och jagar, ehuru det är förbjuden tid. På en landtunga står ett kapell, och det går en soldat på vakt vid detsamma. När vi betrakta det lilla minnesmärket, se vi, att det är uppfördt som ännu ettärominne för ryssarnes störste härskare, grundaren af det nuvarande Ryssland.

Peter har nämligen, efter hvad sägen vill göra troligt, med egen lifsfara i en liten öppen båt, under stark storm räddat besättningen på en jakt, som lidit haveri därute i viken.Kurort är den vanliga benämningen på badorten Ssestroretzk. Förstnämnda namn har tydligen svensk härstamning.

Närmast liknar badorten Saltsjöbaden vid Stockholm, men är långt ifrån så elegant. Dessutom har det genom sina badvagnar och »les plages», de lågsluttande sandstränderna, något af Trouville eller andra franska badorter med

sig.

Kurort ligger på en smal landremsa, som i väster begränsas af Finska viken, i öster af en trekantig sjö, Ssestroretzkbukten, med ungefär 6 kms sida, och som har sitt tillflöde genom ån Tschornaja.

Vid norra delen af badorten vidtar den finska gränsen med sin militärbevakning.

Längs med stranden följer en envåningspaviljong, flera hundra meter lång. Den liknar en enda, stor korridor. Mellan denna och stranden ligger promenaden, kantad med talrika bänkar.

Hundratals åskådare samlas här för att i oafbruten ström gå fram och tillbaka eller ock från bänkarna taga en öfverblick af hafvet, som i långa, matta dyningar vältrar sig in mot stranden. Vattnet lägger sig i mjuka veck. Vid den gamla, uppruttnade träbryggan, som sträcker sig ett par hundra meter ut i vattnet, en riktig molo, lägga några fiskare till. Deras svartfärgade, groft byggda båtar i slupform, med raka stäfvar och Y-for-made aktrar glänsa i solskenet. Karlarne äro klädda i usla paltor och tala finska.

Innan man landar, vill man göra ännu ett försök att få litet fisk och kastar ut en vad. Denna föres omkring, så att den bildar en ring, hvars periferi minskas i samma mån som man halar in noten. Nu bildar denna en kasse, i hvilkens midt ett tjog abborrar sprattla för att komma ut i sitt våta element, men omilda händer gripa de blifvande offren för grytor eller stekpannor.

Bakom paviljongen spelar en regementsorkester. Musikanternas prestationer äro under den ryska medelmåttan, men därmed är ej sagdt, att utförandet är dåligt. Griegs »Landkänning» utgör en ypperlig illustration till solnedgången.

Långt ute till hafs glänser solskifvan röd och uppsvälld bland mörkvioletta moln. Det glittrar i vattnet, tusentals reflexer från de prismatiska färgerna på himmelen, rödt, gult, blått, violett. Böljorna äro färgmättade,strandens vanliga bleka färg har blifvit skarpt röd, fönstren i paviljongen se ut som om de gömde ett eldhaf bakom sig.

Vi stå ute på den rankiga träbron, dit vi lyckats balansera oss efter många vedermödor. I hamnen bredvid, en i fyvkant uppförd palisad af pålar som nedslagits i den mjuka hafsbotten, ligger fiskflottiljen. Man räknar dagens skbörd och upplägger fiskarna i backar. Piporna hänga svarta och tobaksmättade, på de väderbitna karlarnes mungipor. Långt ute, vid horisonten, lysa blodröda segel på hemvändande fiskarbåtar.

Kurort. Strandpromenaden.

Det bådar storm, detta röda töcken.

På stranden afteckna sig damernas ljusa vårtoaletter likt snöfläckar. De ha spänt ut parasoll till skydd mot solstrålarna, och de glänsa likt små hallinger bland buskar, sanddyner och träd.

Restaurangen vid Ssestpuretnik är god, en bland de bättre. Ehuru badvattnet gör anspråk på att vara fashinonabel, påträffar man likväl ingen af betjäningen, som är mäktig annan än sitt eget modersmål.

Man kan där erhålla inackordering från 35—40 rubel per månad, och man äter godt. Vinerna äro också af den bättre sorten.

Badorten anlades 1900. Schlüsselburg.

BLOTTA namnet kommer många att rysa. Detta fängelse, som varit och fortfarande är en skräck för så många, förvaringsorten för politiska förbrytelser!

Öfver den port, där fångarne lämna friheten bakom sig, borde samma inskrift, hvarmed Dante lät smycka helvetets ingång, stå präntad:

»I, som här inträden, låten hoppet fara!»

Peter-Pauls och Schliisselburgs fästningar ha båda historiska namn. De äro båda nycklar till Newa; den förra i dess utlopp, den senare i dess mynning. Utan dessa befästningar hade Petersburg aldrig funnits till. De kunna

anses som tillhörande den stora metropolen.

Schliisselburg är uppfördt på ruinerna af den svenska fästningen Nöte-borg. Den n. december 1702 kapitulerade den lilla garnisonen, 450 man, och Peter gaf sin nya besittning det betecknande namnet »hafvets nyckel». Strax därpå, i april 1703, föll Nyenskans, och därpå följde uppförandet af Peter-Paulsfästningen.

Den 16. maj upptimrades det första trähuset, som ledde till Petersburgs skapande.

I Schliisselburg insattes Peters första gemål, Eudoxia, och hon fick till bostad ett fängelsehål, fullt af råttor med en dvärginna som uppasserska. Där satt hon i två år.

»Möter det några svårigheter att komma dit?»

»Nej», svarar man, »resan dit går på 4 timmar. Staden kan ni bese. På fästningen sätter ingen däremot sin fot, som ej föres dit med våld eller tillhör bevakningen.»

»Lönar resan sig?»»Ja, Newa måste ni se och Ladoga också. Självfva fästningen är äfven intresseväckande.»

Vi stiga följaktligen ombord på en af de långa, smala ångbåtar, som befara Newa. Det är icke mycket folk, som följa med, ty man reser ej gärna frivilligt till den skräckinjagande orten, men vi konstatera, att vi ha sällskap med tre unga, engelska turister, hvilka äro försedda med kameror.

Ångbåten lägger ut och backar. Newa hjälper till att svänga den rätt. Den kilar kvickt under Alexanderbron, och vi närma oss Ochta. Där framskymtar varfvet, platsen där Nyenskans fordom låg, och en ofantlig färja »krossar» floden. Den är fylld med vagnar och hästar. Här har man inga broar.

En stark solrök insveper fabrikskvarteren i en slöja, vid kronans varf ligger ett par kryssare, som aldrig hunnit bli så färdiga, att de kunnat deltaga i kriget mot Japan. De äro delvis rostiga, hafva skarpa former och ovanligt höga fördäck. På varfvet är det tomt. Det verkar spöklikt att se alla dessa järnskrotsarmar, som peka mot himlen, spanten till fartyg, hvilka kanske aldrig skola bli färdiga. Bredvid har man hopat plankupplag, hvilka hålla på att ruttna. En rad sönderbrutna propellrar kransa stranden, några spillror af pråmar tränga upp ur vattenytan och blottas ytterligare, sedan svallvågorna af vår båt nått dem.

Floden vimlar af alla slags farkoster, ångslupar, bogserbåtar, pråmar, roddbåtar, segelbåtar. På ett ställe ha fiskare kastat ut sina not och varpa in dem. Det fordras navigeringsförmåga för att taga sig fram, och roddbåtarna väja ej för vår båt utan fortsätta ogeneradt som om floden vore till blott och bart för dem.

Fabrikerna äro afgjordt fula. De verka smuts, med höga, sotiga skorstenar och nedsvärtade brandmurar.

När vi passera äfven trängre passager, gå vi med full fart oaktadt »sugen», hvilken hotar att rycka loss allt, som är förtöjdt vid bryggorna. Då vi åter möta en kanonbåt, minskas farten, och flaggan sänkes till ett underdånighetens tecken.

Röken ligger tjock och intensiv öfver floden trots den friska vinden.

Vi ha svårt att andas.

Landet är till en början flackt och enformigt. Till höger om oss se vi spårvagnar. Dessa komma från Newskij och verka som ett tecken till civilisation i dessa civilisationens utkanter.En timmes väg från staden möta vi timmerflottar. Dessa komma från det inre af Ryssland och ha behöft veckor, kanske månader för sin färd. Stranden blir nu brantare.

Newa utgjorde fordom den enda, handelsvägen inåt norra delen af Ryssland. Vikingaskeppen trängde fram här, och det lider intet tvifvel om, att Rurik vid sitt segertåg begagnat sig af floden. Denna står genom kanalnät i förbindelse med Wolga, och transporter kunna således i samma pråmar försiggå från Östersjön ända ned mot Svarta, Kaspiska och Hvita hafven.

Man tycker sig färdas på Ångermanälfven.

Tossna, en biflod, stöter till. Öfver denna leder en 7—8 meter hög träbrygga, hvilken genom sin höjd ser ut som

en byggnadsställning.

Newa gör här en skarp krök, nästan i rät vinkel, och strömhastigheten är ansenlig. Till höger varseblifva vi kasärner, till vänster är trakten tätt bebyggd och liknar en samling byar.

När vi passera kröken, befinna vi oss i en veritabel malström. Det kokar och fräser omkring oss, och ångbåten drifver hastigt åt sidan, men lyder till slut rodret. Midt i strömfåran ligga hvita båtar förankrade. De äro räddningsbåtar, hvilkas hjälp anlitas vid olyckshändelser.

Sceneriet blir allt mera landtligt. Vi skrida fram mellan de präktigaste barrskogar. Här och där har man uppfört sågverk, och man tycker sig färdas uppför Ångermanälfven; det ser så svenskt ut, och det har ju också för ett par sekel tillbaka varit en svensk besittning.Nu skymta vi långt borta i fjärran något hvitt.

Det är fästningen Schliisselburg.

Engelsmännen rycka fram med sina kameror och taga plåt på plåt. Hvem vet, om man får fotografera, sedan man kommit fram, och en fotografi af den beryktade fästningen har ju stort värde. Vi äro tvehågsna, om vi skola följa exemplet. Plåtarnas antal är ej stort, och vi vilja ha fästningen affotograferad på närmare håll, kosta hvad det vill.

På kajen svärmar det af poliser, gendarmer och sjåare, under det att på molon till vänster en grupp fiskare står' och stirrar på oss, underliga gestalter med långt, raggigt hår, trasiga tröjor och med i trasor lindade ben. De se halfvilda ut, och man tycker sig förflyttad tillbaka till de gamla germanernas tid. Nutid kan väl inte detta vara? Något dylikt ha vi ej sett förr. Intet antyder deras ryska nationalitet. I själfva verket äro de också finnar och klädda på samma sätt som deras förfäder för tusen år tillbaka.

Vi återkallas till verkligheten genom det buller, som uppstår då landgången slungas ut från kajen. Gendarmerna taga plats vid densamma för att mönstra dem, som gå i land, och vi känna oss skuldmedvetna med vår kamera. Som en sista resurs ha vi emellertid polismästarens i Petersburgs tillståndsbevis att få fotografera, men vi äro ej fullt säkra på, att man skall tillämpa dess bestämmelser, när det gäller att »knäppa» fästningar.

Ladoga, den ofantliga sjön, ligger rakt framför oss. Långt, långt ute synes ett fyrtorn och bakom detta endast vatten. Vi tycka oss se hafvet. Newa bildar här pipen i en tratt, hvars öfre del består af sjön. Midt i Newas mynning ligger en liten ö och på denna fästningen, omgifven af sina bastanta och hotande stenmurar.

Där sitta alltså hundratals olyckliga fångar, och där ha tusentals lidit och komma väl ock att få lida!

Den lilla, idoga staden borttar en del af det hemska intrycket. Det är eu äkta småstad med kälkborgerliga element och hundra år efter sin tid. Den är liten och ful. Öfverallt möter man polis och gendarmer, men vi antastas icke en enda gång, ehuru man tittar på oss, efter hvad vi tycka, på ett misstroget vis.

Längs stranden har man uppfört höga vallar. Vi tro oss nästan vara i Holland, där man på så sätt skyddar sig mot öfversvämningar, men häräro dessa konstbyggnader i det stället uppförda till skydd mot isen, hvilken ofta gör våldsamma angrepp mot den lågt liggande staden.

Genom densamma går en kanal med slussar, hvilken förmedlar vattentrafiken mellan Newa och Eadoga.

Hamnen är öfverfylld af bogserbåtar och pråmar, hvilka utgöra ett kraftigt bevis på den lifliga frekvens, som råder på floden. Farkosterna kunna räknas i hundratal, och alla vänta på att få passera i den ena eller andra riktningen. Fattigdom och fästning!

Se där huru Schlüsselburg verkar.

Schlüsselburgs fästningsmurar.

Som ett försonande element framträder kyrkan med sitt höga, smäckra, grönmålade torn. Öfver vallarnas krön uppsticka hustaken.

Afståndet mellan staden och fästningsön är ungefär 200 meter, men strömmen rusar förbi i våldsam fart och synes omöjliggöra alla kommunikationer. Närmare måste vi dock komma, ty vi nöja oss ej med de fotografier, vi

redan tagit.

Månne urmänniskorna nere vid molon skulle våga föra oss öfver?

Vi uppsöka dem, och de svara genast jakande. Deras ryska är sämre än vår, och det vill inte säga litet.

Vi föras ned i en rank båt, förfärdigad af ohyflade bräder. Aldrig har en farkost gjort större skäl för benämningen nötskal än denna. Och åt den skola vi anförtro våra dyrbara lif! En blick på den ilskna Newa verkar långt ifrån uppmuntrande, men vi besluta att stå risken.

Aminofj' Petersburg.Två man följa med; en ror och en annan stakar, ty vi följa tätt efter den långgrunda stranden. Vattnet forsar om fören. Botten är stenig, ty all sand har för länge sedan spolats ned till Newas utlopp vid Kronstadt.

Tum för tum vinna vi terräng. Det verkar som en mardröm, som om vi rörde oss i tjära, men framåt komma vi dock.

Plötsligen vänder båten stäfven i skarp vinkel mot floden. Vi ha hunnit ett godt stycke upp; och i ilande, ursinnig fart skär den lilla farkosten vattnet. Roddaren tar i, så att han blir röd i ansiktet, och svetten dryper af honom, men vi nalkas dock ön, om vi än slungas söderut med en svindlande hastighet. Det kokar och sjuder omkring oss, och båten vaggar, så att relingarna doppa sig i vattnet.

»I, som här inträden, låten hoppet fara!» Schlüsselburgs fästningsport.

Vi ha ordnat kameran, ty vi befinna oss på knappa hundra meters af-stånd från fästningen.

Ett knäpp, och första plåten tages. Kort därpå följer den andra.

På vallarna synes ej en lefvande varelse. Allt är dödsstilla utom det brusande vattnet. Vi drifva ned mot öns sydspets och komma i bakvattnet, hvilket för oss mot fästningens sydsida. Det är här man landar, ty här råder lugnvattnet.Under ett skjul ligger en stor, hvit slup. På den föras fångarna till ön, men nu får båten hvila för ett ögonblick. En rankig träbro sticker en bit ut i vattnet, och där står en soldat och synar oss, så att vårt onda samvete börjar slå oss. Vi äro ej ens 20 meter från land och tro oss skåda den port, hvarigenom fångarne föras in, åtminstone se vi den punkt, hvarifrån de för sista gången få skåda friheten.

Vår kamera gör åter sin tjänst, men det gör också posten. Han höjer geväret och lägger det hotande till kinden. Skall skottet gå eller ej? Vi ha hört, att de ryska soldaternas förnämsta egenskap åtminstone ej består i välskjutning, och vi riskera att taga ännu en plåt, hvarefter vi vända stäfven på båten och uppsöka staden, hvars brygga nu är upptagen af ett tiotal fiskare med långa bambuspön och ifrig trängtan efter att få napp.

Till vår öfverraskning se vi, att bryggorna äro flytande. Att så är fallet beror på det olika vattenståndet.

Vår kupp har lyckats: vi ha sett fästningen.

***

Det går en saga om, att varjägerna hade sin utfart från sitt haf, Ladoga, genom Newa, och att de hemsökte till och med Rom under sina röfvar-tåg. »Novgorodkrönikan» förmäler vidare, att svenskarne år 1290 anlade en stad, Landskrona, sedermera kallad Nyen, vid Ochtas mynning, och att 1325 nowgoroder under sin furste, Juri, byggde en stad på Orjechow (Nötön).* Dit kommo sändebud från svenskarne för att sluta evig fred med sina grannar. Det oaktadt försökte sveakonungen bemäktiga sig Orjeschik (Lilla Nötön), och detta lär ha lyckats 1346, men två år senare fingo ryssarne fästningen tillbaka.

1353 lades höga murar rundt om Orjechow, som några år därefter förstördes genom en eldsvåda.

1617 återeröfrade svenskarne Orjeschik, som erhöll namnet Nöteborg, tills den eröfrades af Peter I den 11. oktober 1702.

»Oaktadt nöten var mycket hård», skrifver han till en af sina vänner, »ha vi likväl krossat den, men icke utan svårighet, ty många tänder gingo förlorade.»

»Nöten var hård», skrifver senare Juvatscheff, som en gång skulle inspärras i samma fästning som politisk fånge och som lämnat en redo-

Där Schlusselburg nu ligger.görelse öfver Schlusselburg först i en historik och sedermera i form af populär beskrifning, »men ännu hårdare blef den för dem, som i ordets fulla bemärkelse skadat sina tänder, sedan de inspärrats och ådragit sig svåra sjukdomar, därför att de ej velat kompromissa med sitt samvete och ej låtit böja sig, martyrer för sina idéer.»

Schlusselburg blef nyckeln till Östersjön. Peter lät fästa fästningsportens uyckel, som han erhållit af kommendanten, Schlippenbach, på taket af det torn, hvilket var beläget vid Newas mynning. Den har för länge sedan borttagits och blifvit ersatt med en väderflöjel i form af en nyckel, under det att originalet förvaras hos fästningskommendanten.

Strax före middagen höres dagligen en klockringning. Denna skall påminna ryssarne om den stund, då de åter kommo i besittning af fästningen.

Mycket af dennas utseende har ej ändrats.

Man kan se detta vid en jämförelse med gamla gravyrer, exempelvis »Intagandet af Nöteborg» i Mausboken.

Murarna voro fordom något högre och försedda med embrasyrer för kanonerna, och 7 torn höjde sig öfver vallarna. Det ryska belägrings-artilleriet demolerade en del af tornen, särskildt på sydvästsidan. Vid reparationen lät Peter omge murarna med jordvallar och uppförde ett par bastioner.

Under kriget mot Sverige 1808 ombyggdes fästningen något. Tornen gjordes lägre och flera embrasyrer och kasematter uppfördes; efter kriget förlorade Schlusselburg sin betydelse som fästning, och man förde artilleriet därifrån.

Den blef nu Rysslands Bastilj.

Schlusselburgs fästning har formen af en triangel med basen riktad mot Ladoga och spetsen mot Newa. Anblicken är pittoresk, om man än ej kan fria sig från en rysning, när man ser den.

Murarna äro bländande hvita, och öfver dessa sträcka sig de röda plåttaken och det gröna kyrktornet.

Vid sydsidan ligger »Käjsarens torn» med inskrift, som visar namnet och dessutom är försedd med Alexander II:s initialer.

Tvenne gendarmer stå vid porten, den enda, genom hvilken man kan komma in. I närheten hänger en madonnabild, och man läser:

Anno 1649 den 18 May Less.En svart och hvit dörr! Ryktet går, att den leder till hemliga, underjordiska hvalf och gångar. Folket tror, att här finnas cellar och gångar, hvilka ligga under vattnet.

1880 erhöll Prygravin tillstånd att bese fästningen. Han steg in genom ett hål i väggen och fick klifva ned för en smal trappa, bildad af hvita stenplattor, tills han nådde botten af hålan. Dess sidor bestodo af murade tegelstenar.

»Det är massivt», upplyste officern, som följde med, men då man knackade, gaf väggen ett ihåligt ljud ifrån sig.

I fästningens inre ligger ett stort antal byggnader. Midt på den steniga gården står kyrkan, till höger befinna sig officersbostäderna och i västra hörnet manegen, en träbyggnad. Till vänster, längs vägen till citadellet är en kasärn uppförd i två våningar. Dylika kasärner påträffas äfven bakom officerarnes bostäder.

På flera ställen växa träd, och det finnes till och med en större trädgård framför kommendantens hus och flera smärre vid officersbostäderna.

Vid den först nämnda kasärnen reser sig Philippskyrkan med sin »broder -graf», kyrkogården, där de ryska soldater, som stupat vid Nöteborgs intagande, ligga begrafna.

På ömse sidor om vakten sträcker sig en lång tegelmur, som sedan 1884 uppdelar området i tvenne hälfter, hvaraf

den ena inrymmer det nya fängelset. En järnport afstänger detta från den yttre världen.

Citadellet återfinnes på nordsidan, där äfven det gamla slottet och de äldre fängelserna äro belägna. Det bildar en värld för sig, inneslutet som det är af kolossala murar. Fordom gick en vallgraf rundt om med vindbryggor, men dessa ha försvunnit, och man känner ej ens till platsen där de legat.

Fordom lär den svenska kyrkan ha befunnit sig i citadellets närhet.

Här återfinnas de historiska ställena, och de som injaga den största fasan hos fästningens ofrivilliga gäster.

På platsen ligga många ryktbara, politiska förbrytare begrafna. Här försiggingo äfven afrättningarna, sedan man funnit, att folk vallfärdade till Preobraschenskikyrkogården, där liken förr jordades.

Inom området inrymmas vidare de beryktade »stensäckarna», gamla, underjordiska fängelser, där hundratals människor blifvit lefvande begrafnaoch dömda till lifstids mörker. Det är dessa hålor, hvilka gömma på de största och de mest fasansfulla hemligheterna.

Huru många, unga, förhoppningsfulla människor ha ej här framsläpat sin tillvaro, tills håret hvitnat och de med möda släpade sig fram! Huru många skarpt tänkande hjärnor ha ej här förvandlats till idioter, och huru många högtflygande planer ha ej krossats, innan de någonsin realiserats.

I Schwettitschnajatornet finnas ännu gamla trappor och celler kvar i form af ruiner, hvilka ingen vågar undersöka. Det ligger något mystiskt i dem, och man talar om dolda skatter där nere i djupet.

Tornet inrymde bland annat Birons rum, Anna Iwanownas ryktbare, hatade och fruktade gunstling, som till slut måste följa sina offer. Här satt Iwan VI Antonowitsch i en cell och framsläpade sina sista år.

Då han var 2 månader gammal, 1740, kom han med sina föräldrar till Ryssland för att utropas till käjsare på Anna Iwanownas önskan. Hon ville, att tronen skulle stanna inom hennes släkt, ty den blifvande fången härstammade i tredje led från Iwan V, Peter I:s bror.

Modern, Anna af Braunschweig-Luneburg utsågs också till regentinna, och som sådan fortsatte hon den tyska politik, som utmärkt Anna Iwanownas regering, och som var allmänt hatad.

Hennes regering varade ej länge. 1741 uppsteg Elisabeth, Peter I:s dotter, på den tron, hvarifrån Anna af Braunschweig förjagats med gardesregementenas hjälp, och såväl moder som barn fängslades.

Afsikten var att skicka dem tillbaka till Tyskland, men man ångrade sig och inneslöt dem först i Riga, sedan i Diinaborg och slutligen i Rjasan. Därifrån flyttades de ånyo. Under en af dessa flyttningar dog modern, och barnet hölls i fångenskap. 16 år gammal fördes han till Schliissel-burg och till den cell, där han slutade sitt lif.

Ett enda fönster med järngaller insläppte ett svagt ljus; man hade ett vedupplag framför detsamma. Ingen fick se eller tala med honom. Då väktaren städade hans rum, befalldes han gömma sig bakom en skärm, som var uppförd i ett af hörnen. De järnhakar, i hvilka denna fästades, finnas ännu kvar.

Den yttre världen hade ej helt och hållet upphört att tala om honom. Ryktet gjorde honom än till idiot, än begåfvade det honom med tilldragande utseende, klokhet, godhet och moralisk styrka, hvilket gjorde att han bar sitt öde med den största själsstorhet.1762 erhöll den olycklige besök af Peter III, hans lycklige rival till tronen. När tsaren frågade honom, om han önskade något nådebevis, bad han om mera luft och ljus.

Ingen vet hvad de vidare talade om. Deras samtal är en för alltid fördold hemlighet.

Peter III besöker den fångne Iwan VI.

Att Peter III ville förmildra hans öde är allmänt bekant, men han fick aldrig utföra sin föresats, ty äfven hans lycka vände sig. Han var ej normal, lekte som fullvuxen med marionetter och hundar och hade intet intresse för något, som rörde hans käjserliga kall. Han störtades till sist af Katarina II, arresterades och skickades till Oranienbaum »tandis qu’on préparait des chambres honnétes et convenables å Schlysselbourg», som hon skref till Pohjatowsky.

Peter kom aldrig till Schliisselburg, ty han afled innan befallningen hunnit verkställas.

Iwan VI är en af historiens mest tragiska personer.Man hade gifvit order att han skulle förgiftas, och försök gjordes att befria honom. En ung officer, Mirowitsch, hade uppgjort en plan att få honom fri, men denna upptäcktes, och Iwans »trogne» väktare slogo ihjäl honom.

I ett hörn bredvid gamla fängelset finnes en lång, hvit byggnad. Många fördes dit för att afrättas. Det säges, att fordom båtarna, hvilka öfver-förde de dödsdömda till Schliisselburg, buro en röd flagg om dagen, en lykta med rödt sken om natten.

Arkivet, som inrymts här sedan 1879, gömmer på många historiska hemligheter, hvilka skulle bringa ljus i mycket, som nu är dunkelt.

Samma år förlorade fästningen sin egenskap af politiskt fängelse. Den öfvergick till att inrymma disciplinbataljonerna dvs. de soldater, hvilka blifvit utstraffade vid sina regementen.

Förändringen varade emellertid ej länge. Schliisselburg kom snart att få återtaga sin förra bestämmelse som förbrytarefängelse, men denna gång skulle citadellet ej återfå sin forna roll. Nya byggnader, uppförda efter humana fordringar uppfördes.

Dessa ligga midt i fästningen, men äro omgifna af höga stenmurar med järnportar. Cellerna äro stora och ljusa och ligga längs långa korridorer. Dörrarna ha tittgluggar. Den öfre våningen är afdelad från den nedre med ett nät för att hindra fångarna att kasta sig ned.

Cellens möblemang består af en säng, ett bord och en stol, alla fast-satta vid golfvet. På väggen läses ett anslag med ordningsregler, och under desamma uppräknas de straff, som följa vid brott mot desamma. Det påstås, att många fångar med flit brutit mot föreskrifterna, ja, begått excesser för att erhålla dödsdom och på så sätt undgå ett långvarigt fängelsestraff.

I Schliisselburg afrättas fortfarande en del politiska förbrytare, och domen verkställes mer eller mindre officielt, oftast efter föregången ståndrätt.

Det är dock ej alltid lifstidsfångar, som inspärras i Schliisselburg. Understundom händer det, att fångar dittransporteras, hvilka erhållit några års fängelse eller som sedermera benådas, och följaktligen är lifvet inom fästningens murar ej alldeles obekant.Natten är mörk. Vinden blåser friskt från Ladoga ned mot Newa, och skyarna jaga hvarandra, ofantliga, svarta fantomer, hvilka rastlöst ila efter hvarandra, men då och då lämna en öppen glänta, genom hvilken månen kan titta fram.

I staden Schlusselburg är allt tyst. Invånarne ha för länge sedan lagt sig till hvila, och de små envåningshusen kasta melankoliska skuggor på de knaggliga gatstenarna.

Då höres plötsligt ett slammer och trampet af fotter.

Vid kajen kommer en lång procession tågande utför landgången från flodbåten. Bland soldater och gendarmer synas några civila, hvilka med förtviflade, förvånade eller apatiska blickar skåda omkring sig. De ha nattetid förts uppför Newa från Peter-Paulsfästningen, och strax efter midnatt har man nått målet för färden — Schlusselburg.

Midt ute i den månbelysta, glittrande floden, som brusar och kokar, lyser en lång, hvit strimma. Det är fästningens murar, och inom dessa skola fångarne härbergeras.

Om armarna bära fångarne handklofvar eller kedjor. En ljusmålad slup nalkas stranden. Den drifver ett långt stycke nedåt strömmen, men stakas sedan upp med årorna, ty botten är stenig och djupet obetydligt. Nu lägger den till vid bryggan.

Fångarne ha stått orörliga och stumma. Ett par gendarmofficerare öfvervaka transporten och utdela med lågmäld stämma sina befallningar. Så snart slupen förtöjt, ger man tecken åt fångarne att en i sänder stiga ned, men då kedjorna hindra dem i deras rörelser, få de hjälp af gendarmerna. De olyckliga, som skola straffas, skåda

medlidsamt och nyfiket på hvarandra. Det är idel obekanta ansikten, som mötas. En rysning far genom deras lemmar, och blickarna suga sig fast vid hvarje föremål. Ännu så länge skåda de friheten: sedan komma endast kala murar eller en och annan skymt af fästningens inre att visa sig för deras syn.

Båten kastas loss. Roddarne hugga i af alla krafter och ro längs fastlandet uppåt mot Ladoga, ty här är bakström, och man vill draga fördel af densamma. Sedan styr man utåt floden. Den lilla farkosten drifver likt ett spån utför floden. Tum för tum arbetar man sig tvärs öfver, man drifver en meter för hvarje decimeter, man vinner. Till slut är man i lä om fästningens södra udde och glider in mot bryggan.Här möter en stark patrull. Redan på afstånd synes glittret från bajonetterna. Fånge efter fånge föres upp, och så aflämnas de till fästningens personal.

En smed lossar kedjorna eller handklofvarna, hvarvid en af fångarne uppger ett rop af smärta.*

Därpå ställes kosan till vaktlokalen.

»Kläd af er!» befaller en barsk stämma, och samtliga fångar tvingas att aftaga hvarenda plagg. Dessa liksom de nakna fångarne undersökas noga, och först därefter tillåtas de att åter sätta på sig kläderna.

Man ser efter i en förteckning och fördelar dem till de olika cellerna. En efter annan föres undan och inknuffas i en cell, hvars dörr sluter sig efter honom.

Han är nu ej längre en individ, utan ett nummer, öfverlämnad åt sig själf och sin förtviflan.

Dag efter dag förflyter. Enformigheten är först dödande, sedan väcker den farhågor för vansinne.

***

Mellan fångarne användes knackning som telegraf, oaktadt detta är strängt förbjudet. För förseelser föres man först till »carcer», en äldre cell, i hvilken den försumlige måste undvara alla bekvämligheter till och med madrass.

Fången kan ej ett ögonblick förbli undandragen vaktbetjäningens kontroll. Genom cellgluggen kan man städse öfvervaka deras görande och låtande. En gång i månaden klippes deras hår af gendarmerna, och såväl kläderna som cellen undersökes minutiöst noga.

En dag utträngde en afskyvärd lukt genom en af celldörrarna. Man skyndade att öppna densamma och fann den där inhysta fången ligga medvetslös på golfvet. Han hade tömt fotogen på sänghalmen och an-tändt densamma för att på så sätt kväfva sig till döds.

Händelsen väckte stor uppståndelse, och en revision kom till stånd på order från Petersburg.

Från denna tid ha drägligare förhållanden inträdt i Schlüsselburg.